WWW.ZVIAZDA.BY — на 12 гадзін раней

Родная газета на роднай мове

ЗВЯЗДА

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

23 СНЕЖНЯ 2009 г. СЕРАДА №№ 243–244 (26601–26602)

Кошт 600 рублёў

ВЫДАЕЦЦА З 9 ЖНІЎНЯ 1917 г.

Завочная «прамая лінія»

ХІРУРГІЯ ОРГАНАЎ СТРАВАВАННЯ

Пытанні, звязаныя з хірургічнымі хваробамі органаў стрававання (у тым ліку стрававода, страўніка, жоўцевых пратокаў, кішэчніка), можна адрасаваць **доктару медыцынскіх навук, прафесару, загадчыку кафедры хірургіі Беларускай медыцынскай акадэміі паслядыпломнай адукацыі, кіраўніку Рэспубліканскага цэнтра рэканструктыўнай хірургічнай гастраэнтэралогіі і калапракталогіі Аляксандру Уладзіміравічу ВАРАБ'Ю.** Адказы на пытанні, пакінутыя ў рэдакцыі «Звязды» па нумары **8 (017) 287 18 29 да 30 снежня**, будуць надрукаваныя ў газеце на пачатку новага года.

Ва Урадзе

ЗАРПЛАТЫ:
ДЛЯ ІХ РОСТУ НАЛЕТА Ў ГАЛІНАХ ЭКАНОМІКІ ДАСТАТКОВА РЭЗЕРВАЎ...

Як вядома, запланаваны налета рост беларускай эканомікі павінен скласці 11-13 працэнтаў. Каб ажыццявіць гэтую задачу, на думку прэм'ер-міністра Беларусі Сяргея Сідорскага, галоўнае — максімальна збалансаваць работу галін эканомікі і распрацаваць неабходныя падыходы, якія лягуць у аснову работы ўжо з 1 студзеня 2010 года без прамаруджвання. «Паказчыкі вельмі напружваюць, і работа ўсіх галін эканомікі павінна быць забяспечана са студзеня», — патлумачыў на ўчарашнім пасяджэнні Прэзідыума Савета Міністраў Беларусі кіраўнік Урада. І дадаў, што ён не прымае ніякіх пытанняў па пераглядзе ў той ці іншы бок параметраў прагнозу: Прэзідэнт прыняў рашэнне, якое трэба выконваць.

На погляд міністра эканомікі Мікалая Снапкова, складанасць параметраў прагнозу сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны налета патрабуе ад Урада новых неардынарных падыходаў і рашэнняў. У Мінэканомікі мяркуюць, што ключавым напрамкам для іх рэалізацыі павінны стаць разнявольванне ініцыятывы кіраўнікоў і матывацыя іх на дасягненне вынікаў. Міністр праінфармаваў аб тым, што сумесны план дзеянняў па дасягненні прагнозных параметраў сацыяльна-эканамічнага развіцця і асноўных напрамкаў грашова-крэдытнай палітыкі прадугледжвае захады, якія неабходна рэалізаваць у першачарговым парадку, а таксама дадатковыя захады. Менавіта таму ў першай частцы плана вызначаныя першачарговыя захады, якія павінны быць рэалізаваныя да лютага наступнага года.

Перш за ўсё, Мікалай Снапкоў згадаў пра захады па лібералізацыі цэнаўтварэння, фарміравання затрат і сабекошту прадукцыі. «Наяўная сістэма адміністрацыйнага рэгулявання цэнаў, — кажа ён, — нягледзячы на пэўныя зрухі па лібералізацыі, з'яўляецца праблемнай для вядзення бізнэсу, паколькі звязана са шматлікімі праверкамі, штрафамі, вялікім дакументазваротам і іншымі праблемамі». У гэтых мэтах прадугледжваецца адмяніць дзеянне асноўных палажэнняў па складзе затрат, якія ўключаюцца ў сабекошт тавараў, для мэтаў цэнаўтварэння і захаваць іх дзеянне толькі ў якасці рэкамендацый. Акрамя таго, плануецца значна скараціць пералік тавараў, у дачыненні да якіх ажыццяўляецца дзяржаўнае рэгуляванне цэнаў і тарыфаў. Таксама плануецца паэтапная адмена абавязковага патрабавання аб складанні эканамічнага абгрунтавання ўзроўню цэнаў, тарыфаў, што прымяняюцца. Як адзначыў міністр, гэта дазволіць значна спрасціць працу эканамічных службаў арганізацый па складанні дадатковых эканамічных разлікаў, скараціць дакументазварот і выдаткі і, галоўнае, у цэнаўтварэнні кіраўнікам будзе давацца магчымасць кіравацца статутнымі дакументамі сваіх прадпрыемстваў, гнутка фарміраваць цэны на розную прадукцыю ў залежнасці ад вытворчай неабходнасці і кан'юнктуры рынку.

Сярод прапанаваных першачарговых захадаў міністр назваў таксама завяршэнне ўжо ў студзені распрацоўкі бізнэс-планаў вытворча-гаспадарчай дзейнасці прадпрыемстваў, іх узгадненне і зацвярджэнне. Прычым, гэтыя планы павінны быць падмацаваныя крэдытнымі пагадненнямі з банкамі, а аб'ёмы рэалізацыі прадукцыі — кантрактамі з пакупнікамі.

Поспех у прасоўванні беларускай прадукцыі на знешніх рынках, адзначыў Мікалай Снапкоў, залежыць ад ведання рэгіянальных асаблівасцяў і пераваг. Таму налета міністэрства прапануе ажыццявіць узгадненне краінавай стратэгіі развіцця экспарту тавараў і паслуг, што распрацоўваецца замежнымі ўстановамі, з галіновымі і рэгіянальнымі стратэгіямі. Для ўзмацнення экспартнай экспансіі прапаноўваецца, у прыватнасці, распрацаваць праект указа Прэзідэнта, які прадугледжвае частковае пакрыццё за кошт бюджэтных сродкаў затрат экспарцёраў па ўдзеле ў нацыянальных выставачных мерапрыемствах. «Найважнейшай задачай, — паводле слоў міністра, — для рашэння ў студзені 2010 года з'яўляецца пашырэнне на ўзаемнай аснове з Расіяй пераліку тавараў, якім даецца роўны доступ на рынак пры дзяржзакупках».

СТАР. 2

Жыхары хутара Глухамань Столінскага раёна Вольга і Сцяпан ДУЛЬСКІЯ вяртаюцца дадому з кветкай «калядная звязда».

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА

КАЛЯДНАЯ ЗВЯЗДА ЗАСВЕЦІЦЬ І Ў ГЛУХАМАНІ

Сяргей СУШКО, намеснік міністра ЖКГ:

«КАМУНАЛЬНЫЯ ТАРЫФЫ МЯРКУЕЦЦА ПАВЫСІЦЬ У НАЙБЛІЖЭЙШЫ ЧАС, АЛЕ ПАКУЛЬ НЕ ВЫЗНАЧАНА, НАКОЛЬКІ»

Калі сярэдняя тэмпература першай дэкады снежня склала 1,8 градуса, то другой — ужо мінус 11,5. Адпаведна павялічылася спажыванне цяпла на абагрэў кватэр. Як паведаміў намеснік міністра жыллёва-камунальнай гаспадаркі Сяргей Сушко, раней на квадратны метр ішло 0,0142 Гкал, а ў маразы — 0,0215 Гкал.

Зразумела, узрасло і спажыванне прыроднага газу, на працягу снежня гэты паказчык «плюсануў» з 29,5 да 65 мільёнаў кубаметраў. У выніку гэтага павялічыліся разлікі жыхароў на ацяпленне. Паводле слоў Сяргея Сушко, «батарэйныя» выдаткі для стандартнай двухпакаёвай кватэры агульнай плошчай 48 кв. м, дзе пражываюць тры чалавекі, узраслі амаль на 15 тысяч рублёў (з 29 да 44,5 тыс. руб.). Як заўважыў намеснік міністра Мінжылкамгаса, праведзены адпаведныя праверкі адпаведных аварыйных службаў і спецыяльнай тэхнікі (у «арсенал» камунальнікаў, акрамя ўсяго іншага таксама ўваходзяць і перасоўныя кацельні).

СТАР. 2

НОВАЯ СТАЎКА ПДВ НЕ ПРЫВЯДЗЕ ДА РОСТУ ЦЭНАЎ

Такое агульнае меркаванне падатковых і фінансавых інстытутаў краіны агучыў учора журналістам <u>намеснік міністра фінансаў Уладзіслаў ТАТАРЫНОВІЧ.</u>

Сапраўды, у наступным годзе з 18 да 20 працэнтаў павялічваецца стаўка падатку на дабаўленую вартасць. Разам з тым, як адзначыў намеснік міністра фінансаў, менавіта з першых дзён студзеня 2010 года адмяняюцца адразу 4 падаткі. Гэта два аб'ёмныя абаротныя падаткі — падатак у рэспубліканскі фонд падтрымкі вытворцаў сельскагаспадарчай прадукцыі і мясцовы падатак з продажу, — а таксама падатак на набыццё аўтатранспартных сродкаў і мясцовы збор за паркоўку аўтатранспарту. Спецыялісты ўпраўлення падатковай палітыкі Мінфіна падлічылі, што адмена толькі гэтых 4 падаткаў дазволіць суб'ектам гаспадарання паменшыць агульную колькасць падатковых плацяжоў на працягу года адразу на 17 пунктаў (з 57 да 40). Такое новаўвядзенне прывядзе да агульнага зніжэння падатковага цяжару на 0,45 працэнта. А ў выніку за год у падаткаплацельшчыкаў у свабодным абароце застанецца дадаткова каля 780 млрд рублёў.

СТАР. 2

Аляксандр Лукашэнка павіншаваў Лео Бакерыю

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў дырэктара Навуковага цэнтра сардэчна-сасудзістай хірургіі імя А.М. Бакулева Расійскай акадэміі медыцынскіх навук Лео Бакерыю з 70-годдзем. «Вы заваявалі сапраўды сусветную славу як выдатны кардыяхірург сучаснасці», — гаворыцца ў віншаванні. «Мы высока цэнім Ваш актыўны ўдзел ва ўдасканаленні сістэмы аказання кардыялагічнай дапамогі грамадзянам Беларусі, арганізацыі дабрачыннай акцыі «Дакраніся да сэрца дзіцяці», якая падарыла жыццё дзясяткам дзяцей. Вы заўсёды будзеце самым дарагім госцем на нашай зямлі», — падкрэсліў Прэзідэнт.

Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Парламенцкая кухня

Пра палітыку са смакам

Як рыба ў АйЦі

Дэпутат Віталь Бусько ініцыюе ўтварэнне структуры, якая каардынавала б сферу інфармацыйных тэхналогій (IT, або АйЦі па-нашаму) у Беларусі

Мала хто ведае, што гумарны і жыццярадасны экс-прарэктар БДУІР, а сёння парламентарый у камісіі па міжнародных справах і сувязях з СНД, — перш-наперш заўзяты рыбак. Ну чыстай вады аматар. Пасля яго забаўных баек я нават задумалася пра далучэнне да свайго бясконцага спісу хобі яшчэ аднаго пункта — таксама патрапіла на кручок! І нікольні не здзівілася, калі пачула, што сваім захапленнем Віталь Бусько... захапіў усю сям'ю — жонку, абедзвюх дачок і зяцёў, а цяпер яшчэ і двухгадовую ўнучку. «Ужо адчуваецца, што расце канкурэнт! Калі Настачка вудзіць у нашай дачнай сажалцы, яе здаволены віскат чуе ўся ваколіца!», — не без гонару расказвае дзед пра самую юную сваю паслядоўніцу і «скардзіцца», што трэба ўжо купляць нейкую сямейную лодку, каб рыбачыць усім разам. Наша гутарка з цікавым палітыкам, прайшла... а сюрпрыз!.. за духмянай юшкай, вядома ж! Дарэчы, гэта першая «мужчынская» страва ў нашай парламенцкай кухні і, спадзяёмся, не апошняя.

БЕЗ НАДЗЕЙНАГА ТЫЛУ НЕ БУДЗЕ І ДОБРАЙ ЛОЎЛІ

— Самае важнае для добрай юшкі... — пачынае дзяліцца сакрэтамі наш рыбалоў...

— ...добрая рыбалка! — выказвае здагадку яго жонка Ірына — менеджар на прыватным прадпрыемстве, прывабная маладжавая жанчына, майстрыха лоўлі на кружкі (адмысловая рыбалоўная снасць. — **Аўт.**), прыгатавання хлеба ў рускай печцы і падтрымання сямейнага ачагу. Мы таксама смела можам прапаноўваць свой варыянт самага галоўнага для добрай юшкі ды і для поспеху ў жыцці — надзейны тыл. І гэта цудоўна, калі палітык — выдатны сем'янін.

Іх сямейны ўклад — такі, які, паводле майго разумення, з'яўляецца ідэальным. Калі прадстаўніца слабай паловы насамрэч можа дазволіць сабе раскошу быць слабай, забяспечваючы пры гэтым надзейны тыл таму, на кім усё трымаецца — разумнаму, моцнаму, дзейнаму мужчыну. Ён — галава, яна — шыя. Нават гавораць абодва неяк ва ўнісон. А яшчэ яны вельмі гасцінныя гаспадары — шчырыя, ветлівыя. І пачастункам могуць здзівіць — апроч «сваіх» рыбы, грыбоў ды ягад, у іх на стале заўжды і «свая» дзічына: гаспадар жа яшчэ і паляўнічы (гэтым заняткам яго ў свой час зацікавіў цесць). І ўсё разам — ну проста пальчыкі абліжаш! А хлеба, зробленага гаспадыняй па старадаўнім рэцэпце, я, здаецца, з'ела столькі, колькі хапіла б каб накарміць полк — толькі цур нікому! Калі адкрыюць сваю кавярню або стануць прымаць гасцей на заградняй сядзібе — я першай займу да іх чаргу. І пара Бусько прызнаецца, што падумвае пра гэта — «каб было чым заняцца на пенсіі». Усё ў іх так з душою зроблена, з нацыянальным каларытам — ад вялення мяса да прыемнай гутаркі, ад сервіроўкі стала да прыгатавання рыбы...

— Самае важнае для добрай юшкі, — вяртаецца да нашай рыбы гаспадар, — каб усё варылася не ў вадзе, а ў рыбным булёне. Для яго можна ўзяць дробную рыбінку, але мне больш падабаюцца рыбныя галовы — яны даюць самы лепшы навар. Далей рыхтуем рыбу ўжо непасрэдна для юшкі. Тут абавязковая разнастайнасць, у нас будуць шчупак, лінь і падлешчык. А пасля — астатнія інгрэдыенты, усё павінна быць у зборы загадзя: юшка не церпіць беганіны і мітуслівых пошукаў. Паралельна варым бульбу, і (я ж усё ж такі яшчэ паляўнічы) каўбаску з дзічыны — еўрапейскай казулі. Абавязковая наяўнасць зеляніны. Не шкадуем і цыбулі — можна на каструлю дзве добрыя буйныя галоўкі — таксама добры дае булёнчык.

СТАР. 10

КАРТКА РЫБАКА:

СТАЖ. Больш як 20 гадоў.

«РЫБНЫЯ» МЯСЦІНЫ: Браславы, Нарачанскія азёры, азёры ў Воранаўскім і Карэліцкім раёне.

ЛЮБІМАЯ СНАСЦЬ: донкі-гумкі. Далёка ад берага, не трэба вытрымліваць рэжым цішыні. У лодцы ж не зварухніся — рыба сыдзе, а тут спакойна сядзіш на беразе, а кручкі метраў за 40 — 50 і чакаеш «дзінь-дзінь», калі паклёўку абвясціць званочак на лёсцы. Ды і верагоднасць вялікая: дзве снасці паставіў — ужо 10 кручкоў. Да таго ж, праплыў на лодцы, падкарміў гэта месца — рыба сюды прыйдзе абавязкова. Ну і сам працэс выцягвання вельмі займальны, нешта ў гэтым ёсць!

САМЫ БАГАТЫ ЎЛОЎ: шчупак вагою 10,5 кг. Кажуць, што вялікі шчупак ужо нясмачны... Хлусня!

ГАРАНТЫЯ ПОСПЕХУ Ў РЫБАЛЦЫ: добры настрой. Калі дрыжыш — клюне-не клюне, тады поспеху не чакай. А калі едзеш адпачыць, атрымаць задавальненне, тады ўсё будзе акэй!

КАРОННАЯ БАЙКА: паклёўка, адчуваю, шчупак хапануў! Працягнуў яго метраў 15, раптам удар, і цягнуць становіцца цяжэй — нібы бярвенне з вады дастаеш. Як высветлілася, шчупак той быў 2,5 кг, а яго па дарозе схапіў вялізны — кіло на 12. Мы з сябрам яго спрабавалі падсачакам узяць, але атрымалася па цэнтры: малы шчупак падае на падсачак, а вялікі... у возера. Ну які быў шчупак! Але ж будзе новы, яшчэ лепшы, куды ж ён ад нас падзенецца?!

ОАО «ЭКРАН» Г. БОРИСОВ

ПРОВОДИТ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН

по продаже экскаватора одноковшового ЭО 3323-А, 1996 года выпуска, наработка 504 м/часов, (начальная цена 41 537 150 руб., без НДС) и автокрана КрАЗ 250 КС 4562, 1991 года выпуска, пробег 30 599 км, (начальная цена 75 906 500 руб. без НДС).

Задаток в размере 10 % перечисляется на р/с 3012014600010 «Франсабанк» ОАО г. Минск код 266, УНП 600417525. Продажа осуществляется без условий. Порядок проведения аукциона оговорен в условиях его проведения. Договор купли-продажи заключается в течение 10 дней после проведения аукциона. Условия оплаты в течение 30 календарных дней с даты подписания договора купли-продажи. Аукцион состоится 03.02.2010 в 11.00 по адресу: г. Борисов, ул. Полка Нормандия-Неман, 167, зал заседаний. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по 01.02.2010 до 16.00 по адресу: г. Борисов, ул. Полка Нормандия-Неман, 167, отдел главного технолога.

Контактный телефон: (0177) 70 61 29.

УНП 600417525

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

КУП «МИНСКИЙ ОБЛАСТНОЙ ЦЕНТР УЧЕТА НЕДВИЖИМОСТИ» (ОРГАНИЗАТОР АУКЦИОНА) ПО ПОРУЧЕНИЮ ОАО «БЕЛСТРОЙМАТЕРИАЛЫ» (ПРОДАВЕЦ)

ПРОВОДИТ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН

по продаже зданий и сооружений производственного участка, расположенного по адресу: г. Смолевичи, ул. Торговая, 20а, в составе:

- незавершенный строительством складской корпус, об. пл. 6246 кв.м;
- незавершенный строительством административно-бытовой корпус, об.пл. 635,7 кв.м;
- незавершенный строительством склад ГСМ, об. пл. 33,8 кв.м;
- здание вспомогательного корпуса, об. пл. 942,3 кв.м;
- незавершенный строительством контрольно-проездной пункт; сигнализация;
- канализационная насосная станция; очистные сооружения дождевых вод;
- прожекторная мачта (2 ед.); резервуары запаса воды (3 ед.); ворота металлические;
- осветительные ж/б столбы (18 ед.); ограждение территории (275 бетонных плит);
- **железная дорога** (протяж. 1268,71 кв.м); подъездная автомобильная дорога;
- внутриплощадочные сети в т.ч. (общеплощадочная теплотрасса; общеплощадочные сети водоснабжения и канализации; общеплощадочные электросети; общеплощадочные слаботочные сети);
- внеплощадочные сети в т.ч. (внеплощадочная теплотрасса; наружные сети водоснабжения и канализации; наружные сети электроснабжения; наружные слаботочные сети);
- трансформаторная подстанция КТП 400; козловой кран КК20-32А; открытый склад под козловым краном (бетон. площадка);
- оборудование согласно ведомости оборудования установленного на незавершенных строительством объектах в г. Смолевичи по состоянию на 01.12.2009 и заключения об оценке № 01/090/3-Т.

Начальная цена с НДС – 8 031 380 027 белорусских рублей.

Площадь земельного участка 9,2953 га (предоставлен продавцу на праве постоянного пользования).

Задаток в сумме 100 000 000 бел. руб. перечисляется на **р/с № 3012020200010 в Октябрьском отделении ОАО «БПС-Банк», МФО 153001357, УНП 690324015 КУП «Минский областной центр учета недвижимости».**

Объект продается без условий. Договор купли-продажи должен быть подписан в течение 10 дней после проведения аукциона. Оплата за объект производится в течение 12-ти месяцев со дня проведения аукциона, если иное не предусмотрено договором купли-продажи.

Порядок проведения аукциона оговорен в условиях его проведения.

Аукцион состоится **26.01.2010** в 12.00 по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, каб. 324. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по **25.01.2010** до 17.00 по указанному адресу.

Тел.: (8017) 224 61 34, 500 47 12.
Сайт в интернете: www.rlt.by

ЗАРАДЖАЙ З ПЕРАСЦЯРОГАЙ

Амаль што 250 чалавек было эвакуявана позна вечарам з інтэрната Чырвонабярэжскага дзяржаўнага аграрнага каледжа, што ў Жлобінскім раёне. Як мяркуюць выратавальнікі, адзін з жыхароў пакінуў у пакоі на трэцім паверсе мабільнік разам з тэлефоннай зараднай прыладай, уключанай у электрычную сетку. Пажар пачаўся з тумбачкі, дзе знаходзіўся сродак сувязі. Полымя патушылі амаль адразу супрацоўнікі інтэрната, якія спачатку патэлефанавалі па нумары 101. У выніку пажару ніхто з людзей не пацярпеў, — паведамілі ў прэс-службе Гомельскага абласнога ўпраўлення па надзвычайных сітуацыях. Часткова пашкоджана мэбля ў пакоі і закураны сцены ў агульным калідоры. Усе выхаванцы пасля праветрывання памяшканняў вярнуліся ў інтэрнат.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

ФОТА СЛОВА

У запавеце адным
злучаны Люд і Дзяржава.
Звеку за словам Святым
крочыць людская справа.
Колькі яе — не злічыць,
толькі б усё збылося —
Будзе на полі тваім
шчасна спяваць калассе,
Будзе на зброі тваёй
водсвет бацькоўскай славы,
Ўперадзе справы людской
слова Святога з'ява.

Здымак зроблены ў мінскім праваслаўным храме ў гонар Святога Роўнаапостальнага Вялікага князя Уладзіміра. Сярод прыхаджан — Герой Савецкага Саюза мінчанін Марат ІГОРАЎ.

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 23.12.2009 г. (для б/н разлікаў)

▼ 1 долар ЗША	2 875,00
▼ 1 еўра	4 119,88
1 латвійскі лат	5 813,37
1 літоўскі літ	1 191,71
1 чэшская крона	156,59
1 польскі злоты	984,67
▲ 1 расійскі рубель	94,44
1 украінская грыўня	360,71

Курсы замежных валют для безнаяўных разлікаў

Цэнтрабанк РФ

USD	30,4439
UAH	37,9694
1000 BYR	10,5671
EUR	43,5744

Агенцтва Уладзіміра Граўцова

Падпішыцеся на часопіс «Главный Бухгалтер. ГБ» на 2009 год у рэдакцыі па самай выгаднай цане. Тэлефон рэдакцыі: 209-69-01.

ААТ «Агенцтва Уладзіміра Граўцова» УНП 100024047 Ліцэнзія Мінсувязі № 02140/0172806 выд. 03.05.2004 да 02.05.2009

ISSN 1990 - 763X

ЗАРПЛАТЫ: ДЛЯ ІХ РОСТУ НАЛЕТА Ў ГАЛІНАХ ЭКАНОМІКІ ДАСТАТКОВА РЭЗЕРВАЎ...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Асноўным фактарам поспеху па выкананні пастаўленых налета задач Мікалай Снапкоў лічыць актыўнае прыцягненне ў Беларусь інвестыцый. Міністр заявіў аб неабходнасці прыцягнення капіталу буйных сусветных брэндаў і транснацыянальных карпарацый. У сувязі з гэтым органам дзяржаўнага кіравання прапануюецца на пачатку 2010 года вызначыць пералік прадпрыемстваў для прапрацоўкі з інвестарамі, а мясцовым органам неабходна вызначыць пералік зямельных участкаў, якія могуць быць прапанаваны інвестару для стварэння вытворчасцяў па выпуску тавараў і паслуг без правядзення аўкцыёнаў. «У рамках правядзення адзінай прадуманай інвестыцыйнай палітыкі прапануюецца стварыць на базе РУП «Нацыянальнае агенцтва інвестыцый і прыватызацыі» РУП «Нацыянальнае агенцтва па інвестыцыях і прыватызацыі» з суправоджанне з адзіным міжнародным кансультантам», — падкрэсліў ён.

Матэрыяльны стымул для кіраўнікоў і ўпраўленцаў, паводле меркавання Мікалая Снапкова, з'яўляецца адным з асноўных фактараў зацікаўленасці ў дасягненні выніку. Таму Мінпрацы і сацыяльнай абароны прапануюецца распрацаваць і прапанаваць у студзені новыя эфектыўныя схемы матэрыяльнага стымулявання кіраўнікоў, у тым ліку такія, што прадугледжваюць пашырэнне правоў наймальнікаў у выкарыстанні сацыяльных пакетаў, бонусаў і іншых інструментаў. Пры гэтым для ўзмацнення адказнасці Мінэканомікі лічыць мэтазгодным у сціслыя тэрміны распрацаваць прынцыпова новую схему аплаты працы, якая прадугледжвае перавод з 1 студзеня 2011 года кіраўнікоў на кантракты з кіраўнікамі да 1 студзеня 2011 года, прадугледзеўшы ў іх абавязацельства па выкананні тэмпаў росту вытворчасці, выручкі ад рэалізацыі прадукцыі, работ, паслуг, экспарту, зарплаты пры адпаведным матэрыяльным стымуляванні па выніках года ў залежнасці ад іх выканання і атрыманага прыбытку. Між іншым, гаворачы аб росце зарплат налета, міністр падкрэсліў, што ў галінах эканомікі дастаткова для гэтага рэзерваў. «Неабходна, перш за ўсё, — кажа ён, — прадметна займацца зніжэннем матэрыяльных затрат без уліку зарплаты і абслугоўвання крэдыту. Па разліках, зніжэнне матэрыяльных затрат на 1 працэнт дазваляе павялічыць зарплату на 4 працэнты. Такім чынам, напрыклад, для забеспячэння заданняў па росце зарплаты ў сістэме Мінпрама на 23 працэнты зніжэнне матэрыяльных затрат павінна скласці ўсяго толькі 5 працэнтаў пры ўдзельнай вазе іх у структуры сабекошту 70 працэнтаў».

Вялікі патэнцыял Беларусь мае і па экспарце інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій, праграмнага забеспячэння. У гэтым сектары істотная ўвага надаецца Парку высокіх тэхналогій, рэзідэнтам якога даюцца значныя прэферэнцыі з боку дзяржавы. Аднак, паводле меркавання міністра, належнай аддачы ад дзейнасці парка пакуль няма, паколькі экспарт паслуг Парка высокіх тэхналогій складае ўсяго 100 мільёнаў долараў. Таму адміністрацыі парка прапануюецца распрацаваць сярэднетэрміновую праграму паскорнага развіцця паслуг у галіне інфармацыйных тэхналогій.

Калі ўлічваць амбіцыйныя планы па росце экспарту, асаблівую актуальнасць набывае і пытанне павышэння эфектыўнасці выкарыстання дзяржаўнай маёмасці, прыцягнення інвестыцый праз механізм прыватызацыі. Сёлета, зазначыў міністр, у краіне былі зроблены крокі па ўдасканаленні заканадаўства па пытаннях кіравання дзяржмаёмасцю, аднак рэальный эфект ад гэтых мер пакуль не атрымаўся, працэс прыватызацыі неабходна паскорыць не атрымае. Паводле яго звестак, працэнт выканання плана паступлення грашовых сродкаў ад продажу акцый і іншай маёмасці складае цяпер толькі 12,5 і 12,2. Зыходзячы з гэтага, планам сумесных дзеянняў прадугледжваецца ўдасканаленне заканадаўства ў сферы прыватызацыі дзяржмаёмасці з улікам вопыту правядзення ў нашай і іншых краінах. У прыватнасці, плануецца пашырэнне кола аб'ектаў прыватызацыі шляхам удакладнення складу аб'ектаў, што знаходзяцца толькі ва ўласнасці дзяржавы, а таксама вызначэнне парадку перадачы капітальных будынкаў у выглядзе будынкаў і збудаванняў у бясплатнае карыстанне юрыдычным асобам і індывідуальным прадпрымальнікам, якія возьмуць на сябе абавязацельства па стварэнні дадатковых працоўных месцаў.

Дарэчы, згаданыя захады не з'яўляюцца вычарпальнымі. Мікалай Снапкоў нагадаў, што ў эканоміцы прынята больш як 300 мэтавых дзяржпраграм і мерапрыемстваў, якія неабходна выконваць.

Ігар ШЧУЧЭНКА.

Нашчадак Дзетачкіна

Ну і ну!

44-гадовы мінчанін вырашыў не разменьвацца на дробязі, а калі красці, то, напрыклад, адразу цалкам... гараж. Прынамсі, пацярпелы з вуліцы Розы Люксембург у сталіцы, калі вярнуўся дадому з камандзіроўкі, не знайшоў на месцы менавіта металічны кантэйнер, у якім звычайна стаяла яго машына: канструкцыя таямніча знікла з двара.

Зрэшты, праваахоўнікі хутка высветлілі, адкуль у гаража выраслі ногі. Паводле звестак прэс-афіцэра Маскоўскага РУУС Таццяны Грыб, выявілася, што кантэйнер быў упадабаны раней суддзямі за махлярства мінчанінам. Апошні, дарэчы, перш чым ісці на справу, знаходзіў па аб'явах пакупнікоў на металічныя канструкцыі, а пасля ўжо «шарудзіў» па мінскіх дварах. Вось і адшукаў на Розы Люксембург варыянт...

Трэба сказаць, што згаданы крадзеж — з разраду камедыйных гісторый накшталт вядомага «Беражыся аўтамабіля». Прайдзісвет, каб перавезці кантэйнер, заказаў грузавы аўтакран. Толькі першая спроба скончылася няўдачай: зрушыць з месца жалезную «скрыню» з будаўнічым матэрыялам усярэдзіне пад'ёмнік не змог — быў малагатунак. Што не спыніла злачынцу, які праз некалькі дзён наняў на найбліжэйшай будоўлі іншы кран. На гэты раз справа выгарала і тавар быў адпраўлены пакупніку за межы Мінска. Аднак не ўлічыў злодзей — сусед пацярпелага «запеленгаваў» валтузню вакол кантэйнера і на ўсякі выпадак запісаў нумары грузавіка. Далей, як кажуць, была справа тэхнікі: асобу «прыватызатара» праваахоўнікі вызначылі, і яму прад'яўленае абвінавачанне.

Ігар ГРЫШЫН.

СА СТРЭЛЬБАЙ НА БАБРУЙЧАН

Здарэнне

Ноччу 21 снежня ў міліцыю звярнуўся жыхар горада Бабруйска. Ён паведаміў, што каля 24 гадзін 20 снежня на аўтадарозе Івацэвічы — Ліда, каля вёскі Русакова Слонімскага раёна, на яго аўтамашыну «Форд-Транзіт» падчас вымушанага прыпынку па прычыне пашкоджання двух левых колаў былі учынены разбойны напад.

Па словах пацярпелых, пяцёра рабаўнікоў пад пагрозай пнеўматычнага пісталета і прадмета, падобнага на абрэз стрэльбы, звязалі кіроўцу і яшчэ васьмярых пасажыраў, якія з ім ехалі, забралі каля 18 тысяч долараў і 7 залатых вырабаў і збеглі ў напрамку Івацэвіцкага раёна на аўтамабілі нявызначанай маркі светлага колеру.

Ноччу па ўсім Слонімскім раёне быў уведзены план «Сірэна», а асабовы склад РАУС быў падняты па сігнале «Збор». Аднак затрымаць рабаўнікоў па гарачых слядах пакуль не ўдалося.

Па гэтым факце заведзена крымінальная справа.

Сяргей ЧЫГРЫН.

ХРОНІКА АПОШНІХ ПАДЗЕЙ

ДЗЕЦІ ЗБЯНТЭЖЫЛІ АБАМУ

Палітычнае жыццё ў ЗША замерла з-за небывалага снегападу, які накрыў Амерыку. Таўшчыня снежнага покрыва дасягала 60 і больш сантыметраў.

Метэаролагі сцвярджаюць, што нічога падобнага ў гісторыі метэаназіранняў у сталіцы Злучаных Штатаў яшчэ не было.

Кіраўнік ЗША, аднак, не спалохаўся снегападу і паехаў павіншаваць з Калядамі дзяцей у адзін з неўладкаваных раёнаў Вашынгтона. Барак Абама пачытаў дзецям калядныя аповеды, а затым пачаставаў іх печывам, прыгатаваным на кухні Белага дома. Гутарка з дзецьмі ўразіла прэзідэнта. Абама спытаў іх, што яны жадалі б атрымаць у падарунак на Каляды, і быў здзіўлены дарагой
гой запытам: дзеці жадалі плэеры Ipod, мабільныя тэлефоны і камп'ютарныя гульні.

АРЫШТАВАНА МАЁМАСЦЬ БЫЛОГА ПРЭМ'ЕРА ЛАТВІІ

На маёмасць, якая належыць былому прэм'ер-міністру Латвіі Валдзісу Біркаўсу, накладзены арышт у сувязі са шматмільённым даўгамі экс-прэм'ера.

Арышт накладзены на банкаўскія рахункі Біркаўса, нерухомасць, а таксама на прыналежныя яму пакеты акцый буйных кампаній. Доўг з'явіўся пасля таго, як Біркаўс узяў крэдыт у дзяржаўным банку і набыў чатыры ўчасткі зямлі. Сума крэдыту склала 2,24 мільёна латвійскіх латаў (больш як 4,5 мільёна долараў). Аднак пазней кошты на зямлю рэзка ўпалі, і прадаць участкі ўдалося толькі за 160 тысяч латаў (каля 326,5 тысячы долараў).

Валдзіс Біркаўс узначальваў урад Латвіі ў 1993-1994 гадах, у пяці саставах урадавага кабінета з 1994 па 1999 год ён займаў пасаду міністра замежных спраў.

У ЛІТВЕ З'ЯВІЦЦА ШКОЛА ВЯДЗЬМАРСТВА

У найбліжэйшы час у Літве адчыніцца школа вядзьмарства. Хадзіць на лекцыі па магіі і вядзьмарстве змогуць як дарослыя, так і дзеці. Апошніх, аднак, будуць прымаць у школу толькі са згоды бацькоў.

Як распавёў прадстаўнік навучальнай установы, месяц навучання асновам магіі абыдзецца ў 100 літаў (прыкладна 40 долараў). Заняткі ў школе вядзьмарства для зручнасці наведвальнікаў будуць праводзіцца ў выхадныя дні. Семінары будуць праводзіць «галоўная вядзьмарка і іншыя лектары». Прадстаўнік школы адзначыў, што, атрымаўшы дыплом, выпускнікі змогуць адчыняць салоны варажбы. Між тым, звесткі аб з'яўленні новай «установы адукацыі» сур'ёзна занепакоілі мясцовае духавенства.

НА ТАЙВАНІ ФАСТ-ФУД АБКЛАДУЦЬ ПАДАТКАМ

Улады Тайваня плануюць увесці падатак на нездаровую ежу, каб заахвоціць насельніцтва сілкавацца паўнавартасна і ў меру, зніжаючы, такім чынам, рызыку захварэць на атлусценне.

Тайваньскае бюро прапаганды здароўя займаецца распрацоўкай законапраекта, які абкладзе адмысловым падаткам нездаровыя прадукты харчавання, такія як напоі, што ўтрымліваюць цукар, фаст-фуд, кандытарскія вырабы і алкаголь. Ні ў адной краіне свету праекты падобных законаў пакуль не ствараліся. Падставай для ўвядзення новага падатку стаў няўхільны рост захваральнасці на атлусценне — на Тайвані ад яго пакутуюць ад 25 да 30 % дзяцей.

«КАМУНАЛЬНЫЯ ТАРЫФЫ МЯРКУЕЦЦА ПАВЫСІЦЬ...»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

На працягу папярэдняга тыдня ў Беларусі адбылося 15 надзвычайных адключэнняў гарачай вады і ацяплення, 4 — халоднага водазабеспячэння, а таксама 2 — электрычнасці. Усе аварыйныя сітуацыі выпраўлены ў належны тэрмін. Як заўважыў начальнік вытворчага аддзела прадпрыемства «Мінская гарадская жыллёвая гаспадарка» Генадзь Місуна, падчас перыяду пахаладання колькасць зваротаў грамадзян узрасла ў некалькі разоў. Шмат скаргаў звязана з недагрэвам кватэр. Паводле слоў спецыяліста, выклікаць работнікаў жыллёва-эксплуатацыйных службаў варта ў тым выпадку, калі тэмпература ў кватэры ніжэйшая за 18 градусаў. Камунальнікі правядуць неабходныя замеры і зробяць пераразлік за той час, калі батарэі «пахаладнелі».

Цікава, што асобныя жыхары знарок выстуджваюць свае кватэры — адчыняюць форткі. Аднак такім «прадпрымальным» людзям неабходна ведаць: акрамя замераў тэмпературы жылля правяраецца таксама і спраўнасць інжынерных камунікацый. Так што падмануць спецыялістаў даволі складана. Як паведаміў Генадзь Місуна, у сталіцы недагрэў у большасці выпадкаў адзначаецца ў панэльных дамах забудовы 1980-х гадоў. Нават «хрушчоўкі» лепш трымаюць тэмпературу падчас паніжэння тэмпературы паветра на дварэ.

Як адзначыў Сяргей Сушко, камунальнікі паступальна праводзяць цэплавую мадэрнізацыю «праблемных» шматпавярховікаў. Пасля выканання комплексу адпаведных работ удаецца нармалізаваць тэмпературны рэжым у кватэрах. А разлікі жыхароў за ацяпленне змяншаюцца на 10—20 працэнтаў. Аднак мадэрнізацыя — даволі затратнае мерапрыемства, таму аб'ёмы яго правядзення не такія маштабныя, як хацелася б. Асноўныя крыніцы фінансавання гэтых работ — штомесячныя адлічэнні насельніцтва на капітальны рамонт (у «жыроўцы» ёсць адпаведны радок) і бюджэтныя сродкі. Жылфонд абсталяваны сістэмамі рэгулявання спажывання цяпла, якія змяняюць расход у залежнасці ад канкрэтнай тэмпературы паветра на дварэ.

Кожнага з нас, вядома, хвалюе, як надалей узрастуць плацяжы за кватэру. Як заўважыў Сяргей Сушко ў адказ на пытанне карэспандэнта «Звязды», параметры росту камунальных тарыфаў будуць разглядацца ўжо ў найбліжэйшы час — у пачатку наступнага года. Аднак канкрэтныя лічбы пакуль агучваць заўчасна, паколькі павелічэнне залежыць ад шмат якіх параметраў. Перш за ўсё, ад узроўню даходаў насельніцтва і кошту імпартаваных энерганосьбітаў.

Мікалай ЛІТВІНАЎ.

НОВАЯ СТАЎКА ПДВ НЕ ПРЫВЯДЗЕ ДА РОСТУ ЦЭНАЎ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Паслабленнем падатковага цяжару з'яўляецца выкарыстанне больш гнуткай сістэмы аплаты падатку на дабаўленую вартасць. Ужо ў наступным годзе суб'екты гаспадарання змогуць аплачваць ПДВ не толькі штомесяц, як гэта практыкуецца цяпер, але і штоквартальна. Эксперты фінансавай галіны лічаць, што гэтым правам у наступным годзе скарыстаецца каля 60 працэнтаў падаткаплацельшчыкаў. Налета плануецца скараціць тэрмін вяртання падатку на дабаўленую вартасць з месяца да 5 дзён.

Таксама ў 2010 годзе ўсе падаткаплацельшчыкі будуць мець выбар пры вызначэнні тэрмінаў аплаты падатку на прыбытак. Гэта можна будзе зрабіць як штомесячна, так і штоквартальна.

ВЫЗНАЧАНЫЯ 5 АСНОЎНЫХ ПАДАТКАЎ

У наступным годзе плануецца дапрацаваць і ўвесці ў дзеянне асабістую частку падатковага кодэкса. Згодна з гэтым дакументам, у 2010 годзе ў дзеянні павінны застацца 30 падатковых плацяжоў. Для сярэдняга стандартнага падаткаплацельшчыка абавязковымі будуць 5 асноўных падаткаў: падатак на дабаўленую вартасць, падатак на прыбытак, зямельны падатак, падатак на нерухомасць і экалагічны падатак. Астатнія падатковыя плацяжы будуць мець аднаразовы характар або дзейнічаць для пэўных катэгорый падаткаплацельшчыкаў. Начальнік Галоўнага ўпраўлення метадалогіі падаткаабкладання арганізацый Міністэрства па падатках і зборах Яўген Герштэйн адзначыў, што ў наступным годзе ўсе падатковыя стаўкі і зборы будуць ажыццяўляцца выключна ў нацыянальнай валюце. Выключэнне складуць толькі выплаты ў валюце па патэнтных пошлінах і консульскіх зборах.

СТАНДАРТНЫ ВЫЛІК ПАВЯЛІЧЫЦЦА ДА 270 ТЫСЯЧ РУБЛЁЎ

Прыемную для фізічных асобаў навіну паведаміў Уладзіслаў Татарыновіч. У наступным годзе стандартны падатковы вылік пры вылічэнні падаходнага падатку на кожнага работніка будзе павялічаны з 250 да 270 тысяч рублёў. Цяпер гэта сума не будзе абкладацца падаходным падаткам у тым выпадку, калі работнік атрымлівае максімальны заробак у месяц да 1,635 млн рублёў. Сёлета стандартны вылік атрымліваюць толькі тыя, хто мае заробак да 1,5 млн рублёў. Акрамя гэтага, стандартны падатковы вылік можна будзе атрымаць у наступным годзе не толькі па месцы асноўнай працы. Падаткаплацельшчык самастойна выбірае, дзе яму атрымаць гэты падатковы вылік. З наступнага года памяншаецца з 15 да 12 працэнтаў стаўка падаходнага падатку па дывідэндах. З пачатку 2010 года пачнуць дзейнічаць новыя льготы па падаходным падатку ў памеры 1 тысячы базавых велічынь у год для інвалідаў і асобаў, якім неабходная дарагая медыцынская дапамога.

Сяргей КУРКАЧ.

ЦІ ПАТРЭБНА НАМ «АЗБУКА БАБЫ ЯГІ»?

Недзіцячыя праблемы дашкольнай адукацыі

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

Якасць і даступнасць дашкольнай адукацыі, здароўе і бяспека дашкольнікаў, падрыхтоўка кадраў для сеткі дашкольных устаноў і сацыяльны статус выхавальнікаў — вось далёка не поўны пералік пытанняў і праблем, якія ўзнімаліся на калегіі, што прайшла ў сценах Міністэрства адукацыі. Міністр адукацыі Аляксандр Радзькоў наўмысна абвастрыў праблемнае поле, азадачыўшы калег сваімі пытаннямі: «Чаму мы не можам гарантаваць бацькам, якія давяраюць нам самае дарагое, бяспеку іх дзяцей? Чыя гэта недапрацоўка: праекціроўшчыкаў, канструктараў мэблі і гульнявога абсталявання ці наша з вамі бязладнасць? Чаму немаўля, якое прыходзіць у дзіцячы садок, пакуль не перахварэе на ўсе вядомыя дзіцячыя хваробы, не можа прыстасавацца да дзіцячага калектыву? Што для выхавальнікаў больш важна: павышэнне заробкаў ці аднаўленне ранейшай працягласці працоўнага адпачынку? Ці варта захоўваць у дзіцячых садках уласныя кухні, якія з'яўляюцца галаўным болем для кіраўнікоў дашкольных устаноў? Ці патрэбная выхавальнікам вышэйшая адукацыя, магчыма, для працы з дзецьмі дастаткова заканчэння і педагагічнага каледжа?»

ДЭМАГРАФІЯ І ДЭФІЦЫТ ДЗІЦЯЧЫХ САДКОЎ

Сёння ў краіне дзейнічаюць 4087 дашкольных устаноў. Працэнт ахопу дзяцей дашкольнай адукацыяй застаецца стабільна высокім — дзіцячыя садкі наведваюць па краіне 79,1 працэнта дзяцей дашкольнага ўзросту (27,9 працэнта дзяцей ва ўзросце ад 1 да 3 гадоў і 91,4 працэнта дзяцей ва ўзросце ад 3 да 6 гадоў). Па рэгіёнах самы высокі паказчык ахопу дзяцей у Мінску (87,7 працэнта), а самы нізкі — у Брэсцкай вобласці (73,7 працэнта).

— Разам з тым існуе праблема недахопу месцаў у дашкольных установах у мікрараёнах-новабудоўлях, а таксама ў раёнах кропкавай забудовы, дзе ўвядзенне ў строй дашкольных устаноў адстае ад будаўніцтва жылога фонду, — падкрэсліла ў сваім выступленні **начальнік упраўлення дашкольнай адукацыі Міністэрства адукацыі Галіна МАКАРАНКАВА**. — Гэта праблема асабліва актуальная для сталічных мікрараёнаў Міхалова, Чырвоны Бор, Сухарава, Масюкоўшчына, Каменная Горка, Кунцаўшчына, Брылевічы, Лошыца, для гродзенскіх мікрараёнаў Дзевятоўка, Вішнявец, брэсцкіх Дуброўка, Кавалёва, Вулька, Усход-6, для Баранавічаў, Ліды, Пінска, Віцебска, Наваполацка і некаторых іншых гарадоў.

Трэба нагадаць, што ў 90-я гады, калі дашкольныя ўстановы перадаваліся ў арэнду камерцыйным і дзяржаўным арганізацыям, гучалі абяцанні, што гэта часовая мера — да выпраўлення дэмаграфічнай сітуацыі. Сёння — самы час вярнуць гэтыя ўстановы дзецям, аднак адваротнага працэсу не назіраецца. Галіна Макаранкава папярэдзіла, што ў найбліжэйшы час праблема дэфіцыту месцаў у дзіцячых садзіках дадаткова абвострыцца, што звязана са змяненнем дэмаграфічнай сітуацыі. Так, ужо ў гэтым годзе больш чым на 4 працэнты павялічыўся кантынгент дзяцей першага і на 7,9 працэнта — другога года жыцця. А ў 2010 годзе колькасць дзяцей ва ўзросце ад 1 да 6 гадоў, якіх трэба будзе ўладкоўваць у дашкольныя ўстановы, узрасце на 8,4 працэнта.

Апошнім часам сталі актыўна ўкараняцца новыя формы арганізацыі дашкольнай адукацыі з кароткачасовым рэжымам знаходжання дзяцей у дашкольных установах — ад 2 да 7 гадзін. Усяго такіх групаў створана па краіне ўжо 1247 (у 2008 годзе — 347). Перспектыўным кірункам лічацца і платныя адукацыйныя паслугі дзецям у хатніх умовах. Ужо створана адпаведная нарматыўна-прававая база і падрыхтаваны метадычныя рэкамендацыі...

ГАЛОЎНАЕ — БЯСПЕКА ДЗЯЦЕЙ

У апошнія гады захваральнасць выхаванцаў дашкольных устаноў пачала пакрысе змяншацца. Згодна са статыстыкай, у гэтым годзе сярод выхаванцаў дашкольных устаноў было зарэгістравана 877 захворванняў на 1 тысячу дзяцей (у 2008 годзе — 1569 захворванняў). У сярэднім на адно дзіця прыпадае 10 дзён пропуску на працягу года па прычыне хваробы (у горадзе — 9 дзён і ў сельскай мясцовасці — 8).

— На выніковасць аздараўленчых мерапрыемстваў у дашкольных установах уплывае першапачатковы стан здароўя дзяцей, — упэўнена Галіна Макаранкава. — А як вынікае з медыцынскіх картак дзяцей, якія паступаюць у дзіцячыя садкі, толькі 11 працэнтаў з іх маюць першую групу здароўя. Вывучэнне дзейнасці педагагічных калектываў дазваляе сцвярджаць, што за тры—чатыры гады знаходжання дзяцей у дашкольных установах іх здароўе не пагаршаецца. Здараецца, што дзяцей пераводзяць з трэцяй групы здароўя ў другую, радзей — з другой у першую. Разам з тым існуе праблема медыцынскага суправаджэння нашых выхаванцаў. Пры адсутнасці ўрачэбнага суправаджэння і дастатковай колькасці медыцынскага персаналу ў дзіцячых садках, у тым ліку па дыетычным харчаванні, дапамагчы дзіцяці прызвычаіцца да садка, забяспечыць яму ўвесь комплекс здароўезберагальных паслуг, яго сацыялізацыю і паспяховы пераход на наступны ўзровень адукацыі — праблематычна. Не вырашана пакуль і праблема праходжання дзецьмі паглыбленых медыцынскіх аглядаў. Недапушчальна высокім застаецца ўзровень траўматызму дзяцей.

НАТУРАЛЬНЫЯ НОРМЫ ХАРЧАВАННЯ — НЕДАСЯГАЛЬНАЯ ВЫШЫНЯ

Асобна трэба спыніцца на арганізацыі харчавання дзяцей. Ніхто не хавае, што цяперашнія грашовыя нормы выдаткаў на харчаванне дзяцей не адпавядаюць натуральным нормам, гэта значыць, патрэбам дзіцячага арганізма. Праведзены ў першым паўгоддзі аналіз выканання нормаў харчавання дзяцей паказаў, што невыкананне сутачнага рацыёну вагаецца ў розных рэгіёнах ад 25 да 35 працэнтаў. Самы нізкі паказчык выканання (64 працэнты) — на Магілёўшчыне ў сельскай мясцовасці, а самы высокі (91 працэнт) — на Брэстчыне ў гарадскіх дзіцячых садках.

Рэгулярна выяўляюцца факты парушэння тэхналогіі прыгатавання страў, тэрмінаў захоўвання прадуктаў харчавання, нерацыянальнага выкарыстання грашовых сродкаў, перавышэння нормаў харчавання па адных прадуктах, напрыклад, па макароне (на 280 працэнтаў!!!) і невыкананне па іншых, напрыклад, па мясе (на 30 працэнтаў). Гэтыя парушэнні не заўсёды абумоўлены злоўжываннямі, часцей за ўсё яны з'яўляюцца наступствам прафесійнай некампетэнтнасці работнікаў, адказных за харчаванне дзяцей. Нізкая заработная плата работнікаў харчовых блокаў зусім не спрыяе замацаванню ў дашкольных установах кваліфікаваных кадраў.

Ужо даўно лабіруецца пытанне павелічэння бацькоўскай платы за дзіцячы садок. Сёння бацькі аплачваюць толькі 60 працэнтаў кошту харчавання дзіцяці. Ёсць меркаванне, што рост дабрабыту беларускіх сем'яў дазваляе дыферэнцыраваць норму аплаты за ўтрыманне дзяцей у дашкольных установах у залежнасці ад даходаў бацькоў. Да таго ж ёсць сем'і, гатовыя аплачваць і 100 працэнтаў натуральных нормаў харчавання. У Жодзіне, дарэчы, яшчэ з 2004 года рашэннем сесіі дэпутатаў была павялічана плата за садок, і кожная сям'я даплачвае на харчаванне дзіцяці 10-15 тысяч рублёў штомесяц. Новы падыход да ўстанаўлення бацькоўскай платы, лічаць у міністэрстве, дазволіць зняць праблему выканання натуральных нормаў харчавання ў дашкольных установах.

ЯК СПЫНІЦЬ АДТОК КАДРАЎ?

Падчас праведзенага сярод бацькоў анкетавання, якім былі ахоплены больш як 45 тысяч чалавек, 86 працэнтаў рэспандэнтаў выказалі задаволенасць якасцю дашкольнай адукацыі і прызналіся, што яны давяраюць педагогам. Аднак для дзейнасці асобных педагогаў характэрны нізкі ўзровень прафесійнай кампетэнтнасці. На думку Галіны Макаранкавай, асноўная прычына — адсутнасць конкурсу на вакантныя пасады выхавальнікаў дашкольных устаноў. Шчыра кажучы, пра які конкурс можа весціся гаворка, калі вакансіі ўвогуле няма кім запаўняць. Ужо не першы год назіраецца адток кваліфікаваных кадраў з дзіцячых садкоў. Многія маладыя спецыялісты пасля двух гадоў адпрацоўкі па размеркаванні таксама ў дзіцячых садках не затрымліваюцца.

Прычыны такой сітуацыі агучыла **старшыня Рэспубліканскага савета загадчыкаў дашкольных устаноў, загадчыца сталічнага дзіцячага садка № 404 ААТ «Гарызонт» Наталля ГРЫНЕВІЧ**: «Гэта звязана з самымі нізкімі ў галіне адукацыі заробкамі, са скарачэннем у выхавальнікаў працягласці адпачынку і павышанай педагагічнай нагрузкай. Таксама вельмі часта праца выхавальніка ўскладняецца неабходнасцю запаўнення шматлікай дакументацыі, выкананнем службовых абавязкаў тэхнічнага персаналу, які адсутнічае, вырашэннем шматлікіх гаспадарчых пытанняў. Выхавальнікі вымушаны займацца рамонтам памяшканняў у групах, фарбаваннем абсталявання для гульні, добраўпарадкаваннем кветнікаў і тэрыторыі дашкольнай установы.

Наталля Грыневіч засяродзіла ўвагу яшчэ на абавязковым павышэнні прафесійнай адукаванасці кіраўнікоў праз праходжанне курсавой падрыхтоўкі па фінансава-эканамічных, юрыдычных пытаннях і па асновах справаводства, а таксама ўключэнні гэтых дысцыплін у праграму ВНУ, якія займаюцца падрыхтоўкай кадраў для дашкольнай адукацыі. Выйсцем магло б стаць таксама абавязковае ўвядзенне ў штатны расклад дашкольных устаноў стаўкі інспектара па кадрах і справаводстве.

БЕЛАРУСКІЯ КНІЖКІ — НЕ ДЛЯ НАШЫХ ДЗЯЦЕЙ?

Асобна ўдзельнікі калегіі спыніліся на праблемах вучэбна-метадычнага забеспячэння дзейнасці дашкольных устаноў і прасоўвання на рынак беларускай кніжнай прадукцыі і дзіцячых часопісаў. Галіна Макаранкава паведаміла, што ў гэтым годзе быў выдадзены толькі адзін дапаможнік з 26, якія былі падрыхтаваныя да выдання. Сродкаў на гэтыя мэты не знайшлося. Увогуле даволі часта заказ на вучэбныя дапаможнікі для дзяцей фарміруецца абсалютна фармальна. Напрыклад, тыраж замовы на серыю «Умнейка» скараціўся ўдвая.

— Калі мы навучымся нарэшце паважаць сваю працу і рэкламаваць сваю прадукцыю? —задаў зусім не рытарычнае пытанне Аляксандр Радзькоў. — Нашым выдавецтвам ёсць што прапанаваць пакупнікам, прычым беларускія кнігі для дзяцей ці дзіцячыя часопісы нікольккі не горшыя за выпушчаныя ў Расіі. Але чаму цэнтральнае месца на паліцах нашых кнігарняў займае расійская друкаваная прадукцыя і трэба прыкласці шмат намаганняў, каб адшукаць там беларускія выданні? А ў супермаркетах нашай прадукцыі ўвогуле няма. Мне тлумачаць, што гаспадары гэтых гандлёвых аб'ектаў расіяне, таму мы не можам навязваць ім свае тавары. Прабачце, але гэтыя супермаркеты працуюць на тэрыторыі Беларусі, значыць, яны павінны гуляць па нашых правілах. Канкурэнцыя павінна быць сумленнай: размясціце на паліцы побач часопісы і кнігі беларускія і расійскія. І няхай пакупнік сам вырашае, што яму набыць: што больш цікавае, карыснае для дзіцяці і больш даступнае па цане. Не трэба пазбаўляць людзей права выбару...

Напрыканцы Аляксандр Радзькоў прадэманстраваў дзіцячую кніжку «Азбука Бабы Ягі» аднаго расійскага выдавецтва, якая быццам бы прызначана для чытання дзецьмі. Кніга ў цвёрдай вокладцы, вельмі прыгожа аформленая, утрымлівае шмат малюнкаў яўна з прыцэлам на дзіцячую аўдыторыю, але змест «дзіцячых» вершаў выглядае злоснымі кпінамі ці нават здзекам. Прывядзем толькі некалькі «шэдэўраў» літаратурнага мастацтва.

Была она Прекрасная:
Улыбка — солнце ясное,
Коса — пшеница спелая,
А ручка — снежно-белая.
Но вздумала девица
Премудрости учиться:
И день и ночь за партою
Корпела над наукою,
И сделалась горбатою,
Кривою, близорукою.
Красавицу поблёклую
Зовут теперь Премудрою:
Она трёт щёки свёклою,
А носик мажет пудрою...
Как палка стала тощая,
От чтенья лоб наморщила...
И сказала хмуро:
— Какая же я дура!

Почему Кощей Бессмертный
Прожил десять тысяч лет?
Потому что был бездетный,
И детей не любит. Нет!
Эти дочки и сыночки —
Хуже нету заморочки:
То корми их, то играй...
Хоть ложись и помирай!
Почему Кощей Бессмертный
Просто сказочно богат?
Потому что он бездетный
И к тому же не женат
Эти дочки и сыночки —
Деньги вытащат из бочки:
То конфеты, то наряд —
Вмиг папашу разорят!
Почему Кощей Бессмертный
Всемогущий властелин?
Сундучок его заветный
Не найдут ни дочь, ни сын.
Эти дочки и сыночки
С сундука сорвут замочки:
Доберутся до яйца —
Траз — иглу...
И нет отца!
Довести способны дети
И Бессмертного до смерти!

Если вам предложат лечь
Не ложитесь, дети, в печь:
Ни в дрова, ни в уголь —
Лучше встаньте в угол!
Пригласят вас в печку сесть,
Не садитесь — могут съесть:
Плохо быть объеденным
За столом обеденным.

Целый месяц к Цапле
Журавель захаживал.
Журавель за Цаплей
День и ночь ухаживал...
А женился на подружке —
На царевне на Лягушке.

Есть один лишь способ
Спрятаться от Лиха:
Завернитесь в простынь —
И лежите тихо.

Варта дадаць, што кніжка была набыта ў беларускай кнігарні. Прычым гэта быў ужо дадатковы тыраж — 10 тысяч асобнікаў. Значыць, ёсць попыт на такую «літаратуру»...

Надзея НІКАЛАЕВА.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

КУП «МИНСКИЙ ОБЛАСТНОЙ ЦЕНТР УЧЕТА НЕДВИЖИМОСТИ» (ОРГАНИЗАТОР АУКЦИОНА) ПО ПОРУЧЕНИЮ ОАО «АВТОМАГИСТРАЛЬ» (ПРОДАВЕЦ)

ПРОВОДИТ ПОВТОРНЫЙ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН

по продаже здания бытового помещения, об. пл. 188,0 кв.м, расположенного по адресу: Могилевская область, Чаусский район, д. Атражье. Начальная цена с НДС (снижена на 20 %) – 8 056 544 бел. руб. Площадь земельного участка 0,6600 га. Задаток 10 % от начальной цены. Подробное извещение опубликовано в газете «Звязда» от 03.11.2009. Аукцион состоится **31.12.2009** в 12.00 по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, каб. 324. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по **30.12.2009** до 17.00 по указанному адресу.

Тел.: (8017) 224 61 34, 500 47 12.
Сайт в интернете: www.rlt.by.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

КУП «МИНСКИЙ ОБЛАСТНОЙ ЦЕНТР УЧЕТА НЕДВИЖИМОСТИ» (ОРГАНИЗАТОР АУКЦИОНА) ПО ПОРУЧЕНИЮ СПК «ДУКОРА» (ПРОДАВЕЦ)

ПРОВОДИТ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН

по продаже **здания амбара, об. пл. 304,1 кв.м,** расположенного по адресу: Минская область, Пуховичский район, аг. Дукора, ул. Червякова. **Начальная цена с НДС** – 18 346 640 бел. руб. Площадь земельного участка 0,0704 га. Задаток в размере 10 % от начальной цены перечисляется на **р/с № 3012020200010 в Октябрьском отделении ОАО «БПС-Банк», МФО 153001357, УНП 690324015 КУП «Минский областной центр учета недвижимости».** Объект продается без условий. Договор купли-продажи должен быть подписан в течение 10 дней после проведения аукциона. Оплата за объект производится в течение 30-ти дней со дня проведения аукциона, если иное не предусмотрено договором купли-продажи. Порядок проведения аукциона оговорен в условиях его проведения. Аукцион состоится **26.01.2010** в 12.00 по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, каб. 324. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по **25.01.2010** до 17.00 по указанному адресу.

Тел.: (8017) 224 61 34, 500 47 12.
Сайт в интернете: www.rlt.by.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

КУП «МИНСКИЙ ОБЛАСТНОЙ ЦЕНТР УЧЕТА НЕДВИЖИМОСТИ» (ОРГАНИЗАТОР АУКЦИОНА) ПО ПОРУЧЕНИЮ ОАО «АВТОМАГИСТРАЛЬ» (ПРОДАВЕЦ)

ПРОВОДИТ ПОВТОРНЫЙ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН

по продаже **комплекса сервисного обслуживания «Валерьяны»,** расположенного в д. Валерьяны Узденского района Минской области в составе зданий: гостиница с рестораном, об. пл. 1206 кв.м; пункт технического обслуживания автомобилей, об. пл. 242,3 кв.м; здание овощехранилища, об. пл. 156,2 кв.м; здание павильона-клиентской, об. пл. 19,6 кв.м; здание подстанции, об. пл. 54 кв.м; **сооружений:** стоянка для автомобилей, об. пл. 2268,7 кв.м; скважина (артезианская) (2 ед.), водонапорная башня, насосная, очистные сооружения, внутриплощадочные сети; **передаточных устройств и оборудования** согласно списку. **Начальная цена с НДС (снижена на 50 %) – 924 960 935 бел. руб.** Площадь земельного участка 1,7823 га. Задаток в размере 10 % от начальной цены. Подробное извещение опубликовано в газете «Звязда» от 07.10.2009. Аукцион состоится **31.12.2009** в 12.00 по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, каб. 324. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по **30.12.2009** до 17.00 по указанному адресу.

Тел.: (8017) 224 61 34, 500 47 12.
Сайт в интернете: www.rlt.by.

Абзац

◢ У санаторыі «Беларусачка» персанал і адпачывальнікі правялі цэлую ноч без вады і цяпла. Санаторый размешчаны ў пасёлку Ждановічы. З-за кароткага замыкання ў электрашчытавой спыніліся дзве глыбінныя помпы. Без цяпла і вады 210 чалавек прасядзелі да раніцы, пакуль не была ліквідаваная паломка.

◢ Цяжарная жанчына пацярпела пры сутыкненні двух легкавых аўтамабіляў у Мінску. Адна з машын рухалася па пр. Незалежнасці з боку МКАД. Вадзіцель не справіўся з кіраваннем і выехаў на паласу сустрэчнага руху, дзе сутыкнуўся з іншай машынай. Вадзіцель першай машыны атрымаў цялесныя пашкоджанні і быў дастаўлены ў бальніцу. Жанчына-пасажыр другой машыны атрымала пералом ключыцы, ЧМТ, да ўсяго, у яе пачалося ўнутрыбрушное кровацячэнне, яе даставілі ў хірургічнае аддзяленне.

◢ За катаванне ўласных дзяцей асуджаны жыхар Баранавічаў. Бацька траіх непаўналетніх дзяцей, раней двойчы судзімы за крадзяжы 36-гадовы мужчына, прызнаны вінаватым у катаванні сваіх дзяцей. У маі 2009 г. ён за нязначную правіннасць запальнічкай прычыніў тэрмічныя апёкі свайму 7-гадоваму сыну, якога затым пасадзіў на ланцуг у ванным пакоі. 8-гадовай дачцэ, якая спрабавала абараніць брата, ён прычыніў апёкі недакуркам цыгарэты. Бацьку прызначана пакаранне ў выглядзе 3 гадоў і 8 месяцаў пазбаўлення волі ў калоніі агульнага рэжыму. Прысуд можа быць абскарджаны.

◢ Генеральны дырэктар Расійскага футбольнага саюза Аляксей Сарокін абнародаваў суму кантракта галоўнага трэнера зборнай Расіі Гуса Хідынка. Хідынк атрымлівае ў год 7 млн еўра «чыстымі», бо падаткі за яго плаціць расійскі бок. Такім чынам, ён з'яўляецца адным з самых высокааплатных настаўнікаў нацыянальных камандаў свету. Больш атрымлівае толькі трэнер зборнай Англіі Фабіё Капэла.

◢ У амерыканскім Солт-Лэйк-Сіці ва ўзросце 58 гадоў памёр Кім Пік, які стаў прататыпам галоўнага героя фільма «Чалавек дажджу». Кім Пік быў чалавекам з фенаменальнай памяццю, ён мог цалкам запомніць кнігу, прачытаўшы яе аднойчы, памятаў даслоўна каля 9 тыс. кніг. Як паведамілі сваякі Піка, той памёр у шпіталі, куды быў дастаўлены пасля сардэчнага прыступу. Фільм «Чалавек дажджу» (1988) атрымаў чатыры прэміі «Оскар» — за найлепшы фільм, найлепшага рэжысёра, найлепшы сцэнар і найлепшага акцёра (Дастын Хофман).

Поўны абзац

◢ Кітайца, які з'еў рэдкага тыгра, пасадзілі на 12 гадоў. Кан Ваньнянь, жыхар вёскі на поўдні Кітая, забіў і з'еў прадстаўніка рэдкай пароды тыграў — індакітайскага тыгра, за што атрымаў 12 гадоў турмы: 10 гадоў — за забойства звера, яшчэ два — за незаконнае валоданне агнястрэльнай зброяй. Адзіны вядомы ў Кітаі індакітайскі тыгр быў сфатаграфаваны ў 2007 годзе менавіта там, дзе Ваньнянь яго забіў. З таго часу, як кітаец з'еў сваю здабычу, тыгра там ніхто больш не бачыў. Усяго ў свеце засталося каля 1 тыс. прадстаўнікоў гэтага віду.

Паводле паведамленняў карэспандэнтаў «Звязды» і інфармагенцтваў.

Святочныя гульні

ЯЛІНЫ ДЫ ТЫГРЫ

Яліна з пафарбаванай у золата макароны зрабіла Ліза Гладкіх.

«Калядная яліна» зроблена вучнямі Магілёўскай мастацкай школы з прэсаванай саломы, з натуральнымі ўпрыгажэннямі з сушаных яблыкаў і долек апельсінаў, з журавінавымі пацеркамі, і ўверсе калядная зорка — звязда.

Маладыя, безумоўна, аддадуць перавагу навагодняй яліне **ў выглядзе вясельнага торта**, каля якога бутэлькі шампанскага апрануты ў Дзеда Мароза і Снягурку. Прыемна ленавацца ўсе вакацыі каля **яліны з падушак** і адначасова здымаць упрыгажэнні з **цукерачнай яліны**, ці не так? Блішчыць яліна **«Тэхналогія»** — конус з дыскаў для прыхільнікаў індустрыяльнага стылю.

На знаўцаў савецкага кінематографа зрабіла ўражанне навагодняя яліна **«З лёгкай парай!»**, якую выканалі ў мастацкай студыі «Шар» Палаца культуры вобласці. Дрэва зроблена з бярозавых венікаў, упрыгажэнні — рознакаляровыя фігурныя мачалкі, а ўнізе — ручнік для лазні.

Спраўдзілася мара вешалак стаць навагодняй ялінай.

«Другое жыццё» — так назвалі навагоднюю яліну творцы з дзіцячага садка № 81. Яны сабралі разам усе старыя цацкі і іх абломкі, пафарбавалі ў срэбны колер і надалі ім форму яліны. Атрымалася выдатная рэч: калі галаву зайкі, старую машынку і дула пісталета можна адразу распазнаць, то часткамі якіх цацак былі іншыя складнікі — гэта навагодняя гульня для цікаўнага чалавека.

Тыграў на любы густ прадставілі на выставе юныя магілёўскія мастакі. Адчуваецца, што спалучэнне яркіх аранжавых і чорных палосак спадабалася дзецям. Калі хацелася маляваць сімвал новага года з натуры, то даводзілася ствараць непаўторны вобраз сваёй хатняй «тыгры» з новай святочнай расфарбоўкай. Паводле тыгрыных постацяў на дзіцячых малюнках, 2010 год будзе добрым, яркім і ласкавым аж да мурлыкаў.

Ілона ІВАНОВА.
Фота Ірыны САВОСІНАЙ.

У Магілёўскай выставачнай зале дэманструюцца дызайнерскія навагоднія яліны і сімвалы наступнага Года тыгра.

Больш за 150 экспанатаў, зробленых магілёўцамі, будуць браць удзел у конкурсе. Можна ўявіць, як цяжка будзе журы назваць лепшыя творчыя работы. **Яліны з тканінаў, вязаныя, з махроў, абаранак, галінак і банцікаў, пафарбаванай макароны, пер'я, вешалак і нават у выглядзе парасона!**

«Навагодняя яліна шахматыста» — ферзь з каронай у бела-чорнай сукенцы з чырвонай мантыяй. **«Снежная каралева»**, зробленая творчым калектывам выставачнай залы, — гэта спалучэнне срэбнага, белага і зялёнага: напышлівая белая маска, бліскучыя ўпрыгажэнні, белыя шары.

«З чаго зроблены яліны?»

Хатняя «тыгра» Даніііла Скорабагатава.

Навагодняя яліна з падушак.

СВОЙ ДЗЕД МАРОЗ З'ЯВІЎСЯ Ў НАЛІБОЦКАЙ ПУШЧЫ

Свой Дзед Мароз з'явіўся ў Налібоцкай пушчы, паведамілі БЕЛТА ў прэс-службе Міністэрства лясной гаспадаркі Беларусі.

Прадпрыемства Мінлясгаса «Белдзяржпаляванне» сумесна з лесаводамі Валожынскага доследнага лясгаса і турыстычнай фірмай «Вегатур» падрыхтавалі арыгінальны навагодні падарунак для жыхароў Мінскай вобласці. Цяпер з Дзедам Марозам можна сустрэцца ў Налібоцкай пушчы.

«Ахвотных сустрэцца з налібоцкім Дзедам Марозам, як высветлілася, нямала — да канца года ўжо ўсе білеты прададзены, а вось замовы на студзень яшчэ можна падаць, — расказалі ў Мінлясгасе. — Дзед Мароз, Снягурка і іншыя лясныя персанажы будуць чакаць сваіх гасцей да Нараджэння Хрыстовага».

Адным з яркіх момантаў навагодняга свята ў Налібоцкай пушчы стане сустрэча з сапраўднымі налібоцкімі зубрамі. Валожынскі лясгас набудаваў для гэтага спецыяльны вальер. Асаблівы святочны каларыт створаць прафесійныя артысты ў вобразах казачных лясных жыхароў — Бабы Ягі, Лесуна, Мары і іншых персанажаў. Праграма экскурсіі насычаная рознымі забаўляльнымі конкурсамі, віктарынамі і атракцыёнамі.

ЦАГЛІНАЙ ПА ТВАРЫ

З дапамогай цагліны вырашыла высветліць адносіны раней судзімая 53-гадовая жыхарка вёскі Капаткевічы Петрыкаўскага раёна.

Вечарам яна сустрэла сваю 46-гадовую суседку і нанесла ёй нечаканы ўдар па твары. На шчасце, абышлося без цяжкіх наступстваў.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

ЖЫЦЦЁ ВЫРАТАВАЎ АПАВЯШЧАЛЬНІК

Аўтаномны пажарны апавяшчальнік выратаваў жыццё 77-гадоваму пенсіянеру з вёскі Краснае Маладзечанскага раёна. Напярэдадні дзядуля працягла час паліў печ.

Каля дзесяці гадзін вечара пенсіянер лёг спаць, а праз дзве гадзіны яго разбудзіў гук апавяшчальніка. Адчыніўшы дзверы ў суседні пакой, дзядуля ўбачыў, што сцяна і столь побач з печчу гараць. Выклікаўшы падраздзяленні МНС, ён паспрабаваў утаймаваць агонь самастойна, аднак безвынікова. Полымя напоўніла дах дома, знішчыла маёмасць. Як зазначыла прэс-сакратар Мінскага абласнога ўпраўлення МНС Настасся Клебан, мужчына двойчы парушыў патрабаванні пажарнай бяспекі: працяглы час паліў печ, ад чаго загарэліся канструкцыі побач з ёй, а таксама пайшоў адпачываць менш чым за дзве гадзіны пасля прапальвання. Жыццё яму захаваў апавяшчальнік, што спрацаваў. Дарэчы, толькі за адзін дзень у сталічнай вобласці былі зарэгістраваны 7 пажараў з-за парушэння правілаў пажарнай бяспекі пры эксплуатацыі печаў.

Сяргей РАСОЛЬКА.

БПС-БАНК

ОАО «БПС-Банк» 29 декабря 2009 года в 13 часов проводит внеочередное Общее собрание акционеров в форме совместного присутствия лиц, имеющих право на участие в этом собрании, для обсуждения вопросов повестки дня и принятия решений по ним. Собрание проводится по адресу: г. Минск, бульвар имени Мулявина, 6, актовый зал головного офиса ОАО «БПС-Банк».

Повестка дня:
1. Изменение Устава ОАО «БПС-Банк».
2. Выборы нового состава Наблюдательного совета ОАО «БПС-Банк».

Регистрация лиц, имеющих право на участие в Общем собрании акционеров, пройдет в день проведения собрания в холле 5 этажа головного офиса ОАО «БПС-Банк» начиная с 11 часов.

Акционеры банка могут получить информацию о включении их в список лиц, имеющих право на участие в Общем собрании акционеров, и другую информацию в соответствии с законодательством Республики Беларусь в головном офисе банка или в филиалах и отделениях банка по месту учета акций, принадлежащих данным акционерам.

Дата составления списка лиц, имеющих право на участие в Общем собрании акционеров банка, — 22 декабря 2009 года.

Телефон для справок (017) 289 42 33.

Лицензия Национального банка Республики Беларусь № 4 от 13.11.2008 года на осуществление банковской деятельности. УНП 100219673. ОАО «БПС-Банк».

МАГІЧНАЕ ПРЫЦЯГНЕННЕ НАД-НЁМАНА

Калі будзе адноўлена сядзіба прафесара электраграфіі і магнетызму?

Панямонне — проста чароўны край. Тут пачынаецца вялікая рака, якая нясе свае хвалі ў Балтыйскае мора. Людзі спаконвеку лічылі, што землі ля вытокаў валодаюць вялікай жыватворнай сілай. Сюды прыходзілі шукаць дапамогі падчас смяротных эпідэмій і войнаў, тут нараджаліся знакамітыя людзі. У гэта насамрэч пачынаеш верыць, калі трапляем у адметныя мясціны. Уздзеншчына нездарма атрымала славу «салаўінага края» — адсюль родам многія літаратурныя таленты. Але не толькі паэты, пісьменнікі і мастакі праславілі Панямонне, але і навукоўцы, асобныя з якіх значна апярэдзілі свой час...

ПЛЫТЫ, ВІЦІНЫ, ШУГАЛЕІ

Цяпер Нёман практычна ўвайшоў у берагі, але пакуль што яшчэ не змялеў. Месцічы кажуць: дажджоў увосень хапіла, а пачатак зімы даволі мяккі. Пачаліся маразы, аднак у рачным краі густыя туманы і снегу практычна няма. Хоць літаральна за які дзясятак кіламетраў адсюль дрэвы стаяць у бялюткіх строях. Ля вытокаў Нёман зусім нешырокі і нават не верыцца, што калісьці тут праплывалі дзіўныя для гэтых мясцінаў ладдзі заморскіх гасцей. Побач праходзіў вядомы шлях «з варагаў у грэкі». На ўспамін аб гэтым — назвы вёсак (кшталту Валок). І ў больш познія часы па рэчцы няспынна рухаліся «плаўсродкі».

Дарэчы, іншыя судны будаваліся непадалёк — прама на беразе. Напрыклад, віціны — даўжынёй да 100 локцяў і шырынёй — да 20. На іх звычайна грузілі збожжа і дастаўлялі ажно ў Кралявец (цяперашні Калінінград). Апроч віцін на ваду спускалі і шугалеі, якія прымалі да 2 тысяч пудоў розных грузаў. Цікава, што гэтыя судны былі, так бы мовіць, «аднаразовымі» — разлічанымі выключна на адну паездку. На румах (гэта месца на беразе ракі, куды звозяць драўніну для сплаву) плытагоны шпарка звязвалі бярвёны. Ажыўленае калісьці было месца, што і казаць.

— Палац у Над-Нёмане (менавіта такім чынам тады гучала назва, якая пасля пераўтварылася ў цяперашнюю «Наднёман») быў узведзены на правым, узвышаным беразе ракі, — заўважае галоўны захавальнік фондаў Уздзенскага краязнаўчага музея Ірына Віяленцій. — Левае ўзбярэжжа падчас паводкі звычайна залівалася. Адметны будынак быў узведзены тут яшчэ ў XVII стагоддзі ў стылі ранняга барока, а пасля неаднаразова перабудоўваўся.

У 1820-х гадах Ануфрый Наркевіч-Ёдка набыў невялікі фальварак у вытоках Нёмана. Так, па адной з версій, тут пасяліўся слынны старажытны шляхецкі род герба Лісу. Дагэтуль мястэчка належала Радзівілам. Менавіта Ануфрый Наркевіч-Ёдка распачаў актыўнае будаўніцтва. Выгляд сядзібнага комплексу адлюстраваны на літаграфіі Напалеона Орды. Рэпрадукцыя гэтай работы была змешчана ў вераснёўскім нумары часопіса «Klosy» за 1882 год. Копію можна пабачыць у экспазіцыі раённага музея. Сыну Ануфрыя Наркевіча-Ёдкі Атону належала ўжо каля 4,5 тысячы дзесяцін зямлі ў Ігуменскім і Слуцкім паветах (асобныя даследчыкі сцвярджаюць, што менавіта ён упершыню з гэтага роду стаў абжывацца ў Над-Нёмане).

А месца і сапраўды вартае: калі выходзіш на правы бераг, то адразу цябе ахопліваюць розныя пачуцці — радасць і смутак. Здаецца, вось-вось удалечыні з'явяцца вясёлыя і адчайныя плытагоны. Аднак праз імгненне разумееш, што гэтага, на жаль, ужо не здарыцца. Праўда, падчас паводкі і цяпер Нёман разліваецца даволі шырока — кажуць, што тады мясцовыя жыхары закідваюць вуды прама з вокнаў...

ЯК АДВЕСЦІ ГРАД І НАВАЛЬНІЦЫ?

Атон Наркевіч-Ёдка быў заможным панам: шмат зямлі, вадзяныя млыны, вінны водкуп ды паступленні ад здачы ў арэнду берага для рума. Ён быў маршалкам Ігуменскага павета. Зразумела, дзеці павінны былі памножыць набытак і славу роду. Вялікія надзеі бацькі звязвалі з сынам Сарматам-Якубам-Жыгімонтам, які нарадзіўся 162 гады таму — у снежні 1847-га. Ён атрымаў выдатную адукацыю — скончыў Мінскую губернскую гімназію, дзе, дарэчы, у свой час вучыліся акадэмік Яўхім Карскі, кампазітар Станіслаў Манюшка, пісьменнікі Янка Лучына і Ядвігін Ш.

— Якуб Наркевіч-Ёдка шмат часу прысвячаў заняткам музыкай — выдатна аваладаў ігрой на фартэпіяна, — кажа Ірына Віяленцій. — Дарэчы, пасля даваў канцэрты па ўсёй Еўропе і заслужыў цудоўныя водгукі. Аднак заставацца толькі віртуозам-піяністам не пажадаў. У той час актыўнае развіццё атрымалі менавіта прыродазнаўчыя навукі. Хлопец займаўся вывучэннем фізікі, прыродазнаўства, медыцыны ў лепшых навучальных установах Еўропы (у тым ліку ў Фларэнцыі, Сарбоне, Вене і г.д.).

Як бачым, «замежны тур» маладога Наркевіча-Ёдкі атрымаўся надзвычай карысны і шмат у чым прадвызначыў яго далейшы лёс. Адразу пасля прыезду Якуб атрымаў у кіраванне маёнтак Атонава, што за пяць вёрстаў ад Над-Нёмана (гэта цяперашні Капыльскі раён). Ён адбудаваў там метэаралагічную станцыю, якой зацікавілася Галоўная фізічная абсерваторыя Расіі. Кажучы па-сучаснаму, Якуб Атонавіч быў вельмі крэатыўным чалавекам, у якога заўсёды безліч ідэй і планаў. Аднак навуковыя даследаванні ніколі не перашкаджалі вядзенню гаспадарчых спраў. Наадварот — толькі спрыялі.

Так, у Атонаве ён узвёў валовую ферму, пачаў вырошчваць бычкоў. Такім чынам удалося вырашыць адразу некалькі важных задач. Па-першае, з'явілася надзейная цяглавая сіла для апрацоўкі зямлі — валы. А таксама мяса для ўласных патрэбаў і на продаж і яшчэ — гной для павелічэння ўрадлівасці даволі беднай (пераважна — пясчанай) тутэйшай глебы. Калі былі «закрыты» актуальныя гаспадарчыя пытанні, з'явілася трывалая крыніца даходаў, то можна было нарэшце ўшчыльную заняцца і ўлюбёнай справай — навуковымі даследаваннямі. Асноўны іх кірунак — уздзеянне прыродных сілаў, перш за ўсё электрычнасці, на навакольны свет.

Пасля смерці бацькі Якуб Атонавіч перабіраецца ў Над-Нёман і абсталюе тут сапраўдны «акадэмгарадок» з мноствам навуковых лабараторый. Доследы Наркевіча-Ёдкі прывялі да сапраўдных адкрыццяў. Так, у лютым 1889 года на пасяджэнні метэаралагічнай камісіі Рускага геаграфічнага таварыства ён зрабіў афіцыйнае паведамленне пра сістэму градаадводаў. На той час гэтае «ноу-хау» было апрабавана на практыцы. У чым яго сутнасць? Градаадвод уяўляў завостраны на адным канцы медны стрыжань (ён знаходзіўся на спецыяльнай драўлянай вежы вышынёй каля 12 метраў), які дротам быў злучаны з цынкавай пласцінай, змешчанай у зямлі. Градаадводы стаялі на палетках у шахматным парадку дзесьці па адным на гектар. У выніку — мінімальная колькасць навальніц у адпаведным месцы (а, значыць, і іх знішчальнага «спадарожніка» — граду, які і дасюль прыносіць вялікую шкоду сельскай гаспадарцы), што, між іншым, афіцыйна зарэгістравана.

БУЛЬБА «ПАД НАПРУЖАННЕМ»

Градаадводы Наркевіча-Ёдкі па сутнасці з'яўляліся акумулятарамі, збіральнікамі электрычнасці, якія адводзілі назапашаную электрычнасць у зямлю. І стваралі такім чынам у глебе цыркуляцыю электратоку. А ў паветры паблізу меднага вастрыя ўтвараўся азон. Як аказалася, такі ўплыў вельмі карысны для раслін! Калі спачатку «пад напружаннем» было 10 гектараў, то пасля адпаведная плошча павялічылася ў некалькі дзясяткаў разоў. Тут у Якуба Атонавіча вырошчваліся жыта, кукуруза, ячмень, боб, гарох, грэчка, буракі, морква, бульба, салата, тытунь, а таксама пладова-ягадныя расліны. Уздзеянне электрычнасці не толькі паскарала рост гэтых сельскагаспадарчых культур, але нават паляпшала якасць насення. Вегетацыйны перыяд скараціўся практычна на месяц, пры гэтым ураджай значна павялічыўся. Пасля вучоныя высветляць: электрычнасць насамрэч садзейнічае паскарэнню хімічных працэсаў, якія адбываюцца ў глебе.

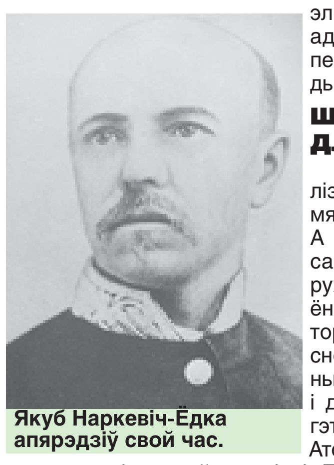
Якуб Наркевіч-Ёдка апярэдзіў свой час.

Якуб Атонавіч распрацаваў электраграфію — спосаб адлюстроўваць іскру ад аб'екта на фатаграфічнай пласціне. Вынікі адпаведных даследаванняў былі ім прадстаўлены ў пачатку 1890-х гадоў. Тагачасныя газеты пісалі, што гэта нараджэнне новай навукі. Шмат у чым калегі мелі рацыю, паколькі электраграфіяй праглядаліся вялікія перспектывы. Шмат якія з перспектыўных накірункаў асвоіў асабіста Наркевіч-Ёдка. Даследчык зрабіў больш чым 1,5 тысячы электраграфічных здымкаў. На жаль, дасюль не захавалася ніводнага з іх. Але ёсць копіі з тагачасных выданняў — рукі чалавека, а таксама лісты раслін. Выглядаюць, скажу вам, вельмі таямніча. Дарэчы, цяпер адпаведны метад вядомы як эфект Кірліяна (запатэнтаваны апошнім толькі ў 1949-м — больш чым на паўстагоддзя пазней, чым яго вынайшаў Наркевіч-Ёдка).

Мне давялося пабываць у тым месцы, дзе калісьці размяшчалася вядомая па ўсёй Еўропе электраграфічная лабараторыя. Калі прыгледзецца да малюнка Напалеона Орды, то сярод усяго сядзібнага комплексу выдзяляецца высокая вежа (яе вышыня складала 27 метраў!).

— Тут была абсталявана адна з лабараторый, — адзначае старшыня Сямёнавіцкага сельсавета Мікалай Нічыпаровіч, разам з якім мы наведалі сядзібу ў Над-Нёмане. — Якуб Атонавіч апроч электраграфіі яшчэ і спосаб бяздротавай перадачы і прыёму электрамагнітных хваляў на адлегласці вынайшаў. Гэта першы ў свеце правобраз радыёпрыёмніка.

ШАНЦ ДЛЯ НАШЧАДКАЎ

Наркевіч-Ёдка стварыў і лізіметр — прыладу для вымярэння вільготнасці глебы. А таксама распрацаваў спосаб вызначэння хуткасці... руху воблакаў. У 1892 годзе ён заснаваў прыватны санаторый «Над-Нёман» — у сасновым лесе ўзвялі 10 асобных драўляных летніх дамкоў і двухпавярховы будынак. У гэтай «курортнай зоне» Якуб Атонавіч на практыцы ўвасабляў свае ідэі. Перш за ўсё новыя метады лячэння — электрамасажу і электратэрапіі. Электраграфічныя здымкі выкарыстоўваліся для дыягностыкі захворванняў і вызначэння тых участкаў цела, на якіх трэба праводзіць тэрапію. Так што адбывалася ўздзеянне на біялагічна актыўныя кропкі — папулярны цяпер метад акупунктуры. За свае дасягненні наднёманскі лекар у 1900 годзе атрымаў у Парыжы званне прафесара электраграфіі і магнетызму.

— Сумесна з электрамасажам прымянялася гімнастыка, ужыванне мінеральных водаў, кумысалячэнне (кажуць, што Наркевіч-Ёдка таксама валодаў прыёмамі гіпнозу і выкарыстоўваў іх для лячэння ў спалучэнні з музыкай. — **М.Л.**), — узгадвае Мікалай Нічыпаровіч. — Кумыс у адным з падвалаў уязной брамы рабілі башкіры, якіх спецыяльна запрасіў пан. Карысны для здароўя напой раздавалі і сялянам, пэўная колькасць людзей лячылася ў санаторыі бясплатна. Рэшткі канюшні захаваліся дасюль — няма даху і вокнаў, але мураваныя сцены яшчэ даволі моцныя. Палац і гаспадарчыя памяшканні былі разбураны падчас Вялікай Айчыннай, аднак ва ўсіх будынкаў ёсць шанц на аднаўленне. Варта толькі знайсці фундатараў, якія б зацікавіліся адраджэннем сядзібы.

Фамільныя могілкі Наркевічаў-Ёдкаў удалося аднавіць без дапамогі інвестараў — усёй талакой. А вось з маёнткам, вядома ж, цяжэй. Між тым і тут не без варыянтаў. На Уздзеншчыну неаднойчы прыязджаў праўнучаты пляменнік Якуба Атонавіча — Хрысціян Наркевіч-Лэйн (дырэктар музея амерыканскай архітэктуры і дызайну ў Чыкага). Ён усур'ёз зацікавіўся магчымасцю аднавіць сядзібу знакамітага продка і стварыць адметны музей. Некалькі гадоў таму патэнцыяльнаму інвестару не ўдалося знайсці паразумення. Аднак цяпер, як давялося даведацца, справа, здаецца, скранулася з мёртвай кропкі...

Мікалай ЛІТВІНАЎ, фота аўтара.
Уздзенскі раён.

Мікалай Нічыпаровіч паказвае ў якіх склепах некалі хавалі тутэйшых магнатаў.

Самая высокая вежа і цяпер выглядае велічна.

ЦЯРПІ, КАЗАК...

Чытаю «вясёлыя і праўдзівыя гісторыі», якія адбыліся з некім, і міжволі ўспамінаю тое, што адбылося са мной.

На гэты раз — у Жыткавіцкім раёне, дзе працавалі з мужам адразу пасля інстытута, і ў тыя клятыя часы, калі самымі важнымі, самымі патрэбнымі людзьмі, прычым усюды, былі зусім не настаўнікі, не дактары, а работнікі гандлю, бо менавіта з іх дапамогай можна было хоць нешта дастаць, купіць. З надзеяй на гэта ў нашай вёсцы, напрыклад, прадавачцы з мясцовай крамы задарма садзілі-абраблялі бульбу, адбывалі радоўку, прывозілі дровы...

Але ж няхай, што было, сплыло. Хоць у памяці засталося па сённяшні.

Значыць, разбалеўся ў мяне зуб. Ды так, што хоць на сцены лезь! Трэба нейкай рады шукаць, трэба ў паліклініку ехаць. Кіламетраў за сем... Да таго ж калегі напужалі, сказалі, што дактароў там — два: тоўсты і тонкі (якраз, як у Чэхава). Першы — чалавек: добры, спагадлівы, другі ж — проста звер: застогнеш ці, крый Бог, закрычыш — з кабінета адразу выганіць.

То прыязджаю я (па законе подласці працуе тонкі), заходжу ў кабінет, а сама, яшчэ болей жахаў у чарзе наслухаўшыся, аж калачуся. Ну, думаю, зараз выганіць. А ён — не, ён насустрач мне... усміхаецца, кажа:

— Ну вось, галубачка, і вы наш кабінет не любіце... Але ж, калі ласка, сядайце, прашу вас. Адкрыйце рот — паглядзім: дзе той зуб-нягоднік, які непакоіць маладую дзяўчыну?

Слухаю гэта і вушам не веру: сама ж дабрыня нахілілася і ў рот мне глядзіць, ад болю ратуе ды раз-пораз ласкава просіць: «Сплюньце, прапалашчыце рот...»

— А я вас ведаю, — гаворыць далей, — Вы ў Верасніцы прадавачкай працуеце. Быў, быў у вашай крамцы... І не раз... Запомніў! Бо грэх жа не помніць такіх прыгажунь!

Дык вось, думаю, у чым тут справа, ён мяне за іншую прыняў?!

А сказаць жа нічога не магу: рот адкрыты.

— Пацярпіце... Яшчэ крышачку, — ён просіць, — зараз скончу ўжо... Усміхацца будзеце на ўсе 32. Спецыяльна заеду — праведаць. Сплюньце...

— Вы памыліліся, — кажу, сплюнуўшы (калегі потым смяяліся, што дурная, бо разумнейшая магла б і прадавачкай трохі пабыць). — Я — настаўніца.

Доктара — як падмяніў хто (у адно імгненне... Ад нечаканасці я аж падскочыла): бормашыну ўключыў і як зараве (словы дагэтуль помню):

— Што ты круцішся, як курыца на яйках? Баліць? Усім баліць! Цярпі, а то зараз за дзверы выганю...

Я, сцяўшыся, сабраўшы ўсю волю ў кулак, мужна цярпела. Потым на ватных нагах ледзь выйшла з кабінета: нікога і нічога перад сабой не бачыла...

Але — парадокс — доктара тога ўспамінала толькі дабром. Бо зуб, які ён палячыў, не балеў гадоў 20. Значыць, людзі праўду кажуць: «Прекрасное приходит в обществе всего».

Іна ГАНАНАЙКА, *г. Ляхавічы.*

ДВА ТАПКІ — ПАРА!

...Не ведаю як іншыя, а я ў познюю восень, узімку стараюся больш чытаць. Праўда, запамінаю няшмат, бо ўжо гады, склероз.

Але ж, калі вам будуць казаць, што прыходзіць з ім толькі дрэннае, вы не верце, бо смешнае здараецца таксама. Ну, вось напрыклад: стапталіся ў мяне пакаёвыя тапачкі, рашыла, што трэба новыя прыдбаць. А тут якраз выхадны, і муж зарплату атрымаў... Карацей, падаліся мы з ім у краму. Ён пайшоў нейкія цвічкі ды гаечкі глядзець, а я — абутак. Час быў — перабрала, перамерала шмат чаго. Выбар спыніла на айчынных (трэба ж падтрымліваць свайго вытворцу) — цёмненькіх, з вышыўкай. Рушыла з імі да касы. Там, здавалася б, усё, як заўжды ў дзяржаўным гандлі: адна кабета мае тапачкі з усіх бакоў агледзела, у кардоначку (дарэчы, досыць страшную) злажыла, другая — грошы ўзяла, чэк прабіла. Я за абноўку і дамоў.

Прынесла. А ў кватэры холадна, зазімак — абула шкарпэтачкі, уссунула новыя тапкі і... Не вам казаць — у працуючай жанчыны, з сям'ёй спраў, клопатаў дома хапае. Дзень пратапталася па хаце, па кухні, тыдзень, два. На трэцім пашчасціла мне на канапу ля тэлевізара сесці. Гляджу на экран, а заадно — на мэблю сваю (ці няма дзе пылу?), на вокны (мо пара занавескі памыць?), на вазоны (ці не звяў каторы?), на дыван, што пад нагамі ляжыць, на новы абутак... Што за халера? Няўжо не толькі з памяццю, а ўжо і з вачыма нешта стала рабіцца? Бо адзін тапак невялічкі, акуратненькі, мой, а другі — як з чужой нагі... Здымаю, гляджу. Не, вочы не падводзяць: на адной падэшве напісана 23, на другой 24.

Смешна стала. Але ж ненадоўга. Трэба нешта рабіць. А што, калі кардонка з чэкам даўно на сметніцы?

Было не было, прыходжу ў краму, так і гэтак, кажу, купіла ў вас няправільныя тапкі. Жанчыны на касе (тыя, не тыя, хіба іх разбярэш?) адразу: «Быць не можа! Мы правяраем...». То, кажу, і праверце: у вас жа таксама павінен застацца адзін 36-га памеру, другі 37-га?

Кабета адна ў падсобку, хвілін праз 5 вяртаецца, яшчэ адну кардонку выносіць. І ў ёй два тапкі — большы і малы... Акурат, як мае!

Начальніцу нейкую паклікалі. Тая кажа, што гандаль, маўляў, віну прызнае. Таму прыходзьце з пашпартам, складзём акт і, у парадку выключэння, тавар, які вы купілі, прымем назад.

А мне шкада яго неяк стала — вясёлыя ж тапачкі. То хай, думаю, дзве пары будуць. Адну — некаму з гасцей падам, раскажу гісторыю пакупкі, разам пасмяёмся, другую — сама буду насіць.

Так што прынесла я іх дадому, склала іх па памерах: хораша глядзяцца, бо пара — гэта не толькі два боты.

Ніна Л., *г. Мінск.*

ЦЕШЧЫНА ПАХВАЛА

З жонкай сваёй я чвэрць веку пражыў. Сказаць, што ў радасці і згодзе, значыць, пакрывіць душой, бо ўсяго было... Але ў цэлым я палоўкай сваёй задаволены. Спадзяюся, што яна мной таксама.

А вось з цешчай, каюся, напружаныя адносіны былі. Магчыма, сам вінаваты, бо не заўсёды добрае цаню, задужа гонару маю... Але гэта — у мінулым, з нядаўняга часу я сваю цешчу запаважаў. Нават вельмі. А ўсё з-за чаго?

У католікаў ёсць добры звычай: штогод у маі і кастрычніку замаўляць Ружанец. На яго пераважна жанчыны збіраюцца — у якой-небудзь хаце альбо ў капліцы. Гамоняць, потым моляцца, потым зноў гамоняць.

У той раз сталі зяцямі выхваляцца. Першая:

— Ой, наш Сірожа, як прыедзе, дык і супы варыць...

Другая:

— А мой шашлыкі смажыць... Спецыяльна ў горадзе нейкі мандал купіў і возіць з сабой.

— Мой таксама не зломак, — ганарыцца трэцяя, — пельмені лепіць, а ўжо дранікі робіць — пальчыкі абліжаш!

Лапочуць так, а адной кабеце, якая дачок не мае (зяцёў — адпаведна таксама), і пахваліцца, выходзіць, няма чым? Надакучыла ёй іншых слухаць. Яна да цешчы, пытаецца:

— Маня, а твой зяць што гатуе?

«Я і разгубілася (распавядала потым цешча мая), не ведаю, як адказаць: гатуе ён там, не гатуе?.. Дзяцей жа нечым карміў, як жонка ў бальніцы была? І казалі, што смачна... То падумала так ды і кажу: «У мяне, бабачкі, зяць — мужчына. Ён арэ, сее, косіць, дровы нарыхтоўвае. А каб ежу гатаваць, у яго жонка ё!»

Адказала так — і пацішэлі таваркі, успомнілі, дзеля чаго сабраліся, сталі хрысціцца, і, перабіраючы ружанцовыя пацеркі, малітвы казаць.

А я пасля гэтага сваёй цешчай ганарыцца стаў. Бо пахваліла ж... Перад усімі... І, галоўнае, як!

А. ЛІПЕНЬ, *Іўеўскі раён.*

БЕЗ ЗАПАЛАК

Мой знаёмы, Мікола, гэтай вясной паехаў у дом адпачынку. З надвор'ем, казаў, не дужа пашчасціла: стаялі халаднаватыя пахмурныя дні, на вуліцу нікога не выгнаць... А Мікола ж чалавек непаседлівы, да таго ж турыст. Вырашыў ён паход арганізаваць у прыгожы лясны куточак. Раз прапанаваў свае «паслугі», другі, — ніхто не згаджаецца. Тады ён на хітрасць пайшоў, аб'явіў:

— Тым, хто пойдзе, пакажу, як без сярнічак агонь запаліць.

Гэта ўжо стала цікава!..

Паглядзець рашыліся тры жанчыны і адзін мужык.

...Маршрут быў выбраны непрацяглы: спыніліся і сапраўды ў прыгажэнным месцы, нанасілі сухіх сукоў, галін. Мікола ўмела іх склаў у кучу. Усе чакалі агню. І...

І ён выцягнуў з кішэні газавую запальнічку, пстрыкнуў — агонь загарэўся.

— О-о, а мы паўночы не спалі, — расчараваліся былі кабеты, — думалі, вы трэннем палкі аб палку альбо ўдарамі каменя аб камень... А тут... Гэтак мы таксама ўмеем...

Не ведаю, што ім казаў Мікола, але ў корпус усе ўдзельнікі паходу вярнуліся вясёлымі.

Так што, калі ў вас дома альбо на працы запануе маркота, падбіце людзей пайсці ў паход. І пакажыце, як можна здабыць агонь. Без запалак.

Сцяпан НЕФІДОВІЧ,
в. Любань, Лунінецкі раён

Рубрыку вядзе Валянціна ДОЎНАР.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БЕЛТА.

РУПП «Віцязь» асвоіла вытворчасць энергазахавальных лямпачак. Магутнасць лямпачак складае 11, 13, 15, 20 і 26 Вт. Яны выпускаюцца з вузкім і шырокім цокалем, спіралепадобнай і U-падобнай формы, цёплага і халоднага колеру асвятлення. Усяго ў вытворчасці цяпер знаходзіцца 14 найменняў навінак. Штомесячны аб'ём вытворчасці складае каля 40 тыс. штук. Хуткім часам яго плануецца павялічыць удвая.У 2010 годзе РУПП «Віцязь» плануе пашырыць асартымент энергазахавальных лямпачак да 50 найменняў.

НА ЗДЫМКУ: зборшчыцы **Тамара ДЗЕМІНДЗЁНАК** і **Вікторыя ГАЛАЎНЕВА.**

ЛЕГЕНДА Ў МАНЕЦЕ

Нацыянальны банк Беларусі з сённяшняга дня выпускае ў абарачэнне памятныя манеты «Легенда пра жаваранка» серыі «Беларускія народныя легенды», паведаміў карэспандэнту «Звязды» намеснік начальніка Упраўлення інфармацыі галоўнага банка краіны Міхаіл ЖУРАВОВІЧ.

Сярэбраная памятная манета мае намінал 20 рублёў, пробу сплаву 925, масу 33,62 г, медна-нікелевая — намінал 1 рубель. Манеты адчаканеныя на ЗАТ «Літоўскі манетны двор»: сярэбраная — якасцю «пруф», медна-нікелевая — «пруф-лайк». Тыраж сярэбранай і медна-нікелевай манет — па 5000 штук.

Ігар ГРЫШЫН.

Будзь у курсе!

«ЧАЛАВЕК НЕ ПАВІНЕН ДАВАЦЬ СЯБЕ Ў КРЫЎДУ»

У свядомасці службовых асобаў, на жаль, трывала ўкараніўся стэрэатып, што людзі прыходзяць у дзяржаўныя органы ў якасці просьбітаў. Так не павінна быць. Таму, паважаныя чытачы, калі вы бачыце, што вашы законныя інтарэсы парушаныя, ні ў якім разе не апускайце рукі, наадварот, падымайце нос угару і смела змагайцеся за свае правы. Як гэта зрабіць на практыцы, распавядае суддзя Вярхоўнага Суда Беларусі Валянціна КУЛІК.

— Валянціна Генадзьеўна, якія скаргі на неправамерныя дзеянні (бяздзеянне) дзяржаўных органаў і іншых арганізацый даводзіцца разглядаць судам часцей за ўсё?

— Часта скардзяцца на дзеянні асобных супрацоўнікаў выканкамаў, якія з-за сваёй абыякавасці да праблем грамадзян, некампетэнтнасці размяркоўваюць, напрыклад, зямельныя ўчасткі нават не выходзячы з кабінета. Наваспечаныя землеўладальнікі спакойна афармляюць дакументы на зямлю, плацяць пошліну, узводзяць вакол дома агароджу. Праз нейкі час з'яўляецца сусед з лінейкай і папракае ў тым, што вы залезлі на яго ўчастак. Пры гэтым дэманструе свае, адрозныя ад вашых, дакументы. Так узнікае шмат зямельных спрэчак. Вось і атрымліваецца, што выканкамы замест таго, каб вырашаць пытанні, наадварот ствараюць канфлікты паміж суседнімі землекарыстальнікамі. Даводзіцца аднаўляць і правы грамадзян, якім адмовілі ў пастаноўцы на ўлік (ці незаконна знялі з уліку) па паляпшэнні жыллёвых умоў. Скардзяцца і на органы сацыяльнай абароны, якія парушаюць правы пенсіянераў, і, напрыклад, на жыллёва камунальныя, якія не выдаюць даведку аб складзе сям'і толькі таму, што ў чалавека ёсць запазычанасць па камунальных паслугах. Гэта незаконна. Як правіла, калі справа даходзіць да суда, арганізацыі, якія ажыццяўляюць эксплуатацыю жыллёвага фонду, прызнаюць сваю памылку і выдаюць чалавеку неабходны дакумент. Але, хачу звярнуць на гэта ўвагу, далёка не ўсе скаргі, якія паступаюць у суды, з'яўляюцца абгрунтаванымі.

— І хто часцей выйграе ў спрэчцы?

— Згодна з судовай статыстыкай, задавальняецца толькі 40 працэнтаў скаргаў заяўнікаў. Сюды можна дадаць яшчэ 10 працэнтаў, калі ўжо на стадыі завядзення справы ў судзе дзяржаўныя органы прызнаюць сваю памылку і згаджаюцца задаволіць патрабаванне грамадзяніна. У гэтым выпадку апошняе слова застаецца за заяўнікам, які вырашае адмовіцца ад скаргі ці далей весці судовы працэс да канца.

— У які тэрмін грамадзянін, які лічыць, што яго правы парушаны, павінен падаць скаргу ў суд?

— Па агульным правіле, калі заканадаўствам не вызначана іншае, першапачаткова грамадзянін павінен звярнуцца ў вышэйшы ў парадку падпарадкавання орган. Калі і там не знойдзе падтрымкі, то ён мае права звярнуцца ў суд на працягу месяца з дня атрымання адказу [illegible]

— А калі заяўнік спазніўся са скаргай і падаў яе, напрыклад, на тыдзень пазней?

— У гэтым выпадку заяўнік павінен патлумачыць суду прычыны пропуску тэрміну на абскарджанне і прадставіць доказы іх уважлівасці. [illegible]

— І якія прычыны можна аднесці да ўважлівых?

— Гэта можа быць цяжкая хвароба заяўніка, камандзіроўка альбо канкрэтныя сямейныя абставіны. Суд ужо сам вырашыць, аднесці прадстаўленую заяўнікам прычыну да ўважлівых ці не. Нярэдка, калі грамадзяне не ведаюць парадак абскарджвання рашэння дзяржаўнага органа, яны пачынаюць пісаць ва ўсе інстанцыі (у пракуратуру, Адміністрацыю Прэзідэнта), акрамя патрэбных. Суды не заўсёды прызнаюць падобную прычыну ўважлівай. Я лічу, што гэта правільна. Бо калі мы будзем праз год-два адмяняць рашэнні, то на аператыўнасць і эфектыўнасць сістэмы дзяржаўнага кіравання можна будзе забыцца. А гэта вельмі важна, бо рашэнні, вынесеныя дзяржаўным органам, могуць закранаць інтарэсы і іншых грамадзян, альбо служыць падставай для прыняцця іншых рашэнняў.

— Скажыце, калі ласка, ці ёсць агульныя правілы напісання скаргі?

— Заяўнік павінен указаць, з якім рашэннем, з якім дзеяннем (бяздзеяннем) ён не згодны і які орган парушыў яго правы. Яго таксама папросяць заплаціць дзяржаўную пошліну ў памеры адной базавай велічыні.

— Ці вяртаецца заяўніку дзяржаўная пошліна ў выпадку перамогі ў судзе?

— Ён можа запатрабаваць, каб суд спагнаў з дзяржаўнага органа, які парушыў яго правы, судовыя выдаткі, у тым ліку і дзяржаўную пошліну. Але толькі ў тым выпадку, як вы правільна заўважылі, калі яго скаргу задаволілі.

— А калі заяўнік не згодны з рашэннем суда?

— Ён мае права ў 10-дзённы тэрмін напісаць касацыйную скаргу на рашэнне суда ў абласны ці Мінскі гарадскі суд. Калі і там не знойдзе задавальнення, то можа звярнуцца ў Вярхоўны Суд.

— Заўтра, наколькі я ведаю, на Пленум Вярхоўнага Суда Беларусі будзе вынесена пытанне, якое мы з вамі закранулі. З чым гэта звязана?

— Колькасць скаргаў у суды ўзрастае, а пастанова, якая рэгулюе гэтыя пытанні, прымалася ў 2002 годзе. За гэты час значна абнавіліся асобныя заканадаўчыя акты, скіраваныя на стварэнне найбольш эфектыўнага, даступнага і аператыўнага механізму рэалізацыі правоў і законных інтарэсаў грамадзян. Таму мы вырашалі абагульніць гэту дастаткова важную і актуальную катэгорыю спраў — справы па скаргах на дзеянні органаў і службовых асобаў, якія ўшчамляюць правы грамадзян. Вырашылі звярнуць увагу судоў на навелы ў заканадаўстве, на тое, наколькі важна эфектыўна і аператыўна абараняць правы грамадзян [illegible]. Наша пастанова Пленума прызначаная не толькі для судоў, ёй будуць кіравацца і кампетэнтныя органы, якія разглядаюць звароты грамадзян, і самі грамадзяне.

— Тое, што расце колькасць скаргаў, сведчыць пра неэфектыўнасць работы дзяржаўных органаў і іншых арганізацый...

— Не толькі. Гэта сведчыць яшчэ і пра тое, што нашы грамадзяне сталі больш актыўна адстойваць свае правы. Гэта радуе, бо чалавек не павінен даваць сябе ў крыўду. Аднак трэба памятаць, што правы кожнага з нас пачынаюцца з павагі правоў іншых людзей.

— Дзякуй за размову.

Надзея ДРЫЛА.
Фота аўтара.

Каб мець яшчэ пакой, будзе лепшым дачакацца рашэння выканкама

«ГАРАЧЫ» 287 17 41

Мінчанка, якая патэлефанавала ў рэдакцыю, распавяла пра сваю жыццёвую сітуацыю. Пражывае яна ў трохпакаёвай кватэры, на якую, аднак, аформлены тры асабістыя рахункі. Так ужо склалася: з мужам шлюб скасавалі, але да нядаўняга часу жылі пад адным дахам. У адным пакоі — ужо колішні муж, у другім — яго родныя, а ў трэцім — сама заяўніца з двума разнаполымі дзецьмі. Два з трох пакояў, дзе пражывалі колішнія муж і жонка, былі дзяржаўнымі, трэці — прыватызаваным. Муж нядаўна з'ехаў, бо пабудаваў сабе ў сталіцы новае жыллё. Натуральна, жанчына хацела б атрымаць для сваёй сям'і той пакой, што вызваліўся.

Дарэчы, заяўніца з дзецьмі фактычна ў ім ужо і пражывала — са згоды колішняга мужа. Яны проста абмяняліся пакоямі, паколькі ў мужчыны ён быў большым па плошчы. Значыць, каб мець на законных падставах ужо два пакоі, жанчына падала адпаведную заяву ў адміністрацыю Заводскага раёна. Рашэнне пакуль не вынесена. А ЖЭС між тым патрабуе, каб жанчына з дзецьмі вярнулася ў свой пакой, а той, што належаў колішняму мужу, збіраецца да вынясення выканкамам рашэння апячатаць. Быццам бы ў адміністрацыі нашу заяўніцу абнадзеілі, што «спрэчны» пакой адназначна дастанецца ёй з дзецьмі. Навошта ж тады пераязджаць? Тым больш, што цяжка пераносіць мэблю, ды і не памесціцца яна там — з вялікага ды ў малы пакой. Зноў жа ў выканкаме падказалі, што з ЖЭСам можна заключыць часовы дагавор на месяц на пражыванне ў вялікім пакоі, аплачваючы пры гэтым за рэальна спажытыя камунальныя паслугі. З ЖЭСа з гэтай прапановай жанчыну накіравалі ў разлікова-даведачны цэнтр, а там пайсці насустрач адмовіліся...

І ў ЖЭСе па месцы жыхарства заяўніцы, і ў разлікова-даведачным цэнтры, што абслугоўвае практычна ўсю сталічную Чыжоўку, нам паведамілі практычна аднолькавую інфармацыю. На гэты момант жанчына не мае права — пакуль не будзе вынесена адпаведнае рашэнне адміністрацыяй раёна — пражываць у пакоі колішняга мужа. Гэта лічыцца самавольным захопам памяшкання, яго жанчыне з дзецьмі трэба вызваліць. Інакш гэта можа пагражаць нават зваротам у суд у дачыненні да яе. ЖЭС павінен апячатаць памяшканне.

— На якіх падставах можна дазволіць пражыванне заяўніцы ў згаданым пакоі? Трэба дачакацца станоўчага рашэння выканкама. А можа яна ўвогуле не стаяла ў чарзе? А іншыя суседзі па кватэры — ці таксама стаялі, з якога часу? Можа, у іх шанцаў атрымаць гэты пакой больш? — тлумачылі нам.

Думаецца, самым разумным было б дачакацца рашэння адміністрацыі раёна. Тым больш, што жанчына ўпэўненая ў паспяховым вырашэнні справы. Дзеля гэтага можна нейкі час пацярпець і пэўныя нязручнасці, праўда? «Лішні» пакой каштуе такіх «ахвяраў», абы толькі ўсё атрымалася, як таго хацелася б жанчыне з дзецьмі.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ПЕНСІЙНЫ СТАЖ

У мяне працоўны стаж 41 год 5 месяцаў. Пенсію мне налічылі зыходзячы са стажу 41 год. Пры гэтым сказалі, што для налічэння пенсіі бяруцца толькі поўныя годы, а месяцы не ўключаюцца. Падкажыце, ці так гэта?

Мікалай КІРЭЕВІЧ,
Магілёўская вобласць.

Парадак налічэння пенсіі вызначаны Законам Рэспублікі Беларусь «Аб пенсійным забеспячэнні».

У адпаведнасці з артыкулам 11 Закона, права на пенсію па ўзросце на агульных падставах мужчыны маюць па дасягненні 60 гадоў і пры стажы працы не менш за 25 гадоў.

Артыкулам 23 гэтага Закона вызначана, што пенсіі па ўзросце прызначаюцца ў памеры 55 працэнтаў сярэднямесячнага заробку, вызначанага згодна з артыкулам 56, але не ніжэй за мінімальны памер пенсіі.

Як вызначана часткай другой гэтага артыкула, мужчынам за кожны поўны год працы звыш 25 гадоў пенсія павялічваецца на адзін працэнт заробку, але не менш, чым на адзін працэнт мінімальнага памеру пенсіі. Павелічэнне адбываецца ў межах 20 працэнтаў заробку (мінімальнага памеру пенсіі).

Згодна з артыкулам 57 Закона, пенсія ў 2009 годзе налічваецца з заробку за любыя 15 гадоў запар за апошнія 25 гадоў працы. Заробак за фактычна адпрацаваныя каляндарныя месяцы бярэцца для вылічэння пенсіі толькі ў тым выпадку, калі асоба, што звярнулася па пенсію, адпрацавала менш за гэты перыяд (частка другая артыкула 57).

Больш падрабязнае і абгрунтаванае тлумачэнне парадку налічэння пенсіі ў вашым канкрэтным выпадку вам павінны даць па месцы, дзе яе налічвалі.

По чутках і аўтарытэтна

ЦІ АДКЛЮЧАЦЬ У БЕЛАРУСІ ЎСЕ «ШЭРЫЯ» МАБІЛЬНІКІ?

Рыхтуецца праект новага рашэння, якое прадугледжвае стварэнне адзінай базы IMEI-нумароў. Ці азначае гэта, што хутка ўсе ўладальнікі мабільных тэлефонаў будуць «пад каўпаком» праваахоўных органаў? Чаму дзяржава так зацята змагаецца з прадаўцамі «шэрых» мабільнікаў і якая адказнасць пагражае за «перапрашыўку» скрадзенага тэлефона?

Пра ўсё гэта чытайце ў матэрыяле спецыяльнага карэспандэнта «Звязды».

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

Многія беларусы, набыўшы тэлефон, нават не ўяўлялі, што ён «шэры». А гэта магло быць шкодным для здароўя.

Праваахоўнікі сур'ёзна ўзяліся за так званыя «шэрыя» мабільныя тэлефоны. Дзяржаўны бюджэт з-за іх абароту нясе вялікія страты. Такія тэлефоны ўвозяцца ў краіну незаконна, мытныя пошліны не выплачваюцца. Прадаўцы, зразумела, не маюць ліцэнзіяў на продаж і ў сваю чаргу не плацяць падаткі. І гэта не адзіная прычына, чаму праваахоўнікі ўзяліся знішчаць нелегальны рынак «шэрых» тэлефонаў. Як высветлілася, з дапамогай мабільніка можна на раз-два высачыць праваапарушальніка. Ды зрабіць гэта ў сённяшніх умовах складана — прадаўцы рэгіструюць на адзін IMEI-нумар, які па ідэі павінен быць унікальным, дзясяткі, сотні, тысячы «шэрых» мабільных тэлефонаў. І як з гэтай масы абанентаў хутка вылучыць таго самага бандыта, яго асяроддзе?

— Наяўнасць «шэрых» тэлефонаў сапраўды замінае правядзенню аператыўных і следчых мерапрыемстваў, — разважае **Салаўдзі МАГАМАДАЎ, начальнік аддзела па наглядзе за дазнаннем у органах унутраных спраў Генпракуратуры.** — *У межах крымінальных спраў даводзіцца правяраць усю масу мабільнікаў, якія маюць адзін і той жа IMEI-нумар. Уявіце сабе — вы нічога не ведаеце, а вас, законапаслухмянага грамадзяніна, правяраюць. Але праз пэўны час такая праблема перастане існаваць: рыхтуецца праект рашэння, якое прадугледжвае стварэнне адзінага рэспубліканскага рэестра IMEI-нумароў.*

Салаўдзі Магамадаў запэўнівае, што ў Беларусі нелегальныя мабільнікі знікнуць праз 5—7 гадоў.

— Няўжо ўсе «шэрыя» тэлефоны магчыма выключыць з ужытку? Не так даўно хадзілі чуткі, што нашы аператары сотавай сувязі збіраюцца адключыць усе нелегальныя тэлефоны ў краіне...

— Такім шляхам літаральна ў мінулым месяцы пайшла Індыя. Уявіце сабе, абанентаў у Індыі пад паўмільярда, і там адным махам заблакіравалі ўсе «шэрыя» тэлефоны. Гэта было выклікана барацьбой са злачыннасцю і тэрарызмам. Але Беларусь пойдзе іншым шляхам. У адзіны дзяржаўны рэестр IMEI-нумароў уключыць «шэры» тэлефон будзе ўжо немагчыма. Але нелегальныя мабільнікі, якімі грамадзяне карыстаюцца сёння, не адключаць у адзін момант. Паступова яны самі выйдуць з ужытку. Па статыстыцы, маладыя людзі карыстаюцца мабільнікам максімум два-тры гады, старэйшыя — пяцьсем гадоў, не больш. Такім чынам «шэрыя» мабільнікі з часам знікнуць самі.

— Некаторых грамадзян усё ж вельмі хвалюе стварэнне дзяржаўнага рэестра IMEI-нумароў. Як непакоіць, напрыклад, масавае адкатванне пальчыкаў. Выходзіць, цяпер кожны чалавек будзе як на далоні...

— Гэта робіцца не для таго, каб усіх татальна кантраляваць, — запэўнівае **Салаўдзі МАГАМАДАЎ.** *— Звычайным законапаслухмяным людзям няма чаго баяцца. Непакояцца бандыты, якія па тэлефоне абмяркоўваюць свае злачынныя намеры. Тое самае і з дактыласкапіяй. Чаго тут баяцца, вы ж не збіраецеся рабаваць банк і пакідаць там свае адбіткі пальцаў.*

КРАСЦІ МАБІЛЬНІКІ НЕ БУДЗЕ СЭНСУ

Раней перапраграмаваць мабільны тэлефон, змяніўшы IMEI-нумар, можна было бадай на любым беларускім рынку. У народзе гэта называлася «перапрашыўкай». За год па краіне кралі дзясяткі тысяч мабільнікаў. Скраўшы тэлефон, злодзей яго бесперашкодна «перапрашываў», прадаваў і найчасцей сыходзіў ад адказнасці. Цяпер за аказанне паслуг «перапрашыўкі» можна трапіць за краты.

— Пакаранне за «перапрашыўку» па артыкуле 350 крымінальнага кодэкса («Мадыфікацыя камп'ютарнай інфармацыі») — гэта вялікія штрафы і нават пазбаўленне волі, — папярэджвае **Сяргей ПАСКО, пракурор аддзела па наглядзе за дазнаннем у органах унутраных спраў Генпракуратуры.** — *Першая крымінальная справа за «перапрашыўку» была ўзбуджана ў Брэсцкай вобласці ў 2008 годзе, а ў 2009-м асудзілі фігурантаў пяці такіх крымінальных спраў. Сёння ў праваахоўных органах вялікая колькасць аператыўных матэрыялаў у дачыненні да асобаў, якія гэтым займаюцца. Крымінальная адказнасць прымусіла задумацца тых, хто бяздумна займаўся «перапрашыўкай». І ў выніку красці тэлефоны сталі менш. За адзінаццаць месяцаў мінулага года здарылася 17818 крадзяжоў. За такі ж перыяд сёлета — 13514 выпадкаў. Вялікая розніца.*

Толькі не падумайце, што перапраграмаванне мабільнага тэлефона — цалкам забароненая працэдура. Калі тэлефон сапсаваўся і вы звяртаецеся ў афіцыйныя фірмы, якія займаюцца «перапрашыўкай», то тут прэтэнзіяў няма, калі ласка.

ВЫКАРЫСТАННЕ «ШЭРАГА» ТЭЛЕФОНА СПРЫЯЕ ГЕННЫМ ЗМЕНАМ?

Вучоныя ўжо каторы год спрачаюцца наконт таго, ці сапраўды высокачастотныя хвалі ад мабільнага тэлефона небяспечныя для здароўя. Пакуль жалезных аргументаў ніхто не прывёў.

— Але дакладна можна сцвярджаць, што грамадзяне, якія набываюць «шэрыя» тэлефоны, рызыкуюць здароўем, — працягвае папярэджваць Салаўдзі МАГАМАДАЎ. — *Збіраюцца гэтыя тэлефоны дзесьці падпольна, вытворцы не прытрымліваюцца тэхналагічных нормаў. Любое электроннае абсталяванне павінна прайсці выпрабаванне, і частоты, і параметры работы павінны быць унармаваныя.*

І атрымліваецца, што падчас «перапрашыўкі» ў тэлефоне могуць пашкодзіцца сістэмы, якія адказваюць за частату радыёвылучэння. Быў тэлефон нармальны, заводскі, а потым стаў небяспечны для здароўя. Чалавек купляе дзіцяці на Новы год мабільнік, а ён — шкодны.

— І ўсё ж купляць «шэры» тэлефон было нашмат танней...

— Цяпер сітуацыя змянілася, аператары сотавай сувязі (а яны найбуйнейшыя легальныя пастаўшчыкі) зразумелі гэта і таксама перабудавалі сваю працу, каб выціснуць «шэрых» прадаўцоў. Цяпер яны прапаноўваюць тэлефоны добрых марак у растэрміноўку. А днямі ў адным з салонаў сотавай сувязі я бачыў акцыю — прадаюць нармальны тэлефон за 29 тысяч рублёў пры ўмове, што з імі будзе падпісаны кантракт. Ёсць яшчэ нямала аргументаў на карысць легальных прадаўцоў. Напрыклад, калі тэлефон сапсаваўся, вам зробяць гарантыйны рамонт альбо вернуць грошы, і ніякіх пытанняў. А калі зламаецца «шэры» тэлефон, што тады рабіць? Да каго звяртацца? Яшчэ адзін нюанс — не так даўно тэлефоны пачалі страхаваць. Галоўнае, каб мабільнік быў не старэйшы за тры гады, яшчэ важна пацвердзіць, што тэлефон быў прададзены легальна.

Яўген ВАЛОШЫН,
спецыяльны карэспандэнт.

СТАТЫСТЫКА

Больш за 4 мільярды беларускіх рублёў. На такую агромністую суму ў Беларусі было канфіскавана «шэрых» мабільных тэлефонаў за гэты год. Можна сабе ўявіць памеры грашовых абаротаў на рынку нелегальных мабільнікаў і памеры стратаў дзяржаўнага бюджэту з гэтай прычыны.

З ДАПАМОГАЙ IMEI-НУМАРА МОЖНА ЗНАЙСЦІ ЧАЛАВЕКА ЗА ХВІЛІНЫ

IMEI-нумар — гэта 15-значны ідэнтыфікацыйны нумар мабільнага тэлефона. Тое самае, што персанальны нумар у вашым пашпарце. У спалучэнне лічбаў закладаецца і краіна, дзе тэлефон выпушчаны, і канкрэтная фірма, і час выпуску.

Як толькі абанент камусьці тэлефануе, вызначаецца не толькі яго асабісты тэлефонны нумар, але і IMEI . Высачыць абанента, які, скажам, учыніў злачынства, можна за хвіліны. Ды «шэрыя» мабільнікі гэтаму замінаюць.

Адзіны дзяржаўны рэестр IMEI-нумароў павінен вырашыць праблему.

РУХ АЎТАТРАНСПАРТУ Ў СВЯТЫ

У дзяржаўным прадпрыемстве «Мінсктранс» паведамілі, як будуць весціся перавозкі пасажыраў па міжгародніх і прыгарадных маршрутах у перадсвяточныя і святочныя дні: з 24 па 27 снежня і з 31 снежня па 3 студзеня.

Так, міжгародні аўтобусны транспарт будзе працаваць па наступным графіку: 24 і 31 снежня — як па пятніцах; 25 снежня — па раскладзе суботы; 26 снежня і 1—2 студзеня — як па будных днях (серада); 27 снежня і 3 студзеня — па раскладзе нядзельных дзён.

Работа прыгараднага аўтобуснага транспарту будзе арганізавана наступным чынам: 24 і 31 снежня — як па пятніцах; 25 і 26 снежня, а таксама 1 і 2 студзеня — як па суботах; 27 снежня і 3 студзеня — па раскладзе нядзельных дзён.

Дарэчы, у сталіцы ў сувязі са змяненнем рэжыму працы буйных гандлёвых прадпрыемстваў горада 1 студзеня адмяняецца работа маршрутаў №№ 60, 114, 125, 554, 555, 576, 583, 589, 1019-ТК, 1026-ТК, 1233-ТК, 1507-ТК. Адначасова арганізоўваецца праца аўтобуснага маршруту №114Д.

У святочную ноч інтэрвал — 15 хвілін

У навагоднюю ноч з 31 снежня на 1 студзеня ў сталіцы праца камунальнага пасажырскага транспарту будзе арганізаваная з 0.00 да 5.30 з інтэрвалам 15 хвілін, паведамілі рэдакцыі ў дзяржаўным прадпрыемстве «Мінсктранс».

Гаворка, у прыватнасці, ідзе пра аўтобусныя маршруты: №1 «ДС «Вяснянка — Вакзал», № 27 «ДС «Ангарская-4 — Сасновы Бор», № 91 «АВ «Маскоўскі» — Вяснянка», № 95 «ДС «Славінскага» — Сцяпянка», № 100 «Аэрапорт «Мінск-1» — АВ «Маскоўскі» (інтэрвал — 8—9 хвілін). У святочную ноч з інтэрвалам 15 хвілін будуць курсіраваць тралейбусныя маршруты: № 1 «ДС «Зялёны Луг-7» — АВ «Маскоўскі», № 13 «ДС «Захад-3» — Гарадскі Вал», № 41 «Малініна — ДС «Уручча-2», № 65 «ДС «Малінаўка-4» — Дружная». Нарэшце, пасажыраў у гэты ж час будуць развозіць трамвайныя маршруты: № 1 «Пл. Мяснікова — Зялёны Луг», № 3 «Возера — Серабранка».

Таксама з інтэрвалам 15 хвілін 1 студзеня з 0.00 да 3.00 будуць працаваць наступныя маршруты камунальнага пасажырскага транспарту. Аўтобусныя: № 29 «ДС «Кунцаўшчына» — Кульман», № 35 «ДС «Дружная» — Брылевічы», № 42 «ДС «Кунцаўшчына» — Сухарава-6», № 52 «ДС «Лошыца-2» — Вакзал», № 72 «ДС «Шабаны» — Ст.м. Магілёўская», № 73 «ДС «Сярова» — Вяснянка», № 99 «ДС «Уручча-4» — 9-ы км», № 113 «АВ «Маскоўскі» — Тубдыспансэр» (інтэрвал — 30 хвілін), № 121 «ГЦ «Ждановічы» — Сухарава-6». Тралейбусныя: № 26 «ДС «Чыжоўка» — Кабушкіна», № 27 «ДС «Дружная» — Курасоўшчына», № 32 «ДС «Малінаўка-4» — Вакзал», № 48 «Сухарава» — ДС «Кунцаўшчына», № 51«ДС «Дружная» — Курасоўшчына», № 53 «ДС «Малінаўка-4» — ДС «Зялёны Луг-7», № 60 «ДС «Ангарская-4» — Ст.м. Магілёўская», № 62 «ДС «Уручча-2» — ДС «Уручча-4».

Праца метрапалітэна 1 студзеня будзе арганізаваная да 3.00.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ГЭТА РАБСКАЕ РАЙСКАЕ ЖЫЦЦЁ

Перад распадам былога Саюза, ды і пасля яго, у творчых арганізацыях узніклі вялікія праблемы з працай. Мастацкі фонд тут не быў выключэннем — заказы зніклі і кожны мастак выжываў як мог.

Прыйшоў у заняпад і філіял брэсцкага камбіната «Мастацтва» ў Баранавічах. Была спроба перагрупаваць калектыў і стварыць на базе філіяла самастойнае прадпрыемства, але з гэтага нічога не атрымалася. У апошні момант, калі трэба было ехаць у Мінск, каб зацвердзіць рашэнне ў Саюзе мастакоў, у калектыве з дзесяці чалавек не прыйшлі да згоды. А Павел Сахарэвіч заявіў: «Я ні ў кога рабом не буду». На гэтым і разышліся. Нехта падаўся гандляваць, хтосьці перабіваўся выпадковымі заказамі ці пацягнуўся да чаркі, а я, дарэчы, падаўся ў «Звязду».

Цяжкі быў перыяд, і ён расцягнуўся на гады. Сахарэвіч ужо не займаўся манументальным роспісам і не рэзаў дэкаратыўнае пано ў дрэве, а рабіў рамкі для карцін, збіраў мэблю ў прадпрымальніка... Ратавала чалавека тое, што быў добрым майстрам па дрэве, але заробкаў тых хапала толькі на тое, каб з голаду не памерці.

З калегамі па мастацкім цэху даводзілася сустракацца даволі часта, а тут Павел знік. Казалі, што чалавек з'ехаў, а вось куды — ніхто не ведаў.

Мінуў год, а мо і больш, як сустракаю Сахарэвіча ў цэнтры горада.

— Хадзем, па чарцы зробім, — узяў мяне за рукаво Павел, — каньячку... Я наліваю.

Не было часу пагаварыць, бо спяшаўся на сустрэчу, але ўбачыў, што чалавек у прыўзнятым настроі і апрануты не ў зашмальцаванае. І пачуў, што Павел працуе і жыве пад Пецярбургам і ўсё ў яго добра. Перакінуліся словам і разышліся.

Аднойчы сустрэў Сахарэвіча з дачкой і ўнукамі — нешта выбіралі ў краме. І на гэты раз не давялося пагаварыць. Хоць вельмі хацелася спытаць яго наконт рабства.

І вось у мінулую нядзелю пасля тэлефоннага званка мы спаткаліся ў бары «Несцерка». Селі за столік, зрабілі па глытку «Зуброўкі», і я пачуў даволі цікавую гісторыю — жыццёвую і павучальную.

Альтанка-аранжарэя, пабудаваная П. Сахарэвічам.

Павел Сахарэвіч — мастак, сталяр, муляр...

— Знаёмы прадпрымальнік вазіў з Польшчы ў Расію мэблю, якую пакупнікам неабходна было не толькі даставіць, але і сабраць. Вось у яго я і быў на падхваце — едзе і мяне з сабою бярэ. Аднойчы прывезлі мэблю ў асабняк пад Пецярбургам, засталіся ў гаспадара начаваць і за вячэрай даведаліся, што яны нашы землякі. Іван Лебядзевіч з Астравецкага раёна, а яго жонка Святлана з-пад Бярозы. Гэты факт прыўнёс пачуццё адкрытасці, бо Лебядзевічаў цікавіла ўсё, што адбываецца ў Беларусі.

Падымаючыся па лесвіцы на другі паверх, я звярнуў увагу на тое, што яна даволі нязграбная і хісткая, пра гэта і сказаў гаспадару. А ён узяў і прапанаваў мне зрабіць новую. З лесвіцай я не стаў цягнуць, а калі працу закончыў, то атрымаў добрыя грошы, хоць сам цану не называў. А пасля лесвіцы прывёў у парадак усе вокны, пераслаў падлогу, а ў двары — непачаты край работы... Дамоў хочацца, але ж тут райскае жыццё — на ўсім гатовым.

Сталуецца Павел Максімавіч разам з гаспадарамі, і амаль кожны вечар Іван Іванавіч налівае каньяк, віскі ці яшчэ нейкага не самага таннага напою. Да адстаўкі І. Лебядзевіч быў начальнікам ваеннага шпіталя, але працягвае працаваць — узначальвае камісію, якая ўстанаўлівае інваліднасць былым афіцэрам. Святлана Іванаўна таксама не спяшаецца на пенсію. Так што Сахарэвічу даводзіцца наглядаць за домам, унукам гаспадароў ды катом Цімафеем, якога ўжо цяпер няма.

Пасля трэцяга глытка мой суразмоўца павёў аповед пра ката, але пачутае падалося мне не зусім праўдападобным.

— Лебядзевічы былі вельмі прывязаныя да свайго старога ката, якому пераваліла ўжо за васемнаццаць гадоў, і гаспадары прасілі, каб я за ім назіраў, бо ўжо адчувалася, што жыць яму засталося мала. Да гэтага я асабліва не прыглядаўся, як паводзяць сябе каты, а тут мяне шмат што здзівіла. Вось Цім ідзе, хістаючыся, да аднаго і таго ж месца — метраў за сто ад дома, і туды ж падыходзяць іншыя каты, і ўсё спакойна і мірна. А раніцой, калі адчыніш дзверы, то на ганку ляжаць пяць-дзесяць мышэй... Адкуль яны? Відаць, суседскія каты прыносяць старому. Іншага тлумачэння няма. Калі ж Ціма знайшлі мёртвым, то гаспадары далі ручнік, у які загарнулі ката і пахавалі. А хіба не дзіўна было бачыць, як на месцы, дзе закапаны Цім, сядзяць мясцовыя каты?

Прыжыўся Сахарэвіч у землякоў, і цяпер Лебядзевічы нават на цягнік яго саджаюць, бо аднойчы на Віцебскім вакзале міліцыянеры ўзялі Паўла Максімавіча ў абарот, забралі ўсе грошы і ў самую апошнюю хвіліну перад адыходам цягніка Санкт-Пецярбург—Брэст упіхнулі ў вагон.

Пасля Новага года, бліжэй да вясны, Сахарэвіч зноў паедзе ў асабняк пад Піцерам. Вясной многа працы і на агародзе. Трэба саджаць агуркі, а затым саліць іх, ставіць новы плот, рамантаваць... і тут я спытаў:

— Паша, а помніш, як ты сказаў, што ні ў кога не будзеш рабом? А кім ты сябе адчуваеш: рабом, служкам, парабкам, а можа, эканомам?

Сахарэвіч усё помніў, бо закінуў галаву і, пазіраючы ў столь, пачаў смяяцца.

— Мне Лебядзевічы сказалі, што я стаў членам іх сям'і. А можа, сутнасць не ў назве, а ў тым, як да цябе ставяцца?

Як усё мяняецца, адыходзіць у нябыт. Некалі нас вучылі, што праца на прыватніка (капіталіста) — гэта рабства. А сёння ўсё перамяшалася. Побач з дзяржаўным сектарам існуе прыватны. І ў пэўнай ступені свабода (як і рабства) вызначаецца аплатай працы чалавека.

Усё мае сваю цану.

Сымон СВІСТУНОВІЧ.
Фота аўтара.

УВЕДОМЛЕНИЕ
О СОЗЫВЕ ВНЕОЧЕРЕДНОГО ОБЩЕГО СОБРАНИЯ АКЦИОНЕРОВ ОАО «ПРИДНЕПРОВЬЕ»

5 января 2010 года в 17.15 состоится внеочередное общее собрание акционеров по адресу: г. Речица, ул. Строителей, 2а.

Повестка дня собрания:

1. Об утверждении локального нормативного акта «Регламент работы с реестром владельцев ценных бумаг».
2. Об аннулировании акций, выкупленных на баланс Общества, и уменьшении Уставного фонда.
3. О внесении изменений и дополнений в Устав ОАО «Приднепровье».

УНП 400315195

Считать недействительными страховые полисы ЗАО «СК «Белросстрах»:

- Добровольное страхование от несчастных случаев и болезней на время поездки за границу (2РН, 2РП) серия БИ № 0715464, 0715465, 0776153, 0781724, 0795914, 0802598, 0812256, 0813379, 0813381, 0825101, 0843814, 0843920, 0845673, 0845758.

МЕСТНОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ

ГАЗЕТА ДЛЯ ВЫБАРШЧЫКАЎ І ДЭПУТАТАЎ МЯСЦОВЫХ САВЕТАЎ

23 снежня 2009 г.
№ 42 (194)

БЛІЗКАЯ ЎЛАДА

СТАНДАРТ — ЗАДАВАЛЬНЕННЕ ДАРАГОЕ,

або Дэцэнтралізацыя па-баранавіцку

Сёняшні час патрабуе ад улады найбольш актыўнай работы ва ўсіх кірунках, і ў першую чаргу — у рэалізацыі сацыяльных стандартаў. Такімі словамі распачаў сваё выступленне на адкрыцці рэспубліканскага семінара для старшыняў гарадскіх Саветаў дэпутатаў, прысвечанага рабоце прадстаўнічых і выканаўчых органаў улады па выкананні сацстандартаў, старшыня Баранавіцкага гарвыканкама Віктар ДЗІЧКОЎСКІ. «Як і ва ўсіх, у нас гэты год быў напружаны, — адзначыў выступоўца, — аднак ён дазваляе нам сёння зрабіць пэўныя высновы, паказвае, што мы яшчэ не дарабілі».

Адзін з галоўных сацыяльных стандартаў — утрыманне ў парадку вуліц і дарог населеных пунктаў. І для такіх буйных гарадоў, як Баранавічы, гэта сёння сур'ёзная праблема. Для таго, каб выканаць згаданы сацыяльны стандарт, тут патрэбна добраўпарадкаваць больш за 100 км гарадскіх вуліц і дарог. Цана пытання — 200 мільярдаў рублёў, што сувымяральна з 2/3 гадавога бюджэту горада. «Зразумела, гэта наша гарадская, унутраная праблема, — адзначыў Віктар Дзічкоўскі, — аднак яе рашэнне патрабуе ўвагі не гарадской, бо самастойна мы яе вырашыць не зможам. Як бы мы ні перавыконвалі свой бюджэт, але на 200 мільярдаў мы не напрацуем».

Нявырашанай пакуль застаецца і праблема падтаплення шэрагу вуліц і дарог, якія размешчаны на тэрыторыі з высокім узроўнем грунтовых водаў. Ёсць цэлыя вуліцы, дзе перыядычна ў дамах з'яўляецца вада. Паводле слоў мэра, мясцовыя службы прымаюць неабходныя меры. Аднак галоўны стрымальны фактар — тэрытарыяльны (балота, якое з'яўляецца прычынай падтаплення гарадскога жылля, размяшчаецца на тэрыторыі раёна). Гэта канцэптуальнае пытанне. «Я думаю, што для вялікіх гарадоў трэба заканадаўча вызначаць пяцікіламетровую зону ад мяжы горада, якая ў перспектыве будзе адыходзіць гораду і якой трэба кіраваць, абапіраючыся не на добрыя адносіны з раённымі ўладамі, а на заканадаўства, — выказаў прапанову Дзічкоўскі. — У цэлым, у нас з раёнам добрыя стасункі, але неабходна прававое поле, якое будзе рэгуляваць гэтыя ўзаемаадносіны».

Кіраўнік гарвыканкама падзяліўся з прысутнымі вопытам па рэфармаванні сістэмы аховы здароўя ў сваім горадзе. У якасці станоўчага прыкладу прывёў шведскі варыянт арганізацыі медыцынскага абслугоўвання.

— Апошнім часам мы актыўна супрацоўнічаем са шведамі па двух кірунках — ахове здароўя і сацыяльнай працы, — расказаў Віктар Іванавіч. — Нашы дэлегацыі неаднаразова пабывалі ў Швецыі, дасканала азнаёміліся з іх вопытам. Нешта вырашылі ад шведаў пераняць... У нас па сутнасці гарадская паліклініка — гэта 2 мільёны наведванняў у год. Атрымліваецца, што кожны грамадзянін па 10, а некаторыя і па 15 разоў за год прайшлі праз паліклініку. У Швецыі, як і ў нас, медыцына бясплатная, але там ёсць пэўны псіхалагічны бар'ер. Для таго, каб наведаць паліклініку (урача агульнай практыкі), трэба заплаціць 1 еўра. Калі чалавеку не вельмі патрэбна, ён і 1 еўра з кішэні не патраціць. А ў нас паліклініка ператварылася ў клуб, куды прыходзяць пабурчаць наконт чэргаў. Нам часта гавораць, што ў нас не хапае бальніц, што трэба будаваць новыя паліклінікі. Я лічу, што ўсе гэтыя размовы абсалютна беспадстаўныя і не адпавядаюць рэчаіснасці.

(Заканчэнне на 2-й стар. «МС».)

ВІЗІТНАЯ КАРТКА «ЧУЖОГА» ДОМА

Я быў прыемна ўражаны, калі, патэлефанаваўшы на нумары 35-1-29, пачуў:

— Добры дзень! Бальніца сястрынскага догляду. Вас слухаюць.

Голас добразычлівы. Паверце, не кожная ўстанова так паважліва адгукнецца на ваш званок. Гэта і была «візітная картка» Любоніцкай бальніцы сястрынскага догляду.

Напрыканцы мінулага года ў Любонічах адбылося ўрачыстае адкрыццё аграгарадка. Па-новаму, пасучаснаму сталі выглядаць будынкі сацкультбыту, адміністрацыйныя ўстановы, вытворчыя памяшканні, спартыўныя збудаванні, гандлёвы цэнтр, вуліцы. Сціплая ўстанова аховы здароўя — бальніца сястрынскага догляду — таксама не засталася па-за ўвагай...

Прайшоў год. Гутару з загадчыцай установы Ірынай Бодык. Яна расказвае, што бальніца сястрынскага догляду адчынілася ў Любонічах у 2004 годзе, заняўшы памяшканне былой участковай бальніцы. Будынак аднапавярховы, цагляны. Тады яго абшылі знутры вагонкай, аздобілі цяжкай гіпсавай пліткай (на апошнюю была некалі вялікая мода). Быццам бы і добра. Але час мяняе густы і патрабаванні. І ў мінулым годзе тут правялі капітальны рамонт, зрабілі рэканструкцыю ўнутраных памяшканняў, вынеслі ўсё груваасткае, састарэлае. Цяпер тут светла і прасторна. Цёплая афарбоўка сцен радуе вока. Зараз у бальніцы пражывае-лечыцца 20 чалавек. Людзі ў асноўным сталага веку, але з рознымі лёсамі. Некаторыя з іх перажылі ваеннае ліхалецце, адбудоўвалі разбураную вайной гаспадарку.

— Ірына Рыгораўна, а навошта ўвогуле спатрэбілася бальніца сястрынскага догляду? Ёсць жа амбулаторнае лячэнне, стацыянар, нарэшце, — пытаюся ў загадчыцы.

— Ёсць людзі, якія па стане здароўя не могуць карыстацца актыўнай спецыялізаванай урачэбнай дапамогай і не маюць неабходных умоў для медыцынскага догляду дома. Мы забяспечваем пацыентаў медыка-сацыяльнай дапамогай, якая ўключае медыцынскае назіранне і догляд, комплекс сістэматычнай тэрапіі, фізічнай рэабілітацыі і іншых мерапрыемстваў, накіраваных на падтрымку актыўнай жыццядзейнасці.

Перад тым, як ісці ў пакой для пацыентаў, Ірына Рыгораўна папярэджвае:

— Калі ласка. Ніякіх роспытаў пра дзяцей: пачнуцца слёзы, успаміны, папрокі, пасля — глыбокая дэпрэсія, з якой чалавека цяжка вывесці.

У пакоях, зноў жа, светла і ўтульна. Зручныя ложкі, дыхтоўная мэбля, радыё, тэлевізар, халадзільнік, газеты, часопісы, мастацкая літаратура.

Знаёмлюся з Вольгай Максімаўнай Арэшкай, якая да выхаду на пенсію працавала ў калгаснай паляводчай брыгадзе і на жывёлагадоўчай ферме. Увесь час жанчына хадзіла ў гумавых ботах. Таму, мабыць, цяпер «аднімаюцца» ногі. Вольга Максімаўна — чалавек адзінокі і жыццём не распешчаны. За лячэнне і догляд яна вельмі ўдзячная медработнікам.

Аляксандр Дзмітрыевіч Ліпоўскі — інвалід вайны. Жылі ўдваіх з жонкай у вёсцы Скачок. Жонку дачка забрала да сябе ў горад Бабруйск. Кватэра ў яе аднапакаёвая, свая сям'я. Так што нават раскладушку няма дзе паставіць. Уладкавалі Аляксандра Дзмітрыевіча ў бальніцу сястрынскага догляду. Так спакайней — і яму, і сваякам.

Кожныя дзесяць дзён у бальніцу прыходзіць урач мясцовай амбулаторыі Міхаіл Баўтовіч. Робіць агляд, дае кансультацыі. У бальніцы наладжана пяціразовае харчаванне, ёсць ванны пакой і ўцепленыя прыбіральні, пацыенты атрымліваюць бялізну, вопратку, адзенне. Да сценаў тут прымацаваны парэнчы, каб аслабленым людзям было за што трымацца пры хадзьбе... І ўсё ж гэта не ўласны дом. Таму на пачатку многія востра і хваравіта пераносяць «адарванасць» ад родных сценаў.

— Чалавек доўга жыў у адзіноце, замкнёна. І раптам ён адрываецца ад свайго звычнага ладу і трапляе ў калектыў незнаёмых людзей. Для яго гэта ў пэўнай ступені стрэс, — гаворыць Ірына Бодык. — Мы прыглядаемся, вывучаем схільнасці, характар, інтарэсы кожнага, знаёмімся з медыцынскай карткай. У нас ёсць палаты на два, тры і пяць чалавек. Пры размяшчэнні ўлічваем пажаданні пацыентаў, глядзім, каб была псіхалагічная сумяшчальнасць. Адаптацыя праходзіць параўнальна хутка. І ўсё ж адсутнасць псіхолага адчувальная... Пажылыя людзі, выключаныя з актыўнага жыцця, надоўга або назусім адарваныя ад сваёй сядзібы, пакінутыя роднымі і блізкімі, замучаныя хваробамі, нярэдка ўпадаюць у роспач. Мы імкнёмся па меры сваіх магчымасцяў уносіць у жыццё пацыентаў пэўную разнастайнасць, падтрымліваць іх маральна. У добрае надвор'е ходзім на прагулкі (краявіды ў нас цудоўныя), разам глядзім тэлеперадачы, запрашаем сюды святара мясцовай царквы. Хто жадае, мае магчымасць вязаць ці вышываць.

Пасля развалу Саюза, кажа Ірына Рыгораўна, узрасла колькасць адзінокіх старых людзей — іх дзеці і родныя апынуліся за мяжой, кантакты і сувязі з імі парушыліся. Іх нельга пакідаць па-за ўвагай дзяржавы.

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

...Асабіста я выходзіў з бальніцы з дваякім пачуццём. Так, старых тут кормяць, даглядаюць, яны жывуць у чысціні і цяпле. Але «казённы» дом ніколі не заменіць родны, як ні напружвайся, ні старайся. Ён — гэта хутчэй напамінак нам, маладзейшым, аб тым, як важна берагчы здароўе, будаваць сваё жыццё і адносіны з роднымі і блізкімі так, каб у старасці (а яна непазбежная) мець надзейны прытулак, «запасны аэрадром» — падтрымку і любоў родных і блізкіх...

Будынак бальніцы стаіць у атачэнні магутных векавых соснаў і стромкіх бяроз. У іх галлі трывожна шуміць вецер. Што чуюць насельнікі бальніцы ў гэтым шуме? Водгукі сваёй далёкай маладосці ці самотную мелодыю пра восень жыцця?

Міхась АЛЕЙНІКАЎ.

Кіраўскі раён.

ЗАЙМІЦЕСЯ СПРАВАМІ. І ПАЖАДАНА — СВАІМІ

***А*б павышэнні ролі органаў мясцовага кіравання і самакіравання, аб неабходнасці павялічваць напаўняльнасць першасных бюджэтаў за кошт уласных магчымасцяў, аб скарачэнні папяровага «валу» і «пагалоўнай» камп'ютарызацыі мясцовых органаў улады, а таксама аб адмене некаторых падаткаў і вяртанні «самаабкладання» ішла размова падчас сустрэчы, арганізаванай Інстытутам дзяржаўнай службы Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь у межах вучобы старшыняў пасялковых і сельскіх Саветаў дэпутатаў.**

(Заканчэнне на 2-й стар. «МС».)

КАМПЕТЭНТНА

СІЛА ЗАКОНА — У РЭАЛЬНЫХ ДЗЕЯННЯХ УЛАДЫ

На мінулым тыдні Саветам Рэспублікі быў ухвалены праект новага Закона «Аб мясцовым кіраванні і самакіраванні». Сваімі меркаваннямі з нагоды гэтых заканадаўчых зрухаў падзяліўся з нашым карэспандэнтам старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па рэгіянальнай палітыцы і мясцовым самакіраванні, член Савета па ўзаемадзеянні органаў мясцовага самакіравання Генадзь НАВІЦКІ.

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

— Генадзь Васільевіч, якія вашы ўражанні ад праекта новага Закона «Аб мясцовым кіраванні і самакіраванні»? У чым яго навізна і адрозненне ад «папярэдніка»?

— Дзякуючы прыняццю новага закона аб мясцовым кіраванні і самакіраванні ў нашай краіне спрошчана і сістэматызавана заканадаўства па гэтым пытанні. Створана, я лічу, дастаткова поўная і адэкватная сённяшнім рэаліям заканадаўчая база, якая дазволіць органам мясцовага самакіравання функцыянаваць больш эфектыўна.

З прыняццем закона адмяняюцца аж 27 ранейшых заканадаўчых актаў і асобных палажэнняў, якія дзейнічалі яшчэ з 1984 года. Значыць, ужо будзе лягчэй працаваць, бо калі ёсць пад рукамі адзін паўнавартасны дакумент і не трэба корпацца ў іншых — гэта зусім іншая рэч. Упершыню ў законе комплексна ўрэгуляваныя грамадскія адносіны ў галіне мясцовага кіравання і самакіравання, дакладна размежаваныя паўнамоцтвы і адказнасць органаў дзяржаўнай улады і органаў мясцовага самакіравання.

Другі станоўчы момант — і ён відавочны — заключаецца ў тым, што мы зрабілі пэўны рух да збліжэння з аналагічным заканадаўствам еўрапейскіх краін. Дзякуючы новаму закону мясцовыя Саветы атрымалі права аб'ядноўвацца на добраахвотнай аснове ў **асацыяцыі** для вылучэння і далейшага руху рэгіянальных і мясцовых ініцыятыў. Цяпер органы мясцовага самакіравання таксама маюць права здзяйсняць міжнароднае супрацоўніцтва і звяртацца ў суд.

Зменена і структура дзейнага закона: палажэнні, якія рэгулююць пытанні мясцовага самакіравання, змешчаныя ў пачатку, перад палажэннямі аб мясцовым кіраванні. Інакш кажучы, зроблены акцэнт на ролю менавіта мясцовага самакіравання ў вырашэнні пытанняў мясцовага значэння. Не кажу ўжо пра тое, што ў працэсе падрыхтоўкі тэрміналогія гэтага дакумента была значна адноўленая і прыведзеная ў адпаведнасць з іншымі нормамі грамадзянскага заканадаўства.

Зразумела, я далёкі ад думкі, што мы адказалі абсалютна на ўсе пытанні, якія можа паставіць жыццё. Закон — гэта такі «механізм», які павінен у першую чаргу адпавядаць канстытуцыйнаму полю, рэальным умовам асяроддзя, адказваць на надзённыя пытанні грамадства і крыху працаваць на перспектыву, ствараць перадумовы для руху наперад. Думаю, якраз гэта там ёсць. Новы дакумент дае магчымасць развіваць далей працэс умацавання менавіта мясцовай улады — каб павысіць эфектыўнасць яе працы з насельніцтвам.

Сёння ўсе праблемы, якія могуць быць вырашаныя «ўнізе», на мясцовым узроўні, неабходна там і вырашаць, пра што, дарэчы, неаднойчы гаварыў Прэзідэнт. А для гэтага трэба мець адпаведныя паўнамоцтвы, фінансы і гэтак далей, каб не звяртацца, груба кажучы, па кожнай дзірцы ў агароджы да цэнтральнай улады ці ў Адміністрацыю Прэзідэнта, як гэта было раней. Вось такім патрабаванням і адпавядае новы закон, які дае мясцовым уладам неабходныя паўнамоцтвы. Што будзе далей, як пойдзе працэс умацавання і пашырэння паўнамоцтваў мясцовых органаў улады — пакажа жыццё.

— Якія пытанні будуць урэгуляваныя дзякуючы новаму закону і як гэта можа паўплываць на сітуацыю на месцах?

— Распрацоўшчыкі ўлічылі важнасць работы з грамадзянамі і юрыдычнымі асобамі, таму ў Законе кампетэнцыя органаў мясцовага кіравання і самакіравання дапаўняецца шэрагам адпаведных паўнамоцтваў: заканадаўча замацоўваецца ўкараненне прынцыпу «аднаго акна», спрашчаюцца адміністрацыйныя працэдуры, надаецца ўвага далейшаму ўдасканаленню работы з грамадзянамі і юрыдычнымі асобамі.

Для пашырэння магчымасцяў грамадзянаў у вырашэнні пытанняў мясцовага значэння прадугледжана, што па рашэнні мясцовага сходу ці органа тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання **можа ўводзіцца добраахвотны збор сродкаў грамадзян, або так званае самаабкладанне**. Гэтыя сродкі будуць уключацца ў мясцовы бюджэт і расходавацца толькі на мэты, вызначаныя мясцовым сходам або органам тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання.

Закон нацэлены таксама на вырашэнне праблем, абазначаных Указам № 21 «Аб павышэнні ролі органаў мясцовага кіравання і самакіравання ў вырашэнні пытанняў жыццезабеспячэння насельніцтва»: правы органаў мясцовага самакіравання пашыраны перш за ўсё ў частцы фінансавага забеспячэння іх дзейнасці, умацавання матэрыяльна-тэхнічнай і прававой базы.

— Ці дастатковую заканадаўчую падтрымку, на ваш погляд, атрымаюць органы тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання?

— Органы тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання забяспечваюць прынцып народаўладдзя. Гэта менавіта **самаарганізацыі**, якія аб'ядноўваюць грамадзян на добраахвотнай аснове. У новым законе ўдакладняюцца прававы статус і кампетэнцыя органаў тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання і вызначаюцца іх задачы, у ліку якіх — садзейнічанне рэалізацыі правоў, свабодаў і законных інтарэсаў грамадзян, вывучэнне іх меркаванняў па пытаннях мясцовага значэння і іншыя. Законам спрошчаны парадак стварэння органаў ТГС і ўдакладнены парадак іх рэгістрацыі і ліквідацыі.

Упершыню заканадаўча замацаваны такі аднаасобны орган тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання, як інстытут старастаў. Цяпер, у адпаведнасці з законам, яны — дзейнае звяно паміж насельніцтвам вёскі ці пасёлка і органамі мясцовага кіравання і самакіравання.

— А па якіх пытаннях было найбольш складана дасягнуць дамоўленасці на этапе падрыхтоўкі і абмеркавання законапраекта?

— Першапачаткова разглядалася прапанова аб наданні органам тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання правоў юрыдычнай асобы — з мэтай павышэння іх статусу і пашырэння паўнамоцтваў.

Аднак з улікам таго, што, паводле інфармацыі Саветаў дэпутатаў і выканаўчых камітэтаў, у краіне дзейнічае толькі адзін орган тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання, які з'яўляецца юрыдычнай асобай, а таксама маючы на ўвазе складанасці самой працэдуры іх стварэння, было вырашана захаваць тую норму, якая існавала раней. Інакш кажучы, калегійны орган ТГС можа ствараца або ў выглядзе юрыдычнай асобы, або без утварэння такой — у залежнасці ад выбару грамадзян.

Дарэчы, спачатку артыкул аб праве мясцовых Саветаў дэпутатаў на аб'яднанне ў асацыяцыі быў дэкларатыўным. Затым, у працэсе дапрацоўкі праекта закона, ён напоўніўся канкрэтным зместам. Вельмі важным я лічу тое, што ўдалося заканадаўча замацаваць палажэнне аб фінансаванні дзейнасці асацыяцый — за кошт належных ім грашовых сродкаў і іншай маёмасці, у тым ліку атрыманых ад дзейнасці, якая прыносіць даходы, спонсарскай дапамогі, а таксама іншых крыніц, не забароненых заканадаўствам.

(Заканчэнне на 2-й стар. «МС».)

ПОСЛЕ ВЫСТУПЛЕНИЯ «МС»

ЛЁД ТРОНУЛСЯ...

В нашу редакцию неоднократно обращалась жительница дома № 11 по улице Парниковой (г. Минск) Людмила Бочкарева, а также другие жильцы этого дома. В свое время дом был построен и сдан с грубыми нарушениями, что выявилось в процессе эксплуатации. Сотрудник редакции дважды выезжал на место, по данной теме были опубликованы статьи, а также последующие реагирования на них официальных инстанций, в чьей компетенции находится вышеназванный дом.

И вот, кажется, «голос народа» окончательно услышан властями. На днях в «МС» поступило официальное реагирование, которое позволяет надеяться, что все точки над «і» в деле «злосчастного дома на Парниковой» будут наконец-то расставлены.

«Рассмотрев публикацию «Ремонт выполнен. Но как?» (02.12.09), УП «ЖРЭО Первомайского района г. Минска» сообщает.

В связи с повторными обращениями граждан жилого дома № 11 по ул. Парниковой в различные инстанции по вопросу неудовлетворительного технического состояния ограждающих конструкций дома в Минском горисполкоме 21.10.2009 проведено совещание. На совещание были приглашены заявители с привлечением специалистов УП «Стройнаука», РУП «Институт «Белжилпроект», института микробиологии НАН Беларуси, комитета по труду, занятости и социальной защите населения Мингорисполкома, центра гигиены и эпидемиологии Первомайского района г. Минска. Был рассмотрен вопрос о выработке совместных мер по окончательному разрешению проблем, поднятых заявителями в обращениях. В ходе совещания специалистами соответствующих ведомств по данному факту заявителям даны разъяснения, которые восприняты с пониманием.

По итогам совещания администрацией Первомайского района г. Минска был разработан план мероприятий по выполнению ремонтных работ по жилому дому № 11 по ул. Парниковой.

В сентябре 2009 года специализированной подрядной организацией проведена проверка и прочистка вентиляционных каналов всех квартир в жилом доме № 11 по ул. Парниковой. Завалов и засоров отверстий вентиляционных каналов не обнаружено, система вентиляции в рабочем состоянии. Кроме того, в процессе выполнения плана мероприятий в ноябре 2009 года проведено обследование системы вентиляции жилого дома на предмет наличия перепланировок.

В коридоре квартиры № 68 произведено переклеивание обоев, установлен молдинг на стык линолеума. Произведена замена автоматических выключателей в электрощите, ремонт розеток.

Все ремонтные работы в квартире Бочкаревой Л.Н. согласно смете выполнены.

И. САВИЦКАЯ, зам. директора УП «ЖРЭО Первомайского района г. Минска».

ЗАДАННЕ НА ЗАЎТРА

Грошы самі не прыйдуць...

Наколькі рэальны бюджэт Гродзеншчыны на наступны год?

На сесіі Гродзенскага абласнога Савета дэпутатаў зацверджаны праект сацыяльна-эканамічнага развіцця і бюджэту вобласці на 2010 год. Даходы і расходы бюджэту прагназуюцца ў памеры 2715,1 мільярда рублёў, што складае 94,8 працэнта ад бюджэту гэтага года. Пры гэтым улады рэгіёна разлічваюць, што бюджэт будзе бездэфіцытным, а на сацыяльную палітыку сродкаў выдзелена нават больш у параўнанні з 2009-м.

Аднак ці будуць гэтыя і іншыя бюджэтныя разлікі падмацаваныя становішчам спраў у рэальным сектары эканомікі? Вось меркаванні некаторых удзельнікаў сесіі абласнога Савета дэпутатаў.

Леанід БЯЛЕЙ, сакратар Пастаяннай камісіі Гродзенскага абласнога Савета дэпутатаў па эканоміцы, бюджэту і фінансах:

— У мэтах больш эфектыўнага і рацыянальнага выкарыстання бюджэтных сродкаў у абласным бюджэце цэнтралізаваныя рамонт аб'ектаў аховы здароўя і адукацыі, расходы на набыццё школьнай мэблі і аўтобусаў для падвозу вучняў, на лекавыя сродкі, медыцынскае абсталяванне і санітарны аўтатранспарт, выпуск пратэзных вырабаў.

Хочацца асабліва падкрэсліць, што ў бюджэце наступнага года, нягледзячы на складанасці ў эканоміцы, выдзелена больш сродкаў на сацыяльную сферу. Гэта, у прыватнасці, утрыманне ўстаноў сацыяльнай абароны, моладзевая палітыка, сродкі дзяржаўнага фонду садзейнічання занятасці, падтрымка ў забеспячэнні жыллём, дапамога па забеспячэнні інвалідаў тэхнічнымі сродкамі сацыяльнай рэабілітацыі, адрасная дапамога, летняе аздараўленне. Па нашай вобласці гэта лічба складае 162,4 мільярда рублёў.

Яшчэ адна асаблівасць бюджэту наступнага года ў тым, што прадугледжаны рост зарплаты ў памеры 15 працэнтаў. Усё гэта, безумоўна, магчыма пры ўмове выканання зацверджанага росту аб'ёму вытворчасці ў цэлым па рэспубліцы і ў вобласці. Прагнозныя паказчыкі сацыяльна-эканамічнага развіцця рэгіёна на 2010 год, лічыць наша камісія, напружаныя, але рэальныя.

Віктар КРАЎЧАНКА, старшыня Пастаяннай камісіі па прамысловасці, транспарце, сувязі і жыллёва-камунальнай гаспадарцы:

— Пазбегнуць уплыву фінансавага крызісу не ўдалося нікому, у тым ліку і прадпрыемствам нашай вобласці. Мы ўжо сутыкнуліся са спадам вытворчасці ў машынабудаванні на сусветных рынках, рэзкім скарачэннем цэнаў на беларускія экспартныя тавары, асабліва на прадукцыю хімічнай і нафтахімічнай галін, машынабудавання. Прагнозам сацыяльна-эканамічнага развіцця вобласці на 2010 год рост вытворчасці прамысловай прадукцыі ў супастаўных цэнах запланаваны ў памеры 11,5—13,5 працэнта. І дабіцца нарошчвання такіх аб'ёмаў можна толькі ва ўмовах павышэння эфектыўнасці вытворчасці, якасці і канкурэнтаздольнасці прадукцыі, укаранення энергазберагальных тэхналогій, скарачэння затрат.

— Мы ўжо навучыліся вырабляць шмат і якасна, — падкрэсліў у гэтай сувязі **старшыня Гродзенскага аблвыканкама Уладзімір САЎЧАНКА**. — Аднак не ўмеем прадаваць тавар. Нельга сядзець у кабінеце і чакаць, хто па яго прыедзе.

Сёння ўжо недастаткова 25 суб'ектаў таваралраводнай сеткі прадпрыемстваў Гродзеншчыны, што працуюць у краінах блізкага і далёкага замежжа. Значнае пашырэнне гэтай сеткі будзе найважнейшай задачай 2010 года.

Іосіф ШЫШКО, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі па аграрных пытаннях і ахове навакольнага асяроддзя:

— Бясспрэчна, што бюджэтная дапамога значна ўплывае на паказчыкі, якіх дасягнула наша вобласць у вытворчасці сельскагаспадарчай прадукцыі. У наступным годзе на фінансаванне расходаў па сельскай гаспадарцы прадугледжана выдзеліць 247,7 мільярда рублёў, ці 108 працэнтаў да ўзроўню гэтага года. Пераважная частка гэтай сумы будзе накіравана на пагашэнне банкаўскіх крэдытаў, атрыманых пад гарантыю аблвыканкама.

Але ёсць і праблемныя моманты, якія хвалююць аграрнікаў. Сярод іх тое, што ў бюджэце няма крыніцы на пагашэнне крэдытаў, атрыманых на набыццё айчыннай сельскагаспадарчай тэхнікі згодна з адпаведнай рэспубліканскай праграмай. Патрабуецца 81 мільярд рублёў. У папярэднія гады на гэтыя мэты накіроўваліся сродкі рэспубліканскага фонду падтрымкі вытворцаў сельскагаспадарчай прадукцыі і харчавання. Цяпер жа такой крыніцы не існуе.

Сцяпан АБУХОЎСКІ, старшыня Пастаяннай камісіі па мандатах, законнасці, мясцовым кіраванні і самакіраванні:

— Цяпер паўсюдна завяршаецца падрыхтоўка раённых і сельскіх бюджэтаў. Гэта, перш за ўсё, расходы на зарплату, асвятленне населеных пунктаў, знос пустых дамоў і аварыйных дрэў, ачыстка калодзежаў, распрацоўка генеральных планаў жылой забудовы, дзяржакты на зямлю і пашпарты на магілкі, добраўпарадкаванне населеных пунктаў. Але, як паказала сёлетняя практыка, асноўныя сродкі ад крыніц папаўнення бюджэтаў у пярвічным узроўні паступаюць, як правіла, у канцы года. І таму, у сувязі з недастатковым фінансаваннем большасць сельскіх выканаўчых камітэтаў па-ранейшаму карыстаецца датацыямі вышэйшых органаў.

Па Гродзенскай вобласці ўдзельная вага датацыйных сродкаў у бюджэтах пярвічнага ўзроўню па сельскіх Саветах складае 68,2 працэнта. Але ў Ваўкавыскім раёне ўсе сельскія Саветы бездатацыйныя, у Гродзенскім раёне датацыі складаюць 23,4, у Ашмянскім — 32,9 працэнта. І ў той жа час у сельскіх Саветах Іўеўскага, Лідскага, Навагрудскага раёнаў датацыі складаюць больш за 90, Астравецкага, Слонімскага, Шчучынскага раёнаў — больш за 80 працэнтаў.

Дарэчы, датацыйнасць можа і ўзрасці ў сувязі з адменай на наступны год падатку з продажу (сродкі паступалі ў бюджэты пярвічнага ўзроўню).

Барыс ПРАКОПЧЫК.

СТАНДАРТ — ЗАДАВАЛЬНЕННЕ ДАРАГОЕ

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар. «МС».)

Горад, з якім мы кантактуем у Швецы, налічвае 100 тысяч жыхароў. На гэтыя 100 тысяч насельніцтва ёсць адна шматпрофільная бальніца на 280 ложкаў. Там і раддом, і «інфекцыя», і «дзяцінства», і «хірургія», і ўсё астатняе. На 280 ложкаў — 300 урачоў.

Рэальная колькасць жыхароў горада Баранавічы — каля 200 тысяч. У нас 1800 ложкаў, і амаль 900 урачоў. І кажам «мала», не хапае вузкай спецыялізацыі, ёсць чэргі да вузкіх спецыялістаў і г.д. У Швецы ўрач агульнай практыкі прымае пацыентаў па ўсіх пытаннях, і калі ён не можа разабрацца са станам здароўя чалавека, ён прызначае прыём да вузкага спецыяліста. Калі праблема не вострая, то перыяд чакання, каб патрапіць да вузкага спецыяліста, можа дасягаць 3 месяцаў. У нас самастойна запісваюцца — і да афтальмолага, і да іншых урачоў. Пацыент сам сабе іх прызначае... Мне могуць запярэчыць, што там лепш развітая сістэма дыягностыкі. Але нашы ўрачы, якія вярнуліся са Швецыі, сцвярджаюць, што і ў нас дыягностыка не горшая.

Старшыня Баранавіцкага гарвыканкама ўзняў пытанне змяншэння тэрмінаў знаходжання пацыентаў пасля аперацыі ў медустановах. Ён расказаў, што ў Швецыі, напрыклад, жанчыну пасля родаў (калі ні ў яе, ні ў немаўляці няма ніякіх ускладненняў) выпісваюць на другі дзень. У нас, згодна з нарматывам, жанчыну ў стацыянары прытрымаюць мінімум 5 дзён — незалежна ад яе самаадчування. А гэта прадугледжвае адпаведныя расходы. «Калі і жанчына, і дзіця здаровыя, дзе ім лепей — дома, ці ў медыцынскай палаце? Безумоўна, дома... У Германіі пасля аперацыі на сэрцы пацыента выпісваюць на пяты дзень — калі няма ўскладненняў. А ў нас людзі нават пасля звычайнай паласной аперацыі — мінімум 20 дзён знаходзяцца ў бальніцы, яшчэ 20 дзён дома, 20 дзён санаторнага лячэння і г.д. Пры такім раскладзе мы багатымі ніколі не будзем. Так, як у нас, медыцынскі стандарт, што застаўся ў спадчыну ад савецкіх часоў, ужо нідзе больш не прымяняецца. Я далёкі ад думкі прывесці ўсе нашы стандарты ў адпаведнасць з еўрапейскімі, але і заставацца ў тым стане, у якім ёсць, таксама нельга. Эканамічныя ўмовы не дазволяць нам накіроўваць былыя сродкі на ўтрыманне і развіццё сістэмы аховы здароўя, калі мы не будзем займацца аптымізацыяй, рэальным скарачэннем таго, што не патрэбна».

> Наш медыцынскі стандарт, што застаўся ў спадчыну ад савецкіх часоў, ужо нідзе больш не прымяняецца. Пры такім раскладзе мы багатымі ніколі не будзем.

Для таго, каб зменшыць «скучанасць» хворых у цэнтральнай гарадской паліклініцы, было прынята рашэнне аб дэцэнтралізацыі, расканцэнтрацыі тэрапеўтычнага прыёму па спальных раёнах. Сёння ў Баранавічах ужо ёсць 3 такія мікрапаліклінікі. Удзельнікі семінара наведалі адну з іх (тэрапеўтычнае аддзяленне № 2) у мікраёне Паўднёвы, разлічаную на абслугоўванне 18 тысяч чалавек. Яе плошча — 280 квадратных метраў, там працуе 9 участковых тэрапеўтаў, праводзіцца забор аналізаў, на месцы робіцца кардыяграма, ёсць кабінет рэабілітацыі, працэдурны кабінет. «Такім чынам мы разгрузілі паліклініку, «адцягнулі» частку людзей ад цэнтра, наблізілі медыцынскае абслугоўванне да месца пражывання, — патлумачыў Дзічкоўскі. — Гэта зручна і людзям, і ўрачам. Медыцынскі штат мы не павялічвалі. Па такім жа шляху мяркуем пайсці ў дачыненні да «хуткай дапамогі» — плануем адкрываць падстанцыі ў кожным раёне, каб скарачаць тэрмін даезду да пацыента. Пакуль што, каб дабрацца з цэнтра да аддаленага раёна машыне хуткай дапамогі патрэбна хвілін 16. Першы такі пункт плануем адкрыць сёлета ў мікраёне Усходні».

Пасля завяршэння расканцэнтрацыі Баранавіцкая цэнтральная паліклініка ператворыцца ў дыягнастычны цэнтр, дзе мяркуецца ўсталяваць сучаснае высокатэхналагічнае абсталяванне і пакінуць вузкіх спецыялістаў, накіраванне да якіх будуць даваць тэрапеўты з філіялаў. Усё гэта разам павінна зменшыць чэргі перад кабінетамі ўрачоў, спрасціць работу саміх медыкаў і, адпаведна, павысіць якасць медыцынскага абслугоўвання ў цэлым.

Вартая ўвагі работа, якая вядзецца ў Баранавічах па сацыяльнай адаптацыі дзяцей з асаблівасцямі псіха-фізічнага развіцця і маладых інвалідаў. Удзельнікі семінара змаглі пераканацца ў гэтым самі падчас наведвання Цэнтра карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі, дзе знаходзяцца дзеці з цяжкімі парушэннямі ва ўзросце да 18 гадоў, і Тэрытарыяльнага цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва горада Баранавічы, дзе ўжо трэці год існуе аддзяленне для маладых інвалідаў.

— Мы павінны такім дзецям даць магчымасць быць адаптаванымі да нашага рэальнага жыцця, — пракаментаваў работу названых устаноў Віктар Іванавіч. — Яны павінны ведаць, што такое прас, як ім карыстацца, як весці сябе на кухні, як закіпяціць чай, зрабіць бутэрброд і г.д. Мы робім тое, што дома многія бацькі не могуць — вучым іх жыць у рэальных абставінах.

Яшчэ адзін кірунак дзейнасці мясцовых улад, на які звярнуў увагу ўдзельнікаў семінара мэр горада, — падтрымка прадпрымальніцтва. «Задоўга да выхаду адпаведнага ўказа Прэзідэнта мы пачалі пераводзіць жылыя памяшканні, кватэры ў цэнтральнай частцы горада ў нежылыя. Гэта выклікала шмат крытыкі, велізарную колькасць праверак — з усіх інстанцый. Сёння там буцікі, аптэкі, аб'екты бытавога прызначэння. Прадпрымальнікі на рынку зарабілі грошы, выкупілі на першых паверхах у цэнтры горада кватэры, адрамантавалі іх, упрыгожылі горад, далі былым жыльцам іншае жыллё, адкрылі новыя крамы, салоны, аптэкі, стварылі новыя працоўныя месцы. Такім чынам мы перавялі ў іншы стан крыху больш за 5 тысяч квадратных метраў нязручнага (калі ўсё жыццё з зашторанымі вокнамі) жылля на першым паверсе; узнялі сацыяльны стандарт у сферы гандлю. Бізнэс стаў больш цывілізаваным».

Старшыні гарадскіх Саветаў завіталі да некалькіх баранавіцкіх прадпрымальнікаў, якія робяць паслугі ў галіне бытавога абслугоўвання і грамадскага харчавання.

...Тамара Ангурэц у хуткім часе адзначыць 20-годдзе існавання свайго першага (але сёння не адзінага) вясельнага салона «Свята ад Папялушкі». Гэта сямейны бізнэс, дзе, акрамя самой Тамары, задзейнічаны муж, маці і двое старэйшых дзяцей. 20 гадоў таму яе салон у Баранавічах стаў першым сярод прыватных структур, хто прапанаваў вясельныя і вячэрнія ўборы напракат. Толькі праз 2 гады аналагічныя фірмы пачалі з'яўляцца ў Мінску. Спачатку салон размяшчаўся ў маленькай кватэры Тамары. Потым яна выкупіла ў суседзяў іх кватэру, аб'яднала са сваёй, і яе салон стаў адным з самых адметных (у плане экстэр'еру) у горадзе.

— Унікальнасць нашай фірмы ў тым, што мы рыхтуем нявесту «пад ключ», — расказвае Тамара. — У нас свае фларыст, цырульнік, візажыст, майстар манікюру, дызайнер, якія разам працуюць над вобразам нявесты. У нас праводзяцца рэпетыцыі для вяселля, прымеркі, кансультацыі, пробныя прычоскі.

Эканамічны крызіс прывёў да скарачэння колькасці кліентаў, пацвердзіла Тамара. Для тых, хто не можа дазволіць сабе салонныя вяселле, яна адкрыла пакуль што адзіны ў Беларусі вясельны дысконт-салон, дзе цэны значна больш сціплыя.

— Сёння значна лягчэй пачынаць бізнэс, — падзяліўся сваімі думкамі дэпутат гарадскога Савета, прадпрымальнік Анатоль Войцік, — у нас цяпер спрошчаная сістэма падаткаабкладання.

Сёння ў Войціка некалькі прадпрыемстваў, у тым ліку і піцэрыя «Ля П'яца», адкрытая год таму. Уласным прыкладам Войцік даказаў, што безалкагольны рэстаран можа быць рэнтабельным. «Галоўнае, — падсумаваў на заканчэнні сустрэчы прадпрымальнік, — мець стартавы капітал. Аднак банкі ідуць насустрач, бяручы ў заклад кватэры, машыны. Пачынаць бізнэс можна».

Інга МІНДАЛЁВА.

Баранавіцкі раён.

СТАРАСЦЬ У РАДАСЦЬ

Дапамога сацыяльна неабароненым катэгорыям павінна мець адрасны характар

Іван Пятровіч Клюйко нарадзіўся і вырас на Уздзеншчыне. Як сам кажа, пішуць, што ў Пад'ельніках, а фактычна ў Пясочным. Менавіта ў гэтых краях калісьці ягоны дзед удваіх з братам узялі ў арэнду 10 гектараў зямлі і лесу. Так што заможныя былі вяскоўцы. Станоўчаму вырашэнню «зямельнага пытання» паспрыяла і тое, што дзед Івана Пятровіча калісьці быў старастам храма ў Пясочным. А паколькі царкве належала пэўная плошча палеткаў, то і была магчымасць выдзеліць участкі тым, хто хацеў іх апрацоўваць. Аднак калі пачалі арганізоўваць калгасы, браты Клюйко раз'ехаліся па розных вёсках. Так Іван Пятровіч разам з бацькамі і апынуўся ў Пад'ельніках. З таго часу тут жыве і, вядома, правамерна можа лічыць сябе тутэйшым.

Жонка Алена Віктараўна родам з Капыльшчыны. Працавітая і добрасумленная сям'я — гэта адразу відаць. Іван Пятровіч усё жыццё адпрацаваў трактарыстам у калгасе «Новае жыццё», а Алена Віктараўна — даяркай. У Клюйко на дваіх ажно чатыры ордэны! У Івана Пятровіча ордэны Айчыннай вайны і Чырвонага Сцяга, а ў Алены Віктараўны два «Чырвоныя Сцягі». Цікава, што і дзяцей яны ўзгадавалі столькі ж — чацвярых (два сыны і дзве дачкі). Цяпер у вялікай сям'і Клюйко васьмёра ўнукаў і адзін праўнук. Атрымліваецца, што ў бацькоўскай хаце рэгулярна збіраюцца чатыры пакаленні (і тут запаветная лічба).

Нялёгка было, паколькі ў калгасе заставалася шмат ручной працы. І кароў без дапамогі апаратаў даілі, і малако цягалі на сабе. Алена Віктараўна ўзгадвае, як некалі ўспёрла аднаму начальніку на плечы вялікі бітон з малаком, калі той спытаў, ці цяжка працаваць. Жанчына кажа, што бедалага ледзь данёс той бітон. А даяркі такія «рэйсы» неаднойчы на дзень рабілі... Аднак людзі працавалі самаадданa і ім не сорамна перад дзецьмі і ўнукамі. Вельмі ганарацца адзнакамі за поспехі, але ніколі лішні раз не пакажуць свае ордэны і граматы. Заўважаюць, што старасць ім сапраўды ў радасць, паколькі пенсія атрымалася прыстойная ды і надзённыя пытанні вырашаюць без цяжкасцяў. Мясцовая ўлада пры неабходнасці заўжды прыйдзе на дапамогу.

— Нашы дзеці цераз дарогу дачы пабудавалі, — кажа Іван Клюйко. — Часта нас адведваюць, не забываюць пра родныя мясціны. Калі мы афармілі паслугі сацыяльнага работніка, дык дзеці нават гвалт паднялі: маўляў, няўжо мы не спраўляемся? Але ж з Мінска не наездзішся, таму вырашылі ад дапамогі не адмаўляцца. Вельмі зручна — сацыяльны работнік жыве ў нашай вёсцы, рэгулярна нас наведвае. Лекі, калі неабходна, прывязе, малака, вады, брыкету наносіць, за святло заплаціць, а ўлетку і градку праполе.

На тэрыторыі Сямёнаўскага сельсавета цяпер знаходзяцца 15 вёсак, дзе жывуць 1,3 тысячы чалавек. З іх каля чвэрці — пенсіянеры. Таму пытанні сацыяльнага забеспячэння старых людзей надзвычай актуальныя. Гэтая катэгорыя насельніцтва патрабуе заўсёднай увагі. І трэба заўважыць, што адпаведная работа арганізавана належным чынам. Працуюць 6 сацыяльных работнікаў, якія абслугоўваюць каля 60 чалавек. Аказваецца неабходны комплекс паслуг. Адзінокім людзям дадаткова бясплатна выдзяляецца на зіму па 200 кілаграмаў бульбы, а таксама па 30 літраў малака ў месяц.

— Два разы на год (вясной і восенню) праводзіцца абследаванне сацыяльна неабароненых катэгорый вяскоўцаў, — заўважае старшыня Сямёнавіцкага сельскага Савета Мікалай Нічыпаровіч. — Пасля такога вывучэння складаюцца спецыяльныя акты, на падставе якіх можам рэальна ацаніць, у чым той ці іншы чалавек мае канкрэтную патрэбу. Павінна аказвацца менавіта адрасная дапамога, неабходна эфектыўна расходаваць дзяржаўныя сродкі, якія выдзяляюцца на гэтыя мэты.

Актуальнае таксама і пытанне медыцынскага абслугоўвання. Раней фельчарска-акушэрскі пункт працаваў у Падсацкіх — гэта каля пяці кіламетраў ад Пад'ельнікаў. Аднак урач ФАПа пайшла на пенсію і ўзніклі пэўныя цяжкасці. Праўда, варыянты для іх пераадолення ўсё ж удалося адшукаць. Цяпер раз на тыдзень у Падсацкінскі ФАП прыязджае работнік Нёманскай амбулаторыі. Акрамя яе ды Уздзенскай цэнтральнай раённай бальніцы, у акрузе медыцынскіх устаноў не засталося. Аднак да Нёмана 15 кіламетраў, а да райцэнтра — усе 20. Вось і атрымліваецца, што пытанне канчаткова не вырашана. А што рабіць у такім разе?

— У Падсацкіх плануецца пабудаваць 5-6 дамкоў, — кажа Мікалай Нічыпаровіч. — Гэтым жыллём будуць забяспечаны работнікі мясцовай гаспадаркі, а адзін з катэджаў выдзяляць медыцынскаму работніку. Спадзяёмся, што такім чынам удасца прывабіць патрэбныя кадры. Адпаведны варыянт ужо выкарыстоўваўся ў раёне, такім чынам атрымалася прыцягнуць медыцынскіх работнікаў і наладзіць неабходнае абслугоўванне жыхароў. Дарэчы, мы валодаем поўнай інфармацыяй наконт стану здароўя сацыяльна неабароненых катэгорый насельніцтва. Штогод у Сямёнавіцкім фельчарска-акушэрскім пункце праводзіцца адпаведнае абследаванне гэтых людзей. Вяскоўцаў аглядаюць шэраг спецыялістаў — тэрапеўты, афтальмолагі, хірургі і г.д. Так што сітуацыя поўнасцю пад кантролем.

Тое ж, дарэчы, датычыцца і гандлёвага сэрвісу. Напрыклад, у Пад'ельніках, дзе няма стацыянарнай крамы, двойчы на тыдзень ходзіць аўтакрама. Дастаўляюцца ўсе неабходныя прадукты, а калі чаго не дакупіцца, то можна замовіць — абавязкова прывязуць наступным разам. Рэгулярна прыязджае і камерцыйная аўтакрама (абслугоўвае індывідуальны прадпрымальнік). Відавочна, што ніякіх праблем наконт таго, каб «затаварыцца», няма — былі б грошы.

...Іван Клюйко ўзначальвае тутэйшы Савет ветэранаў. Цяпер на тэрыторыі Сямёнавіцкага сельсавета засталося ўсяго пяць ветэранаў вайны. Нямногія дачакаліся светлага свята — 65-годдзя Перамогі. І гэтыя людзі вартыя ўвагі і дапамогі. Неабходна стварыць усе ўмовы для таго, каб старасць ім сапраўды была ў радасць...

Мікалай ЛІТВІНАЎ. Фота аўтара.

Уздзенскі раён.

СІЛА ЗАКОНА — У РЭАЛЬНЫХ ДЗЕЯННЯХ УЛАДЫ

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар. «МС».)

— Пастаянная камісія Савета Рэспублікі, якую вы ўзначальваеце, праявіла асаблівую зацікаўленасць на стадыі распрацоўкі артыкула, які дае права мясцовым Саветам аб'ядноўвацца ў асацыяцыі.

— Я патлумачу, чаму мы былі зацікаўленыя. Прэзідэнт даўно даручыў Савету Рэспублікі рухацца ў кірунку каардынацыі дзеянняў мясцовых органаў самакіравання. І ўжо, як вы ведаеце, створаны Савет па ўзаемадзеянні органаў мясцовага самакіравання, які атрымаў статус назіральніка ў Кангрэсе мясцовых і рэгіянальных уладаў Савета Еўропы. Але калі мы паехалі туды і пачалі бліжэй знаёміцца з практыкай іх работы, аказалася, што Савет па ўзаемадзеянні і асацыяцыі — гэта розныя рэчы, хоць на першы погляд і падобныя.

Савет па ўзаемадзеянні — гэта структура, якая створана на базе і з удзелам органаў самакіравання ўсіх узроўняў, знізу даверху. І разам з тым, гэта менавіта каардынацыйны орган, які займаецца распаўсюджваннем вопыту, выпрацоўвае нейкае адзінства падыходаў да той ці іншай праблемы і даводзіць да мясцовых органаў самакіравання палітыку дзяржавы — інакш кажучы, дзейнічае «зверху ўніз». А асацыяцыі, з якімі мы хочам увайсці ў еўрапейскую супольнасць, — гэта такія структуры, якія будуць фарміравацца, аб'ядноўвацца і генерыраваць ідэі «знізу ўверх», і прадстаўляць яны павінны ў першую чаргу інтарэсы нізавых звёнаў самакіравання.

Мы палічылі, што дзве гэтыя структуры — Савет па ўзаемадзеянні і асацыяцыі — абсалютна не перашкаджаюць адна адной, больш за тое — будуць адна адну дапаўняць. Савет — структура малакольксасная (цяпер у яго склад уваходзіць каля 30 чалавек), ён сфарміраваны па прынцыпе прадстаўніцтва: 2 чалавекі — старшыні сельскіх Саветаў, 2 — старшыні раённых Саветаў і гэтак далей. А асацыяцыі, якія будуць ствараца на ўзроўні тых жа сельскіх Саветаў, гарадскіх, раённых і г.д. — гэта ўжо нешта больш шырокае, чым прадстаўніцтва. Яны самі будуць выпрацоўваць агульныя для сябе інтарэсы і «перадаваць» іх уверх — для вырашэння ўласных праблем. Безумоўна, усведамленне неабходнасці такой структуры з'явіцца не адразу. Для таго, каб прыйсці да той сістэмы самакіравання, якая сёння існуе на Захадзе, патрэбны час і паступовая, мэтанакіраваная падрыхтоўка насельніцтва. І мы на гэты шлях ужо сталі.

— На ваш погляд, як хутка жыццяздольнасць новага закона адчуюць на месцах?

— Яе ўжо адчуваюць — тыя, каго гэта непасрэдна датычыцца, уключаючы сельскія Саветы. Рэч у тым, што новы Закон «Аб мясцовым кіраванні і самакіраванні» не зрабіў ніякай рэвалюцыі. Ён жа і да гэтага існаваў, проста прайшоў час, пэўныя нормы састарэлі, з'явілася нешта новае... Заўважу, яно з'явілася не сёння і не ўчора — але цяпер заканатворцы ўсё гэта прывялі ў парадак, так бы мовіць, падсумавалі, расклалі па «паліцах», каб было больш зручна карыстацца. У выніку атрымаўся новы дакумент. Увогуле, сіла закона заключаецца не столькі ў наяўнасці тых ці іншых нормаў, колькі ў рэальных дзеяннях мясцовай улады, якая будзе азначанымі нормамі карыстацца. Але заканадаўчая база стварае ўмовы для больш эфектыўнай працы гэтай улады і вырашэння галоўнай задачы — забеспячэння сацыяльнага камфорту кожнага члена грамадства.

Наталля КАРПЕНКА.

ВАДА ЯК З КРЫНІЦЫ

У Антопалі ўведзены ў строй новы водазабор. Урачыстае яго адкрыццё стала галоўнай падзеяй апошніх гадоў для гарадскога пасёлка Драгічынскага раёна. Бо вада, якая цякла з кранаў у кватэрах, часта нагадвала нямоцную каву. Таму антопальцы пры кожным зручным выпадку ўздымалі гэту праблему.

І вось амаль два гады таму ў пасёлку распачалося будаўніцтва за сродкі фонду рэспубліканскай праграмы «Чыстая вада». На антопальскі водаправод было выдзелена 2,8 мільярда рублёў. За гэтыя грошы пракладзена 3,8 кіламетра новых трубаў, абсталяваны артэзіянскія свідравіны, узведзена памяшканне для помпавага абсталявання і станцыя абезжалезвання вады. Для абслугоўвання сістэмы на працу прынята восем чалавек.

17 снежня ва ўрачыстых абставінах была перарэзана традыцыйная стужачка, і вада, ачышчаная на італьянскім абсталяванні па найноўшых тэхналогіях, пайшла ў дамы на вуліцы Савецкую, Шаша, Чырвонаармейскую, 17 верасня. Паводле слоў сакратара пасялковага Савета Антаніны Ясько, цяпер усе жыхары Антопаля могуць арганізоўваць кааператывы і станавіцца спажыўцамі чыстай вады. Так, дарэчы, і зрабілі жыхары дамоў з вуліцы Маладзевай. Талакой не вельмі дорага працягнуць нітку водаправода да сваіх дамоў і піць чыстую ваду. Сакратар мясцовага выканкама таксама паведаміла, што людзі вельмі задаволеныя якасцю пітной вады.

Святлана ЯСКЕВІЧ.

ЯК ПАВЫСІЦЬ ДАХОД?

У Хойніках прайшоў «круглы стол» на тэму тэрытарыяльна арыентаванага развіцця раёнаў, якія пацярпелі ў выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Сустрэча была арганізавана ў рамках сумеснага праекта мясцовай улады Гомельскай вобласці і прадстаўніцтва ААН у Беларусі.

Размова ішла пераважна аб падтрымцы існуючых і стварэнні новых працоўных месцаў і аб дадатковых магчымасцях павышэння прыбыткаў вясковага насельніцтва. У прыватнасці, былі абмеркаваныя праблемныя раёны Гомельскага рэгіёна: Буда-Кашалёўскі, Веткаўскі, Жыткавіцкі і Хойніцкі. Там даволі востра стаяць пытанні працаўладкавання, павышэння ўзроўню заробкаў, стварэння новых працоўных месцаў.

У дыскусіях узялі ўдзел прадстаўнікі раённых і абласных органаў улады, грамадскіх і фермерскіх арганізацый, фонду занятасці, а таксама малога і сярэдняга бізнэсу.

Прадстаўнікі органаў улады атрымалі поўную інфармацыю аб надзённых праблемах «з першых вуснаў». У сваю чаргу жыхары вышэйназваных раёнаў высока ацанілі імкненне органаў улады і прадстаўнікоў праекта ўдзельнічаць у вырашэнні іх праблем.

Леанід ТУГАРЫН.

ЗАЙМІЦЕСЯ СПРАВАМІ. І ПАЖАДАНА — СВАІМІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «МС».)

Звычайна такія мерапрыемствы не маюць «налёту» афіцыйнасці і праходзяць у форме пытанняў і адказаў — нягледзячы на наяўнасць афіцыйных асобаў. Не стала выключэннем і гэта сустрэча. Яе фармат задаў старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па рэгіянальнай палітыцы і мясцовым самакіраванні, член Савета па ўзаемадзеянні органаў мясцовага самакіравання Генадзь Навіцкі, прапанаваўшы прысутным абмяняцца думкамі па самых набалелых пытаннях.

Асноўнай тэмай абмеркавання стала выкананне Указа № 21 «Аб павышэнні ролі органаў мясцовага кіравання і самакіравання ў вырашэнні пытанняў жыццезабеспячэння насельніцтва». З моманту яго выхаду прайшло тры гады, і за гэты час адбыліся заўважныя паляпшэнні ў дзейнасці першаснага звяна ўлады. Адміністрацыйныя будынкі даведзеныя да ладу, практычна ў кожным сельскім Савеце ёсць транспарт, закупленая аргтэхніка.

— Але каб павысіць ролю органаў мясцовага кіравання і самакіравання, гэтага недастаткова, — заўважыў Генадзь Навіцкі. — Таму кожнаму сельвыканкаму была дадзена магчымасць сфарміраваць бюджэт першаснага ўзроўню, каб мець свае грошы для вырашэння праблем.

Першасныя бюджэты сфарміраваныя паўсюдна. Але доля ўласна зароблены фінансавых сродкаў у іх, на жаль, вымушае чакаць лепшага. Узровень датацыйнасці застаецца па-ранейшаму высокім, хоць ёсць сельсаветы, дзе выйшлі на 60—70 працэнтаў уласных фінансаў.

— Будзем самакрытычнымі — пераважнай большасці не ўдалося павялічыць аб'ёмы ўласных бюджэтаў. Рэзерваў тут яшчэ хапае, але не ўсе яны выкарыстоўваюцца, — сказаў Генадзь Навіцкі. — І, напэўна, гэта галоўная задача, над якой мы ўсе працуем.

Яшчэ адна «тэма», якой ушчыльную займаецца Савет па ўзаемадзеянні органаў мясцовага самакіравання — упарадкаванне справаводства ў сістэме мясцовых Саветаў.

— Зачапіўшы аднойчы гэту праблему, мы паступова выйшлі на больш глабальныя перспектывы. Паставілі перад сабой мэту вызваліць Саветы ад руціннай працы і стварыць ім такія ўмовы, пры якіх з'явілася б больш часу для зносінаў з насельніцтвам. Маецца на ўвазе стварэнне аўтаматызаванай інфармацыйнай сістэмы мясцовых Саветаў і ўключэнне гэтага задання ў рэспубліканскую праграму «Электронная Беларусь», — патлумачыў Генадзь Навіцкі. — Мы дабіліся таго, што сёння ў рэспубліканскім бюджэце ўжо прадугледжаны сродкі для рэалізацыі такой задачы. Каштуе гэта шмат — і тэхнічнае забеспячэнне, і падрыхтоўка кадраў. Але вынікі таго вартыя. З цягам часу невялікія калектывы работнікаў сельскіх Саветаў будуць цалкам разгружаныя ад папяровых носьбітаў інфармацыі. Думаю, праз 1-2 гады вы гэта адчуеце. Магчыма, некаторыя кіраўнікі першаснага звяна ўлады сёння глядзяць на камп'ютар як на нешта чужароднае, не ведаюць, з якога боку да яго падступіцца. Нічога страшнага тут няма, валоданне камп'ютарам — не самамэта і галоўная ваша работа заключаецца не ў гэтым. Але трэба разумець, што без такіх ведаў вы не зможаце выйсці на больш высокі ўзровень працы.

Апошнім часам Савет па ўзаемадзеянні зацікавіўся пытаннем удасканалення збору падаткаў. Канчатковая мэта — цалкам перадаць гэтыя функцыі падатковым інспекцыям, вызваліўшы сельскія Саветы ад неўласцівых ім паўнамоцтваў. У цэлым дамоўленасць з адпаведным міністэрствам дасягнутая, хоць на практыцы яшчэ не ўсё гладка. Пакуль ідзе «пераходны перыяд», і сельскія Саветы працягваюць прымаць падаткі ў насельніцтва. Але з цягам часу, адзначалася падчас сустрэчы, усё павінна стаць на месца, кожны будзе займацца сваімі непасрэднымі абавязкамі.

Гэта ў поўнай меры датычыцца і выканання нормы Указа № 21 па передачы дарог, сістэм водазабеспячэння і водаадвядзення, цепласетак. Пытанне вырашаецца вельмі марудна, з вялікімі цяжкасцямі. І ў камунальных, і ў дарожных службаў не хапае сродкаў, каб забяспечыць нармальнае функцыянаванне прынятых аб'ектаў. Аднак зрухі ў гэтым кірунку пачаліся, і іх трэба давесці да лагічнага завяршэння.

— У рэшце рэшт, займаючыся вышэйназванымі праблемамі, мы імкнёмся да больш якаснага жыццезабеспячэння насельніцтва, і гэта задача ў нас з вамі агульная, — падкрэсліў Генадзь Навіцкі . — Яна будзе вырашана хутчэй, калі кіраўнікі органаў мясцовай улады пачнуць разварочвацца і актыўна шукаць крыніцы для папаўнення сваіх бюджэтаў. Ранейшы метад — глядзець «у рот» вышэйшаму начальству і чакаць грошай — ужо адышоў.

На жаль, узровень датацыйнасці бюджэтаў першаснага ўзроўню не дазваляе рабіць аптымістычных высноў адносна разваротлівасці на месцах, аб чым паведаміла начальнік аддзела рэгіянальных бюджэтаў галоўнага ўпраўлення бюджэтнай палітыкі Міністэрства фінансаў Зоя Круглікава. Не паспрыяла павелічэнню аб'ёмаў мясцовых бюджэтаў і агульная фінансава-эканамічная сітуацыя — у выніку гэтыя бюджэты былі скарочаныя на 17 працэнтаў (у першую чаргу скарачаліся расходы капітальнага характару).

Бюджэт 2010 года таксама будзе мець свае асаблівасці, і некаторыя з іх дакладна «зачэпяць» нізавыя структуры. Напрыклад, у наступным годзе адмяняецца падатак з продажу — і гэта напэўна адчуюць сельсаветы, якія мелі адпаведныя адлічэнні. Што ўзамен? Або зноў датацыя, або адлічэнні ад іншых падаткаў і збораў, якія акумулююцца на раённым узроўні.

Адменены і пазабюджэтныя фонды. У гэтым выпадку пазабюджэтныя рахункі, якія маюць месца ў шэрагу сельвыканкамаў (туды, напрыклад, залічваліся грошы за збор малака), з новага года фактычна будуць лічыцца незаконнымі. Гэта паведамленне, дарэчы, выклікала бурную рэакцыю ў прысутных: а як жа тады збіраць малако?

— Гаспадарчыя функцыі ўвогуле не могуць быць уласцівыя сельскаму Савету, — патлумачыла фінансіст. — Паступова перадавайце іх СВК, іншым арганізацыям. Або — калі аб'ёмы малака вялікія — можна стварыць прадпрыемства, юрыдычную асобу, і адкрыць асобны рахунак. У любым выпадку, адыходзьце ад непасрэднага гаспадарання, таму што вы — улада.

Замест пазабюджэтных фондаў налета ўводзіцца **самаабкладанне** — плацяжы насельніцтва, якія вызначаюцца на агульным сходзе грамадзян і паступаюць ужо ў бюджэт сельсавета. Ніякіх іншых пазабюджэтных сродкаў у бюджэце быць не павінна.

Да новаўвядзенняў можна аднесці і пашырэнне сферы выкарыстання **зямельных плацяжоў**, якія паступаюць у нізавыя бюджэты. Раней многія сельскія Саветы (асабліва тыя, якія актыўна праводзяць аўкцыёны) не мелі магчымасці гэтыя сродкі асвоіць — з-за таго, што існаваў канкрэтна вызначаны пералік аб'ектаў, куды дазволена было іх укладваць. У наступным годзе гэта абмежаванне прыпыняецца, а плацяжы за зямлю (падаткі, арэндная плата і г.д.) можна будзе выкарыстоўваць на агульныя мэты.

У пералік даходных крыніц першасных бюджэтаў не ўвайшоў **падаходны падатак з фізічны асобаў**, хоць Міністэрства фінансаў і ўносіла такую прапанову. Калі б адлічэнні ад падаходнага падатку заставаліся ў нізавым бюджэце, гэта значна знізіла б яго датацыйнасць. Але ў законе аб бюджэце такая даходная крыніца не прапісаная, таму што яе няма ва Указе № 21, які ў гэтым выпадку з'яўляецца вызначальным. Неабходна ініцыяваць унясенне адпаведных змяненняў ва Указ, а выступіць з такой ініцыятывай могуць толькі заканадаўчыя органы. Таму Зоя Круглікава заклікала кіраўнікоў сельскіх Саветаў паспрыяць заканадаўчаму ўрэгуляванню гэтага пытання на сваім узроўні.

Падчас сустрэчы былі ўзнятыя пытанні, якія датычацца абслугоўвання **электрасетак** сельскіх населеных пунктаў. У прыватнасці, кіраўнікі першаснага звяна ўлады не задаволеныя, што на іх ускладзены кантроль за зняццем колькасных паказчыкаў зрасходаванай электраэнергіі, а таксама адказнасць за закупку электралямпачак і іх утылізацыя.

— Калі мы вядзём размову аб неабходнасці адыходу ад гаспадарчых функцый, дык як спалучыць з гэтым нашу дзейнасць па забеспячэнні сельсавета лямпачкамі вулічнага асвятлення? — пыталіся прысутныя. Тут жа была ўнесена прапанова: закупляць лямпачкі павінен не сельскі Савет, а балансаўтрымальнік — арганізацыя, якая займаецца эксплуатацыяй электрасетак.

— А мы, — паабяцалі кіраўнікі першаснага звяна ўлады, — ім за гэта заплацім.

У выніку было вырашана сабраць у межах работы Савета па ўзаемадзеянні адказных асобаў і прыняць «агульнае рашэнне цэнтралізаванага характару».

Наталля УЛАДЗІМІРАВА.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
САВЕТ РЭСПУБЛІКІ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ,
ПАЛАТА ПРАДСТАЎНІКОЎ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ,
УСТАНОВА «РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ЗВЯЗДА»

ГРАМАДСКІ САВЕТ:
НАВІЦКІ Г.В., старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па рэгіянальнай палітыцы і мясцовым самакіраванні
БАЙКОЎ В.М., старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па дзяржаўным будаўніцтве, мясцовым самакіраванні і рэгламенце
АЦЯСАЎ А.Я., старшыня Віцебскага абласнога Савета дэпутатаў
СЦЕПАНЕНКА А.М., адказны сакратар Савета па ўзаемадзеянні органаў мясцовага самакіравання пры Савеце Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь
ПРЭДКА С.У., старшыня Ваўкавыскага раённага Савета дэпутатаў Гродзенскай вобласці
МАКСІМЕНКА С.А., старшыня Прылепскага сельскага Савета дэпутатаў Смалявіцкага раёна Мінскай вобласці

АДКАЗНАЯ ЗА ВЫПУСК:
Наталля КАРПЕНКА.
Кантактны тэлефон 292 21 03.

Краіна здароўя

Выпуск № 53 (167)

Прамая лінія

ВЯРТАННЕ Ў ДЗЯЦІНСТВА

На пытанні чытачоў адказаў загадчык спецыялізаванага псіхагерыятрычнага аддзялення Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтра псіхічнага здароўя Аляксандр ГОЛУБ.

(Працяг. Пачатак у нумары за 22 снежня.)

☎ — Брагін, Уладзімір Андрэевіч. 52 гады. Мяне цікавіць, як не стаць пацыентам вашага аддзялення? Можа, парэкамендуеце якія прэпараты, антыаксіданты, амінакіслоты?..

— Рэкамендаваць канкрэтныя прэпараты для шырокай аўдыторыі я не магу. Аднак у цэлым тыя ж антыаксіданты, безумоўна, маюць значэнне ў прафілактыцы і лячэнні вельмі многіх захворванняў, у тым ліку і псіхічных. Што да незаменных амінакіслот, то яны таксама патрэбныя арганізму. Канкрэтныя ж прэпараты можа парэкамендаваць доктар, які вас назірае... Не забывайцеся на ўмераныя фізічныя нагрузкі — вельмі важная частка здаровага ладу жыцця. Гэта можна рэкамендаваць усім. Разумная актыўнасць адназначна паляпшае агульнае самаадчуванне.

— Плюс, безумоўна, своечасовая дыягностыка, доплераграфія і г.д...

— Своечасовая дыягностыка, несумненна, патрэбна, калі ёсць сімптомы атэрасклератычнага пашкоджання сасудаў. Пры значным атэрасклерозе, істотным парушэнні функцыі артэрый могуць прапанаваць і аператыўнае лячэнне. Гэта праводзіцца тады, калі сасуды пакутуюць больш як на 50 працэнтаў.

☎ — Карэліцкі раён, Васіль Іванавіч. 59 гадоў. Апошнім часам жонку рознымі імёнамі называю. Скажыце, аб чым гэта можа сведчыць? Што можна папіць для паляпшэння памяці?

— Варта звярнуць увагу на тое, што гэта, хутчэй за ўсё, не адзіная прыкмета парушэння памяці. Можа быць, да псіхіятра па месцы жыхарства трэба падысці з жонкай, якая дала б больш поўную карціну адносна вашага стану. Навакольныя заўважаюць больш, чым самі пацыенты. Магчыма, жонку проста кранае менавіта той аспект, які вы назвалі, аднак не выключана, што ёсць і больш паказальныя сімптомы захворвання, якія проста менш кранаюць, менш значныя для вашай жонкі. Хоць забыццё імёнаў уласных — якраз першая прыкмета парушэння памяці.

☎ — Мінск, Вольга. Майму бацьку 65 гадоў. Гады 3-4 таму мы пачалі заўважаць, што ў яго з'явіліся праблемы з памяццю, ён стаў рассеяным, не можа засяродзіцца. Урач раённай паліклінікі прапісала гліцын, фезам, вінпацэцін — курсамі. Але мы заўважаем, што праблемы з памяццю прагрэсуюць. Бацьку складана прыгадаць імёны людзей, з якімі ён даўно не бачыўся, ён губляецца ў незнаёмых месцах, яму цяжка знайсці дарогу дадому, калі ён за рулём, асабліва ў цёмны час сутак. Скажыце, калі ласка, чым яму можна дапамагчы?

— Верагодна, захворванне будзе прагрэсаваць. Перш-наперш вашага бацьку нельга пускаць за руль. З іншага боку, нельга цалкам абмяжоўваць дзейнасць такога чалавека. Калі ён дрэнна арыентуецца ў нязвыклых абставінах, можна западозрыць зараджэнне стану, які прывядзе ў далейшым да дэменцыі — зніжэння інтэлекту. Звярніцеся, калі ласка, з вашым пытаннем да псіхіятра па месцы жыхарства або ў абласны псіханеўралагічны дыспансэр для абследавання і падбору лячэння.

— Вы сказалі пра разгубленасць у незвычайных абставінах. А калі чалавек губляецца ў звычайных?

— Гэта ў любым выпадку сведчыць аб сімптомах псіхічнага расстройства. Першая стадыя дэменцыі вызначаецца тым, што пацыент у вельмі знаёмых абставінах яшчэ выконвае нейкія даручэнні, а пры ўскладненні сітуацыі губляецца, не можа ацаніць сітуацыю.

— А лекі, якія яму прызначылі, могуць дапамагчы?

— Яны закліканы паляпшаць абмен рэчываў у нервовых клетках. Эфект ад іх павінен быць. Але яны прымаюцца курсамі, і таму можна абмеркаваць з урачом прымяненне яшчэ якога-небудзь паралельнага курсу. Трэба мець на ўвазе, што нягледзячы на прыём медыкаментаў, сімптаматыка будзе прагрэсаваць.

☎ — Смаргонь, Валерыя. Некалі чытала, што ў аснове дэменцый ляжыць сасудзістая паталогія галаўнога мозга. Ці заўсёды апошняе пагражае развіццём у будучыні дэменцыі? І наадварот, ці заўсёды ў падмурку дэменцыі ляжыць парушэнне работы сасудаў мозга?

— Да дэменцыі прыводзіць шмат захворванняў, у тым ліку звязаныя з захворваннем сасудаў галаўнога мозга. Але могуць прывесці хвароба Альцгеймера, хвароба Піка, авітаміноз, алкагольная ці іншая інтаксікацыя і г.д. Што да атэрасклерозу, то ён не заўсёды прыводзіць да дэменцыі. Ёсць такі важны момант, як хуткасць нарастання атэрасклерозу. Калі працэс імклівы, то ёсць рызыка, што з цягам часу разаўецца зніжэнне інтэлекту. Дэменцыі, звязаныя з гіпертаніяй, сасудамі часта абумоўлены інсультам ці некалькімі інсультамі. Чым іх больш, тым вышэйшая верагоднасць змянення ў псіхічнай галіне, зніжэння псіхічных функцый, развіцця дэменцыі.

☎ — Віцебск, Ірына. Маці 66 гадоў. Год таму яна перанесла інсульт. Невялікая рассеянасць, забыццё нейкіх дробязяў назіраліся ў яе і раней. Ці азначае гэта, што ў будучыні яе чакае значнае пагаршэнне памяці? Як палепшыць работу галаўнога мозга?

— Калі інсульт перанесены, варта выбраць лячэнне сасудзістымі прэпаратамі, каб папярэдзіць далейшае развіццё інсультаў. Гэта ў пэўнай ступені абароніць ад прагрэсавання хваробы.

☎ — Мінская вобласць, Аляксандра. У бацькі дыягназ «алкагалізм». У яго ўжо было ўскладненне — галюцынацыі, белая гарачка, як кажуць у народзе. Урачы паставілі яго на ногі, але потым зноў пачынаў піць, прычым яшчэ больш, чым да галюцынацый. Зразумела, яму трэба кінуць піць. Але гэта нерэальна. Падкажыце, што ў такіх выпадках рабіць блізкім, да чаго рыхтавацца?

— Прагноз не надта спрыяльны, паколькі калі пацыент будзе па-ранейшаму ўжываць алкаголь, то будуць прагрэсаваць псіхічныя парушэнні. Гэта можа прывесці да значнага зніжэння памяці, інтэлекту. Імкніцеся як мага больш абмяжоўваць ужыванне спіртнога. Можна правесці лячэнне паўторна, не чакаць развіцця псіхічных расстройстваў.

— А белыя гарачкі паўтараюцца?

— Так. Калі пасля зняцця абстынентнага сіндрому пацыент зноў пачынае піць, то ніхто не дасць гарантый адносна таго, што не разаўецца чарговае псіхічнае расстройства, тая ж белая гарачка. На пэўным этапе, калі пачынае нарастаць зніжэнне інтэлекту, спіртное можа перастаць быць актуальным. Пацыента не толькі не будуць хваляваць навакольныя падзеі, але ён проста стане цалкам бездапаможным. Тады будзе і не да алкаголю. Так раней было важна пайсці на піўную, а аднойчы фізічная актыўнасць страціцца. Гэта будзе другі бок праблемы, звязанай з алкагольнай залежнасцю.

☎ — Слуцк, Кацярына Генадзьеўна. Па якой прычыне зніжэнне інтэлекту можа з'явіцца не ў старэчым узросце, а крыху раней?

— Усё залежыць ад наяўнасці пэўных захворванняў. Да 60 гадоў ад дэменцый пакутуе дзесьці 1 працэнт насельніцтва, да 70 — каля 5, да 80 — каля 20. Гэта прыблізныя лічбы, бо не ўсе такія пацыенты звяртаюцца да ўрачоў. Праявы стану могуць быць рознай ступені цяжкасці. І калі яны не суправаджаюцца псіхічнымі расстройствамі, а проста характарызуюцца зніжэннем памяці, разумення, інтэлекту ва ўмеранай ступені, то пацыент можа адаптавацца, асабліва калі працэс ідзе павольна і калі ёсць каму прыглядаць. Праблемы ж пачынаюцца, калі дэменцыя суправаджаецца псіхічным расстройствам, галюцынацыямі, трызненнем, дэпрэсіяй. Тады гэта патрабуе кансультацыі спецыяліста.

Часцей за ўсё дэменцыі, якія ўзнікаюць да 60 гадоў, звязаны з алкагольнай інтаксікацыяй, траўмамі і некаторымі захворваннямі — той жа хваробай Альцгеймера, якая можа пачацца і ў 45 гадоў, хоць гэта надта рэдка, паколькі хвароба ўсё ж такі ўласцівая больш сталаму ўзросту.

— Наколькі мне вядома, па бацькоўскай лініі у нас мела месца такое захворванне, як хвароба Альцгеймера. Раскажыце пра гэту хваробу.

— Размова ідзе пра дэгенератыўнае захворванне нервовай сістэмы. З'яўляецца яно ў выглядзе сімптомаў, якія адлюстроўваюць функцыю нервовай сістэмы і псіхічнай дзейнасці. Захворванне прагрэсуе і прыводзіць да парушэння ўсіх псіхічных функцый, перш за ўсё інтэлекту і памяці, дэзарыентацыі ў месцы і часе. Парушаецца магчымасць планавання, ліку, чытання, распазнавання навакольных прадметаў. Гэта значна парушае адаптацыю чалавека ў паўсядзённым жыцці.

— А што можа перашкодзіць перадачы гэтага захворвання ў спадчыну?

— Ёсць звесткі пра тое, што парушэнні ў 19-й і 21-й храмасомах прыводзяць да такога захворвання. Тым не менш гаварыць аб стапрацэнтным атрыманні ў спадчыну хваробы няма сэнсу. Заўсёды ёсць верагоднасць, што захворванне не ўзнікне.

— А не вядома, што гэтаму можа паспрыяць?

— Тут трэба мець на ўвазе, што вялікую ролю адыгрывае працягласць жыцця. Некалі яна была меншай, і такія хваробы былі неактуальнымі.

— Можна дзе-небудзь дыягнаставаць наяўнасць парушэння ў названых храмасомах?

— У некаторых выпадках праводзіцца даследаванне бэта-амілаіду ў спіннамазгавой вадкасці ў Германіі або аналіз на спецыфічную актыўнасць некаторых генаў у асобаў пажылога ўзросту ў ЗША. У нашай краіне дыягностыка праводзіцца па сімптомах хваробы, псіхалагічным даследаванні, з дапамогай электраэнцэфалаграфіі і магніта-рэзананснай тамаграфіі галаўнога мозга.

Святлана БАРЫСЕНКА,
Вольга ШАЎКО.

(Працяг будзе.)

НА ЁЛКАХ У ШКОЛАХ — ТОЛЬКІ СЕРТЫФІКАВАНЫЯ ГІРЛЯНДЫ

Пры правядзенні ва ўстановах адукацыі святочных навагодніх мерапрыемстваў прымяненне саматробных электрычных прыстасаванняў, адкрытага агню, феерверкаў, запалак і запальнічак, піратэхнічных вырабаў, лёгкаўзгаральных і гаручых вадкасцяў цалкам выключаецца. **Для ілюмінацыйнага ўпрыгажэння ёлкі і памяшканняў дапускаюцца толькі сертыфікаваныя і спраўныя электрычныя гірлянды магутнасцю не больш як 24 Вт.** Такія патрабаванні ўтрымліваюцца ў загадзе «Аб мерах па забеспячэнні бяспекі дзяцей і навучэнскай моладзі пры правядзенні навагодніх мерапрыемстваў», які падпісаў міністр адукацыі Аляксандр Радзькоў.

Забараняюцца таксама пажаранебяспечныя работы ў будынках за 2 дні да правядзення запланаваных навагодніх мерапрыемстваў. Згодна з загадам, будынкі, дзе будуць праходзіць навагоднія мерапрыемствы, павінны быць абследаваны загадзя, перад пачаткам мерапрыемстваў павінны быць правераны ўсе памяшканні, шляхі для эвакуацыі і запасныя выхады. Сродкі пажаратушэння і пажарная аўтаматыка павінны знаходзіцца ў спраўным стане. На кіраўнікоў упраўленняў і аддзелаў адукацыі ўскладаецца задача сумесна з праваахоўнымі органамі забяспечыць грамадскі парадак і бяспеку ўдзельнікаў усіх навагодніх мерапрыемстваў у месцах іх правядзення. Не дапускаецца знаходжанне школьнікаў, студэнтаў і навучэнцаў на свяце без пастаяннага назірання з боку педагагічных работнікаў.

Надзея НІКАЛАЕВА.

КАВА І ЧАЙ ЗНІЖАЮЦЬ РЫЗЫКУ РАЗВІЦЦЯ ДЫЯБЕТУ

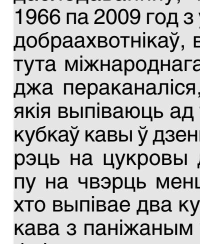

Аўстралійскія вучоныя пацвердзілі, што ўжыванне кавы і чаю зніжае рызыку развіцця цукровага дыябету.

Правеўшы метааналіз 18 даследаванняў, праведзеных з 1966 па 2009 год з удзелам 457 922 добраахвотнікаў, вучоныя з Інстытута міжнароднага здароўя Джорджа пераканаліся, што ў людзей, якія выпіваюць ад трох да чатырох кубкаў кавы ў дзень, рызыка захварэць на цукровы дыябет 2-га тыпу на чвэрць меншая, чым у тых, хто выпівае два кубкі і менш. Чай і кава з паніжаным утрыманнем кафеіну валодаюць падобным дзеяннем. Вынікі метааналізу сведчаць пра тое, што супрацьдыябетычны эфект вывучаных напояў звязаны не з кафеінам, які ўтрымліваецца ў іх, як меркавалася раней, а з іншымі рэчывамі, такімі, як магній, лігнаны, катэхіны і іншыя. Аднак, рэкамендаваць ужыванне вялікай колькасці кавы для прафілактыкі дыябету на падставе звестак, што маюцца, не варта, аднак вывучэнне актыўных субстанцый напояў можа прывесці да стварэння прынцыпова новых лекаў ад гэтай хваробы.

КЛЮЕ!

ЁСЦЬ ПЫТАННІ? ТЭЛЕФАНУЙЦЕ...

Доктар адкажа

Да канца года дзяжурыць на «гарачай» лініі Міністэрства аховы здароўя (222 70 80) плануюць:

28 снежня — галоўны ўрач Рэспубліканскай дзіцячай клінічнай бальніцы медыцынскай рэабілітацыі Галіна Мікалаеўна РАДЗІВОНАВА.

29 снежня — галоўны ўрач Мінскага абласнога радзільнага дома Пётр Леанідавіч МАСЬКО.

30 снежня — галоўны рэабілітолаг— эксперт аддзела медыцынскай экспертызы і рэабілітацыі Міністэрства аховы здароўя Уладзімір Валянцінавіч ЛАМАКА.

31 снежня — вядучы спецыяліст сектара па рабоце са зваротамі грамадзян Міністэрства аховы здароўя Валерый Аляксеевіч КРАЙНІ.

У графіку магчымыя змяненні.

Фота Васіля ЗЯНЬКО

РАЗВАЖАЦЬ УСЛЫХ КАРЫСНА

Іспанскія вучоныя даказалі, што разважанні ўслых дапамагаюць больш паспяхова рашаць пастаўленыя задачы.

У рамках даследавання вучоных цікавіла навуковая дзейнасць старшакурснікаў. Удзельнікі эксперыменту былі ізаляваныя адзін ад аднаго, а іх паводзіны запісваліся на відэакамеру. У час даследавання вучоныя прасілі добраахвотнікаў рашаць задачы спачатку моўчкі, а пасля разважаючы ўслых. У выніку ўдалося высветліць, што, разважаючы ўслых, добраахвотнікі не толькі рашалі хутчэй, але і спраўляліся з больш складанымі заданнямі. Акрамя таго, дадатковы рост эфектыўнасці назіраўся, калі студэнтам дазвалялі карыстацца графічным прадстаўленнем інфармацыі. Даследчыкі спадзяюцца, што іх вынікі дапамогуць у стварэнні эфектыўных механізмаў мыслення і рашэння канкрэтных прыкладных задач. У прыватнасці, вучоныя падкрэсліваюць, што прадстаўленне задач у зручным выглядзе (графічным і гукавым, у дадзеным выпадку) з'яўляецца ключавым фактарам яе рашэння.

ГРЫП ВЕРНЕЦЦА Ў СТУДЗЕНІ—САКАВІКУ?

Беларусы супакоіліся, а ўкраінцы зноў грыпуюць?

ПРАГНОЗЫ наконт прыходу ў Беларусь другой хвалі грыпу пастаянна ўдакладняюцца, і калі раней медыкі схіляліся да думкі, што чарговая хваля грыпу можа «накрыць» беларусаў бліжэй да канца снежня, то цяпер у галоўным медыцынскім ведамстве лічаць, што чарговы эпідпад'ём ВРВІ і грыпу, хутчэй за ўсё, распачнецца ў звычайныя для Беларусі тэрміны. А самы «грыпозны» час для беларусаў — канец студзеня—сакавік.

Прагнозы наконт інтэнсіўнасці новай эпідэміі выказваюцца таксама вельмі асцярожна: маўляў, паколькі большасць беларусаў яшчэ не сутыкалася з пандэмічным вірусам A/H1N1, то і імунітэт у насельніцтва яшчэ не выпрацаваны. Дарэчы, у Еўропе да 99 працэнтаў у структуры захваральнасці на грып прыпадае на вірус A/H1N1, а ў Расіі — 30 працэнтаў. Па Беларусі такая лічба ўвогуле не прыводзіцца. Галоўны аргумент — адсутнасць неабходнасці ў падліку колькасці індывідуальных выпадкаў захворвання. Як паведамляецца на сайце РНПЦ эпідэміялогіі і мікрабіялогіі, «такі падлік не мае важнага значэння для маніторынгу як узроўню, так і характару рызыкі з боку пандэмічнага вірусу, а таксама для прыняцця найбольш эфектыўных мераў». Вядома толькі, што па звестках лабараторнага аналізу сярод вірусаў, якія цыркулююць на нашай тэрыторыі, вірусы грыпу А выяўляюцца ў 31,7 працэнта ўзораў біялагічнага матэрыялу.

На гэты момант эпідсітуацыя з прастуднымі захворваннямі, якая складваецца ў Беларусі, не выклікае ў медыкаў трывогі. Затое ва Украіне захваральнасць зноў пачала расці практычна ва ўсіх рэгіёнах, акрамя заходніх яе абласцей, адкуль у мінулы раз і пачала распаўсюджвацца эпідэмія свіногa грыпу. Эпідэмічны парог захваральнасці на грып і ВРВІ перавышаны там у 11 абласцях, а таксама ў Крыме і ў Севастопалі. На парозе эпідэміі знаходзіцца і Кіеў. Рост паказчыкаў захваральнасці адбываецца пераважна за кошт павелічэння колькасці хворых дзяцей школьнага ўзросту. Лабараторна ва Украіне пандэмічны грып быў пацверджаны ў 466 захварэлых, у тым ліку ў 202 хворых, якія памерлі. Высокая актыўнасць віруса пандэмічнага грыпу назіраецца таксама ў Літве, Латвіі, Эстоніі, Расіі, Нарвегіі, Польшчы, Сербіі, Славеніі, Турцыі, Швейцарыі, Швецыі.

Тым часам з Кітая прыйшло паведамленне аб стварэнні новага лякарства, прызначанага для лячэння і прафілактыкі грыпу A/H1N1 на аснове кампанентаў традыцыйнай кітайскай медыцыны. Лякарства ўвабрала ў сабе як дасягненні кітайскай фармацэўтыкі, так і заходні тэхналагічны досвед. Новы прэпарат, назва якога ў перакладзе з кітайскай мовы гучыць як «Залатая кветка, што лечыць грып», ужо прайшоў клінічныя выпрабаванні і павінен паступіць у продаж у пачатку 2010 года па цане 80 юаняў, або 11,7 долара ЗША. У Кітаі толькі за адзін тыдзень, з 7 па 13 снежня, ад новага грыпу загінулі 116 чалавек.

У Беларусі, як запэўніваюць у галоўным медыцынскім ведамстве, сітуацыя з лекавым забеспячэннем знаходзіцца пад пастаянным кантролем, а запасы найважнейшых антыбіётыкаў і супрацьвірусных сродкаў на аптэчных складах і ва ўстановах аховы здароўя забяспечваюць надзённыя патрэбы. Праўда, у Міністэрстве аховы здароўя не хаваюць сваёй заклапочанасці павелічэннем скаргаў ад насельніцтва на рост цэнаў у аптэках на супрацьвірусныя сродкі ў перыяд пад'ёму захваральнасці на вірусныя інфекцыі, хоць вытворцы цэнаў на сваю прадукцыю не павышалі. Выходзіць, што аптэкі прымянялі максімальныя гандлёвыя надбаўкі на суперзапатрабаваныя супрацьвірусныя сродкі (арпетол, рэмантадзін і іншыя). Таму кіраўнікам РУП «Белфармацыя», «Мінская Фармацыя», «Фармацыя» і суб'ектам гаспадарання ўсіх формаў уласнасці, якія маюць ліцэнзію на фармацэўтычную дзейнасць, прапанавана прыняць дзейсныя меры па непрымяненні максімальных гандлёвых надбавак на названую групу лекавых сродкаў.

Надзея НІКАЛАЕВА.

Дзіцячая тэма

СТАМАТЫТ — ГЭТА СУР'ЁЗНА

КАЛІ дзіця адмаўляецца ад ежы, у яго павышаецца тэмпература і непрыемна пахне з рота, дыягназ амаль адназначны — стаматыт.

Каб развеяць сумненні, зазірніце малому ў рот: калі вы ўбачыце на дзяснах і ўнутранай паверхні шчок дробныя бялёсыя пухіркі або брудна-жаўтаватыя язвачкі, акружаныя ярка-чырвоным беражком, значыць, вашы падазрэнні апраўдаліся.

Як жа ўзнікае стаматыт? Нягледзячы на тое, што механізм развіцця хваробы да канца не зразумелы, даўно заўважана, што стаматытам часцей за ўсё заражаюцца слабенькія, з дрэнным апетытам дзеці, якія часта хварэюць. Таму галоўная прычына хваробы хаваецца ў парушэнні работы імуннай сістэмы. Лічыцца, што стаматыт узнікае ў тых выпадках, калі, па нявызначаных пакуль прычынах, імунная сістэма чалавека рэагуе на з'яўленне чужародных малекул, якія яна не можа распазнаць. З'яўленне такіх малекул правакуе атаку лімфацытаў, і гэта, у сваю чаргу, прыводзіць да ўзнікнення на слізістай язвачак. Пры стаматыце павялічваюцца шыйныя і пад'язычныя лімфатычныя залозкі, а агульны стан малога пагаршаецца, як пры ВРВІ або грыпе. Карацей кажучы, стаматыт — сур'ёзнае захворванне, якое патрабуе неадкладнага, паслядоўнага і даволі працяглага лячэння.

ЯКІМ БЫВАЕ СТАМАТЫТ?

Часцей за ўсё дзяцей паражае вірусны стаматыт. Яго ўзбуджальнік — вірус герпесу. Заразіцца герпетычным стаматытам можна паветрана-кропельным шляхам або праз агульны посуд, сурвэтку, насоўку. Каварства гэтага віруса заключаецца ў тым, што, раз трапіўшы ў арганізм, ён застаецца там назаўсёды, падчас не выяўляючы сваёй прысутнасці ніякімі сімптомамі. Носьбітамі віруса герпесу, самі таго не падазраючы, з'яўляюцца многія дарослыя. Акрамя таго, пры вірусным стаматыце бывае інкубацыйны перыяд, ад 2 да 21 дня, калі ніякіх сімптомаў захворвання няма, але хворы ўжо заразны для навакольных. Асабліва схільныя да віруснага стаматыту малыя ва ўзросце да трох гадоў.

Бактэрыяльны стаматыт — гэта хвароба брудных рук. У поласць рота штодзень трапляе мноства бактэрый, у тым ліку і тых, якія здольныя выклікаць стаматыт. Звычайна яны нейтралізуюцца слінай, а слізістая абалонка не дае ім пранікнуць у арганізм. Але калі па тых ці іншых прычынах парушаны ўзровень кіслотнасці сліны (напрыклад, у выніку злоўжывання ласункамі або газаванымі напоямі), а на слізістай ёсць якія-небудзь пашкоджанні (невялікі апёк, ранка, незапламбаваны зуб), хваробатворныя бактэрыі не сустракаюць належнага адпору і пачынаюць актыўна размнажацца, выклікаючы стаматыт. Здараецца і так, што бактэрыі атакуюць запаленую слізістую малога, які ўжо захварэў на вірусны стаматыт, і выклікаюць паўторнае заражэнне.

У грудным узросце, часцей за ўсё ў неданошаных немаўлят, сустракаецца малочніца, або грыбковы стаматыт. Выклікае малочніцу грыбок «candida», які нярэдка перадаецца ад хворай маці. Ён можа таксама з'явіцца ў дзяцей пасля цяжкіх інфекцыйных, хранічных захворванняў з прымяненнем антыбіётыкаў у лячэнні. Пры гэтай разнавіднасці стаматыту на языку і слізістай рота малога відаць белы налёт, які нагадвае абрызглае малако.

ЯК ДАПАМАГЧЫ МАЛОМУ

На жаль, бацькі рэдка ўсведамляюць сур'ёзнасць становішча, лічачы, што з «балячкамі ў роце» яны лёгка справяцца і самі, хатнімі сродкамі. Аднак гэта не так. Стаматыт — захворванне зусім не бяскрыўднае, яно можа мець цяжкія формы і ўскладненні. Нярэдка пераходзіць у хранічную форму, і тады кожная прастуда або ВРВІ заканчваецца абвастрэннем. Таму пры першых жа сімптомах захворвання пакажыце малога стаматолагу або выклікайце ўчастковага педыятра, які прызначыць неабходнае лячэнне. Як правіла, яно ўключае ў сябе прэпараты інтэрферону, які павышае агульны імунітэт, і мазі на аснове ацыклавіру, якія нейтралізуюць вірус герпесу. Дзецям прызначаюць таксама вітаміны і антыгістамінныя сродкі, каб зняць сверб і ацёк. Але ні ў якім выпадку не купляйце прэпараты самі, што называецца «на вока»: тое, што дапамагло іншаму дзіцяці, вашаму можа нанесці шкоду і толькі ўскладніць хваробу!

І яшчэ: няма таго лякарства, якое хутка і без праблем вылечыла б стаматыт. Таму медыкаментозныя прэпараты павінны спалучацца з мноствам іншых працэдур.

Самы галоўны сродак барацьбы з гэтай хваробай — паласканне. Паласкаць рот, асабліва ў першыя дні, трэба як мага часцей, кожныя 2—3 гадзіны. Для паласкання лепш за ўсё выкарыстоўваць адвары траў: календулы, шалфею, рамонку, эўкаліпту, кары дуба. Калі дзіця яшчэ не ўмее паласкаць рот, нахіліце яго галоўку над ваннай і асцярожна арашайце рот пры дапамозе гумавай спрынцоўкі. Не ўводзьце вадкасць вельмі хутка: малое можа папярхнуцца.

Пасля паласкання слізістую рота трэба змазаць алейным растворам вітаміну А, алеем шыпшыны або абляпіхі, сокам каланхоэ. Мазі і алейныя растворы наносяць ваткай, наматанай на драўляную палачку. Выкарыстаныя ваткі адразу ж выкідвайце!

Калі вусны дзіцяці пакрытыя сухімі лускавінкамі, то перад тым, як нанесці мазь, іх трэба адмачыць і зняць. Для гэтага выкарыстайце алейныя растворы або раствор перманганату калію, прыкладваючы змочаную ў іх вату да вуснаў. Пасля змазвання дзіця на працягу гадзіны не павінна есці і піць.

ЕЖА І ПІТВО

Пры стаматыце дзеці, як правіла, катэгарычна адмаўляюцца ад ежы: бо любое дакрананне да запаленай слізістай выклікае нясцерпныя пакуты. Акрамя таго, адбіваецца і інтаксікацыя пашкоджанага вірусам арганізма. У першыя, асабліва вострыя дні хваробы не варта настойваць. Голад садзейнічае больш хуткаму выздараўленню.

Але частае піццё хвораму дзіцяці неабходнае: з-за запалення слізістай рэзка павялічваецца слінааддзяленне, і хворы страчвае шмат вадкасці. Калі з-за болю і ацёку малому цяжка піць з кубка, прапануйце яму саломінку.

І пітво, і ежа павінны быць камфортнай тэмпературы, цёплыя. Вельмі халодныя або, наадварот, гарачыя стравы яшчэ больш траўмуюць раздражнёную слізістую. Па гэтай жа прычыне нельга даваць салёнае, кіслае, вострае. Салодкае таксама трэба выключыць, бо лішак вугляводаў садзейнічае актыўнаму размнажэнню бактэрый у поласці рота. Самае карыснае пітво — адвар шыпшыны, свежавыціснуты разведзены маркоўны сок, кісель з журавін, чорных парэчак або маліны.

Калі дзіця прагаладаецца, можна даваць яму працёртую вараную агародніну, печаныя яблыкі, кашы на вадзе, тварог, ёгурты. Уся ежа павінна быць паўвадкай, як для немаўляці. На час хваробы мясныя прадукты лепш выключыць з рацыёну. Перад ядой змажце малому рот абязбольвальным сродкам, інакш яно проста не зможа есці. Пасля яды прыгатуйце паласканне з узбітага бялку (1 бялок на паўлітра вады). Затым змажце рот лекавым алеем або маззю. Карміць хворае дзіця трэба 3—4 разы на дзень і нічога не даваць у прамежках паміж ядой. Такія перапынкі патрэбныя для таго, каб лекавыя рэчывы паступілі ў кроў і каб не траўмавалася слізістая поласць рота.

ТЭХНІКА БЯСПЕКІ

Стаматыт вельмі заразны, таму абавязкова захоўвайце правілы гігіены.

- Ізалюйце хворае дзіця ад іншых членаў сям'і.
- Выдзеліце дзіцяці асобны посуд і ручнік. Яшчэ лепш выкарыстоўваць падчас хваробы аднаразовы посуд і ручнік. У гэтым выпадку іх неабходна выкідваць адразу пасля ўжытку.
- Пакой, дзе знаходзіцца хворае дзіця, варта часцей праветрываць і рабіць штодзень вільготную ўборку.
- Даглядаючы хворага, закрывайце рот і нос маскай. Старанна мыйце пасля гэтага рукі і твар. Пажадана час ад часу паласкаць рот настоем траў з дэзынфекцыйным эфектам.

- Пасля выздараўлення малога замяніце яму зубную шчотку.

ЦІ МОЖНА ЗАСЦЕРАГЧЫСЯ АД СТАМАТЫТУ?

Безумоўна, ад віруса на сто працэнтаў не застрахаваны ніхто. Але ўсё ж існуюць элементарныя спосабы звесці рызыку заражэння да мінімуму.

- Умацоўвайце імунітэт малога: памятайце, што вірус герпесу пашкоджвае ў першую чаргу аслабленых дзяцей.
- Сачыце за харчаваннем. Стаматыт можа быць справакаваны дэфіцытам вітамінаў групы В, цынку, фоліевай кіслаты, жалеза, селену.
- Бываюць выпадкі, калі стаматыт выклікаюць некаторыя прадукты. Паспрабуйце весці «харчовы дзённік», пры дапамозе якога потым можна высветліць, якая менавіта ежа аказвае на малога такі непажаданы ўплыў. Альбо — прасцей — пракансультуйцеся ў алерголага.
- Рэгулярна вадзіце малога да стаматолага і своечасова залечвайце хворыя зубы.
- Правярайце склад зубных пастаў і апалосквальнікаў, якімі карыстаецца дзіця. Ёсць звесткі, што сродкі, якія ўтрымліваюць рэчыва лаўрылсульфат натрыю, павялічваюць рызыку заражэння стаматытам. Магчыма, гэта з-за таго, што яны абязводжваюць слізістую, робячы яе больш далікатнай і адчувальнай да інфекцыі.
- Адвучыце дзіця ад шкодных звычак грызці пазногці і трымаць у роце палец.
- Прывучыце малога з самага ранняга дзяцінства няўхільна захоўваць гігіенічныя правілы: не піць з агульнай бутэлькі або шклянкі, не есці нямытай садавіны ці агародніны, старанна мыць рукі перад ядой.
- І яшчэ адна парада: калі грыбковы стаматыт у дзіцяці прымае пастаянны характар, неабходна, каб члены сям'і, якія даглядаюць яго, абследаваліся ў доктара: можа здарыцца, што хтосьці з іх, сам таго не падазраючы, з'яўляецца крыніцай заражэння.

Падрыхтавала
Вольга ЦЫБУЛЬСКАЯ.

Твая бяспека

САСТРОІМ МАРОЗУ ГРЫМАСУ

Снежаньскія маразы, якія надышлі быццам бы нечакана, правяраюць ужо людзей на трываласць. Ёсць першыя ахвяры сцюжы. Асабліва бязлітасны холад да выпівак, якім мора па калена што ў спякоту, што ў мароз.

Паніжаная тэмпература паветра — асноўная прычына абмарожанняў. Але рызыка не зніжаецца нават пры нулі градусаў. Моцны вецер, паніжаная вільготнасць паветра, мокрыя адзенне і абутак значна ўзмацняюць страту цяпла арганізмам.

Часцей за ўсё церпяць адкрытыя ўчасткі цела: нос, вушы, шчокі, падбародак і пальцы рук. Першыя прыкметы абмарожання распазнаюцца не адразу. Узнікае лёгкае пячэнне і паколванне, якое часта не ўспрымаецца ўсур'ёз, паколькі гэтыя сімптомы не прыносяць рэзкага дыскамфорту і хутка знікаюць.

Ружовы румянец на шчоках падчас руху — гэта нармальна. Скура чырванее, паколькі сасуды пашыраюцца і прыток крыві да тканак узмацняецца. А вось калі на змену пачырваненню прыходзіць бледнасць — гэта ўжо яўны сімптом абмарожання. Адразу вызначыць цяжкасць абмарожання дастаткова складана. Бо толькі пасля сагравання ўзнікае боль у вобласці пацярпелых участкаў, з'яўляюцца ацёкі і пухіры на скуры. Чым пазней з'явяцца гэтыя прыкметы, тым большая верагоднасць пашкоджання глыбокіх тканак.

Пры халадовай траўме дарагая кожная хвіліна. Таму як мага хутчэй трэба зайсці ў цёплае памяшканне, каб сагрэць абмарожаныя ўчасткі і аднавіць у іх кровазварот. Катэгарычна забаронена выкарыстоўваць пры гэтым сухое цяпло. Самы просты і эфектыўны спосаб — гэта саграванне ў цёплай вадзе. Мясцовыя ванны робяць пры абмарожанні рук і ног. Першапачатковая тэмпература вады павінна быць 36—37°, потым яе паступова павышаюць да 40°. Улічваючы тое, што ванну трэба прымаць не менш за 30 хвілін, падліваць гарачую ваду давядзецца не раз. Калі пры саграванні з'явіўся боль і пачырванела скура, значыць вы стараліся не дарэмна — кровазварот аднавіўся. Замацаваць поспех дапаможа лёгкі масаж, які можна рабіць непасрэдна ў вадзе. Пачынаць расціранні трэба з кончыкаў пальцаў, паступова рухаючыся ўверх. Пасля ванны накладваюць сагравальныя павязкі з некалькіх слаёў марлі і тоўстага слою ваты, які зверху прыкрываюць цэлафанам. Абмарожаныя пальцы трэба абавязкова перакласці палоскамі бінту. Такімі ж цеплаізаляцыйнымі павязкамі саграваюць вушы, нос і шчокі. Пры лёгкім абмарожанні вынік павінен з'явіцца на працягу першых 10—20 хвілін. Калі ж нічога не мяняецца, выклікайце хуткую дапамогу. Да прыезду ўрачоў не рабіце рэзкіх рухаў канечнасцямі. Руку можна падвесіць з дапамогай хусткі ці шаля, а ногі пажадана пакласці так, каб яны былі крыху апушчаны ўніз.

Пры абмарожанні нельга расціраць скуру, якая пабялела, снегам. Ён не толькі лёгка траўмуе скурны покрыў, але і здольны інфіцыраваць.

КАБ ЗАСЦЕРАГЧЫ СЯБЕ АД ХАЛАДОВАЙ ТРАЎМЫ, ТРЭБА ПРЫТРЫМЛІВАЦЦА ПЭЎНЫХ ПРАВІЛАЎ.

- *На мароз выходзьце ў шматслаёвым адзенні. Праслойкі паветра паміж тканінамі выдатна ўтрымліваюць цяпло. Адмоўцеся ад металічных упрыгажэнняў.*
- Змажце твар і рукі спецыяльным тлустым (а не звычайным увільгатняльным) крэмам. А вось спіртавымі ласьёнамі карыстацца не рэкамендуецца.
- *Перад выхадам на мароз трэба перакусіць лёгкай, але каларыйнай стравай.*
- Калі адчуваеце, што пачынаеце замярзаць, парухайцеся.
- *Не расцірайце твар рукавіцай, толькі сухой далонню. А лепш папрактыкавацца ў грымасніччанні, усміхайцеся, моршчыце нос.*
- Пасля таго, як моцна прамёрзніце, будзьце ўважлівыя, трапіўшы нарэшце ў цёплае месца, у транспарце пастарайцеся сесці, бо часта працэс сагравання суправаджаецца моцнымі хваравітымі адчуваннямі і галавакружэннем аж да страты прытомнасці.
- *Не курыце на марозе. Нават адна цыгарэта выклікае спазм капіляраў канечнасцяў, які працягваецца некалькі гадзін, а гэта пэўны шлях да абмаражэння.*
- Не варта і выпіваць на вуліцы. Алкаголь пашырае сасуды, што павялічвае цеплааддачу і садзейнічае пераахаладжэнню. А вось калі замерзлі і ўжо знаходзіцеся ў цяпле — чарка каньяку не будзе залішняй.

НАРОДНАЯ МЕДЫЦЫНА РЭКАМЕНДУЕ:

Расціраць абмарожаныя месцы цёртай цыбуляй і часнаком.

Лячыць абмарожаныя месцы заечым тлушчам.

На ноч змазваць пашкоджаную скуру камфарна-іхтыёлавай маззю.

Вольга ШАЎКО.

ВІЗІТНАЯ КАРТКА КАМАРОЎКІ — НІЗКІЯ ЦЭНЫ І ВЫСОКАЯ ЯКАСЦЬ ТАВАРУ

На пытанні карэспандэнтаў «Звязды» адказвае дырэктар гандлёвага камунальнага ўнітарнага прадпрыемства «Мінскі Камароўскі рынак» Станіслаў ІОДЗІС

— Станіслаў Антонавіч, лёгка падлічыць, што пасля нашай мінулай пераднавагодняй публікацыі прайшло роўна дванаццаць месяцаў-братоў. Што за гэты час з'явілася новага на галоўным прадуктовым рынку краіны? Якія доўгатэрміновыя праграмы, разлічаныя нават не на адзін ці два гады, удалося завяршыць?

— Кіраўніцтва гандлёвага камунальнага прадпрыемства «Мінскі Камароўскі рынак» лічыць, што найбуйнейшая гандлёвая пляцоўка краіны павінна рабіць паслугі не проста на высокім, а на сусветным узроўні, якія цалкам адпавядаюць сучасным патрабаванням і падыходам. А для гэтага патрэбна пастаянна, з дня ў дзень удасканальваць саму арганізацыю гандлю, стыль работы прадаўцоў і ўмовы іх працы. А адсюль і тыя праграмы, пра якія вы кажаце, у тым ліку доўгатэрміновыя.

За апошнія гады рынак набыў абсалютна іншае аблічча. Праведзена рэканструкцыя крытай яго часткі, пабудаваны новыя крамы, дзе рэалізоўваюць свае тавары айчынныя вытворцы. Збудаваны сучасныя сезонныя гандлёвыя рады з прыгожымі пластыкавымі навесамі, а таксама павільёны для гандлю рыбай і рыбнымі вырабамі.

А што датычыцца больш «апаратыўных» новаўвядзенняў, то яны таксама накіраваны на паляпшэнне культуры гандлю, стварэнне камфортных умоў для ўсіх яго ўдзельнікаў, што знаходзяцца па розныя бакі прылаўка. Напрыклад, ажыццёўлена мадэрнізацыя ўваходнай групы крытага рынку, інакш кажучы — уваходных дзвярэй, у ходзе якой на цэнтральным уваходзе былі ўсталяваны 24 дзвярныя двухбаковыя блокі з алюмініевага профілю. Мадэрнізацыя не толькі кардынальна палепшыла знешні выгляд будынка крытага рынку, але і дазволіла істотна эканоміць электраэнергію, што расходуецца на яго абагрэў, пазбавіла ад скразнякоў.

Уласны гандаль Камароўкі прадуктамі харчавання па зніжаных цэнах ідзе цудоўна, прадавец Вольга СЦЯПАНАВА задаволена.

Для больш якаснага асвятлення ў гандлёвай зале ўсталявана некалькі дадатковых асвятляльных мачтаў, іх колькасць фактычна падвоілася. Акрамя таго цяпер яшчэ больш ярка падсвечваюцца мясныя рады. Выканана таніроўка часткі шклення крытага рынку, гэта дазволіла знізіць тэмпературу паветра ў гандлёвай зале ў летні час. У стацыянарных халадзільных камерах усталяваны новыя дзверы з палепшанай цеплаізаляцыяй. Праведзены цякучы рамонт у ветлабараторыі, што павялічыла яе «прапускную здольнасць» і ўскосна паўплывала на паляпшэнне якасці праводзімых аналізаў. Арганізавана дадаткова 120 гандлёвых месцаў на адкрытай частцы рынку. Абноўлены гардэробныя пакоі для супрацоўнікаў, адведзены асобныя пакоі для адміністратараў і спецыяльна абсталяваныя месцы — для прыёму ежы, і гэтак далей.

А калі ад «прыватнага» выходзіць на нейкія абагульненні, то можна сказаць, што візітная картка рынку — дакладная арганізацыя гандлёвага працэсу, нізкія (наколькі гэта магчыма) цэны і высокая якасць тавару. З гэтага і зыходзім у сваёй працы.

— На працягу ўсяго снежня на вашым рынку гандаль ідзе асабліва бойка. Гэта мы ведаем як пастаянныя яго наведвальнікі.

— Апошнія тыдні гандаль ідзе настолькі ўдала, што нашы арандатары ходзяць задаволеныя. Па жыцці так атрымліваецца: спачатку яны як бы крыўдуюць на адміністрацыю рынку за тое, што мы ў апошнія год-паўтара зрабілі больш жорсткімі правілы гандлю, а таксама ўзмацнілі кантроль за захоўваннем правілаў санітарыі і гігіены, за вядзеннем дакументацыі, і гэта ўсё іх як бы «напружвала». У такой іх рэакцыі нічога дзіўнага няма, новае не заўсёды ўспрымаецца на «ўра». А вынік атрымаўся такім, што на рынку стала больш парадку, пакупнік гэта адразу ацаніў, і калі, напрыклад, у сярэдзіне снежня пачаўся перадсвяточны гандаль, то пакупнік прыйшоў да нас, а не ў супер- і гіпермаркеты ці на іншыя рынкі. Даходы ў нашых арандатараў адразу «адгукнуліся», і пытанняў да адміністрацыі з іх боку больш не засталося. Нават калі мы ў далікатнай форме рэкамендуем (а мы маем права толькі рэкамендаваць) ім не «накручваць» цэны, а па магчымасці рабіць нават крыху меншымі ў параўнанні з іншымі рынкамі. Такую тэндэнцыю пакупнік улоўлівае, і гэта адназначна яго прыцягвае.

— Патлумачце, калі ласка, вашы падыходы да цэнаснай палітыкі. Летась у гэты час вы праводзілі маніторынг цэнаў на сталічных рынках, і вашы цэны былі ніжэйшыя...

— Мы пастаянна аналізуем узровень цэнаў у сябе і на іншых сталічных рынках. Грунтуючыся на такім аналізе, размаўляем з арандатарамі, яны да нас прыслухоўваюцца, і разам вызначаем тую самую цэнасную палітыку. Раім браць не высокай цаной, а колькасцю прададзенага тавару. Апошняя такая калектыўная сустрэча адбылася зусім нядаўна, на ёй мы раіліся, як будзем працаваць на святы. І самая прыемная ў гэтым сэнсе навіна — цяпер на Камароўскім рынку адбылося зніжэнне цэнаў, я прывяду канкрэтныя прыклады. Салодкі перац патаннеў на 7 працэнтаў, агуркі свежыя — ад 7 да 30 працэнтаў і гэтак далей.

І прадаўцы, і арандатары згадзіліся, што лепш танней прадаць шмат, чым даражэй — мала. Такая вось намецілася прыемная тэндэнцыя: нашы дзелавыя партнёры нам паверылі, прынялі нашу пазіцыю, і ў выніку выйграюць і пакупнік, і яны самі. А яшчэ ў выйгрышы імідж Камароўкі, бо пакупнік бачыць, што тут і цэны — не «завоблачныя», і з якасцю прадукцыі ўсё ў парадку.

— Што новага з пункту гледжання арганізацыі гандлю? Падчас нашай мінулай сустрэчы вы нас па-добраму здзівілі расказам пра тое, што наладзілі на рынку ўласны гандаль прадуктамі харчавання, прычым па цэнах больш нізкіх, чым у арандатараў.

— Мы працягваем развіваць уласны рознічны гандаль, павялічваем колькасць сваіх гандлёвых месцаў. Тэмп росту тавараабароту тут складае 126 працэнтаў у супастаўных цэнах. Калі ведаць, што ў цэлым па горадзе гэты паказчык выходзіць усяго недзе на 103 працэнты, то, зразумела, што ў нас уласны гандаль ідзе нармальнымі тэмпамі (і няўласны, дарэчы, таксама).

Даволі эфектыўна працуе бюро таварных паслуг, прымае на рэалізацыю прадукцыю ад тых, хто не хоча гандляваць сам і несці дадатковыя накладныя расходы, а давярае нам, і мы вырашчаную ім прадукцыю запускаем у сваю рознічную сетку.

— Такая навацыйная форма — уласны гандаль — ці з'явілася на іншых рынках?

— Не, пакуль нідзе больш не практыкуецца. Разумееце, справа даволі клопатная, хоць бы таму, што вельмі няпроста падабраць кваліфікаваных прадаўцоў (гэта — агульнагарадская праблема) альбо сфарміраваць брыгаду адказных грузчыкаў. Так што ёсць нейкія складанасці, якія перашкаджаюць масаваму ўкараненню такой формы. Але нам яна дазваляе ненавязліва ўплываць на цэнасную палітыку арандатараў — уласным прыкладам, стварэннем здаровай канкурэнцыі. Даём гандлёвую надбаўку не 30 працэнтаў, а 10, і цэны зніжаюцца. Інакш пакупнік ідзе да нас. Арандатары, каб захаваць пакупніка, мусяць лічыцца з нашай пазіцыяй. Вось чаму цэны на Камароўцы ніжэйшыя, чым на іншых рынках.

— А ваш «аграрны цэх» — калгас «Узлянка» — у гэтай добрай справе не памочнік?

— У гэтай — не, у яго крыху іншая спецыялізацыя. Але калі ўжо вы ўспомнілі пра калгас, то варта асобна сказаць, што ён стаў нашым сур'ёзным клопатам. Справы ў гэтай гаспадарцы з яе нізкай бальнасцю зямлі зусім нядаўна ішлі не лепшым чынам, і пасля далучэння давялося ўкладваць ва ўласны «аграрны сектар» значныя сродкі. Напрыклад, мы адрамантавалі тры жывёлагадоўчыя фермы, цалкам замянілі там асвятленне, паставілі новыя малакаправоды. Збудавалі асфальтаваныя пад'езды да фермаў і асфальтавае пакрыццё навокал іх. Адрамантавалі і ўкамплектавалі «чырвоныя куткі», зрабілі душавыя для жывёлаводаў. Пабудавалі новае збожжасховішча са збожжасушылкай, а гэта дарагое «задавальненне», і купілі сем адзінак тэхнікі: новыя гомсельмашаўскія камбайны, трактары, і пры падтрымцы Мінаблвыканкама — нават энерганасычаны велізарны трактар «Беларусь» з камплектам навяснога абсталявання. Здаецца, на ўсю вобласць толькі пяць такіх трактароў. Так што гаспадарка тэхнікай забяспечана. Захоўваецца яна і рамантуецца ў належных умовах, бо зрабілі новую майстэрню, адрамантавалі мехдвор, паставілі навес для тэхнікі.

У Валянціны ВОСІПЧУК і Алены ХОДЗЮК — найпрыгажэйшая вітрына.

Купілі два пустыя дамы ў грамадзян, адрамантавалі і перадалі калгасу пад кватэры для маладых спецыялістаў.

Зарплату, якую мы выплачваем, як і іншым сваім структурным падраздзяленням, яны атрымліваюць стабільна, без усякіх зрываў ці затрымак. Сапраўдным дзівам для вяскоўцаў стала тое, што напярэдадні Дня Перамогі і Дня Незалежнасці мы знайшлі ўсіх ветэранаў, інвалідаў вайны і працы і павіншавалі. Развезлі па дамах святочныя наборы і па сто тысяч «у канверце», сказалі добрыя словы. Некаторыя ветэраны ўжо не ўстаюць, і ім была прыемнай такая ўвага, нават плакалі. (Мы шэфствуем таксама над ветэранамі Савецкага раёна беларускай сталіцы, і такі абавязак лічым для сябе за гонар.)

Даведзеныя нам асноўныя паказчыкі выконваем, узнялі надоі і павялічылі здачу малака дзяржаве.

— Але вернемся да спраў на рынку. Вы працягваеце развіваць сетку грамадскага харчавання?

— Кавярня «Любавушка» пасля рэканструкцыі мае 76 пасадачных месцаў і надта запатрабаваная. Там тавараабарот павялічыўся амаль ці не ў два разы. Распрацавалі дакументацыю і прыступілі да рэканструкцыі другой паловы бістро, плануем запусціць яго недзе ў маі. І такім чынам наша сетка грамадскага харчавання (разам з «Любавушкай») будзе налічваць недзе 180 пасадачных месцаў.

Рынак разбудоўваецца і ў іншых кірунках. Адрамантавалі практычна ўсе складскія памяшканні і паздавалі ў арэнду, зрабілі новы гардэроб для гандляроў — з кабінкамі для пераапранання. Адрамантавалі кабінеты ў адміністрацыйным корпусе і больш вольна рассадзілі персанал, такім чынам стварылі належныя ўмовы для працы. Разгарнулі лакальную камп'ютарную сетку, якая, у прыватнасці, дазволіла аўтаматызаваць і зрабіць «празрыстым» і больш дакладным бухгалтарскі ўлік, адкрылі камп'ютарны клас для навучання і тэсціравання супрацоўнікаў. Дарэчы, для тэсціравання найбольш перспектыўных з іх запушчана спецыяльная праграма, якая прадастаўлена нам Акадэміяй кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

— У чым асаблівасць пераднавагодняга гандлю? Гэта гандаль большымі аб'ёмамі тавараў, перадсвяточным асартыментам — больш рэалізуецца далікатэсных вырабаў, ці ёсць іншыя адметнасці?

— Скажу напачатку, што разгортваючы пераднавагодні гандаль, упрыгожылі перш-наперш гандлёвыя рады і плошчу перад цэнтральным уваходам. Сезонная частка ўпрыгожана нават лепш, чым любы супермаркет. Прычым, па асабістай ініцыятыве і рукамі саміх гандляроў. А перад уваходам на рынак наведвальнікаў ужо з сярэдзіны снежня сустракае навагодняя кампазіцыя — з экзатычным Дзедам Марозам і Снягуркаю на фоне ёлак, з паўночнымі аленямі і іншымі забаўнымі фігуркамі, якія свецяцца і цешаць вока. Уся плошча зіхаціць і пераліваецца рознакаляровымі агеньчыкамі. Я думаю, што ў нас — лепшая ёлка і лепшая кампазіцыя.

А што датычыцца асаблівасцяў... Аб'ём тавараў вырастае, халадзільныя камеры забіваюцца да самага верху, і ўсё гэта распрадаецца. Перад выхаднымі праходзіць масавы завоз, склады і паліцы трашчаць, а ў нядзелю да 16 гадзін ужо няма чым гандляваць — усё размялі. Прадпрымальнікі — нашы арандатары — самі не чакалі такой рэалізацыі, і такі гандаль ім даспадобы.

І асартымент тавараў павялічваецца, ён у гэтыя дні надзвычай разнастайны. З улікам свята, што набліжаецца, мы спецыяльна выдзелілі два рады, якія гандлююць ёлкамі і навагоднімі ўпрыгажэннямі. Задоўга да Нараджэння Хрыстова ўжо ішоў гандаль гусямі, вуткамі — тым, што людзі прывыклі браць як даніну традыцыі і ўласным смакавым перавагам. Гусь з яблыкамі да Калядаў — гэта абавязкова! Мы нават вынеслі на вуліцу, насустрач пакупніцкаму патоку халадзільныя вітрыны, і гандаль ідзе не са сталоў, а прама з вітрын, і не губляецца таварны выгляд.

— Ці захавалі вы сваю службу па зваротах грамадзян?

— Захавалі, выдзелілі асобны кабінет і кваліфікаванага спецыяліста, які займаецца ўсімі зваротамі. Радзей прыходзяць з нейкімі скаргамі на прадаўцоў, мо якраз таму, што на радах, «пад рукой», адміністратар у прыкметным фірменным адзенні, да якога можна звярнуцца і які прафесійна «разруліць» сітуацыю. Часцей ідуць з прапановамі — паставіць яшчэ адзін упаковачны столік ці лаўку, каб даць нагам адпачыць, з нейкімі іншымі. Прыемна, што ў апошні час людзі сталі часцей звяртацца для таго, каб выказаць падзяку прадаўцу ці работніку рынку. Грунтуючыся на гэтым звароце, мы аб'яўляем падзякі ці прэміруем супрацоўнікаў, і гэта стымулюе.

Скаргаў стала менш таму, што мы пастаянна ўдасканальваем кантроль за якасцю тавару, які рэалізуецца, стварылі нават асобную службу санітарыі, яна правярае захаванне санітарных нормаў гандлярамі. Уведзены двайны допуск на гандлёвыя рады, у тым ліку і пры паступленні прадукцыі са складоў. Каб не трапіў на прылаўкі, напрыклад, тавар, які праляжаў на складах некалькі дзён, але мае допуск лабараторыі, атрыманы пры завозе. І яшчэ адзін «бар'ер» — пастаянны кантроль з боку адміністратараў на радах. Калі ў адміністратара ўзнікае сумненне ў якасці прадукцыі, ён зноў адпраўляе яе ў лабараторыю.

— Вашы адносіны з арандатарамі складваюцца дастаткова «бясхмарна»?

Прадавец фірменнай крамы кандытарскай фабрыкі «Камунарка» Кацярына БАРАВАЯ гандлюе са скідкамі.

— Прынцыповая пазіцыя адміністрацыі да якасці прадукцыі, да афармлення дакументацыі, да выкладкі, знешняга выгляду тавару, іншых допускаў, як я ўжо казаў, спачатку выклікала некаторае неразуменне, бо любы чалавек заўсёды дастаткова складана перабудоўваецца, перайначваецца. Канфліктаў не было, было лёгкае, скажам так, бурчання. Але не надоўга, бо кожны арандатар, кожны прадавец бачыць, што ўсё гэта робіцца для ўдасканалення гандлю. І што адначасова прымаецца крокі для вырашэння нейкіх іх бытавых праблем, для лепшай абсталяванасці працоўнага месца — інакш кажучы, вядзецца комплексная работа для стварэння належных умоў гандлярам. Ставім новае халадзільнае абсталяванне і робім паслугі па яго рамонце, ставім цеплавыя завесы на ўваходах, каб цалкам выключыць скразнякі... Калі б нічога не рабілі, а толькі патрабавалі — безумоўна, рэакцыя была б іншай. А так у выніку мы знаходзім паразуменне. Можна параўноўваць: на сходзе з удзелам арандатараў у самым пачатку года было шмат эмоцый, за якім нічога не стаяла. А на зусім нядаўнім сходзе гэта ўжо былі канкрэтныя прапановы. «Вось гэта вы, адміністрацыя, зрабілі, дзякуй, а мы хацелі б яшчэ гэта і гэта». Мы ў сваю чаргу інфармуем, якія іх прапановы ўжо прыняты і што па іх робіцца, а што прымаецца на блізкую перспектыву. Вялася абсалютна канструктыўная размова, у ходзе якой абодва бакі прадэманстравалі паважлівае стаўленне адзін да другога і жаданне супрацоўнічаць і надалей.

— А калі ўсё ж здараюцца парушэнні правілаў гандлю з боку арандатараў ці прадаўцоў?

— Складаюцца акты, якія разглядае камісія па размеркаванні месцаў, вядзём прадметную размову з арандатарам. Калі такія сустрэчы мелі месца не адзін раз, мы проста не працягваем кантракт. Тыя, хто ў нас даўно працуе, добра ведаюць, што любое парушэнне з рук не сыдзе, і стараюцца, каб парушэнняў не было наогул. Складаней з арандатарамі, якія прыходзяць з іншых рынкаў. Яны не прывучаныя да парадку, спрабуюць устанаўліваць свае «законы», а калі ў іх не атрымліваецца, сыходзяць.

Атмасферу на рынку ў многім вызначаюць нашы паўнамоцныя прадстаўнікі — адміністратары. Мы ставімся да гэтай катэгорыі як да вельмі адказных работнікаў, шмат часу ўдзяляем іх прафесійнай вучобе, праводзім рэгулярныя атэстацыі. І ўзровень адміністратараў стаў абсалютна іншы, цяпер гэта — народ вельмі «падкаваны». Калі раней не ўсе дакладна ведалі санітарныя нормы, не ўсе маглі правільна «чытаць» дакументы, то цяпер на атэстацыі іх прыемна слухаць. І бачыць іх стараннасць і прафесіяналізм на працоўных месцах. Мы арыентуем іх нават не на выяўленне, а на папярэджанне парушэнняў ці нейкіх канфліктных сітуацый. Калі яна бачыць, што ў адносінах паміж пакупніком і прадаўцом пачынае «іскрыць», тут жа ўмяшаецца, далікатна падкажа выйсце з сітуацыі. Дзейнічае па прынцыпе «Пакупнік заўсёды мае рацыю», але потым, калі паразуменне дасягнутае, знойдзе магчымасць сказаць пакупніку ў далікатнай форме, у чым ён таксама памыліўся (калі памыліўся).

І прадаўцы, і пакупнікі бываюць розныя. На пакупнікоў нам уплываць складана, хіба толькі шляхам іх больш поўнага інфармавання. А вось на прадаўцоў уплываць стараемся па магчымасці эфектыўна. Радуе, што яны ўсё больш пачынаюць адчуваць сябе часткай нейкай супольнасці са сваімі маральнымі абавязацельствамі перад грамадствам. І калі да нейкага з іх звяртаецца пакупнік і расказвае, што гадзіну таму купіў недзе на гэтым радзе мандарыны, прыйшоў дамоў, і аказалася, што яму накідалі і падгнілых, то, хутчэй за ўсё, ніхто не будзе доўга высвятляць, у каго канкрэтна бралі, бо ўспомніць ці даказаць не так і лёгка. А проста заменяць чалавеку тавар. Гэта яшчэ не назавеш калектыўнай адказнасцю за таварыша, але ў гэтым ёсць нейкая прыкмета дня заўтрашняга.

— Дай Бог, каб такая адказнасць прыжылася. Але вы зачапілі цікавую тэму інфармавання пакупнікоў...

— Мы актывізавалі работу радыёвузла, пастаянна агучваюцца не толькі аб'явы, якія дапамагаюць пакупнікам знаходзіць патрэбны тавар, арыентуюць па цэнах. Але гэта яшчэ і вытрымкі з правілаў гандлю, падрабязны расказ пра паслугі, якія робіць рынак. З самага ранку, пакуль масавы пакупнік яшчэ не прыйшоў, перадаецца інфармацыя для індывідуальных прадпрымальнікаў — нейкія змены ў заканадаўстве, дадатковыя патрабаванні з боку адміністрацыі. А потым пачынаецца работа, скіраваная на пакупнікоў.

— Хацелася б пачуць ад прафесіянала: а якая розніца паміж такім вось буйным і сучасным рынкам, як Камароўка, і не менш буйным і сучасным прадуктовым супермаркетам?

— Не буду паглыбляцца ў нарматыўныя дакументы, якія рэгламентуюць працу аднаго і другога гандлёвага прадпрыемства, скажу аб больш зразумелых шырокаму чытачу рэчах. Асартыментны пералік тавараў, тых жа садавіны і агародніны, значна большы на рынку. Калі супермаркет завёз мандарыны з Марока, то на рынку пакупнік знойдзе і з Іспаніі, і з таго ж Марока, з іншых краін. Цэнасная «палітра» на рынку больш разнастайная. Прычым цана не разглядаецца прадаўцом як нешта нязменнае. З ім можна патаргавацца, на тое і рынак. А супермаркет тавар закупіў, паставіў сваю нацэнку, і цана — велічыня пастаянная.

У адным выпадку вы выбіраеце мяса з дзесяці кавалкаў на выкладцы, у другім — з некалькі соцень, калі не тысяч. І, паўтаруся, пра цану вы таксама можаце дамовіцца. Яна «плавае» на працягу дня — раніцой адна, а ўвечары, калі пара згортваць гандаль, зусім іншая. І на прылаўку не толькі свініна і ялавічына, але і бараніна, цяляціна, мяса труса, індычкі і г.д.

Абарачальнасць таварных запасаў тут значна вышэйшая. Купіць больш свежае на рынку цалкам рэальна. Некаторыя рэалізатары наогул працуюць з калёс: з фургончыка — на прылавак.

Супермаркеты працуюць толькі з буйнымі аптовымі пастаўшчыкамі, яны не супрацоўнічаюць з сельгасвытворцамі, з гаспадарамі вясковых сядзібаў, якія і бульбу, вырашчаную без хімікатаў, прывязуць альбо пінскія агуркі з градак ці палескія клубніцы, свежаадкачаны мядок, «пальцам пханую» каўбаску ці кендзюх, — гэта не іх сегмент. Такім чынам звужаецца і асартымент, і магчымасць выбару, якая на любым сур'ёзным рынку — проста бясконцая.

— А вы можаце сказаць, што ў вас — свой пакупнік?

— Я лічу, што любое гандлёвае прадпрыемства, любы рынак у асноўным трымаецца на пастаянным кантынгенце сваіх наведвальнікаў, на выпадковых людзях шмат не заробіш. Думаю, што нават у большасці сваёй наведвальнікі Камароўкі — гэта нашы пастаянныя пакупнікі. І ў многіх прадаўцоў — свае ўласныя пакупнікі, яны ведаюць адно аднаго па імёнах, памятаюць прыярытэты... Падлічана, што Камароўскі рынак штодзённа наведваюць 100 тысяч чалавек. Але часта ідзеш па радах і сустракаеш знаёмыя твары. А тыя, хто жыве побач, яны заўсёды і павітаюцца, і пагавораць за жыццё. Ёсць адна дама, ветэран, яна як убачыць, што новую кветку пасадзілі, то знойдзе дырэктара на радах, каб падзякаваць: «Ну так ужо прыгожа!» Камароўка — частка яе жыцця, і яна лічыць, што не самая горшая.

Сапраўды, чаму ж горшая? Тавару — любога, і заўсёды можна выбраць па грашах. Усё чысценька, упарадкавана, ходзяць прыбіральшчыкі ў форме і ў шуфлік замятаюць касавы чэк ці незнарок згублены трамвайны талон, іншага смецця тут няма. Вось гэтая карціна — людзі ва ўніформе з шуфлікам — нядаўна здзівіла гасцей з Масквы, якіх выканкам прыводзіў на экскурсію. Як і тое, што ніхто не курыць, не «сабачыцца» праз прылавак.

— Адным словам, традыцыі Камароўкі — і даўнія, і прыўнесеныя ў апошнія год—паўтара, працягваюць прымнажацца. Станіслаў Антонавіч, развіццё рынку і ўдасканаленне формаў гандлю на ім — два ўзаемна звязаныя працэсы, ці не так? Ці бачыце вы нейкія перспектывы ў гэтым сэнсе?

— Перспектывы нашы сталі даволі акрэсленымі пасля таго, як рашэннем Мінгарвыканкама да нас далучаны яшчэ тры рынкі — Чэрвеньскі, Курасоўшчына і Чыжоўка, для навядзення там належнага парадку. У нас на гэты конт ёсць пэўныя меркаванні, але спачатку трэба агледзецца, пазнаёміцца з іх эканомікай і кадрамі.

Карыстаючыся магчымасцю, хачу павіншаваць мінчан і гасцей сталіцы з Новым годам, пажадаць здароўя і дабрабыту і запрасіць да нас па пакупкі. **А 25 снежня і 7 студзеня — яшчэ і на шыкоўныя навагоднія кірмашы.** Падрыхтавана канцэртная праграма на чатыры гадзіны, з танцамі ўсіх ахвотных пад гармонік, з самымі вясёлымі артыстамі — Дзедам Марозам і Снягуркай. Абяцаю, што будзе вельмі весела і — смачна. Бо ў палатках можна будзе пачаставацца далікатэсамі ад лепшых кулінараў нашай сеткі грамадскага харчавання. Пачатак — у 11 гадзін. Нашы артысты будуць хадзіць і па гандлёвых радах, спяваць песні, весяліць народ, ствараючы святочны настрой.

Так што запрашаем па пакупкі і песні, па весялосць.

А што тычыцца работы ў перадсвяточныя і святочныя дні, то працаваць будзем без нейкіх абмежаванняў і нават без санітарных дзён. У панядзелак, 28 снежня, таксама працуем. Выхадны возьмем толькі 1 студзеня, бо па ўсталяванай традыцыі гэта агульнанацыянальны дзень адпачынку, і на рынак ніхто не пойдзе.

З 2 студзеня пачынаем працаваць па звычайнаму графіку. У панядзелак, 4 студзеня, спыняемся на санітарны дзень. Патрэбна, як кажуць гаспадыні, прыбрацца. Каб Нараджэнне Хрыстова 7 студзеня сустракаць зноў «ва ўсёй красе».

Ад рэдакцыі. ***Мы гутарылі са Станіславам Антонавічам Іодзісам якраз у сярэдзіне снежня. Пакуль матэрыял рыхтаваўся да друку, наш суразмоўца атрымаў новае прызначэнне — ён узначаліў буйны калектыў дзяржаўнага гандлёва-прамысловага ўнітарнага прадпрыемства «Белрыба» Кіраўніцтва справамі Прэзідэнта. Віншуем і шчыра жадаем поспехаў!***

Публікацыю падрыхтавалі Уладзімір ХІЛЬКЕВІЧ, Алена ДАЎЖАНОК і Марыя ЖЫЛІНСКАЯ (фота).

УНП 100150586.

АБ СУДОВЫМ АБСКАРДЖАННІ РАШЭННЯЎ ДЗЯРЖАЎНЫХ ОРГАНАЎ ПА ПЫТАННЯХ ПАДАТКААБКЛАДАННЯ (РАСТЛУМАЧЭННЯЎ ПАДАТКОВАГА ЗАКАНАДАЎСТВА)

Канстытуцыйны Суд Рэспублікі Беларусь у складзе старшынствуючага — Старшыні Канстытуцыйнага Суда Міклашэвіча П.П., намесніка Старшыні Марыскіна А.У., суддзяў Бойкі Т.С., Варановіча Т.В., Данілюка С.Я., Ізоткі У.П., Козыравай Л.Р., Падгрушы В.В., Рабцава Л.М., Сяргеевай В.Г., Цікавенкі А.Г., Чыгрынава С.П.

на падставе часткі восьмай артыкула 22 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб судаўладкаванні і статусе суддзяў

у парадку рэалізацыі права на ўнясенне Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь, у палаты Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, іншыя дзяржаўныя органы ў адпаведнасці з іх кампетэнцыяй прапаноў аб неабходнасці ўнясення ў акты заканадаўства змяненняў і (або) дапаўненняў, прыняцця новых нарматыўных прававых актаў, якія выцякаюць з кампетэнцыі Канстытуцыйнага Суда,

разгледзеў у судовым пасяджэнні зварот Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь аб абскарджанні ў судовым парадку рашэнняў дзяржаўных органаў па пытаннях прымянення падатковага заканадаўства, якія даюцца па зваротах суб'ектаў гаспадарання.

У звароце ўказана на розныя падыходы гаспадарчых судоў і іншых дзяржаўных органаў да прымянення асобных палажэнняў Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 15 кастрычніка 2007 г. № 498 «Аб дадатковых мерах па рабоце са зваротамі грамадзян і юрыдычных асобаў». У гаспадарчыя суды паступаюць заявы аб прызнанні несапраўднымі растлумачэнняў падатковых органаў, якія даюцца па зваротах суб'ектаў гаспадарання аб прымяненні заканадаўства. Пры гэтым заяўнікі спасылаюцца на падпункт 1.3 пункта 1 названага Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 15 кастрычніка 2007 г. № 498, згодна з якім рашэнне арганізацыі па звароце можа быць абскарджана ў вышэйшы ў дачыненні да яе ў адпаведнасці з яе падпарадкаванасцю дзяржаўны орган, іншую арганізацыю, а рашэнне вышэйшага органа па звароце можа быць абскарджана ў суд.

Паводле меркавання Вышэйшага Гаспадарчага Суда, растлумачэнне ўпаўнаважанага органа па звароце, звязаным з прымяненнем нормаў заканадаўства, не з'яўляецца рашэннем гэтага органа, паколькі не носіць абавязковага характару, не вызначае правоў і абавязкаў канкрэтнай асобы, у сувязі з чым не падлягае абскарджанню ў парадку гаспадарчага судаводства, а гаспадарчыя суды не надзелены паўнамоцтвамі па афіцыйным растлумачэнні нормаў заканадаўства.

Міністэрства па падатках і зборах Рэспублікі Беларусь і Камітэт дзяржаўнага кантролю Рэспублікі Беларусь лічаць, што рашэнні падатковых органаў па пытаннях прымянення заканадаўства могуць быць абскарджаны ў суд зыходзячы з нормаў падпункта 1.3 пункта 1 вышэйназванага Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 15 кастрычніка 2007 г. № 498, а таксама пункта 17 Пераліку дзяржаўных органаў, іншых арганізацый, адказных за разгляд зваротаў па сутнасці ў асобных сферах жыццядзейнасці насельніцтва, зацверджанага гэтым Указам.

Прааналізаваўшы нормы Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, Агульнай часткі Падатковага кодэкса Рэспублікі Беларусь (далей — Падатковы кодэкс), Гаспадарчага працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, Закона Рэспублікі Беларусь «Аб нарматыўных прававых актах Рэспублікі Беларусь», Закона Рэспублікі Беларусь «Аб зваротах грамадзян», Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 15 кастрычніка 2007 г. № 498 «Аб дадатковых мерах па рабоце са зваротамі грамадзян і юрыдычных асобаў» (далей — Указ № 498), іншых нарматыўных прававых актаў Рэспублікі Беларусь, Канстытуцыйны Суд выявіў наступнае.

1. У адпаведнасці з артыкулам 21 Канстытуцыі забеспячэнне правоў і свабод грамадзян Рэспублікі Беларусь з'яўляецца найвышэйшай мэтай дзяржавы; дзяржава гарантуе правы і свабоды грамадзян Беларусі, замацаваныя ў Канстытуцыі, законах і прадугледжаныя міжнароднымі абавязацельствамі дзяржавы.

Да ліку правоў і свабод грамадзян, якія гарантуюцца Канстытуцыяй, адносіцца права накіроўваць асабістыя або калектыўныя звароты ў дзяржаўныя органы (артыкул 40 Канстытуцыі).

Адным са спосабаў забеспячэння правоў і свабодаў грамадзян Рэспублікі Беларусь з'яўляецца іх абарона кампетэнтным, незалежным і непрадузятым судом у вызначаныя законам тэрміны (артыкул 60 Канстытуцыі).

Названыя канстытуцыйныя гарантыі дзейнічаюць таксама ў дачыненні да індывідуальных прадпрымальнікаў і юрыдычных асобаў.

2. Нормамі Закона «Аб зваротах грамадзян» і Указа № 498 вызначаны механізм рэалізацыі канстытуцыйнага права грамадзян на зварот у дзяржаўныя органы.

Пунктам 2 Указа № 498 зацверджаны Пералік дзяржаўных органаў, іншых арганізацый, адказных за разгляд зваротаў па сутнасці ў асобных сферах жыццядзейнасці насельніцтва (далей — Пералік).

Звароты, у якіх змяшчаюцца і пытанні растлумачэння падатковага заканадаўства, падлягаюць разгляду па сутнасці ў дзяржаўных органах і арганізацыях, названых у Пераліку, калі выкладзеныя ў іх пытанні адносяцца да адведзенай сферы грамадскіх адносін.

У адпаведнасці з пунктам 17 Пераліку адказным дзяржаўным органам за разгляд зваротаў у сферы падаткаабкладання (растлумачэнне падатковага заканадаўства) з'яўляюцца інспекцыі Міністэрства па падатках і зборах па раёнах, гарадах, раёнах у гарадах, рашэнні якіх па зваротах, згодна з часткай трэцяй пункта 2 Указа № 498, могуць быць абскарджаны ў вышэйшыя дзяржаўныя органы: інспекцыі Міністэрства па падатках і зборах па абласцях, горадзе Мінску і Міністэрства па падатках і зборах. Рашэнне вышэйшага дзяржаўнага органа па звароце можа быць абскарджана ў суд (падпункт 1.3 пункта 1 Указа № 498).

Вызначаны ва Указе № 498 парадак разгляду падатковымі органамі зваротаў, звязаных з растлумачэннем падатковага заканадаўства, знайшоў далейшае замацаванне ў Падатковым кодэксе. Законам Рэспублікі Беларусь ад 13 лістапада 2008 г. зменена рэдакцыя падпункта 1.5 пункта 1 артыкула 82 Падатковага кодэкса і да абавязкаў падатковых органаў і іх службовых асобаў аднесена дача пісьмовых растлумачэнняў плацельшчыкам (іншым абавязаным асобам) па пытаннях прымянення актаў падатковага заканадаўства.

3. Згодна з артыкулам 3 Закона «Аб нарматыўных прававых актах Рэспублікі Беларусь» прававыя акты, якія прымаюцца (выдаюцца) з мэтай ажыццяўлення канкрэтных (разавых) арганізацыйных, кантрольных або распарадчых мерапрыемстваў або разлічаны на іншае аднаразовае прымяненне, не з'яўляюцца нарматыўнымі.

Прававы аналіз рашэнняў вышэйшых падатковых органаў, прынятых па зваротах, звязаных з пытаннямі растлумачэння падатковага заканадаўства, паказвае, што яны характарызуюцца наступнымі асаблівасцямі:

выносяцца ўпаўнаважанымі дзяржаўнымі органамі, адказнымі за разгляд зваротаў;

выражаюць волю дадзенага дзяржаўнага органа па прававым рэгуляванні канкрэтных грамадскіх адносін;

носяць індывідуальны характар і разлічаны на аднаразовае прымяненне;

цягнуць пэўныя прававыя вынікі, могуць закранаць правы і абавязкі асобаў.

Па меркаванні Канстытуцыйнага Суда, рашэнні вышэйшых падатковых органаў, прынятыя па зваротах, звязаных з растлумачэннем падатковага заканадаўства, з'яўляюцца прававымі актамі ненарматыўнага характару, якія разлічаны на аднаразовае прымяненне і носяць індывідуальны характар.

4. Згодна з артыкулам 112 Канстытуцыі суды ажыццяўляюць правасуддзе на падставе Канстытуцыі і прынятых у адпаведнасці з ёю іншых нарматыўных прававых актаў.

У Гаспадарчым працэсуальным кодэксе вызначана, што гаспадарчыя суды разглядаюць у парадку адміністрацыйнага судаводства гаспадарчыя (эканамічныя) спрэчкі, што ўзнікаюць з адміністрацыйных і іншых публічных праваадносін, пералічаныя ў артыкуле 42 гэтага Кодэкса, а таксама іншыя справы, разгляд якіх заканадаўчымі актамі аднесены да кампетэнцыі гаспадарчых судоў.

Канстытуцыйны Суд лічыць, што рашэнне вышэйшага падатковага органа, прынятае па звароце, звязаным з растлумачэннем падатковага заканадаўства, як прававы акт ненарматыўнага характару можа быць абскарджана ў гаспадарчы суд у адпаведнасці з прыведзенымі вышэй палажэннямі Гаспадарчага працэсуальнага кодэкса ва ўзаемасувязі з палажэннямі пунктаў 1 і 2 Указа № 498.

5. З наяўных матэрыялаў вынікае, што Вышэйшым Гаспадарчым Судом 19 мая 2009 г. на адрас гаспадарчых судоў абласцей і горада Мінска быў накіраваны ліст, у якім пазначана, што ў прымяненні да падпункта 1.3 пункта 1 Указа № 498 растлумачэнне дзяржаўнага органа аб прымяненні заканадаўчых нормаў, дадзенае ў адказ на зварот суб'екта прадпрымальніцкай дзейнасці, не з'яўляецца рашэннем гэтага органа і не можа быць абскарджана ў гаспадарчы суд.

Канстытуцыйны Суд адзначае, што выкананне гаспадарчымі судамі ўказання, якое змяшчаецца ў лісце Вышэйшага Гаспадарчага Суда ад 19 мая 2009 г., не забяспечвае магчымасць рэалізацыі канстытуцыйнага права кожнага на доступ да правасуддзя.

У артыкуле 69 Кодэкса аб судаўладкаванні і статусе суддзяў замацавана права Вышэйшага Гаспадарчага Суда даваць растлумачэнні па пытаннях прымянення заканадаўства.

Канстытуцыйны Суд мяркуе, што, для таго каб названыя растлумачэнні Вышэйшага Гаспадарчага Суда, якія закранаюць правы і законныя інтарэсы падаткаплацельшчыкаў, змяшчалі агульнаабавязковыя правілы паводзін, неабходна, каб яны для іх і гаспадарчых судоў адпавядалі патрабаванням нарматыўных прававых актаў аб форме і змесце такіх растлумачэнняў.

У адпаведнасці з артыкулам 74 Кодэкса аб судаўладкаванні і статусе суддзяў разгляд матэрыялаў абагульнення судовай практыкі вырашэння гаспадарчых (эканамічных) спрэчак і прыняцце пастаноў па пытаннях прымянення заканадаўства ў сферы прадпрымальніцкай і іншай гаспадарчай (эканамічнай) дзейнасці, якія носяць нарматыўны характар, адносіцца да кампетэнцыі Пленума Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь.

На падставе выкладзенага, кіруючыся часткай восьмай артыкула 22 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб судаўладкаванні і статусе суддзяў, Канстытуцыйны Суд Рэспублікі Беларусь

ВЫРАШЫЎ:

1. У мэтах рэалізацыі канстытуцыйнага права кожнага, у тым ліку падаткаплацельшчыкаў, на судовую абарону прызнаць неабходным забяспечыць магчымасць абскарджання ў суд рашэнняў вышэйшых падатковых органаў, прынятых па зваротах, звязаных з растлумачэннем падатковага заканадаўства (растлумачэнняў падатковага заканадаўства).

2. Прапанаваць Вышэйшаму Гаспадарчаму Суду Рэспублікі Беларусь прывесці ў адпаведнасць з заканадаўчымі актамі пастанову Пленума Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь па названым пытанні.

3. Гэта рашэнне ўваходзіць у сілу з дня прыняцця.

4. Апублікаваць гэта рашэнне ў адпаведнасці з заканадаўствам.

Старшынствуючы — Старшыня Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь **П.П. МІКЛАШЭВІЧ**

10 снежня 2009 г., г. Мінск
№ Р-383/2009

Погляд

«ВЫНІК ГОДА: УДАР КРЫЗІСУ МЫ ВЫТРЫМАЛІ ДАСТОЙНА»

Аб папярэдніх выніках года эканомікі краіны на фоне глабальнага фінансавага крызісу наш карэспандэнт гутарыць з незалежным беларускім эканамістам Л.Ф. ЗАІКАМ.

— Што, Леанід Фёдаравіч, ужо можна ўздыхнуць з палёгкай? Памятаеце, колькі песімізму, змрочных прагнозаў, часам вельмі несуцяшальных, чулася ў канцы 2008-га і ў пачатку гэтага года з вуснаў эканамістаў, аналітыкаў, экспертаў, у тым ліку, прабачце, і вас? Прадказваліся і доўгатэрміновая рэцэсія, і нават новая дэпрэсія і г. д. Але прайшоў год і па сутнасці нічога страшэннага ці выключнага для эканомікі краіны не здарылася. Дык што, час выпрабаванняў завяршаецца?

— Уздыхнуць, вядома, можна, але я не раіў бы моцна расслабляцца. Крызіс яшчэ не завяршыўся. Калі лаканічна, то вынікі года зводзяцца да наступнага: удар крызісу мы вытрымалі дастойна, хоць моцныя страты панеслі флагманы нашай прамысловасці — МАЗ, МТЗ, «Беларуськалій», «Гарызонт» і шэраг іншых. Сёлета ў прамысловасці спад на 4,3 %, а ў сельскагаспадарчай галіне прырост на 1,1 %. Хоць у самых гаспадарках вытворчасць прадукцыі павялічылася амаль на 5 %. А вось у падсобных гаспадарках вяскоўцаў зніжэнне на 6 %. Яны, відаць, страчваюць схільнасць да працы на асабістых участках, усё менш хочуць гадаваць жывёлу і птушку. Так, бульбы (для яе гэты год неспрыяльны) сабралі на 24 % менш, чым летась, агародніны — на 16 %, а па астатніх пазіцыях назіраецца невялікі прырост. У прыватнасці, на 12 % узрасла рэалізацыя на забой у жывой вазе жывёлы і птушкі, на 8,5 % малака, яек — на 5 % .

На фоне гэтай стракатай мазаікі эканамічных паказчыкаў нават невялікі плюс валавога ўнутранага прадукту (ВУП) па выніках года (сам па сабе станоўчы факт) не дае нам падстаў для супакойвання. Я думаю, што чаша выпрабаванняў канчаткова яшчэ не мінула нас. Шэраг непрыемнасцяў чакае наперадзе. Мне цяперашняя эканамічная і фінансавая сітуацыя ў свеце і перспектывы развіцця глабальнага крызісу, тэрміны яго завяршэння не здаюцца спрыяльнымі для Беларусі.

— І зноў песімізм? Што ў вас выклікае занепакоенасць у эканамічным жыцці краіны ў 2009 годзе?

— Непакоіць тое, што беларуская эканоміка ў значнай ступені працавала на склад. Я думаю, што Прэзідэнт абсалютна меў рацыю, калі назваў гультаямі частку міністраў. Праўда, іх цяпер ужо няма на пасадах. Але амаль увесь гэты год яны дзеля выканання прагнозных паказчыкаў набывалі ў значных аб'ёмах сыравіну, энерганосьбіты, абсталяванне, матэрыялы, камплектавыя часткі для вырабу прадукцыі, істотная частка якой потым асела мёртвым грузам на складах. Гэта стала адной з прычын росту дэфіцыту нашага гандлёвага балансу прыкладна на пяць мільярдаў долараў. Лічба гэта не канчатковая, і не выключана, што яна, на жаль, можа дасягнуць сямі мільярдаў. Праблема запоўненых складоў стала адным з самых непрыемных наступстваў глабальнага крызісу.

— А як сітуацыя з выкананнем прагнозных паказчыкаў?

— У снежні мінулага года быў зацверджаны прагноз на 2009 год. Згодна з ім, ВУП павінен быў вырасці на 10—12 %. Выкананне яго пакуль складае 99 %. На 10—12 % таксама планаваўся прырост прамысловай прадукцыі. А рэальна дасягнуты паказчык 95,5 %. У сельскай гаспадарцы прагнозны прырост 108,5—109,5 %, а пакуль 101,1 %. З усіх прагнозных паказчыкаў лепей за ўсё выглядае прыцягненне інвестыцый — яны выраслі на 13 %. У гэтай сферы лічбы з улікам уплыву сусветнага крызісу даволі нядрэнныя.

— А як на фоне глабальнага крызісу выглядаюць іншыя краіны?

— На Захадзе падзенне ВУП складае 3—8 %. У Расіі на ўзроўні 7 %. А мы будзем з плюсам.

— Крызіс крызісам, а ў чым наша асабістая галоўная эканамічная недапрацоўка 2009 года?

— У тым, што мы занадта аптымістычна глядзелі на знешнюю сітуацыю. Я, напрыклад, у канцы мінулага года прагназаваў зніжэнне беларускага экспарту ў межах 40 %. Мне тады мала хто паверыў, ды і мне самому вельмі хацелася памыліцца, але насамрэч экспарт знізіўся аж на 44 %. Іншымі словамі, мы на знешніх рынках амаль у два разы менш зарабілі, ці на 44 % атрымалі менш валюты. Памеры страчанай выгады велізарныя. Мы прадалі сёлета тавараў на 15 мільярдаў долараў, а маглі б на 25—28 мільярдаў. Але крызіс і наша непаваротлівасць адыгралі сваю ролю... У гэтай сітуацыі магчыма было б лепшым знізіць аб'ёмы вытворчасці на 15—20 %. Мы б тады менш патрацілі б грошай, у тым ліку і крэдытных сродкаў, на выпуск вырабаў на склад. Карацей, мы на знешніх рынках ужо не адчуваем сябе так упэўнена, як раней.

— Аднак і агульная эканамічная сітуацыя ў свеце склалася не на нашу карысць?

— Сапраўды, акрамя гэтага знізіліся і цэны на нашу прадукцыю, у прыватнасці, амаль удвая на нафтапрадукты. Цяпер іх сярэдняя цана вагаецца ў памерах 420—425 долараў за тону. Прычым у краіны не члены СНД мы прадаём яшчэ танней — па 414 долараў за тону. А гэта ў два разы менш, чым летась. У краіны Захаду мы на 10 % танней прадаём нашы трактары, а сядзельныя цягачы — на 40 %, а цана на шыны за адзінку прадукцыі знізіліся да 36 % ад іх леташняй цаны. А што рабіць? Замежныя рынкі трэба захоўваць нават такім малапрыемным і малапрыбытковым спосабам. Так што многім спажыўцам беларускай прадукцыі пашанцавала. Яны: немцы, французы, расіяне, японцы, туркі ў цэлым сталі яе набываць на 33 % танней. Хоць яны, безумоўна, нам удзячныя, але ўсё ж скарацілі аб'ёмы беларускага імпарту.

> **Ужо ў лютым-сакавіку пры правільнай рэалізацыі ідэй Мытнага саюза бензін можа каштаваць у межах 1800—1900 беларускіх рублёў за літр.**

— Як мне здаецца, значная частка нашых сёлетніх эканамічных праблем звязана з Расіяй. Зразумела, ёй цяпер несалодка, але ж ёсць саюзныя адносіны, узаемныя абавязацельствы...

— У 2009 годзе наш экспарт у гэту краіну зменшыўся ў два разы. А па асобных пазіцыях вельмі значна. Ад нашых былых паставак грузавых аўтамабіляў засталося 15 % ці за год мы прадалі туды ўсяго крыху больш за тысячу адзінак МАЗаў. У беларускіх вытворцаў засталося толькі 23 % ранейшага расійскага рынку дарожнай будаўнічай тэхнікі, ад рынку рухавікоў унутранага згарання — 34 %, чорных металаў — 40 %, тэлевізараў — 33 %. Адзіны пазітыўны факт у гандлі з Расіяй у тым, што мы павялічылі экспарт мяса амаль на 40 % і малака на 11 %, што на фоне крызісу зусім нядрэнна. А ў астатнім мінусуем.

— І чаму?

— Пераважна з-за палітыкі пратэкцыянізму, якую напалоханая крызісам Расія пачала сёлета рашуча праводзіць у дачыненні да Беларусі. Як яшчэ растлумачыць тое, што трактароў Расія сёлета набыла толькі палову ад леташняга ўзроўню. Хоць яе сельская гаспадарка мае вялікую патрэбу ў сучаснай эфектыўнай тэхніцы.

Але ёсць і аб'ектыўныя акалічнасці. У Расіі асноўны цяжар барацьбы з наступствамі крызісу ўзяў на сябе рэальны сектар эканомікі, з-за чаго істотна скараціліся яго даходы. А менш грошай — менш закупак па імпарце, нават з братняй Беларусі. Але нам ад гэтага не лягчэй. Бо сітуацыя са знешнім гандлем у нас па выніках года, шчыра кажучы, будзе даволі цяжкая. Затавараныя склады таму пацвярджэнне. Наша доля на сусветным рынку калійных угнаенняў цяпер складае 39 % у параўнанні з 2009 годам.

Але і мы скарацілі імпарт з Расіі. Скажам, грузавых аўтамабіляў набылі ўсяго 30 % ад леташняга ўзроўню, толькі 35 % — рухавікоў унутранага згарання. На 30 % менш завезлі з Расіі паперы і кардону. Я лічу пэўным дасягненнем зніжэнне на 25 % закупак газу, хоць Газпрам гэтым вельмі незадаволены. Праўда, на 2 % больш набылі нафты.

— Але складваецца ўражанне, што самых беларусаў крызіс матэрыяльна не вельмі моцна закрануў. Іх у крамах і на рынках менш не стала і цягнуць яны адтуль поўныя сеткі і вялікія скрыні. Ці гэта падман зроку?

— Не падман. І сапраўды, сёлета нашы суайчыннікі набылі на 2,6 % больш розных тавараў, чым летась. Тым самым насельніцтва адчайна змагаецца з крызісам. І гэта пры тым, што заработная плата ўзнялася нязначна, практычна яна засталася на леташнім узроўні. Хоць намінальна яна ўзнялася на 15 %, але гэты прырост фактычна «з'ела» інфляцыя. А вось рэальныя даходы насельніцтва выраслі амаль на 3 %.

— Леанід Фёдаравіч, давайце вернемся да Расіі — аднаго з галоўных нашых партнёраў. Ці можна разлічваць на тое, што стварэнне Мытнага саюза і затым адзінай эканамічнай прасторы трох дзяржаў, палепшыць гандаль з Расіяй?

— Мытны саюз — гэта моцны інтэграцыйны крок, ён дапаможа руху беларускіх тавараў у Расію і Казахстан. Але ва ўсіх інтэграцыях, заўважу, галоўнае — эфектыўны падзел працы і зніжэнне цэнаў унутры інтэграцыйнага аб'яднання. Карацей, прамая і канкрэтная выгада для яго ўдзельнікаў. Таму, на мой погляд, калі Мытны саюз будзе дзейнічаць згодна з прынятымі дамоўленасцямі, то ён можа хутка прынесці карысць, якую павінны адчуць усе жыхары нашай краіны.

— А ці можна канкрэтызаваць вашу думку прыкладам?

— Калі ласка. Ужо у лютым—сакавіку пры правільнай, яшчэ раз удакладню, рэалізацыі ідэй Мытнага саюза бензін павінен каштаваць у межах 1800—1900 беларускіх рублёў за літр. Чым вам не рэальная праява эфектыўнасці новага інтэграцыйнага фарміравання?

— А як вы падлічылі гэтыя 1800—1900 рублёў?

— А я нічога не падлічваў. Столькі цяпер бензін каштуе ў Расіі, то ў і нас яго трэба прадаваць па такой цане. Бо ў межах Мытнага саюза нафта, згодна з яго логікай, не павінна абкладвацца пошлінамі. Таму і бензін будзе па новых больш нізкіх цэнах. На ўнутраным рынку Мытнага саюза ўвогуле цэны павінны выраўноўвацца, у тым ліку і на паліва. І на прыродны газ таксама. А гэта значыць, што наша квартплата знізіцца на 15—20 %. Вось што можа даць нам усім Мытны саюз.

— А як вам здаюцца перспектывы ўвядзення агульнай валюты ў Мытным саюзе?

— Пакуль цьмянымі і няпэўнымі. Хоць ролю агульнай валюты паспяхова выконвае амерыканскі долар. Так, з Расіяй за нафту і газ мы даўно разлічваемся доларамі. Такое патрабаванне расійскіх пастаўшчыкоў энерганосьбітаў.

Гутарыў Леанід ЛАХМАНЕНКА.

У горад цераз Дзвіну

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

«Выбег зайка пагуляць...»

У электрычцы пачуў, як мужчына немаладога веку паскардзіўся суседу: «Зазірнуў на дачу, а там зайцы ўсе маладыя яблынькі пашкодзілі». Праблема вядомая, і паўстае яна асабліва востра ў снежныя зімы.

Як толькі снег пакрые азімыя, зайцы пачынаюць наведваць сады. Іх цікавяць маладыя яблыні ды грушы, і часта пасля такіх візітаў дрэвы прыходзіцца вясной выкідваць. Абгрызеная вакол ствала кара — смяротны прысуд дрэўцу.

Памятаю, як у дзяцінстве ў агароджах гаспадары ставілі петлі на зайцоў, але ніхто ніводнага не злавіў, бо ў лазовых платах дзірак хапала, ды і снегам тыя агароджы заносіла. Шкода ад зайцоў была нават тады, калі малады сад абвязвалі саломай. Часта верхнія галінкі заяц быццам нажом зразаў.

Як зберагаюць сад у наш час, калі пад яго адводзяць дзясяткі гектараў? Фермеры і гаспадаркі, якія спецыялізуюцца на садаводстве, абносяць свае ўчасткі сеткай-рабіцай. Гэты спосаб абароны дарагі, але самы надзейны.

Зайцы выходзяць пагуляць ды пакарміцца ноччу, і ў садзе, які раскінуўся на дзясяткі гектараў, ім раздолле. У такіх выпадках выратуе толькі металічная сетка.

А што датычыцца садоў прысядзібных ці на дачах, то тут некалькі варыянтаў. Далёка не ўсе дачныя ўчасткі агароджаны, а калі так, то неабходна дрэўцы абвязаць лапкамі ядлоўцу. Сасна і елка не зусім падыходзяць, бо галінкі з іх не так шчыльна прылягаюць да ствала.

Спосаб аховы саду ад зайцоў пры дапамозе ядлоўцу правераны часам і з нарыхтоўкай яго няма праблемы — расце паўсюдна.

Сёння ёсць розныя хімікаты, якія рэкамендуюць для адгону зайцоў. Можна купіць і эмульсіі ды памазаць імі дрэўца. Але ж ці разумна для нейкага дзясятка яблынь ужываць хімпрэпараты? Наш участак павінен быць экалагічна чыстым. Наяўнасць на ім вялікай колькасці розных жывых істот — сведчанне гэтай чысціні. Хімікаты — гэта крайняя мера.

Як бачым, шчыльная агароджа і ядловец — найлепшая ахова саду ад зайцоў.

Што датычыцца абвязвання дрэваў саломай, чаротам ці сухім пустазеллем, то яны нясуць пэўную небяспеку — могуць прыцягнуць мышэй, здольных зрабіць шкоду не меншую, чым зайцы.

Грызуны могуць загубіць маладую яблыню ці грушу, калі абгрызуць кару наўкол штамба. Але не кожнае пашкоджанае дрэўца асуджана на гібель. Калі па акружнасці няма суцэльнай раны, то дрэва выжыве, рана зацягнецца і дрэва з часам дасць ураджай.

Калі заяц прагуляўся па вашым садзе, то яго за гэта вінаваціць не трэба. Пра існаванне межаў ён не ведае, а як кожная істота, хоча выжыць.

Сымон СВІСТУНОВІЧ.

Просьба ко всем гражданам и юридическим лицам, имеющим какие-либо сведения о **ФИСЕНКО Наталье Юрьевне**, 10.02.1982 г.р., уроженке Полоцкого района, последнее известное место жительства по информации ГОВД г. Полоцка: **г. Полоцк, ул. Краснова, 15,** сообщить в двухмесячный срок с момента публикации данного объявления в суд Октябрьского района г. Витебска по адресу: г. Витебск, ул. Правды, д. 34, каб. 2.14 или 2.6, тел.: 47 71 13, 47 73 39.

Утерянные страховые полисы по добровольному страхованию от болезней и несчастных случаев на время поездки за границу формы 2РН серии ПТ № 0506401, № 0506402 ЗАСО «Промтрансинвест» **считать недействительными**.

Утерянный страховой полис по обязательному страхованию гражданской ответственности владельцев транспортных средств на территории Республики Беларусь серии АЖ № 6512932 ЗАСО «Промтрансинвест» **считать недействительным**.

Утерянный страховой полис по добровольному имущественному страхованию формы 2РП серии ПИ № 0041153 ЗАСО «Промтрансинвест» **считать недействительным**.

Печать ЧТУП «Инвалон» УНП 190858754 считать недействительной в связи с хищением.

Шануй сваё!

ШТО ТЫ ЁСЦЬ, БЕЛАРУСКАЯ ЛАЦІНКА?

(Працяг. Пачатак у нумары ад 3 снежня.)

«Звязда» працягвае высвятляць лёс і шляхі сучаснага прыстасавання беларускай лацінкі ў гутарцы з Ірынай ГАПОНЕНКАЙ, дацэнтам кафедры гісторыі беларускай мовы БДУ...

— Спадарыня Ірына, беларускую лацінку часам называюць лацінкай польскай мадыфікацыі — ці правамоцныя такія заявы?

— З гэтым нельга цалкам пагадзіцца. Сапраўды, асобныя яе прыёмы супадаюць з тымі, што прынятыя ў польскай лацінцы (напрыклад, спосаб перадачы мяккіх зычных). Але гэтыя прыёмы не тыпова польскія, яны існуюць і ў іншых славянскіх мовах з лацінскай графікай. Да таго ж, у лацінцы беларускіх выданняў XIX — пачатку XX стагоддзя, з аднаго боку, адсутнічалі асобныя польскія графемы (у прыватнасці, ą і ę), а з другога боку, існавалі графемы для перадачы спецыфічных беларускіх гукаў (ŭ, dz, dž). А з 1909 года ў беларускіх тэкстах аналагічныя польскім літарныя спалучэнні «sz», «cz», якія абазначалі на пісьме беларускія шыпячыя «ш» і «ч», былі заменены графемамі «š» і «č». Наяўнасць такіх адметных рысаў дазваляе сцвярджаць, што мы маем справу менавіта з беларускай лацінкай.

— Чым жа тады можна патлумачыць такі ўнікальны факт беларускай культуры, як ужыванне двух варыянтаў графічнай перадачы мовы на пісьме?

— Той факт, што беларуская графічная сістэма XIX — пачатку XX стагоддзя характарызавалася двоістасцю, меў сваю перадгісторыю і быў цалкам заканамерным на фоне тагачаснай культурна-гістарычнай сітуацыі. Пры гэтым лацінкаю пісалі зусім не таму, што не ведалі кірыліцы. Прычына ў іншым... У гісторыі славян у апазіцыі шрыфтоў у першую чаргу прасочваецца непасрэдная сувязь з апазіцыяй веравызнанняў: лацінкай карыстаюцца каталікі, а кірыліцай — вернікі праваслаўнай канфесіі. Сітуацыя з беларускай графікай названага перыяду не супярэчыла гэтай заканамернасці, паколькі на Беларусі, што знаходзілася на рэлігійным сумежжы, традыцыйна паралельна функцыянавалі дзве разнавіднасці хрысціянскай рэлігіі — праваслаўе і каталіцтва. Акрамя таго, графічная двоістасць беларускага пісьменства XIX — пачатку XX стагоддзя была вынікам своеасаблівага руска-польскага «двухмоўя» — адначасовага распаўсюджання на беларускай тэрыторыі дзвюх моў: польскай і рускай, што былі не проста «суседкамі» беларускай, а мелі на Беларусі пэўны функцыянальны статус: польская мова ўжывалася па традыцыі, як спадчына даўніх культурных і грамадскіх сувязяў беларускага і польскага народаў, а руская — як афіцыйная мова Расійскай імперыі, у склад якой на той час і ўваходзіла Беларусь.

— Але як так здарылася, што ў XIX стагоддзі існавала істотная перавага выданняў, напісаных лацінкаю, у параўнанні з кірылічнымі?

— Гэты факт можна растлумачыць тым, што абвяшчэнне рускай мовы дзяржаўнай па далучэнні Беларусі да Расіі спярша не вельмі прыкметна адбілася на становішчы польскай мовы на беларускіх тэрыторыях, бо польская і беларуская апалячаная шляхта па-ранейшаму працягвала размаўляць і пісаць па-польску. Да таго ж, да 30-х гадоў XIX стагоддзя польская мова была мовай школьнага навучання. Яе пазіцыі ўзмацняліся і распаўсюджанасцю на тэрыторыі Беларусі каталіцкага веравызнання. Увогуле, польская мова мела своеасаблівы статус мовы культуры і адукаванасці ды доўгі час пераважала ў літаратурным ужытку. Таму зусім не дзіўна, што лацінка становіцца натуральным пісьмом адукаваных беларусаў і пачынае прымяняцца пры друкаванні беларускіх тэкстаў. Пісьменнікі, якія звярталіся да беларускамоўнай творчасці, а таксама выдаўцы беларускіх кніг, дзякуючы выхаванню, свядомай духоўнай арыентацыі, прыналежнасці да каталіцкай канфесіі (у большасці выпадкаў. — **Аўт.**), былі цесна звязаныя з польскай культурнай традыцыяй, і лацінскі алфавіт успрымаўся імі як элемент моўнай сувязі з польскай культурай (культурай Рэчы Паспалітай — «дзяржавы двух народаў». — **Аўт.**). Як мяркуе прафесар Н. Б. Мячкоўская, якая займалася пытаннем суіснавання розных алфавітаў у беларускім пісьменстве, ва ўмовах рускага моўнага ўціску выбар лацінкі быў да таго ж, часцей за ўсё, свядомым апазіцыйным крокам, «семіятычна маркіраваным» апазнавальным знакам прыналежнасці да польскай культуры, і азначаў «каталіцкую» і «заходнюю» («еўрапейскую») арыентацыю таго, хто піша.

— Ірына Алегаўна, вось, мы казалі, што ад пачатку XX стагоддзя лацінка паступова пачынае прайграваць «двубой» з кірыліцай — чаму ж так адбылося?

— Рэч у тым, што ад другой паловы XIX стагоддзя набірае сілу імкненне рускага ўрада аслабіць польскі ўплыў на Беларусі і русіфікаваць яе, у сувязі з чым выкарыстанне лацінскай графікі ў беларускім кнігадрукаванні паступова зніжаецца. А на пачатку XX стагоддзя з'яўляецца яшчэ і такая цікавая кнігавыдавецкая з'ява, як выданні ў паралельных шрыфтах (напрыклад, двума шрыфтамі выходзіла газета «Наша Ніва» за 1906—1912 гады). Аднак з часам становілася відавочным, што графічная празмернасць замаруджвае працэсы моўнага развіцця і на фоне агульнамоўных нарматыўных тэндэнцый з'яўляецца непрымальнай. У тагачасных беларускіх пісьменніцкіх і выдавецкіх колах выкрышталізоўваецца думка аб неабходнасці пазбаўлення ад графічнай двоістасці. У эпіцэнтры ж дыскусіі наконт абрання аднаго са шрыфтоў для перадачы беларускай мовы ў якасці адзінапрынятага апынулася газета «Наша Ніва». У 1912 годзе на яе старонках разгарнулася актыўнае абмеркаванне гэтага пытання: арыентуючыся на меркаванні чытачоў, большасць з якіх выказалася за кірыліцу, рэдакцыя газеты робіць вывад, што менавіта гэты шрыфт «пры цяперашніх варунках ... можэ прынясьці нам найбольш карысьці». У адпаведнасці з вынікамі дыскусіі, у хуткім часе спыняецца друкаванне «Нашай Нівы» ў двух шрыфтах, і газета пачынае выходзіць у свет толькі на кірыліцы. Магчыма, аўтарытэт гэтай газеты адыграў пэўную ролю ў тым, што выкарыстанне лацінкі ў беларускім пісьменстве на працягу другога дзесяцігоддзя XX стагоддзя паступова ўсё зніжалася. Лацінскі шрыфт, праўда, яшчэ працягваў прымяняцца для афармлення беларускіх тэкстаў на працягу ўсяго стагоддзя, хоць і ў нашмат меншых памерах... На сённяшні дзень у Беларусі лацінка ўжываецца ў асноўным для афармлення беларускіх уласных імёнаў у разнастайных дакументах і пісьмовых тэкстах, прызначаных для міжнароднага выкарыстання.

ВЫРАЗАЦЬ І ЗАХАВАЦЬ

АФІЦЫЙНАЯ ТАБЛІЦА ТРАНСЛІТАРАЦЫІ БЕЛАРУСКАЙ КІРЫЛІЦЫ НА ЛАЦІНКУ

КІРЫЛІЦАЙ	ЛАЦІНКАЙ	КІРЫЛІЦАЙ	ЛАЦІНКАЙ
А а	A a	П п	P p
Б б	B b	Р р	R r
В в	V v	С с	S s
Г г	H h	Т т	T t
Д д	D d	У у	U u
Е е	Je je* ie**	Ў ў	Ŭ ŭ
Ё ё	Jo jo* io**	Ф ф	F f
Ж ж	Ž ž	Х х	Ch ch
З з	Z z	Ц ц	C c
І і	I i	Ч ч	Č č
Й й	J j	Ш ш	Š š
К к	K k	Ы ы	Y y
Л л	L l	Ь ь	´
М м	M m	Э э	E e
Н н	N n	Ю ю	Ju ju* iu**
О о	O o	Я я	Ja ja* ia**
ЗАЎВАГІ:	* — у пачатку слова, пасля галосных, апострафа, раздзяляльнага мяккага знака і «ў». ** — пасля зычных.		

КЛАСІКІ КАЖУЦЬ...

Мы вырашылі праэксперыментаваць і перавесці на лацінскі шрыфт, згодна з сучаснымі нормамі, знакаміты ўрывак з верша народнага паэта Беларусі Янкі Купалы. І вось што атрымалася:

Ad pradziedau spakon viakou
Mnie zastalasia spadcyna,
Pamiz svaich i cuzakou
Jana mnie laskaj matcynaj.

ШТО МАЕМ У ПАШПАРТАХ?

У адрозненне ад геаграфічных назваў пры перадачы беларускіх імёнаў і прозвішчаў у пашпартах і іншых дакументах на сённяшні момант карыстаюцца створаным у 90-я гады XX стагоддзя «Алгарытмам беларуска-англійскай транслітарацыі», які не мае афіцыйнага нарматыўнага статусу. Вынікі яго прымянення грамадзяне Беларусі маюць магчымасць бачыць у сваіх пашпартах. Значная колькасць выключэнняў і ўдакладненняў у тэксце алгарытму робяць працэс транслітарацыі вельмі складаным нават для лінгвістаў.

Праблемы наяўнай сістэмы лацінізацыі ўласных імёнаў і прозвішчаў выкліканыя тым, што гэтая сістэма грунтуецца на графіцы, арфаграфіі і традыцыях адной канкрэтнай мовы з лацінскім напісаннем — англійскай, хоць такіх краін існуе вялікае мноства. Каб жа скласці алгарытм беларуска-англійскай транслітарацыі, неабходна было англійскую графічную сістэму прыстасаваць для перадачы беларускіх фанетычных асаблівасцяў, гэта значыць, «звесці» генетычна вельмі далёкія мовы, стварыўшы беларуска-англійскі гібрыд. У межах такога задання фактычна немагчыма было пазбегнуць пэўных недахопаў.

Важна і тое, што дзейная англізаваная сістэма лацінскага запісу асабовых імёнаў не адпавядае прынцыпу адназначнасці, агульназразумеласці ў краінах з лацінскім напісаннем. Напрыклад, прачытанне «пашпартных» беларускіх прозвішчаў з пазіцыі розных моў з лацінскай графічнай асновай дае неаднолькавыя вынікі, што істотна ўскладняе працэс іх рэтрансляцыі: скажам, прозвішча Abanovich (Абановіч) італьянец прачытае як Абановік, немец — як Абановіх, француз — як Абановіш. Да таго ж, у рамках дзейнай сістэмы лацінізацыі нават не кожны беларус без спецыяльнай падрыхтоўкі зможа вызначыць зыходны выгляд беларускага прозвішча ад лацінскага напісання. Афармленыя ж па правілах нацыянальнай беларускай лацінкі, гэтыя ж самыя прозвішчы лягчэй прачытваюцца і, акрамя таго, захоўваецца іх беларуская спецыфіка.

КІРЫЛІЦАЙ	АНГЛІЙСКА-БЕЛАРУСКАЙ ЛАЦІНКАЙ	БЕЛАРУСКАЙ ЛАЦІНКАЙ
1. Харытон	1. Kharyton	1. Charyton
2. Абдзюшаў	2. Abdziushau	2. Abdziušaŭ
3. Аблажэй	3. Ablazhey	3. Ablažej
4. Верасень	4. Verasen	4. Vierasień
5. Быковіч	5. Bykovich	5. Bykovic
6. Пыр'еў	6. Pyryeu	6. Pyrjeŭ
7. Іваній	7. Ivaniy	7. Ivanij
8. Гаршкоўскі	8. Harshkouski	8. Harškouski
9. Мар'ін	9. Maryin	9. Marjin
10. Вераб'ёў	10. Verabyou	10. Vierabjoŭ

На гэты момант перспектывы ўжывання беларускай лацінкі ў нашых пашпартах яшчэ не да канца зразумелыя. Як нам паведаміла Ірына Гапоненка, Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь робіць пэўныя захады па наведзенні парадку ў сферы лацінскага афармлення беларускіх асабовых імёнаў, напрыклад, не так даўно яно накіроўвала на разгляд у розныя навуковыя ўстановы (у прыватнасці, у Нацыянальную Акадэмію навук) праект «Інструкцыі па транслітарацыі прозвішчаў і ўласных імёнаў грамадзянаў Рэспублікі Беларусь пры ўключэнні іх персанальных звестак у рэгістр насельніцтва». Спадзяёмся, што хутка гэта сітуацыя вырашыцца на карысць беларускай лацінкі.

Мікола ТАМАШЭВІЧ.

Як рыба ў АйЦі

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

РЫХТУЙСЯ, ПРАГРАМІСТ ШМАТПРОФІЛЬНЫ, РЫХТУЙСЯ І ВУЗКАСПЕЦЫЯЛІЗАВАНЫ

Пакуль варыцца наш цуда-булёнчык, абмяркоўваем праблемы айчыннай АйЦі-сферы. Тут наш суразмоўца адчувае сябе як рыба ў вадзе: не аднаго з сённяшніх паспяховых распрацоўшчыкаў софта (праграмнага забеспячэння) ён навучаў асабіста, ды і цяпер працягвае выкладаць студэнтам БДУІР мовы праграмавання. Тым больш дасведчаны ён менавіта ў падрыхтоўцы АйЦі-спецыялістаў і праблемах у гэтай галіне.

— У нас ёсць пэўныя разыходжанні ў поглядах з прадстаўнікамі Парка высокіх тэхналогій. Яны выношваюць ідэю АйЦі-акадэміі: скажам, ёсць на рынку 100 тысяч незапатрабаваных бухгалтараў, дык яны хочуць за два гады зрабіць з іх спецыялістаў для сваіх патрэбаў. Але ж гэта будзе раменік, здольны выконваць асобныя аперацыі. І калі сітуацыя на рынку зменіцца, ён ужо нікому не будзе патрэбны. Я заўжды казаў, што справа ВНУ — даць класічную адукацыю, а навучыць тонкасцям і нюансам канкрэтнай работы — ужо справа фірмы. І спалучаць гэта мы спрабуем ужо на старэйшых курсах. У БДУІР створана 25 сумесных лабараторый з найбуйнейшымі фірмамі-вытворцамі софта (рэзідэнтамі Парка высокіх тэхналогій): «ЭПАМ Сістэмз», «Ітранзішн», «IBA», «SAM Solutions» і іншымі. Паўдня ў аўдыторыях з самым сучасным камп'ютарным абсталяваннем, набытым на сродкі прадпрыемстваў, праводзяцца заняткі ў рамках універсітэцкай праграмы. А ў другой палове дня яны задзейнічаныя для падрыхтоўкі па канкрэтным кірунку, неабходным для прадпрыемства.

Студэнты, паводле ўражанняў нашага суразмоўцы, на такія курсы ідуць з задавальненнем. Здавалася б, усім выгадна. Студэнты атрымліваюць працоўныя месцы. Прадпрыемствы рыхтуюць кадры непасрэдна «пад сябе». А ўніверсітэты — паляпшаюць аснашчанасць, падрыхтоўку і навучэнцаў, і выкладчыкаў за кошт сумесных семінараў са спецыялістамі АйЦі-фірмаў (за пяць гадоў такога супрацоўніцтва адзін толькі БДУІР атрымаў фінансавую дапамогу ў аб'ёме каля 300 тыс. долараў). Аднак... мы прымаем рыбінку з булёну, каб перайсці да асноўных кампанентаў нашай стравы — лавіся, рыбка малая, лавіся і вялікая, — за асобнымі драбніцамі выцягваем і глабальную праблему: сектар, па сутнасці, не адрэгуляваны заканадаўствам.

ВЫТВОРЧАСЦЬ СОФТА — БЕЗГАСПАДАРНАЯ САЖАЛКА?

— Сумесныя навучальныя лабараторыі дзейнічаюць выключна на партнёрскіх дамоўленасцях з прадпрыемствамі. Дэканы на свой страх і рызыку размяркоўваюць маладых спецыялістаў на гэтыя фірмы — яны далёка не першыя ў спісе патрэбаў, якія дзяржаўныя ВНУ павінны задаволіць. Там лідзіруюць заводы... Але ж я лічу так: размеркаванне — гэта торг за спецыяліста. Калі завод дасць годны заробак, забяспечыць жыллё, пойдуць працаваць туды, а не на нейкую там фірму. Але што можа прапанаваць сёння завод АйЦі-спецыялісту: 250 тысяч? Калі той ужо два гады адпрацаваў у ЭПАМ і атрымлівае куды больш... Да таго ж, прадпрыемства патраціла час і грошы на падрыхтоўку спецыяліста, няўжо яно не мае права забраць яго? У нашай краіне АйЦі-сектар — гэта ўжо не проста нейкі малазнаёмы навамодны кірунак, гэта сур'ёзная галіна, — кажа Віталь Бусько, і з ім цяжка не пагадзіцца. — І галіна гэтая, па сутнасці, безгаспадарная. Чаму кіраўнік фірмы павінен напрамую дамаўляцца з ВНУ? Міністэрства ў нас у першую чаргу сувязі, а пасля ўжо інфарматызацыі. І займаецца яно найперш сувяззю, курыруе справы мабільных апаратараў... Ніколі не чуў, каб на такім узроўні вялася гутарка пра АйЦі-тэхналогіі. Ну як жа так, галіна і перспектыўная, і грашовая, а ёю ніхто не займаецца?! Літаральна ўвесь інтэлект краіны там сканцэнтраваны.

Званне праграміста насамрэч сёння вельмі прэстыжнае: дастаткова сказаць, што твой хлопец «праграмер» — як атачэнне ўжо выставіла яму «плюсік». Да таго ж, бытуе меркаванне, што грошы сыплюцца на іх літаральна за кожны дотык да клавіятуры. І некаторыя прадстаўнікі прафесіі не расчароўваюць людзей у іх смелых чаканнях...

Няма і спецыяльнай камісіі ў Палаце прадстаўнікоў. Дэпутат мае намер узяцца за гэту тэму грунтоўна:

— Я цяпер збіраю матэрыялы, буду звяртацца з гэтай ініцыятывай да спікера, з выкладам усіх пазіцый, сярод парламентарыяў ёсць спецыялісты ў гэтай галіне. Трэба, каб нехта каардынаваў пытанні па АйЦі-сектары ўвогуле, і заканадаўчыя моманты ў прыватнасці. Супрацоўнікі галіны чакаюць гэтага.

Сапраўды, каардынаванне ў гэтай сферы не пашкодзіць: такому ўлову — і вудзільна адпаведнае.

КРУЧОК У ЧУЖЫ НЕВАДОК

Галіна імкліва развіваецца, аднак...

— Нядаўна пачуў, што адны толькі рэзідэнты ПВТ стварылі сёлета софта на суму 250 млрд рублёў, — дзеліцца з намі палітык. — Узрадаваўся: гэта ж як справы ўгару пайшлі! Аднак радасці паменела, калі даведаўся, што доля экспарту ў агульным аб'ёме вытворчасці складае ажно 80 працэнтаў! Гэта што ж атрымліваецца — наш інтэлект працуе на замежжа?! Прыкра. Так, падаткі застаюцца ў нашай краіне, але ж мы маглі б зарабляць значна больш! А ў нашага чалавека вякі пахадыхо — абы цікава было, бо рызыкі і лішніх крокаў. Яшчэ гадоў пяць таму прапаноўваў аднаму кіраўніку сістэму аўтаматызацыі, якая дазволіла б эканоміць рэагенты пры ўзбагачэнні руды. «Навошта мне тая аўтаматызаваная сістэма? Я лепш на гэтыя грошы яшчэ адзін камбайн куплю, заганю туды, накапаю больш руды і атрымаю тое, што ты абяцаеш мне зэканоміць!» — адказалі мне. Вось якое мысленне...

На жаль, многія нашы прадпрыемствы пакуль не ўцямілі, як гэта выгадна — аўтаматызаваць вытворчасць, а тым часам беларускімі паслугамі па невысокіх расцэнках актыўна карыстаюцца на Захадзе, дзе ўжо даўно ўсё скемілі...

КАРАСЬ САРВЕЦЦА, ШЧУПАК ПАПАДЗЕЦЦА

Разам з рыбай прымаем з булёну і цыбулю — яна сваю справу выканала. Наш кулінар асабліва працэджваць юшку не рэкамендуе — маўляў, на прыродзе ж нічога не працэджваем, дык нашто дома нейкую стэрыльную страву ствараць? Дадаём ячныя крупы. Цяпер чарга агародніны:

— Бульбу не трэба дробна рэзаць, юшка ж — не суп, хопіць і на чвэртачкі, — раіць наш «кок». — Каб у талерцы пасля апынуліся кавалак рыбкі, кавалак бульбы, морквачка, зяленіва, а не нейкая разваленая маса. Класна, калі ўсё з градкі, сваё. Мы ў сезон літаральна з лесу ды возера і харчуемся, у рыбы хадзіць любім.

Кажуць, калі няма рыб, добры і грыб... І як грыбнік збірае розныя па колеры, смаку і гатунку экзэмпляры ў адзін кошык, так і ў краінах СНД ёсць цяга да адзінства, асабліва ва ўмовах крызісу... І сёння мы на парозе стварэння Мытнага саюза з Казахстанам і Расіяй. Парламент сёлета ратыфікаваў многія дакументы па гэтым аб'яднанні, штосьці знаходзіцца на разглядзе. Над многімі з іх працаваў і працуе цяпер наш суразмоўца.

— Саюз вельмі комплексны і вырываць з кантэксту нешта адно нельга, хоць увесь час назіраецца ажыятаж вакол пошлін на легкавыя аўто. Так, сёння ўжо ідзе гаворка пра тое, што цана пытання для Беларусі — 200 млн долараў. Для нас гэта актуальнае, а для астатніх удзельніц саюза — нешта іншае. У комплексе ўсё будзе рэгулявацца. Як рыбакі кажуць: карась сарвецца, шчупак пападзецца. Няхай недзе мы страцім, але ж выгады ад саюза бясспрэчныя. Мы атрымаем рынак у 170 млн насельніцтва і высакаякасная прадукцыя беларускіх вытворцаў заўжды будзе на ім запатрабаваная.

Настаў час «запускаць» у наварчык асноўную рыбу. Яе рыбалоў скіроўвае туды цалкам, а на мае дылетанцкія роспыты адказвае: «Галовы ды хвасты павыразай — дык што ж застанецца? Гэта ж самае смачнае!». Аднак галоўны «сакрэт» юшкі чакае нас амаль у самым фінале.

— Перад тым, як засыпаць зяленіва, трэба капнуць крыху гарэлкі, інакш гэта будзе не юшка, а рыбны суп! — раіць наш гурман.

Варыцца юшка да белых вачэй — у прамым сэнсе. Як толькі вочы «ўлову» пабялелі, страва, лічы, гатовая. Дэгустатару застаецца літаральна пару хвілін панудзіцца, пакуль юшка будзе таміцца на агні... Каштую гэту смакату пад распавед гаспадара пра юшку на вогнішчы і не магу ўявіць, што можа быць яшчэ смачней:

— Калі патаміцца як след у добрым чыгунным чане, на прыродзе, з дымком, яна атрымліваецца зусім іншая! — распаляе апетыт наш кулінар.

І вы не заседжвайцеся, гатуйце, рэцэпт у вас ужо ёсць!

Ала МАЧАЛАВА.
Фота аўтара і з сямейнага архіва Віталя БУСЬКО.

САКРЭТЫ ВЫДАТНАЙ ЮШКІ:

На вядро спатрэбіцца: 600—800 г рыбы (першая чарга, для булёну, астатняя, непасрэдна ў юшку — да кілаграма (але тут ужо як пашанцуе, — жартуе наш рыбалоў), 6—8 бульбін, 4 морквы, 4 цыбуліны, ячных круп у сухой вазе — шклянка, 300 г зяленіва (кроп, пятрушка і г.д., абавязкова дадаць ліст чорных парэчак), 4—5 лаўровых лістоў, духмянага чорнага перцу — 10 гарошын, прыправы для рыбы — па смаку.

Ячныя крупы замочваем у вадзе да выезду на рыбалку. Цыбулю цалкам апускаем у ваду разам з першай чаргой рыбы (яе лепш варыць у марлі), прымаем іх таксама разам. Пасля дадаём у рыбны булён буйна нарэзаную бульбу і моркву, а таксама ячныя крупы. Як толькі яны згатуюцца працэнтаў на 90, апускаем асноўную рыбу цалкам (шчэлепы буйной рыбы абавязкова выдаляюцца). Самая смачная юшка атрымліваецца з ліня, шчупака і ярша, ну і, зразумела, каралеўская — з вугра. Спецыі дадаём за 5 хвілін да гатоўнасці, перад зняццем — 100 г гарэлкі (не ў рот, а ў юшку — робіць важнае ўдакладненне наш кулінар), пры зняцці з агню дадаём зяленіва. Гайда на рыбалку!

УСМЕШКА НА ФОНЕ ЧАРНОБЫЛЬСКАЙ СТАНЦЫІ

— Калі раптам знойдзеце на галінцы яблычак — можаце сарваць і есці спакойна, а вось лісткі з дрэў лепш не браць на памяць, — без жартаў інструктуе перад выездам у «зону» журналістаў, удзельнікаў міжнароднага трэнінгу, прысвечанага экскурсіі на тэрыторыях, што пацярпелі ад чарнобыльскай аварыі, доктар біялагічных навук Валерый Кашпараў. Ён, дырэктар Украінскага НДІ сельскагаспадарчай радыялогіі Нацыянальнага ўніверсітэта біярэсурсаў і прыродакарыстання, усё свядомае жыццё — з 1986 года займаецца вывучэннем наступстваў сусветнай катастрофы.

Мы, журналісты самых розных СМІ з Украіны, Беларусі і Расіі, пасля праслуханых лекцый былі цалкам у верым яму, але ж... Размова дзвюх калегаў паміж сабой перад выездам на экскурсію:

— Ты што, не ведала, што трэба было такое адзенне на сябе апранаць, каб выкінуць не шкада было... Ці адразу выкінуць.

— Дык нам жа сказалі, што можна і ў звычайным?

— Мала што сказалі, лепш перастрахавацца.

— Ой, а ў мяне шуба каштоўная, можа яе навыварат апрануць? Не, лепш я яе пакіну ў гатэлі, а на сябе апрану цёплы світар. Потым вымыю...

Розум усё ж бярэ верх і ў 20-градусны мароз калега едзе ў футры. Між тым, сапраўды, складана адразу зразумець небяспечнасць-бяспечнасць знаходжання ў 30-кіламетровай чарнобыльскай зоне. На працягу амаль 23 гадоў вучоныя вывучаюць, абараняюць дысертацыі, але жах перад з'явай пад назвай «Чарнобыль» у людзей застаецца... Міжволі ўзгадваецца той самы 1986-ы, калі інфармацыю атрымлівалі толькі з вуснаў, а афіцыйна казалі, што не здарылася нічога, што можна назваць катастрофай. У тагачасных газетах — невялікія афіцыйныя паведамленні аб нейкай аварыі дзесьці ва Украіне — і ўсё. Яны, разам з сакрэтнымі дакументамі канца 80-х, цяпер сталі звычайнымі экспанатамі Кіеўскага музея Чарнобыля. Яго канцэпцыя ўвабрала так многа артэфактаў, што зноў становіцца вусцішна ад напаміну ненадзейнай гісторыі, у якой Беларусі не пашанцавала больш за ўсё. Аб гэтым на тэрыторыі Украіны ўзгадваюць, але не часта.

Калегі і навукоўцы пасля двух дзён сумеснай працы сыходзяцца на адным — чым больш людзям растлумачваюць пра ступені небяспекі, тым больш недаверу да інфармацыі. Сіндром 1986 года? І ён таксама.

Групе, у якой не толькі журналісты, але і міжнародныя эксперты ПРААН, ЮНІСЕФ, МАГАТЭ, загадзя прапанавана ехаць у чарнобыльскую зону толькі па асабістым жаданні. Тым не менш аўтобус поўны. Зусім іншая сітуацыя была роўна дзевяць гадоў таму, напярэдадні закрыцця Чарнобыльскай станцыі для наведвальнікаў. Тады прайшло толькі 14 гадоў пасля аварыі, і амаль што палова журналістаў, якім прапанавалі такую паездку, адмовілася паехаць у «зону». Я разглядаю фотаздымкі тых часоў і сучасныя і параўноўваю. Тое, што мы пабачылі 9 гадоў таму, цяпер канчаткова закрыта для прэсы.

Таму сёлета маршрут іншы. Пачынаецца ён традыцыйна — з уезду ў 30-кіламетровую зону. Між іншым, гэта зусім не круг, праведзены цыркулем вакол АЭС. Калі глядзець на карту, зона значна выцягнутая якраз у бок Беларусі. Кантрольна-прапускны пункт пад трапяткой назвай «Дзіцяткі» выклікае самыя супрацьлеглыя пачуцці ў маіх калегаў. Пашпарт правяраюць у кожнага, але ж, каб больш строга, чым памежнікі на мяжы Беларусь—Украіна, я не сказала б. Усё звычайна — да экскурсій тут звыклыя. Відаць, іншыя «экскурсанты» выклікаюць куды больш турбот. Іх фотаздымкі, або фотаробаты знаходзяцца тут жа, на міліцэйскай «дошцы гонару».

Спецыялісты, якія працуюць непасрэдна ў зоне, пацвярджаюць, што час ад часу злачынцы з абодвух бакоў мяжы спрабуюць знайсці прытулак у даўно кінутых людзьмі хатах. На іх сляды, у асноўным у выглядзе сучасных пустых бутэлек з-пад спіртных напояў, натыкаемся і мы. Агенцтвам «Чарнобыльінтэрінфарм» распрацаваны маршруты, як у звычайным турагенцтве. Спачатку заязджаем непасрэдна ў горад з назвай, якая для свету даўно стала жудасным сімвалам — Чарнобыль. Насамрэч, пейзаж тут нагадвае Нараўлю ці Брагін у сярэдзіне 90-х. Кінутыя дамы з пустымі вачніцамі — іх цяпер на беларускай тэрыторыі ўсё менш і менш. Частка будынкаў прыстасавана пад інтэрнаты, сталоўку, нейкія службы. Тут размешчана ўся неабходная інфраструктура, якая забяспечвае амаль што 3,5 тысячы чалавек усім неабходным.

— Толькі што дзіцячага садка і школы ў нас тут няма. І суда. А так усё, што трэба, у тым ліку і спартзала, — расказвае наш суправаджальнік. — Людзі прыязджаюць сюды працаваць — хто кожны дзень вяртаецца дадому, а хто вахтавым метадам працуе: 15 дзён тут, 15 — дома. Работа самая розная — ад абслугоўвання да навуковых даследаванняў.

Людзей у Чарнобылі ёсць, кожны займаецца сваёй справай і на журналістаў асаблівай увагі не звяртаюць — прывыклі: ездзяць тут розныя, фотаапаратамі бліскаюць...

Наступны прыпынак аўтобуса — Чарнобыльская АЭС. З таго моманту, як я была тут у апошні раз, перад гляздзельнай пляцоўкай на чацвёрты энергаблок тут з'явіўся манумент — далоні, якія трымаюць сімвалічку «мірнага атама». Для калегаў гэтае месца — лепшы здымачны пункт, і фотаўспышкі пачынаюць зіхацець няспынна. Па чарзе становімся так, каб знакаміты чацвёрты блок быў за спінай.

— Увага, усмешка!

Ёсць здымак пад назвай «я тут была». Будзе што сябрам паказаць. Насамрэч, тут не імкнуцца паменшыць небяспечнасць аб'екта пад назвай «Укрыццё». Станцыя абнесена калючым дротам, вакол усталяваны відэакамеры, і нават весці здымкі непасрэдна з глядзельнай пляцоўкі забаронена. Калі я тут была ў 2000 годзе, свет не ведаў яшчэ аб маштабных тэрарыстычных актах з вежамі-двайнятамі і правілы перасцярогі былі іншымі — не такімі строгімі. Сёння ўсё інакш.

Ірына АСТАШКЕВІЧ. Фота аўтара.

(Працяг будзе.)

Памежжа

МАРАЗЫ СЯБРОЎСТВУ НЕ ПЕРАШКОДА

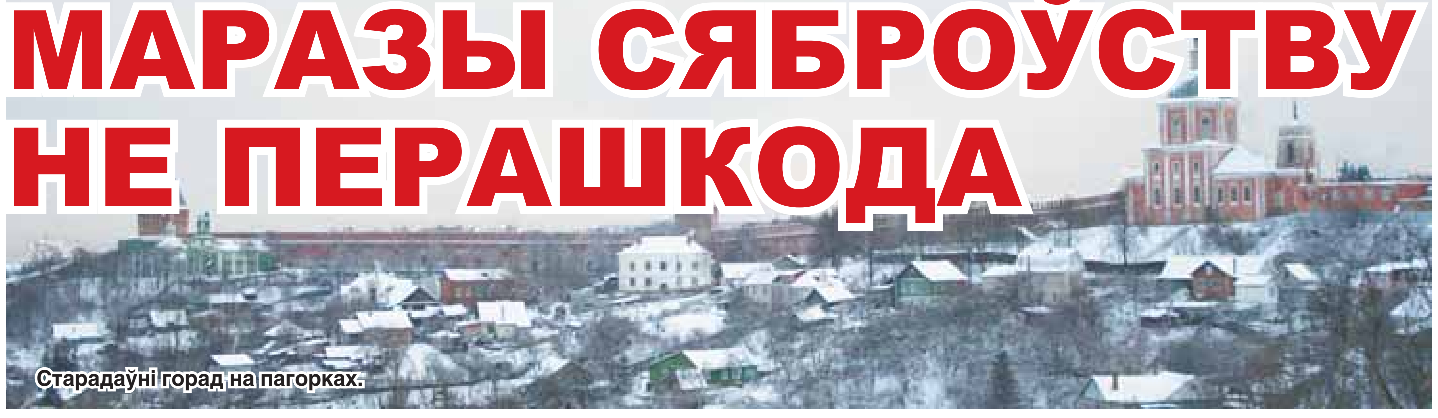

Старадаўні горад на пагорках.

Беларускія журналісты пабывалі ў прэс-туры ў Смаленску

СМАЛЕНСК

Гэты горад мы ніколі не лічылі чужым. Яго нездарма называюць і беларускім: на некалькі дзён у 1919 годзе менавіта Смаленск стаў сталіцай Беларускай ССР. Віцебск і Магілёў месцяцца бліжэй да Смаленска, чым да сваёй сталіцы. Беларусы і расіяне перасякаюць мяжу вольна, часта ездзяць у госці і па тавары.

У Смаленску ёсць што паглядзець турысту. Горад на пагорках прываблівае сваімі старажытнымі архітэктурнымі помнікамі, сярод якіх ёсць цэрквы XII стагоддзя. На якой-небудзь вяршыні з'яўляецца ўражанне правалу ў часавую яміну, калі бачыш старадаўні горад з цэрквамі і крапаснай сцяной. Уражанне, вядома ж, падманлівае: у вежы той жа крапаснай сцяны вы знойдзеце, напрыклад, цалкам сучасную рэстарацыю, выкананую тым не менш у стылі рускіх народных казак.

Паломнікі штодня ідуць у **велічны Свята-Успенскі сабор,** каб схіліцца перад **знакамітым абразам Божай Маці «Адзігітрыя».** Цёмныя твары святых на дошках, зіхатлівы залаты аклад, водбліскі полымя дзясяткаў свечак. Смаляне лічаць абраз цудатворным: яны гавораць, што прасіць у Бога грошы — гэта вялікае глупства, а іншыя разумныя просьбы з цягам часу сапраўды выконваюцца.

Цяпер вялікі сабор у рэстаўрацыйных лясах: ён, як і ўвесь горад, рыхтуецца сустрэць у 2013 годзе значны юбілей — **Смаленску будзе 1150 гадоў.** Смаляне чакаюць візіт кіраўніка дзяржавы, будзе вялікае свята.

Для таго, каб прымаць гасцей дастойна, давядзецца нямала зрабіць. І перш за ўсё, прывесці горад у парадак. На сустрэчах у Смаленску, дарэчы, прагучала прапанова да беларускіх бізнэсменаў і творчых людзей браць удзел у стварэнні і рэалізацыі праектаў да гэтай даты. Усе беларускія прапановы ў Смаленску гатовыя разгледзець і, калі яны будуць прыняты, аплаціць. Бо на падрыхтоўку да святкавання смаленскага юбілею выдаткуюць вялікія грошы.

Прадстаўнікі адміністрацыі Смаленска заяўляюць, што цяпер у іх актыўна ідзе пошук уласных брэндаў. І хоць сёння любы смалянін з ходу назаве вам прозвішчы выбітных землякоў — Глінка, Твардоўскі, Гагарын і гэтак далей, у горадзе шукаюць агульны назоў. Гэта можа быць «Свяшчэнны горад» альбо «Сарцавіна Расіі». Не супраць Смаленск стаць і сталіцай Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі.

ВЫСТАВА

У Смаленску адбылася **выстава-кірмаш «Рэспубліка Беларусь — ваш партнёр».** Яна сёлета прайшла ў 13-ы раз. У выставе бралі ўдзел больш за 70 беларускіх прадпрыемстваў і прадпрымальнікаў.

У канцэртнай зале «Маладосць» і вакол яе размясціліся палаткі з разнастайнымі таварамі: кірмаш з'яўляецца ўніверсальным. Каўбасы, малочныя прадукты, мёд, касметыка, адзенне, мэбля і гэтак далей.

Выставу адкрылі Дзед Мароз са Снягуркай, якія жадалі беларусам і расіянам у наступным годзе сябраваць адной сям'ёй. **«Мы адной крыві!» — так сказаў пра сваяцкія сувязі паміж беларусамі і смалянамі намеснік губернатара Смаленскай вобласці Дзмітрый ВІЦЯГЛОЎСКІ.**

У пацвярджэнне прамоў пра збліжэнне народаў і цёплыя дачыненні на кірмашы бойка гандлявалі і набывалі. У сувязі з моцнымі маразамі найбольшай папулярнасцю карысталіся ў смалян беларускія валёнкі. Прадаўшчыцы Крычаўскага хлебазавода, палатка якога месцілася на вуліцы, не было калі мерзнуць: пакункі аўсянкі жанчыны набывалі дзясяткамі, цукеркі да свята — мяхамі.

У кірмашы бралі ўдзел і смаленскія прадпрымальнікі: напрыклад, беларусаў уразілі тавары фірмы «Прамая Японія» з іерогліфамі замест звыклых назваў. Аднак самыя вялікія чэргі ў зале сабралі малочныя і мясныя прадпрыемствы Беларусі.

— Я набыла сыр, тварог, кефір, — давала справаздачу смалянка *Таццяна*. **— Беларускія прадукты адрознівае высокая якасць і добры смак.** Прыязджайце да нас часцей!

— Звычайна беларускія кірмашы праходзяць у Смаленску некалькі разоў на год, — тлумачыў *Валянцін*. — Мы любім іх, таму што вашы тавары добрыя і надзейныя. Цяпер я прыйшоў з дачкой, каб выбраць падарункі да свята. Ужо набылі ўнуку пальчаткі і валёнкі.

— Мне падабаюцца беларускія тавары, таму што ў іх высокая якасць: нібыта як пры сацыялізме альбо, па-сучаснаму, блізка да еўрапейскіх стандартаў, — сказала *Вольга*. — Гэта датычыцца не толькі харчоў, але і адзення, касметыкі. Усё гэта якасна і, што вельмі важна, бяспечна. Я ўвогуле ў захапленні ад вашай Беларусі. Мне падаецца, што жыць там камфортна і прыемна.

САЮЗНАЯ ДЗЯРЖАВА

«Круглы стол» у Смаленскай гандлёва-прамысловай палаце прысвяцілі 10-годдзю Саюзнай дзяржавы.

— Адрэзаць хутка і проста, а прышыць складана і доўга, — сказаў **прэзідэнт палаты Уладзімір АРХІПЕНКАЎ.** — Цяжкасці ёсць, але мы не стаім на месцы. Мы з беларусамі — партнёры і саюзнікі. Нам трэба аб'ядноўвацца і рухаць свае тавары.

Намеснік начальніка Дэпартамента эканомікі і галіновых праграм Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы Андрэй СОТНІКАЎ лічыць, што беларуска-расійскія стасункі заўсёды знаходзяцца на перадавой. Дзве краіны 10 гадоў таму падпісалі Дамову аб стварэнні Саюзнай дзяржавы, у цяжкі час прынялі антыкрызісны план, а цяпер стварылі мытны саюз.

Беларускі хлеб у Смаленску.

— Беларусь і Расія рухаюць стасункі краін на ўсёй постсавецкай прасторы, — лічыць Андрэй Сотнікаў.

Прадпрымальнікі заклікалі чыноўнікаў ад слоў перайсці да спраў і хутчэй збліжацца, каб палегчыць рух тавараў праз мяжу і спрыяць паспяховага ажыццяўленню сумесных спраў.

— Славяне доўга запрагаюць, але хутка едуць, — аптымістычна сказаў **дарадца Пасольства Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі Мікалай КУЦКО.** — Працэс стварэння Саюзнай дзяржавы ідзе, але нашы народы хочуць быць бліжэй.

У Смаленскай вобласці створаны больш за 90 беларуска-расійскіх суб'ектаў гаспадарання. Болей за 40 % знешнегандлёвага абароту прыпадае на Беларусь. У Смаленску аддаюць перавагу менавіта міжрэгіянальным сувязям, таму што лічаць такія стасункі, так бы мовіць, больш чыстымі, дзе на першы план вылучаюцца не палітычныя дэкларацыі, а цвёрдыя дамоўленасці паміж канкрэтнымі людзьмі.

КААПЕРАЦЫЯ

Прыкладам паспяховай сумеснай справы з'яўляецца кааперацыя беларускага прадпрыемства «Атлант» і Смаленскага завода халадзільнікаў «Айсберг». Расійскі завод набыў абсталяванне для вытворчасці беларускіх халадзільнікаў, і гістарычныя сувязі з беларускімі калегамі дазволілі стварыць **сумеснае прадпрыемства «Атлант-См».**

Расійскаму прадпрыемству 45 гадоў, і яно традыцыйна вырабляе невялікія халадзільнікі «Смаленск». Беларуская марка «Атлант» — гэта крок наперад для расіян.

Наша прадпрыемства зацікаўлена ў павелічэнні сваёй прысутнасці на расійскім рынку, бо гэта дае канкурэнтныя перавагі. Смаляне, як шчыра сказаў **генеральны дырэктар Валерый БАБІХІН,** маглі б застацца вольнымі і самастойнымі, але, вельмі верагодна, што і голымі. Цяпер яны вырабляюць штомесяц 13—14 тысяч халадзільнікаў, якія рэалізуюцца ў Расіі.

— Адзіная мытная прастора дапаможа нам працаваць, — упэўнены ў перспектыве Валерый Бабіхін. — Мы разлічваем, што будзе лягчэй з рамонтам абсталявання і пастаўкамі.

Сумесная вытворчасць халадзільнікаў — гэта не адзіны прыклад кааперацыі. Беларусы завяршаюць будаўніцтва газаправода. Смаляне цесна супрацоўнічаюць з многімі беларускімі прадпрыемствамі, у прыватнасці з Магілёўскім заводам газасілікатных вырабаў. Плануецца адрадзіць рух параходаў па Дняпры: ад Смаленска праз Віцебск і Магілёў. Найбліжэйшым часам у Смаленску адкрыецца новы будынак прадстаўніцтва Рэспублікі Беларусь.

КАЛЕГІ

Сустрэча ў **«Смаленскай газеце»** нагадвала размову добрых сяброў. Яе **галоўны рэдактар Уладзімір КАРАЛЁЎ** расказаў беларускім калегам пра выданне, якое з'яўляецца афіцыйным органам Смаленскай адміністрацыі і абласной Думы.

— Наша крэда — сур'ёзная цікавая газета, менавіта без коскі, — сказаў Уладзімір. — У нас працуюць і маладыя журналісты: адзін з іх едзе цяпер у Маскву, на фінал Клуба вясёлых і знаходлівых. У смаленскай каманды ёсць шанц перамагчы, і чытачы нашай газеты могуць даведацца пра гэта раней за тэлевізійную трансляцыю фіналу.

Кадры ў смаленскія газеты пастаўляе Смаленскі дзяржаўны ўніверсітэт, дзе на філалагічным факультэце рыхтуюць журналістаў. Маладыя калегі прэзентавалі свае працы, і ўвагу беларусаў прыцягнула газета смаленскай моладзі «Я.Д.Ы.», што азначае «Я думаю ыначе». Гэта нефармальнае выданне робіцца сіламі кампаніі студэнтаў і чытачамі, якія збіраюцца разам на акцыі па прыбіранні крапаснай сцяны.

— Па крайняй меры, 1000 гадоў мы жывём разам, — гаварылі студэнты і выкладчыкі пра беларуска-расійскія сувязі. — Мяжа не перашкаджае кантактам: шмат беларусаў вучацца на факультэтах Смаленскага ўніверсітэта.

— На гэтай зямлі не дзеляць журналістаў на смалян і беларусаў, — заявіў галоўны рэдактар «Смаленскай газеты».

Уладзімір Каралёў адразу запрасіў калегаў да ўдзелу ў сумесным праекце «Аўтамагістраль «Мінск—Масква». Ён прапанаваў разам пісаць пра гэту важную аўтадарогу — не толькі пра дарожнае пакрыццё, але і сэрвіс, каб урэшце яна стала лепшай аўтамагістраллю Еўропы.

Начальнік упраўлення друкаваных сродкаў масавай інфармацыі і знешніх сувязяў Міністэрства інфармацыі Беларусі Уладзімір МАТУСЕВІЧ, які ў сваю чаргу пазнаёміў гаспадароў з беларускімі выданнямі, запрасіў смаленскія газеты браць удзел у штогадовай выставе «СМІ Беларусі». Будзем спадзявацца на новыя сустрэчы і праекты.

Ілона ІВАНОВА.

г. Смаленск.

Бойкі гандаль на марозе.

Беларускае адзенне для смалянак.

Шампанскае — ад «Амбасадора»

Пераднавагодняя мітусня традыцыйна звязана з падрыхтоўкай святочнага стала, абавязковым атрыбутам якога заўсёды з'яўляецца шампанскае.

Адыходны год для айчыннага рынку пеністых напояў характэрны тым, што ў Беларусі з'явіўся новы вытворца гэтага прадукту — ЗАТ «Мінскі завод вінаградных вінаў», гандлёвая марка якога — «Амбасадор» — вядома многім жыхарам рэспублікі.

Запуск вытворчасці, у якую кампанія інвеставала некалькі мільёнаў долараў, адбыўся ў маі гэтага года. За некалькі месяцаў прадпрыемства змагло набраць абароты, і цяпер яго магутнасць складае 350 тысяч бутэлек у месяц. Паводле слоў намесніка дырэктара па тэхналогіі ЗАТ «Мінскі завод вінаградных вінаў» Івана Троцкага, вытворчасць шампанскага — паказчык найвышэйшага майстэрства спецыялістаў прадпрыемства. Бо выпуск гэтага напою — вельмі складаны і працаёмісты працэс. Як-ніяк, а на выраб «шыпучай» прадукцыі высокай якасці некалькіх разнавіднасцяў — паўсалодкага, паўсухога і брута — адводзіцца каля трох месяцаў. А вінаматэрыял для вытворчасці шампанскага Мінскі завод вінаградных вінаў набывае ў Малдове ў свайго стратэгічнага партнёра — кампаніі «Vinaria din Vale», які мае высокую рэпутацыю на рынку пастаўшчыкоў вінаматэрыялаў.

Нядзіўна, што беларускае прадпрыемства ўжо паспела значна прасунуць уласнае шампанскае ў рады пакупнікоў. Пацвярджэннем таму з'яўляюцца заваяваныя ўзнагароды ў 2009 годзе: у Маскве на выставе Grand Collections — сярэбраны медаль, у Мінску на конкурсе ГУСТ — залаты.

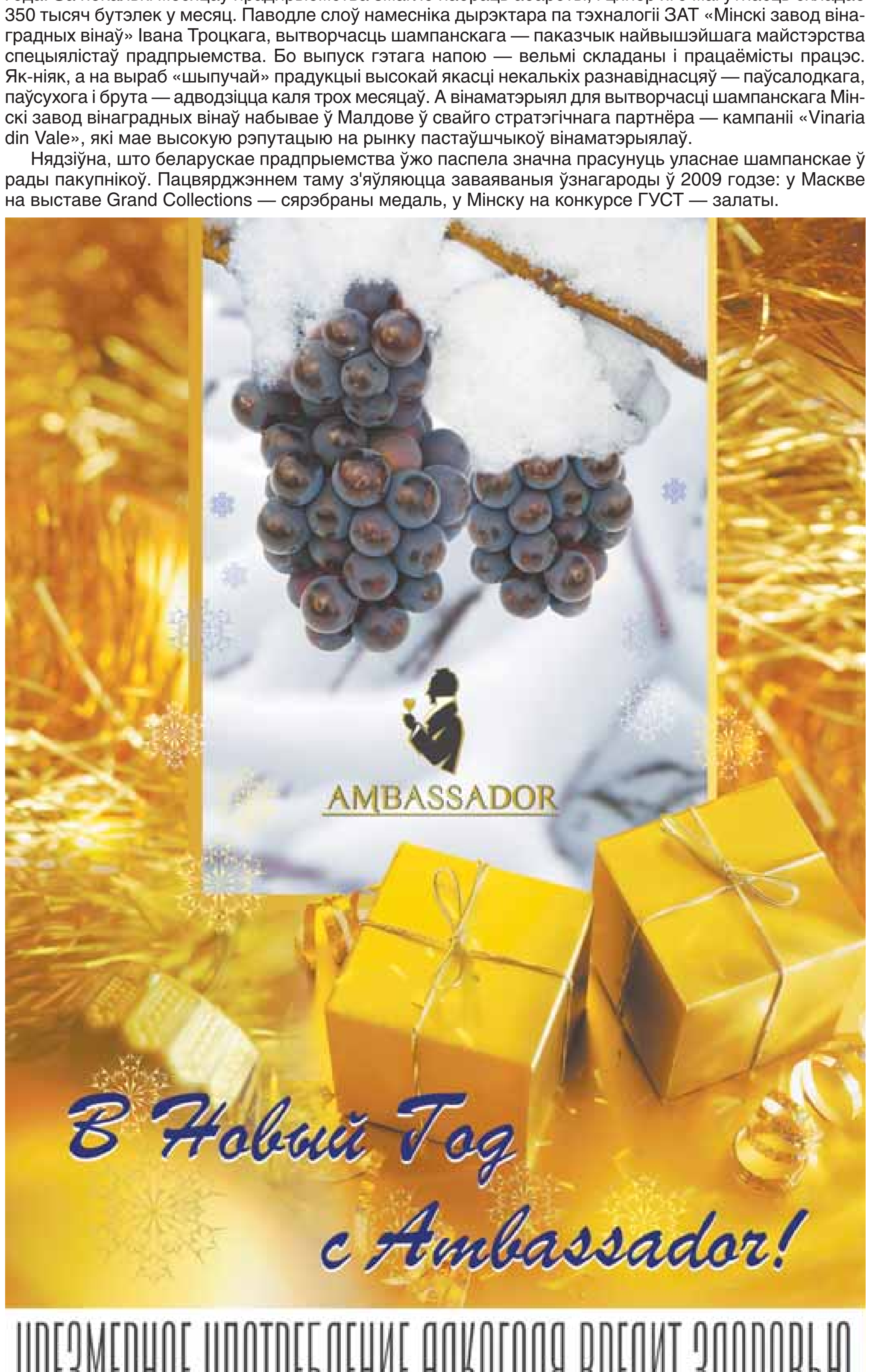

ЧРЕЗМЕРНОЕ УПОТРЕБЛЕНИЕ АЛКОГОЛЯ ВРЕДИТ ЗДОРОВЬЮ

З нагоды

Газаправод «Сярэдняя Азія — Кітай». Хто выйграў і хто прайграў

У мінулы панядзелак у Туркменістане адбылася падзея, якая мае не толькі эканамічнае, але і вельмі важнае геапалітычнае вымярэнне і якая прыцягнула зразумелую ўвагу СМІ розных краін. Тут прайшла цырымонія адкрыцця самага доўгага ў свеце газаправода пад назвай «Сярэдняя Азія — Кітай». Аб значнасці падзеі сведчыць той факт, што ў ёй прымалі ўдзел прэзідэнты чатырох краін — Кітая, Туркменістана, Казахстана і Узбекістана.

Як адзначае польская газета «Дзеннік газэты правнэй», «Масква пацярпела ад уласнай зброі. Кітай змовіўся з Туркменістанам і пабудаваў гіганцкі трубаправод у абыход Расіі. Дзякуючы гэтаму, Пекін становіцца найважнейшым гульцом у рэгіёне, а былыя рэспублікі СССР атрымліваюць новага партнёра і не знаходзяцца ўжо ў залежнасці ад Масквы».

Па працягласці новаму газаправоду няма роўных у свеце, ён налічвае 7 тыс. кіламетраў, з якіх 1833 км праходзяць праз Туркменістан, Узбекістан і Казахстан, а астатнія 5,5 тыс. кіламетраў праз увесь Кітай. Для параўнання: ямалскі газаправод з Сібіры ў Заходнюю Еўропу, які перасякае Польшчу, разлічаны на 4 тыс. км даўжыні. Аднак ямалская труба будуецца ўжо 15 гадоў, і будаўніцтва яшчэ не завершанае, а на пракладку трубы з Сярэдняй Азіі ў Кітай спатрэбіліся няпоўныя тры гады.

Прэзідэнт Туркменістана Гурбангулы Бердымухамедаў з пафасам выказаўся аб тым, што пабудаваны газаправод абновіць старажытны шаўковы шлях, які служыў калісьці для інтэнсіўнага тавараабмену паміж Азіяй і Еўропай. Лідар Кітая выказаўся больш прадметна: «Мы былі вымушаныя аб'яднаць нашы сілы ў цяжкі для свету перыяд. І я спадзяюся, што дзякуючы гэтым інвестыцыям мы будзем не толькі добрымі суседзямі, але таксама добрасумленнымі партнёрамі». На погляд Ху Цзіньтаа, газаправод з'яўляецца адным з падмуркаў для наладжвання ўзаемнага супрацоўніцтва і кааперацыі паміж Кітаем і Туркменістанам.

Пакуль за 27 месяцаў намаганнямі васьмі тысяч рабочых пабудавана першая частка газаправода. Другая будзе завершана да сярэдзіны 2011 года. Яшчэ сёлета па новым газаправодзе мяркуецца перапампаваць у Кітай 150 млн кубаметраў блакітнага паліва. У наступным годзе ў Паднябесную паступіць ужо 6 млрд кубаметраў, а праз тры гады — 40 млрд кубаметраў, галоўным чынам з туркменскага залежу Паўднёвы Ёлатан. Яго запасы складаюць да14 трыльёнаў кубаметраў газу, гэта адно з пяці найбуйнейшых газавых радовішчаў свету.

Для эканомікі Кітая, якая інтэнсіўна развіваецца, пастаўкі сыравіны з Туркменістана маюць жыццёва важнае значэнне, што выявілася на практыцы ў мінулым лістападзе, калі з-за ранніх маразоў былі абмежаваныя пастаўкі газу для прадпрыемстваў дзеля стварэння зімовых рэзерваў для насельніцтва. З недаборам розных відаў сыравіны, якія калісьці турбавалі Кітай, Пекін ужо спраўляецца, а вось з дэфіцытам газу — пакуль яшчэ не. Замоўленыя Кітаем пастаўкі з Сярэдняй Азіі, адзначае польская «Газета выборча» — гэта чвэрць газу, які Расія экспартуе штогод у Заходнюю Еўропу. І менавіта Расія, падкрэслівае далей газета, «трымала дагэтуль у кулаку багатыя на газ дзяржавы Сярэдняй Азіі, карыстаючыся сеткай экспартных газаправодаў, пабудаваных у часы СССР. Гадамі «Газпрам» раўніва пільнаваў манаполію на газаправоды і змушаў дзяржавы Сярэдняй Азіі танна прадаваць сваю сыравіну, калі яны жадалі штосьці зарабіць на экспарце ў Еўропу». Труба ў Кітай вызваляе Сярэднюю Азію ад гэтай манаполіі, а Пекін атрымаў козыры ў перамовах, якія гадамі вядуцца з Расіяй адносна паставак яе газу.

— Кітай напісаў сапраўдную гісторыю поспеху. Ён здолеў дзейнічаць у Сярэдняй Азіі так, як гэта не атрымалася ні ў якой іншай дзяржавы, — сказала цытаваная агенцтвам АФП Анэта Бор з лонданскага інстытута палітычных даследаванняў «Хэтам хаўз». Аналітыкі не могуць адысці ад здзіўлення, як Пекін з такой лёгкасцю забяспечыў свае інтарэсы ў рэгіёне, дзе дамінавала Расія яшчэ з царскіх часоў.

— Усё большая прысутнасць Кітая ў Сярэдняй Азіі з'яўляецца хутчэй вынікам памылак расійскай знешняй палітыкі, чым следствам непасрэднай стратэгіі Пекіна адносна ангажаванасці ў сумежных дзяржавах, — сцвярджае Сара Міхаэльс з кансалтынгавай фірмы «Оксфард аналітыка», якую цытуе агенцтва Рэйтар. «Газета выборча» нагадвае, як у красавіку рэзкі выбух знішчыў галоўны экспартны газаправод з Туркменістана ў Расію і Ашгабад афіцыйна абвінавацію «Газпрам», які нібы справакаваў гэтую аварыю. Трубу адрамантавалі, але расіяне дагэтуль не аднавілі экспарт туркменскага газу, на чым Ашгабад штомесяц губляе 1 млрд долараў. Міхаіл Карчэмкін, аналітык фірмы East European Gas Analysis, падкрэсліваў, што «Газпрам» скарыстаўся аварыяй газаправода, таму што з-за форс-мажорных акалічнасцяў не павінен быў купляць туркменскі газ па ўзгодненых цэнах, і таму змог павялічыць экспарт сыравіны з уласных залежаў. І адбываецца ўсё гэта падчас крызісу, калі спажыванне газу зменшылася і «Газпром» незадаволены скарачэннем экспарту ўласнага газу.

Тым часам Кітай не скупіцца на грошы і толькі сёлета выдзеліў Туркменістану пазыку ў суме 4 млрд долараў на эксплуатацыю залежаў газу, а казахам — 10 млрд долараў. Пекін з уласнай кішэні выклаў таксама сродкі на газаправод з Сярэдняй Азіі.

Аднак больш за ўсё ад кітайскіх поспехаў, падкрэсліваюць замежныя СМІ, можа страціць Еўропа. ЕС падтрымлівае будаўніцтва трубы «Набукка», па якой прадугледжваецца перапампоўка газу ад Каспійскага мора і з Сярэдняй Азіі. Аднак толькі з мінулага лета ЕС вядзе перамовы аб энергетычным супрацоўніцтве з Ашгабадам. І ў той час, калі ў сталіцах Еўропы толькі дыскутуюць аб пакупках газу ў Азіі, Кітай ужо пампуе для сябе гэтую сыравіну.

Міхаіл БАЦЯН.

Падпіска-2010

СВАЕ ЛЮДЗІ Ў КРАІ АЗЁРАЎ

— Маразы не адбіваюцца на падпісной кампаніі, — расказвае **дырэктар Браслаўскага раённага вузла сувязі Аляксандр СІДАРОВІЧ**. — Для таго, каб колькасць чытачоў не падала, пошта робіць усё магчымае, але праблема ў тым, што падпіска ў асноўным трымаецца на чытачах, якія сябруюць са сваімі выданнямі не адзін год, і добрая частка з іх — людзі сталага веку, а прыцягнуць сучасную моладзь, якой больш даспадобы інтэрнэт, вельмі складана.

Прынамсі, менавіта Браслаўскі раён адзін з самых «дасведчаных»: на 1000 чалавек тут прыпадае 768 падпісчыкаў (!). І, як заўважаюць супрацоўнікі пошты, у нашай газеты склаўся амаль што свой «штат» падпісчыкаў, якія сцвярджаюць, што ніколі не прамяняюць гэта выданне ні на якое іншае. Найбольш нашых прыхільнікаў жыве ў Ахрэмаўцах, Дубраўцы, Казянах, Пагошчы, Зараччы, Відзах, Друйску, Друі, Опліce. Паштальёнам, якія працуюць у гэтых мясцінах, перададзена «фірмовая» экіпіроўка — майкі і кепкі з лагатыпам «Звязды». Вялізны дзякуй гэтым людзям за іх нялёгкую працу — на Браслаўшчыне больш 600 невялікіх населеных пунктаў, і каб дабрацца да кожнага чытача, паштальёнам даводзіцца пераадольваць участкі ў 12—15 кіламетраў. Летам выручае веласіпед, а ўзімку даводзіцца дабірацца пехатою. І пры любым надвор'і, нават у такія маразы, як цяпер, усе выданні павінны быць дастаўленыя да чытачоў да 16 гадзін.

У «Звязды» ёсць свае людзі на пошце: не менш за 30 гадоў бухгалтар Браслаўскага РВПС Раіса Данілава чытае нашу газету. «Сёння рэдка можна пачуць беларускую мову. Людзі пачынаюць яе забываць, нашы дзеці ёй не валодаюць. Нават я размаўляю па-руску, але мне прыемней чытаць родную газету на роднай мове. І шмат хто з чытачоў «Звязды» выбірае яе менавіта з-за мовы, — заўважае жанчына. — Я чытаю газету з пачатку да канца, нам з мужам падабаецца разгадваць красворды, шмат тут карыснага пра сельскую гаспадарку, не трэба шукаць ніякія пастановы, яны друкуюцца ў газеце. Жадаю газеце працвітання, і пабольш чытачоў. Калі іх колькасць будзе павялічвацца, будзе больш людзей, якія любяць родную мову».

У сваю чаргу, мы пажадаем працвітання Браслаўшчыне, азёрнаму краю, дзе ўлетку жыхароў бывае менш, чым турыстаў. Апошнія, дарэчы, прыходзяць у захапленне ад мясцовай прыроды, ад летняга россыпу чарніц, суніц і журавін. І, вядома ж, іх прыемна здзіўляюць мясцовыя жыхары, добразычлівыя і адкрытыя (тут спрадвеку давяраюць людзям, у вёсках амаль няма платоў, межаў паміж надзеламі). А яшчэ на Браслаўшчыне вельмі любяць свой край. Мясцовыя школьнікі сабралі шмат унікальнай краязнаўчай інфармацыі — ад песень, легенд, паданняў да ўспамінаў з часоў Другой сусветнай вайны малалетніх вязняў, людзей, якія жылі ў акупацыі, ветэранаў. Амаль у кожнай школе свой музей, а вучні і настаўнікі могуць праводзіць экскурсіі на найвышэйшым узроўні, таму што да дробязяў ведаюць гісторыю свайго краю. Школьнікі ўдзельнічаюць у раскопках, знаходзяць магілкі невядомых салдат з часоў Першай і Другой сусветных войнаў, збіраюць інфармацыю аб вёсках, якія знікаюць, робяць шыкоўныя навуковыя працы на матэрыяле, сабраным у іх мясцовасці. Так, у Грытунах дзеці знайшлі, раскапалі і апісалі лінію абароны яшчэ часоў Першай сусветнай вайны. У Дрысвятах захаваўся шыкоўны сядзібны парк з унікальнымі раслінамі, якія даследаваныя і апісаныя школьнікамі. У Друі знойдзены Барысаў камень, і школьнікі паспрабавалі расшыфраваць на ім надпісы. Першая школа Браслава сабрала матэрыял аб медсёстрах Вялікай Айчыннай вайны, а настаўнік гісторыі 2-й школы даследаваў паходжанне сучасных і старых назваў горада. Вучні Ахрэмаўскай школы запісалі нават рэцэпты народнай медыцыны ад мясцовых знахараў. І гэта толькі павярхоўны пералік таго, што робіцца ў Браслаўскіх школах для захавання цікавай, багатай гісторыі свайго краю, яго традыцый, культуры.

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ.

Паважаюць «Звязду» за... нестандартны падыход

НА галоўным паштовым аддзяленні Віцебска адбылася прэзентацыя «Звязды». На плошчы ўпершыню паставілі галоўную ёлку вобласці, залілі каток. Цяпер працягваюць манціраваць луна-парк. Наша сустрэча з чытачамі пачалася паралельна з пачаткам рабочага перапынку. У гэты час, як заўсёды, тут было шмат людзей. Сярод іх аказаліся і нашы чытачы.

— Я люблю «Звязду» за тое, што яна вельмі насычаная па змесце. Журналісты стараюцца знайсці нестандартны падыход да асвятлення тэмаў, — такімі думкамі пра «Звязду» падзяліўся наш чытач з Віцебска **Валерый Мікалаевіч СПАТКАЙ**. Ён зайшоў на пошту аплаціць камунальныя паслугі і нечакана для сабе трапіў у госці да прадстаўнікоў «Звязды» падчас прэзентацыі нашай газеты. — Падабаецца як пішуць Ларыса Цімошык, Вікторыя Целяшук, Валянціна Доўнар, шмат іншых аўтараў. Уладзімір Здановіч аператыўна асвятляе галоўныя міжнародныя спартыўныя падзеі. Вельмі цікава чытаць артыкулы пра тое, як захаваць здароўе. Падабаецца рубрыка пра аграгарадкі, што выходзіць пры падтрымцы МТС. Хочацца, дарэчы, каб людзям старэйшага пакалення больш тлумачылі пра магчымасці аплаты тых жа камунальных паслуг пры дапамозе мабільніка.

Сваімі ўражаннямі ад газеты падзяліўся і **інспектар аддзялення па ідэалагічнай рабоце і кадрах Віцебскага абласнога ўпраўлення «Ахова» Сяргей ПАНІМАШЧАНКА**.

— Сярод супрацоўнікаў «Аховы» нямала падпісчыкаў «Звязды», — кажа ён. — Добра, што ў «Звяздзе» цяпер выходзіць спецыяльная ўкладка, прысвечаная дзейнасці «Аховы». Міліцыянерам — героям артыкулаў прыемна прачытаць пра сябе, паказаць газету сваякам, сябрам. «Звязда» аператыўна піша пра тое, што адбылося ў краіне. У лепшы бок змянілася ўкладка «Чырвоная змена».

Арганізаваць сустрэчу з чытачамі нам вельмі дапамаглі **дырэктар Віцебскага філіяла РУП «Белпошта» Сяргей МАКСАК, начальнік аддзела распаўсюджвання друку Таццяна РУТКІС**, іншыя работнікі пошты. За што мы ім шчыра ўдзячныя.

— У газеты ёсць свой твар, свая адметнасць, — расказвае **начальнік аддзела ідэалагічнай работы Віцебскага гарвыканкама Дзяніс ГЛУТКІН.** — Хочацца, каб у наступным годзе — юбілейным годзе Перамогі — больш расказвалася пра ветэранаў, якіх засталося няшмат.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

Калі вы падпісаліся на газету **«Звязда» на I квартал або 1-е паўгоддзе 2010 года** — запаўняйце картку ўдзельніка, выразайце і дасылайце яе **да 8 студзеня** ў рэдакцыю на адрас: **220013, Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10А**.

Падпісчыкі могуць выйграць электрафены, пыласосы, тэлевізары, печ ЗВЧ і халадзільнік. Розыгрыш прызоў адбудзецца **11 студзеня 2010 г.**, вынікі публікуюцца ў газеце «Звязда» **па 21 студзеня 2010 г.**

Дастаўку тэлевізараў і халадзільніка ажыццяўляе рэдакцыя. Атрымаць прыз можна самастойна ў рэдакцыі **па 25 сакавіка 2010 г.** пры падачы квітанцыі аб падпісцы на «Звязду» на I квартал або 1-е паўгоддзе 2010 года і пашпарта. **Пасля 25 сакавіка** выдача прызоў спыняецца і прэтэнзіі падпісчыкаў не прымаюцца.

Правілы гульні чытайце ў газеце «Звязда» за 25.11.09.

Тэрмін правядзення гульні — з 25.11.09 па 30.03.10.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі № 1597 ад 23.11.09, выдадзена Міністэрствам гандлю РБ.

8 **Картка ўдзельніка — падпісчыка «Звязды» на I квартал або 1-е паўгоддзе 2010 года**

Прозвішча, імя, імя па бацьку ______

Падпіска аформлена і аплачана ў ______
(аддзяленне сувязі)

______ **на I кв. або 1–е паўг. 2010 года**

Хатні адрас і тэлефон [ ] ______
(індэкс)

Удачы ў розыгрышы!

Ф.СП-1

Міністэрства сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету

ЗВЯЗДА з бясплатнымі ўкладкамі: «ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА», «МЕСТНОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ», «КРАІНА ЗДАРОЎЯ», «ЖЫРАНДОЛЯ», «КУПЛЯЙ ЛЕПШАЕ!», «РАДАР», «АХОВА», «СВАЯ СПРАВА», «ТВАЕ ПРАВЫ»

(індэкс выдання)

Колькасць камплектаў

на 2010 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Каму

Куды

(прозвішча, ініцыялы)

(адрас)

(паштовы індэкс) (горад, населены пункт)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТКА на газету

ПВ | месца | літар

(індэкс выдання)

ЗВЯЗДА з бясплатнымі ўкладкамі: «ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА», «МЕСТНОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ», «КРАІНА ЗДАРОЎЯ», «ЖЫРАНДОЛЯ», «КУПЛЯЙ ЛЕПШАЕ!», «РАДАР», «АХОВА», «СВАЯ СПРАВА», «ТВАЕ ПРАВЫ»

Кошт: падпіскі ______ руб.; пераадрасоўкі ______ руб.

Колькасць камплектаў

на 2010 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Каму

Куды

(прозвішча, ініцыялы)

(адрас)

(паштовы індэкс) (горад, населены пункт)

Крынічка

«Цякла тут з лесу невялічка
Травой зарослая крынічка».
Якуб КОЛАС.

Рубрыку вядзе Валянціна ШПІЛЕЎСКАЯ, тэл. 285 88 81 № 43 (332)

Слоўнік дачніка

Вірус — мікраарганізм, нябачны вокам, узбуджальнік хваробаў.
Пазакаранёвая падкормка — апырскванне лістоў раслін растворам, які змяшчае пажыўныя рэчывы.
Выганка — паскарэнне росту раслін за кошт стварэння аптымальнага рэжыму тэмпературы (звычайна шляхам яе павышэння).
Гербіцыд — хімічны сродак барацьбы з пустазеллем.
Інсектыцыд — хімічны сродак барацьбы са шкоднымі насякомымі.
Гумус — арганічныя рэчывы глебы, якія згнілі і якія надаюць ёй урадлівасць.
Дзяленне кораня — спосаб размнажэння шматгадовых раслін.
Дзярніна — верхні слой глебы, густа пранізаны каранямі раслін.
Дрэнаж — працэс адводу падземных водаў.
Кампост — арганічныя матэрыялы (рэшткі), якія згнілі.
Міжрадкоўе — прастора паміж двума суседнімі радкамі.
Мульча — слой рыхлага матэрыялу, напрыклад, саломы, торфу.
Мутант — расліна, якая адрозніваецца па якой-небудзь генетычнай прыкмеце ад тыповых прадстаўнікоў гатунку.

Барацьба з мышамі

Мышы не толькі псуюць харчовыя прыпасы, адзенне, абутак, яны яшчэ распаўсюджваюць шмат якія інфекцыйныя хваробы, небяспечныя для чалавека, таму нават іх прысутнасць у памяшканні не толькі непажаданая, але і шкодная. Мышы — носьбіты вірусаў такога захворвання, як гемарагічная ліхаманка, успышкі гэтага захворвання бываюць часцей за ўсё вясной, калі пачынаецца дачны сезон, а мышы ўсю зіму бегалі па дачы, як у сябе дома, і ў дамку і разносілі інфекцыю. Вось чаму, калі вы заўважылі прысутнасць няпрошаных гасцей, адразу трэба ў доме ўсё праветрыць, ператрэсці, прамыць, яшчэ лепш прадэзынфекцыяваць.

Прынады можна прыдумаць самыя розныя, толькі б эфектыўна змагацца з грызунамі. Вось адзін са спосабаў: змяшаць муку і гіпс ці алебастр у роўных частках і насыпаць у талерачку, а побач паставіць яшчэ талерачку з вадой, калі мышы з'ядуць прынаду, ім захочацца піць, яны пацягнуцца да вады, гіпс з вадой застываюць і мышы гінуць.

На садовых участках трэба пад кожнае дрэўца пакласці з восені кавалак абпаленага лямцу, паху якога мышы не пераносяць, таму і дрэвы абмінаюць.

Лімон у пакоі

«У мяне дома расце лімон і яму ўжо 6 гадоў. Рос ён добра, цвіў, гэтым летам было два лімончыкі. Але цяпер лісты пачалі жаўцець і ападаць. Паліваю і падкормліваю раз на месяц. Падкажыце, калі ласка, што яшчэ зрабіць, каб ратаваць лімон».

Місюля Я.Д., *в. Падлессе, Слуцкі раён.*

Шаноўная Яўгенія Дзмітрыеўна, мы крышачку нагадаем, як даглядаць лімоны, на што яны хварэюць, чаму гэта адбываецца, а вы параўнайце, што ў вас не так.

Зімой, калі светлавы дзень кароткі, цытрусавыя дрэвы пажадана ўтрымліваць пры тэмпературы 7—14 градусаў цяпла. Дрэва пры такой тэмпературы «засынае» і не патрабуе добрага асвятлення. Калі дрэва вырошчваюць у цёплым пакоі, з тэмпературай паветра +18—+22 градусы, яго пажадана дадаткова дасвечваць так, каб агульны светлавы дзень складаў 10—12 гадзін у суткі. Лепш за ўсё дасвечваць ртутна-вальфрамавай ці люмінесцэнтнай лямпамі.

Дрэва абавязкова паліваюць угнаеннямі 2-3 разы на месяц. Зімой, калі расліна «спіць», падкормку робяць радзей. Дазіроўка — чатырохлітровы гаршчок з дрэвам паліваюць 1 шклянкай падкормкі.

1-ы варыянт

Свежы конскі гной разбаўляюць 1:1 і ставяць на 5—7 дзён брадзіць у закрытым слоіку. Перад палівам жыжку працэджваюць і разводзяць вадой 1:10. Акрамя гэтага, два разы на год расліны паліваюць жалезным купарвасам 3 г на 1 л вады і вельмі слабым, крышку ружовым колерам, растворам марганцоўкі.

2-і варыянт

Апошнім часам замест гною пачалі прымяняць мінеральныя ўгнаенні з мікраэлементамі. 2-3 грамы ўгнаенняў разводзяць у 1 літры вады. Універсальнае ўгнаенне «цытрусавая сумесь» мае ў сваім складзе ўсе неабходныя для лімона мікраэлементы. Гэта марганец, бор, цынк, жалеза, калій, азот і інш.

Амаль здаровыя лісты пачынаюць ападаць па наступных прычынах: аслабленне расліны зімой пры слабым асвятленні і высокай тэмпературы паветра; паліў халоднай вадой у вельмі высокім тэмпературным рэжыме; лішак вільгаці ў глебе; парушэнне кіслотна-шчолачнага балансу глебы, калі дрэўца бывае заліта і глеба закісае, тады расліну давядзецца перасаджваць.

Саджанцы лімона, апельсіна і іншых цытрусавых у 1-3-гадовым узросце перасаджваюць кожны год у свежую глебу. Дарослыя расліны раз на 2-3 гады. Лімоны перасаджваюць у любы час года, але лепш за ўсё вясной. Глеба павінна быць пажыўнай і рыхлай. Як варыянт: 2 часткі лугавога дзёрну (лёгкага суглінку), 2 часткі ліставой зямлі, 1 частка перагною і 1 частка буйнога (як грэцкія крупы) пяску. Дрэва будзе менш пладаносіць, калі выкарыстаць агародную зямлю. Можна купіць у краме. Для цытрусавых падыходзіць зямля «Лімон», «Ружа».

Паліваюць цытрусавыя водаправоднай вадой, якая адстаялася ад хлору, пакаёвай тэмпературы. Зімой ваду крыху падаграваюць.

Абрыкос па-беларуску

«Нягледзячы на тое, што абрыкос выключна паўднёвая расліна, у нас у Гомельскай вобласці яго развядзеннем займаюцца многія. Раскажыце ўвогуле пра ўласцівасці абрыкоса, якія характэрныя асаблівасці яго вырошчвання ў Беларусі?»

З. П. Вараб'ёва, *в. Чонкі, Гомельская вобласць.*

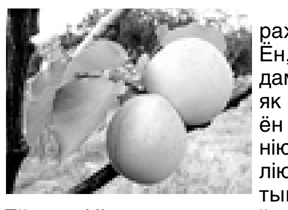

Абрыкос — старажытная расліна. Ён, як і персік, родам з Кітая. Больш як 2000 гадоў таму ён трапіў у Арменію, адтуль — у Італію і Грэцыю, а потым пасяліўся і ў Еўропе. Цікавасць да гэтай культуры асабліва ўзрасла ў апошнія гады, і ўраджаі здымаюць не толькі ў паўднёвых раёнах Беларусі, але і ў Віцебскай вобласці.

Плады абрыкоса прыемныя на смак, духмяныя, іх ужываюць у свежым, сушаным, кансерваваным выглядзе. Але найбольшую вядомасць ва ўсім свеце яны атрымалі ў выглядзе абрыкоса-сухафрукта пад назвай курага (палавінкі абрыкосаў), урук (абрыкосы з костачкамі) і кайса (абрыкосы без костачак). У пладах абрыкоса ў значнай колькасці назапашваюцца самыя розныя рэчывы, вельмі карысныя для чалавека. Асноўныя лекавыя ўласцівасці абрыкосаў вызначаюцца перш за ўсё высокім утрыманнем калію. Сучасная медыцына рэкамендуе ўжыванне абрыкосаў у якасці лячэбнага сродку пры захворваннях сэрца, асабліва ў стадыі дэкампенсацыі, пры парушэннях сардэчнага рытму, пасля інфаркту. Сушаныя і вяленыя абрыкосы выкарыстоўваюць і ў так званых «магніевых» дыетах, якія з'яўляюцца адным са сродкаў лячэння гіпертанічнай хваробы.

Для жыхароў, якія пражываюць у зоне радыеактыўнага забруджвання, важна ведаць, што ўжыванне ў ежу абрыкоса і прадуктаў яго перапрацоўкі перашкаджаюць засваенню арганізмам радыеактыўных элементаў. Плады абрыкоса валодаюць высокай здольнасцю аднаўляць гемаглабін у крыві. Па ўтрыманні караціну (правітаміна А) абрыкос займае другое месца сярод усіх пладова-ягадных культур. Таму абрыкос уводзяць у харчовы рэжым дзяцей для стымулявання росту. Плады абрыкоса, з'яўляючыся важнай крыніцай антыаксідантаў, падтрымліваюць у арганізме на нізкім узроўні колькасць свабодных радыкалаў, папярэджваючы тым самым утварэнне злаякасных пухлін; тармозяць працэс усмоктвання халестэрыну з ежы ў страўнікава-кішачным тракце.

У Сярэдняй Азіі да абрыкоса ставяцца як да вышэйшага дару Алаха, месцічы ўпэўненыя ў тым, што ён падаўжае маладосць і жыццё. Яшчэ гэты фрукт лічыцца «плодам прыгажосці»: ён амаладжвае скуру і ўмацоўвае валасы. Турэцкія медыкі ў выніку шматгадовых даследаванняў прыйшлі да высновы, што некалькі свежых або сушаных абрыкосаў у дзень неабходны мужчынам як паветра: гэты цуда-плод павышае патэнцыю.

У навуковай і народнай медыцыне таксама шырока выкарыстоўваецца насенне абрыкосаў, абрыкосавы алей. Напрыклад, насенне костачак слівы, вішні, персікаў есці нельга, у іх змяшчаецца яд — сінільная кіслата, а вось насенне абрыкосаў прыносіць карысць. У залежнасці ад гатунку яны бываюць салодкія і горкія. Салодкае насенне абрыкоса па смаку не саступае міндалю. З абрыкосавага насення гатуюць арэхавыя начынкі для карамелі і цукерак. Горкае насенне з-за высокага ўтрымання амігдаміну ў ежу не выкарыстоўваецца. Затое гэта рэчыва павышае супраціўляльнасць арганізма пры прамянёвай хваробе. Аднак калі ў арганізм трапіць вялікая колькасць амігдаміну, пад уздзеяннем ферменту эмульсіну адбываецца ўтварэнне сінільнай кіслаты.

Ва ўсходняй медыцыне сумессю здробненага насення абрыкоса і расліннага алею лечаць гемарой. Дарэчы, усім вядомы актываваны вугаль таксама «абавязаны»... абрыкосу: яго робяць са шкарлупіння костак. І, зразумела, насенне шырока выкарыстоўваецца ў касметалогіі. У народнай медыцыне Азербайджана ўпершыню знайшлі прымяненне абрыкосавай камедзі, яе выкарыстоўваюць як супрацьяддзе пры атручэннях.

Усе гэтыя карысныя ўласцівасці пладоў абрыкоса захоўваюцца і ва ўмовах Беларусі.

У натуральных умовах абрыкос расце ў горных раёнах Кітая і Сярэдняй Азіі, дзе шмат сонечных дзён, а зіма кароткая. Зразумела, у нашых кліматычных умовах абрыкос дастаўляе шмат сур'ёзных праблем: нерэгулярна або слаба пладаносіць, недаўгавечны і інш. Але калі добра ведаць біялагічныя асаблівасці, слабыя месцы гэтай выдатнай расліны і не капіраваць прыёмы агратэхнікі іншых традыцыйных пладовых культур, то абавязкова вы дасягнеце поспеху. Таму спадзяёмся, шаноўная Зінаіда Паўлаўна, вы, а таксама іншыя нашы чытачы, выкарыстаўшы нашы парады, пазбегнуць памылак і атрымаюць добры ўраджай.

Пра капрызы абрыкоса, яго слабасці і асаблівасці вырошчвання чытайце ў найбліжэйшых выпусках рубрыкі.

У КЛІМАВІЧАХ ТВОРАЦЬ ДАБРО

«Твары дабро» — так назвалі пераднавагодняе дзіцячае свята райвыканкам і раённыя арганізацыі БРСМ і Чырвонага Крыжа, якія выступілі арганізатарамі.

На фестывалі дзеці спявалі, гралі на музычных інструментах, танцавалі, паказвалі тэатральныя кампазіцыі, дэманстравалі малюнкі і мастацкія вырабы. Асаблівая ўвага нададзена творчасці сем'яў, у якіх выхоўваюцца дзеці-інваліды і з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця.

Ул. інф.

Филиал «Центр «Белтехинвентаризация»

❖ **Оценка оборудования и транспортных средств**
❖ **Оценка недвижимости и сетей всех форм собственности**

Извещает о проведении аукциона по продаже права на заключение договоров аренды торговых мест, принадлежащих ОАО НТК «Алеся», 21 января 2010 г.

№ лота	Наименование торгового объекта	Цель использования	Местоположение	Начальная цена продажи лота, бел. руб. (с учетом НДС 18 %)	Сумма задатка, бел. руб. (с учетом НДС)
1	Торговый объект площадью 7,0 м²	Торговля непродовольственными товарами, оказание услуг	Магазин № 16 «Лесной» г. Гомель, ул. Зайцева, 67	3 000 000	300 000
2	Торговый объект площадью 4,0 м²	Торговля непродовольственными товарами, оказание услуг	Магазин № 4 «Алеся» г. Гомель, ул. Ильича, 30	1 650 000	165 000
Открытый аукцион состоится в 12.00 21 января 2010 г. в Гомельском областном управлении Филиала «Центр «Белтехинвентаризация» по адресу: г. Гомель, ул. Красноармейская, 34 «а».					
1	Торговый объект № 10 площадью 5 м²	Торговля зоотоварами	Магазин № 10 «Черниговский» г. Гомель, ул. Ильича, 301	2 200 000	220 000
2	Торговый объект № 23 площадью 5,5 м²	Торговля зоотоварами	Магазин № 23 «Хрустальный» г. Гомель, ул. Ильича, 87 «а»	2 400 000	240 000
3	Торговый объект № 17 площадью 3 м²	Организация продаж страховых услуг	Магазин № 17 «Ипуть» г. Гомель, ул. Свердлова, 3 «а»	1 300 000	130 000
Закрытый аукцион состоится в 11.00 21 января 2010 г. в Гомельском областном управлении Филиала «Центр «Белтехинвентаризация» по адресу: г. Гомель, ул. Красноармейская, 34 «а».					

Ставка арендной платы 6 евро/м²

Срок аренды 12 месяцев, начиная с 1 февраля 2010 года.

1. К участию в открытом аукционе допускаются все желающие – индивидуальные предприниматели, юридические лица, в закрытом – физические, юридические лица, индивидуальные предприниматели, перечень которых предоставлен собственником торговых площадей, при условии предоставления следующих документов:

• заявление по установленной форме;

• копию платежного поручения, подтверждающего внесение задатка в размере, указанном в извещении. Задаток перечисляется на р/с 3012035310012 в филиале ОАО «БПС-Банк» по Минской области, код 331, УНП 102353509;

• юридические лица должны предоставить – оригинал и копии учредительных документов, индивидуальные предприниматели – оригинал и копию свидетельства индивидуального предпринимателя;

1.1 при участии в торгах представителя предоставляются:

- для юридического лица – документ, подтверждающий полномочия представителя на участие в аукционе и подписание необходимых документов, паспорт представителя;

- для индивидуального предпринимателя – паспорт или иной документ, удостоверяющий личность, нотариально заверенную доверенность.

2. После подписания протокола о результатах проведения аукциона с участниками, ставшими победителями, в течение 5 календарных дней будет заключен договор аренды торговых мест. Победитель аукциона не имеет права отчуждать право аренды торгового объекта третьим лицам, а также сдавать торговый объект в субаренду.

3. Денежные средства в счет оплаты за право на заключение договора аренды вносятся в четыре этапа: 1-й до 01.03.2010 – 25 %; 2-й до 01.06.2010 – 25 %; 3-й этап – до 01.08.2010 – 25 %; 4-й этап до 01.10.2010 – 25 %.

4. Документы для участия в торгах принимаются по адресу: г. Гомель, ул. Красноармейская, 34 «а» с 9.00 до 17.00 по рабочим дням. Документы принимаются до 20 января 2010 г. включительно.

5. Вознаграждение организатору аукциона 5 % за счет покупателя. Шаг аукционных торгов 5 %.

6. Заключительная регистрация в день аукциона с 10.00 до 12.00 по адресу: г. Гомель, ул. Красноармейская 34 «а».

Контактные телефоны: (0232) 77 52 78; 77 52 87 (факс).

Могилевское городское коммунальное унитарное специализированное автопредприятие

объявляет открытый конкурс

Предмет закупки:
- мусоровоз с задней загрузкой — 1 единица,
- мусоровоз с боковой загрузкой — 2 единицы.

Предложения принимаются до 16.00 29.01.2010 г. по адресу: 212013, г. Могилев, Гомельское шоссе, 58А.

Справки по тел/факс: 8 0222 47 97 84, 46 14 07.

УНП 700226462

POST factum

ТОЙ, ХТО ВЫГЛЯДАЕ МАЛАДЗЕЙ СВАІХ ГАДОЎ, МОЖА ПРАЖЫЦЬ ВЕЛЬМІ ДОЎГА

Як перадае BBC, да такіх высноў прыйшлі дацкія вучоныя, якія параўналі 390 пар двайнят. Усе фатаграфіі былі зроблены, калі ім было па 70-80 ці нават 90 гадоў.

Даследчыкі прасілі людзей розных прафесій адгадаць узрост двайнят па прадстаўленых фатаграфіях. Як высветлілася, тыя з двайнят, якія выглядалі маладзейшымі на фота, звычайна жылі даўжэй, чым іх браты і сёстры. Вучоныя знайшлі і верагодную біялагічную прычыну, якая тлумачыць такі вынік. Ключавыя фрагменты ДНК, так званыя целамеры, якія адказваюць за здольнасць клетак да ўзнаўлення, вызначаюць і тое, наколькі молада выглядае іх уладальнік. Лічыцца, што кароткія целамеры ўказваюць на хутчэйшае старэнне і могуць быць звязаны з некаторымі захворваннямі. У двайнят, якія прымалі ўдзел у даследаванні, даўжэйшымі целамерамі валодалі менавіта тыя, хто выглядаў маладзей.

На працягу сямі гадоў пасля заканчэння эксперыменту група даследчыкаў пад кіраўніцтвам прафесара Універсітэта Паўднёвай Даніі Каарэ Крыстэнсена выявіла, што, чым большую розніцу ва ўзросце давалі двайнятам апытаныя, тым большай была верагоднасць, што першым памрэ менавіта той з двайнят, які выглядаў старэй. Цікава, што вынікі не паказалі ніякай залежнасці ад узросту, полу ці прафесіі апытаных. Паводле слоў прафесара Крыстэнсена, магчыма, людзі, якія пражылі больш складанае жыццё, часцей паміраюць у маладзейшым узросце — цяжкае жыццё накладвае свой адбітак на твары.

Брытанскі прафесар Цім Спектар, які праводзіў уласнае вывучэнне пар двайнят, пацвердзіў, што яго даследаванне паказвае аналагічныя вынікі. «Магчыма, на працягласць жыцця важнае значэнне мае камбінацыя спадчынных прыкмет і навакольнага асяроддзя», — кажа ён. Ц. Спектар таксама адзначыў, што па знешнім выглядзе людзі нядрэнна вызначаюць і ўзровень здароўя чалавека на той ці іншай фатаграфіі, так што дактарам варта надаваць больш увагі знешнасці сваіх пацыентаў.

СІМПАТЫЧНЫХ СУПРАЦОЎНІЦ СЛУЖБЫ СУДОВЫХ ПРЫСТАВАЎ РАСІІ ЗРОБЯЦЬ ПРЫНАДАМІ ДЛЯ ДАЎЖНІКОЎ

Служба судовых прыставаў пасля скандалу, звязанага з незаконным выкарыстоўваннем фатаграфій дзяўчат-мадэляў для службовых мэтаў, вырашыла правесці «работу над памылкамі», але ад самога метаду вышуку даўжнікоў адмаўляцца не мае намеру.

Каб пазбегнуць у будучыні розных непрыемных інцыдэнтаў, служба судовых прыставаў збіраецца цяпер выкарыстоўваць уласныя рэсурсы. Як стала вядома «Расійскай газеце», ведамства збіраецца стварыць банк фатаграфій сваіх сімпатычных супрацоўніц, і ўжо з іх дапамогай на законных падставах завабліваць і прыцягваць да адказу даўжнікоў.

Як паведамлялася раней, прыставы ў Іжэўску без ведама 26-гадовай масквічкі Яны Кулікавай выкарыстоўвалі яе фатаграфію, змясціўшы яе ў сацыяльных сетках «Вконтакте.ру» і «Аднакласнікі.ру». Ад імені дзяўчыны аднаго даўжніка-камерсанта, які ўбачыў фатаграфію і запрашэнне да сяброўства ў Інтэрнэце, запрасілі нібы на спатканне ў рэстаран, дзе і арыштавалі за даўгі ягоны дарагі аўтамабіль. Такім чынам за два месяцы пры дапамозе дзяўчыны, якая нічога не падазравала, прыставы адлавілі траіх даўжнікоў, якія ў агульнай складанасці вярнулі дзяржаве каля 4 мільёнаў рублёў.

Можа і да сёння працягвалася б гэтая іх ініцыятыва, аднак Яна Кулікова, выпадкова ўбачыўшы па тэлевізары сюжэт пра поспехі ўдмурцкіх прыставаў, падала на іх у суд. Яна і просіць спагнаць у якасці кампенсавання 5 млн рублёў. Як лічаць спецыялісты, судовыя прыставы перавысілі свае службовыя паўнамоцтвы і парушылі правы чалавека на абарону яго выявы.

РАСІЯНІНУ АДМОВІЛІ Ў КРЭДЫЦЕ З-ЗА ЎСМЕШКІ Ў ПАШПАРЦЕ

Маскоўскі банк адмовіўся выдаць крэдыт нейкаму Яўгену Бацішчаву: прычынай адмовы стаў тварык з усмешкай (смайлік), якую малады чалавек намаляваў у сваім пашпарце ў графе «подпіс».

Як высветлілася, юрысты банкаўскай установы спрачаліся — сапраўдны пашпарт з такім подпісам, ці не. Справа ў тым што ні ў адным законе выразна не прапісана, якім павінен быць подпіс, піша газета «Маскоўскі камсамолец».

Ва ўпраўленні пашпартнай работы Федэральнай міграцыйнай службы заключылі, што спрэчны малюнак «не можа з'яўляцца сродкам, які ідэнтыфікуе асобу». Смайлік, на думку супрацоўнікаў міграцыйнай службы, нельга атаясамліваць з поўнай асобай.

Тым часам маці спадара Бацішчава паведаміла журналістам, што «сын ужо не першы раз ставіць смайлікі на афіцыйныя дакументы». Паводле яе слоў, не так даўно ён распісаўся тварыкам з усмешкай на даверанасці на прыватызацыю кватэры. Ніякіх нараканняў незвычайны подпіс не выклікаў.

«У законе прапісана, што подпіс павінен быць пастаўлены ў прысутнасці інспектара. А ўжо які ён будзе — вырашае кожны сам за сябе, — растлумачыў газеце супрацоўнік ФМС Расіі Сяргей Іваноў. — У мяне, напрыклад, быў выпадак, калі грамадзянка намалявала карону ў графе подпісу. Зрэшты, калі падобны подпіс выклікае сумненне, то можна пракансультавацца ў начальства. У выпадку яго пярэчання дакумент, вядома, прыйдзецца замяніць».

САПРАЎДНАСЦЬ ТУРЫНСКАЙ ПЛАШЧАНІЦЫ ПАД СУМНЕННЕМ ПАСЛЯ ЗНАХОДКІ Ў ІЕРУСАЛІМСКАЙ ПЯЧОРЫ

Археолагі выявілі ў Іерусаліме пахавальны пакроў, які адносіцца да часоў распяцця Хрыста. Па іх меркаванні, гэтая знаходка прымушае ўсумніцца ў сапраўднасці Турынскай плашчаніцы. Справа ў тым, што спосаб перапляцення і малюнак тканіны кардынальна адрозніваюцца ад палатна Турынскай плашчаніцы, паведамляе брытанская газета Daily Mail.

Радыевугляродны аналіз і прадметы, знойдзеныя ў пячоры, не пакідаюць сумнення ў тым, што пахаванне датуецца менавіта біблейскімі часамі. Палатно выраблена метадам простага двухбаковага перапляцення, а не дыяганальнага, як у Турынскай плашчаніцы, якое, як мяркуюць эксперты, з'явілася не раней Сярэдніх вякоў. Іерусалімская плашчаніца ўяўляе сабою не адзінае палатно, як Турынская, яна зроблена з некалькіх частак з асобным кавалкам тканіны для галавы.

Пакроў быў знойдзены побач з чалавечымі астанкамі ў запячатанай камеры пахавальнай пячоры. Тэсты ДНК паказалі, што пахаваны тут чалавек памёр ад сухот, магчыма, менавіта таму яго пахавальная пячора была запячатана, што зрабіла магчымым захаванне палатна і нават валасы чалавека на працягу 2000 гадоў.

Паводле слоў кіраўніка групы археолагаў, прафесара Шымона Гібсана, Турынская плашчаніца не адпавядала апісанням палесцінскіх пахавальных практык І стагоддзя. «Наша пахавальнае покрыва паказвае, што асобныя покрывы для галавы і для цела былі распаўсюджанай практыкай. Наяўнасць асобнага покрыва для галавы мела вялікае значэнне: ім закрывалі твар на той выпадак, калі чалавек насамрэч не памёр і ачуньваў — тады ён мог скінуць тканіну з твару і паклікаць на дапамогу. Такое даволі часта адбывалася ў старажытнасці, тады ж не было адпаведнага медыцынскага абсталявання», — сказаў Гібсан.

Паводле звычаю, сям'я наведвала магілу на трэці дзень пасля пахавання, каб праверыць, ці сапраўды іх сваяк памёр. Магчыма, мяркуе Гібсан, менавіта гэты звычай ляжыць у аснове евангельскай гісторыі пра тое, як вучні Хрыста прыйшлі да яго магілы на трэці дзень пасля распяцця і знайшлі яе пустой.

БРЫТАНЦЫ ВЫЗНАЧЫЛІ ЛЕПШУЮ МУЗЫКУ ДЛЯ АДЫХОДУ Ў СВЕТ ІНШЫ: AC/DC І СІНАТРА

Паміраць, дык з песняй, упэўнены брытанцы. Паводле апытання, падрыхтаванага адной з кампаній рытуальных паслуг, многія жыхары Злучанага Каралеўства не супраць сысці ў свет іншы пад гукі рок-музыкі: сярод фаварытаў — групы Queen і AC/DC.

Як высветлілася падчас гэтага своеасаблівага даследавання, песня Фрэнка Сінатры і Шырлі Басі My Way з'яўляецца самым папулярным з музычных твораў, якія выкарыстоўваюцца на пахаваннях. Акрамя таго, у пахавальны «чарт» патрапілі такія кампазіцыі, як Wind Beneath My Wings у выкананні Бэці Мідлер і Селін Дзіон, Time To Say Goodbye, выкананая Сарай Брайтман і Андрэа Бачэлі, і Angels Робі Уільямса, адзначае агенцтва France Press.

У сур'ёзным пахаванні многія брытанцы прытрымліваюцца кансерватыўных поглядаў і жадаюць адысці ў лепшы свет пад класіку — «Аве Марыю» Шуберта ці арыю прынца Калафа з оперы Пучыні «Турандот».

Значная частка рэспандэнтаў жадала б, каб на іх пахаванні прагучала песня Highway to Hell аўстралійскай рок-групы AC/DC, а таксама Another One Bites The Dust групы Queen і «Алілуя» знакамітага канадца Леанарда Коэна. Аднак некаторыя асабліва экзцэнтрычныя грамадзяне Злучанага Каралеўства гатовыя адправіцца на той свет і пад вясёлыя музычныя тэмы з тэлеперадач — скажам, з «Шоу Бэні Хіла» ці аўташоу Top Gear.

ПА ПРОЗВІШЧЫ «ГУАНТАНАМА»...

Жыхарка Саудаўскай Аравіі выявіла непрыемнае для сябе адкрыццё: муж за яе спінай называе яе «Гуантанама».

Жанчына высветліла гэта, калі яе муж выйшаў на справах, забыўшы дома свой мабільны тэлефон: у тэлефоннай кнізе яна запісана менавіта як «Гуантанама». Параўнанне з сумна вядомай турмой для тэрарыстаў на ваеннай базе ЗША на Кубе настолькі зняважыла жанчыну, што яна вырашыла неадкладна падаць на развод. Цікава, што да таго гэта пара мірна пражыла ў сумесным жыцці 17 гадоў.

Як адрэагаваў муж пакрыўджанай жанчыны на тое, што яна хоча развесціся, пакуль не паведамляецца.

СЁННЯ

Сонца

	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск —	8.27	15.50	7.23
Віцебск —	8.25	15.32	7.07
Магілёў —	8.17	15.40	7.23
Гомель —	8.05	15.45	7.40
Гродна —	8.41	16.07	7.26
Брэст —	8.33	16.16	7.43

Месяц

Першая квадра 24 снежня. Месяц у сузор'і Рыбаў.

Імяніны

Пр. *Аляксандры, Ангеліны, Аляксандра, Анатоля.*

К. *Вікторыі, Івоны, Віктара, Яна.*

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

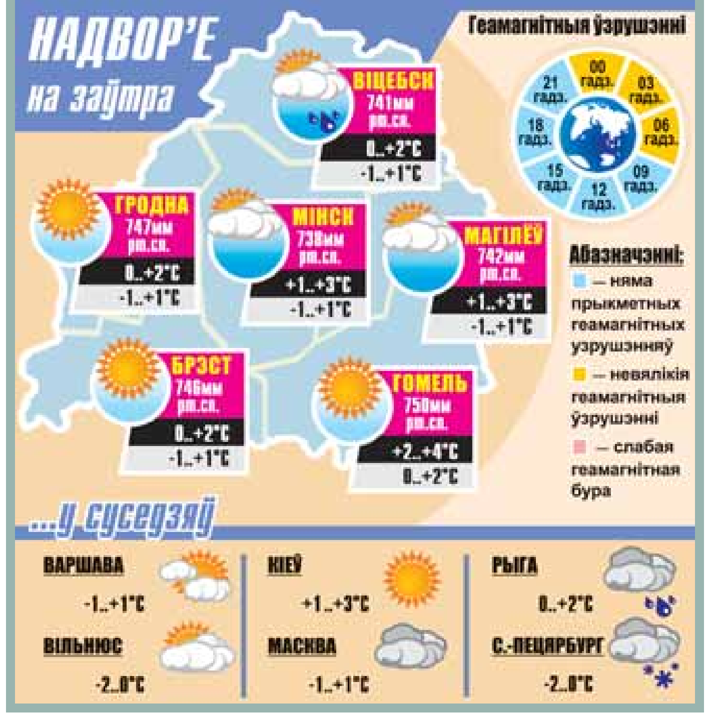

23 снежня

Дзве даты

1913 год — адбыўся першы палёт легендарнага расійскага 4-маторнага самалёта «Ілья Мурамец», створанага канструктарам І. Сікорскім. У час Першай сусветнай вайны выкарыстоўваўся як бамбардзіроўшчык (паднімаў да 800 кг бомбаў) і разведчык. Усяго было выпушчана 79 машын. Пераабсталяваныя самалёты «Ілья Мурамец» на пачатку 20-х гадоў выкарыстоўваліся на першых савецкіх грамадзянскіх авіялініях.

1765 год — нарадзіўся Пётр Іванавіч Баграціён, славуты рускі военачальнік. Удзельнік Італьянскага і Швейцарскага паходаў, войнаў з Францыяй, Швецыяй і Турцыяй. У вайне 1812 года на тэрыторыі Беларусі ля населеных пунктаў Закрэўшчына, Гудзевічы, Вішнёва, Карэлічы, Мір, Салтанаўка армія пад ягоным кіраўніцтвам нанесла цяжкі ўрон захопнікам. Падчас Барадзінскай бітвы на полі бою камандаваў левым крылом рускай арміі, быў смяротна паранены. Імем Баграціёна названы вуліцы ў Ваўкавыску, Лідзе, Мінску, Слоніме.

Цытата дня:

«Аб адной і той жа рэчы раніцай мы думаем адно, вечарам — іншае. Але дзе ісціна — у начных думках, ці ў дзённым роздуме?».

Альбер Камю (1913-1960), французскі пісьменнік, лаўрэат Нобелеўскай прэміі па літаратуры.

Віншую вас, нашы дарагія чытачы, з набліжэннем самага казачнага свята ў годзе і з пачаткам мітусні з гэтай нагоды. Увесь астатні да 31 снежня час мы з вамі носімся па крамах і рынках, выбіраючы падарункі і прысмакі. Шампанскае, аліўе, мандарыны — які ж Новы год без іх! Каб увесь наступны год удаўся, трэба ў навагоднюю ноч «задобрыць» гаспадара года, пачаставаўшы апошняга яго любімымі ласункамі. Надыходны год — год металічнага Тыгра, будзем старацца для яго. Стол у навагоднюю ноч пастаўце пасярэдзіне пакоя. У цэнтры стала павінна быць металічная ваза з любой садавіной жоўтага колеру. Таксама пастаўце на стол прыгожыя і арыгінальныя свечкі: жоўтыя або паласатыя (з двух колераў). У сувязі з тым, што гаспадар года ўсё ж драпежнік, то на стале ў абавязковым парадку павінна прысутнічаць мяса — лепш, калі яно будзе прыгатаванае на грылі. На гарнір можна прыгатаваць любыя стравы з бульбы, морквы і буракоў. Ну і што датычыцца напояў... Улічваючы баявую афарбоўку гаспадара года, на стале вітаюцца напоі жоўтых і чырвоных адценняў (шампанскае, каньяк, белае і чырвонае віно). Аднак злоўжываць спіртным не варта, інакш вы рызыкуеце страціць чалавечае аблічча і стаць падобным на Малпаў — адвечных ворагаў Тыгра, а гэтага паласаты драпежнік наўрад ці вам даруе. Ну і як заўсёды стол павінен ламацца ад ежы, пачастункі павінны быць самымі разнастайнымі — Тыгр абавязкова адзначыць вашу гасціннасць і аддзячыць: увесь год вы не адчуеце недахопу ні ў чым. Ну і напрыканцы адзначу, што традыцыйна за навагоднім сталом мы п'ём за адыходны год. Дык вось сёлета гэтага рабіць не варта — Тыгр і Бык не пераносяць адзін другога, таму не будзем злаваць гаспадара надыходнага года.

«ПРЫБРАНАЯ БУЛЬБАЧКА»

Такую бульбачку вельмі добра выкарыстоўваць у якасці гарніру. Выглядае яна проста цудоўна і ў тон святу атрымліваецца паласаценькай.

Абабраную бульбу змяшчаем у лыжку і наразаем, прыкладна як для смажання. Лыжка не дае да канца разрэзаць клубень. У гэтым і сакрэт прыгатавання. Бульбу раскладваем на блясе, кожны клубень змазваем сметанковым маслам або алеем. Не солім. Ставім у разагрэтую да 220 градусаў духоўку на 25 хвілін. Дастаём бляху і змазваем бульбу алеем другі раз, солім, пасыпаем паніровачнымі сухарамі і ставім прыкладна на 20 хвілін, да зарумяньвання. Як такая бульба выглядае на стале — ацаніце самі. Ну, а смак уявіць нескладана, бульба — яна і ў Афрыцы бульба, цяжка сапсаваць.

САЛАТА «СЛАНЕЧНІК»

Салата надзвычай лёгкая і смачная. Хоць калі на любую салату выкласці масліны і ўпрыгожыць яе чыпсамі, таксама атрымаецца вельмі прыгожы сланечнік.

__Вазьміце:__ *200 г адварной курынай грудкі, 200 г смажаных шампіньёнаў, 3 вараныя яйкі, 100 г сыру, 3 жаўткі, масліны без костачак, любыя круглыя чыпсы.*

Салату выкладваем слаямі, кожны слой пакрываючы маянэзам, у наступнай паслядоўнасці: здробненая курыная грудка; смажаныя шампіньёны; надзёртыя на буйной тарцы яйкі; сыр, таксама надзёрты на буйной тарцы; жаўткі, расціснутыя відэльцам (паліваць маянэзам гэты слой не трэба). Затым рэжам масліны на 4 часткі і зверху выкладваем на салату. Салату паставіць у халадзільнік на 12 гадзін, перад падачай на стол па краях салаты раскласці чыпсы і ў сярэдзіну насыпаць здробнены жаўток.

САЛАТА «ТЫГРЫЦА»

Яркая, сытная салата стане ўпрыгажэннем любога святочнага стала, але асабліва актуальная пры сустрэчы новага года Тыгра. Салата выкладваецца слаямі. Кожны прамазаць маянэзам.

Вазьміце: *250 г свініны (вэнджанай або смажанай), 2 вялікія цыбуліны, 2 вялікія морквіны, 3 яйкі, 150 г цвёрдага сыру, 100 г чарнасліву, 2 невялікія агуркі, 1 ч. лыжку папрыкі, 2 зубкі часнаку, маянэз.*

Цыбулю парэзаць паўкольцамі, пасмажыць да залацістага колеру на алеі, выкласці на папяровы ручнік, потым на талерку, калі астыне (першы слой). Свініну парэзаць дробна, лепш узяць вэнджаную, але можна і пасмажыць свежую (другі слой). Яйкі і сыр надзерці на буйной тарцы (асобна выкладваем трэці і чацвёрты слой). Агурок рэжам скрылікамі (пяты слой). Моркву трэба надзерці на буйной тарцы, абсмажыць на алеі да гатоўнасці, у канцы пасаліць, дадаць папрыку і расціснуты часнок. Калі астыне, накрываем салату, робім дэкор тыгравай шкуры чарнаслівам. На 2-3 гадзіны ставім у халадзільнік, для прамочвання. Салата вельмі сытная і сакавітая, яркая знешне і на смак.

Увогуле любую салату, у якой ёсць морква, у гэту навагоднюю ноч можна афарміць таксама. Проста зрабіце слой з морквы верхнім, а шкурку тыгравую можна таксама імітаваць чарнаслівам (калі з салатай больш спалучаецца салодкі смак) або маслінамі, калі нарэзаць іх уздоўж тонкай саломкай (адпаведна, калі вам патрэбен салёны прысмак).

НОЖКІ Ў ЦЕСЦЕ

Прывабнасць стравы ў прастаце выканання. Атрымліваецца вельмі смачна і прыгожа.

__Вазьміце:__ *8 штук курыных галёнак, палосачкі слоенага цеста, соль, чорны перац, 1 яечны жаўток.*

Галёнкі прамыць, пасаліць, паперчыць, можна змазаць маянэзам. Затым слоенае цеста раскачаць таўшчынёй прыкладна ў 1 мм. Нарэзаць палосачкамі дзесьці шырынёй 2 см. Абкруціць палоскі вакол галёнак. Костачку галёнкі загарнуць у фольгу. Выкласці галёнкі на бляху. Зверху абмазаць яечным жаўтком — і ў духоўку да зарумяньвання цеста.

СВІНІНА, ЗАПЕЧАНАЯ З АНАНАСАМІ

__Нам спатрэбіцца:__ *1 кг свіной выразкі, 1 бляшанка кансерваваных ананасаў, 200 г чарнасліву, 2 памідоры, 200 г дзёртага сыру, соль і чорны молаты перац.*

Свіную выразку наражце парцыённымі кавалкамі, не даразаючы да канца (як мы рабілі з бульбай). Пасаліце, паперчыце. Памідоры і сыр нарэжце тоненькімі кавалачкамі. Па чарзе ўстаўляйце ў разрэзы кавалачкі ананаса і чарнасліву, затым памідор і сыр. Загарніце свініну ў фольгу і пастаўце ў духоўку пры тэмпературы 160 градусаў на 1 гадзіну. Затым разгарніце фольгу і дайце мясу падрумяніцца. Выкладзіце ўсю гэту прыгажосць на лісце салаты.

ЗАКУСКА «КАЛЯДНАЯ ЁЛКА»

Безумоўна, стравай гэта назваць цяжка, але, пагадзіцеся, выглядае вельмі эфектна, а робіцца не так ужо складана. Калі ў вас ёсць час для прыгатавання такой «ёлачкі», бесспрэчна, яна стане ўпрыгажэннем стала!

__Вазьміце:__ *1 яйка, 1 шклянку гатаванай вады, 1,5 шклянкі пшанічнай мукі, 300 г лісця салаты, 300 г памідораў чэры, 200 г крэветак, шпажкі і бутэлька са шкла.*

Яйка ўзбіце, дадайце ваду, муку і замясіце цеста. Вазьміце шкляную бутэльку і абляпіце яе цестам. Пастаўце цеста на бутэльцы ў духоўку на 30 хвілін пры тэмпературы 150 градусаў. Гатовы «конус» у выглядзе запечанага цеста на бутэльцы стане асновай, куды будуць вешацца ўпрыгажэнні. Лісце салаты і памідоры памыйце, высушыце ручнікам і накаліце з дапамогай шпажак на «конус». Крэветкі праварыце на працягу 5 хвілін у падсоленай вадзе і накаліце з дапамогай шпажак на «конус». Таксама можна дадаць і іншыя ўпрыгажэнні: аліўкі, масліны, грыбкі, кавалачкі ананасу, сыру і іншыя па вашым жаданні.

РУХОМЫЯ І НЕРУХОМЫЯ СВЯТЫ

Свет і сусвет чалавека

У 988 годзе адбылося хрышчэнне ў Дняпры старажытных кіяўлян, і з таго часу пачалося паступовае пашырэнне хрысціянскай веры на землях усходніх славян. Прадстаўнікі новай веры неслі з сабой не толькі новыя духоўныя каштоўнасці, але і новую гісторыю існавання чалавецтва на зямлі, новую сістэму ўпарадкавання часу.

- Хрысціянская традыцыя ўнесла прынцыповыя змены як у сістэму каляндарнага вымярэння часу, так і ў асэнсаванне яго пачатку, развіцця і заканчэння. Папершае, адзінай кропкай пачатку адліку часу на зямлі стаў дзень нараджэння Ісуса Хрыста. Замест эры ад Стварэння свету з'явілася эра ад Нараджэння Хрыстова. Нядаўна ўсё чалавецтва адзначыла выключны для зямнога жыцця юбілей — 2000 гадоў з дня нараджэння Хрыста.
- Па-другое, калі ў старажытнаславянскім календары пазначаліся галоўныя падзеі ў гадавым руху сонца па небасхіле, то асноўныя святы хрысціянскага календара адпавядалі важным падзеям у жыцці Ісуса Хрыста і Дзевы Марыі. Напрыклад, Нараджэнне Хрыстова, Стрэчанне, Богаяўленне, Уваскрэсенне, Узнясенне...

У выніку атрымалася карціна больш складанага асэнсавання часу: кожны год утрымліваў унутраны рытм паўтаральнасці, але разам з тым кожны поўны цыкл згаданых падзей зямнога і нябеснага жыцця Багародзіцы і Богачалавека крок за крокам аддаляў чалавецтва ад наноў прынятага акта першатварэння свету — Нараджэнне Хрыстова.

- Хрысціянскі Вялікдзень ніколі не трымаецца адной і той жа даты, а адзначаецца ў адпаведнасці з правіламі, выпрацаванымі ў 325 г. на Нікейскім Усяленскім Саборы, якія аб'ядналі заканамернасці нябеснага руху двух свяцілаў — Сонца і Месяца. У сувязі з гэтым Вялікдзень стаў рухомым святам (межы вагання якога склалі больш за месяц: 04.04 — 08.05). Амаль усе святы, якія трапілі ў межы ахопу праваслаўнай Пасхаліі, былі «прывязаныя» да асноўнай падзеі гэтага часу інтэрвалам, які быў кратны ліку 7. Так, Масленка стала адзначацца за сем тыдняў да Вялікадня — на восьмым тыдні, а Тройца (Сёмуха) — праз сем тыдняў пасля яго, у нядзелю.
- У сувязі з тым, што гэты рухомы каляндар мае свае межы пачатку і заканчэння, сваю логіку развіцця і пабудовы, свой рытм, паслядоўную паўтаральнасць, мы маем права надаць яму рысы самастойнасці і назавём дваццацітыднёвым календаром рухомых святаў, у аснове якога ляжыць праваслаўная Пасхалія.

Аксана КАТОВІЧ, Янка КРУК.

Усміхнемся!

— Ну што, зяцёк, са святам цябе.

— З якім гэта яшчэ святам, мама?

— Ды вось, тэрмінова з'ехаць трэба...

☺

Адкрыўся рэстаран «Якіторыя» — уся Японія за 15 хвілін! Сушы, сакэ, рахунак, харакіры...

☺

— Скажыце, ваш сын знайшоў сабе зручны пакой, каб пачаць вучыцца ва ўніверсітэце?

— Ён лічыць, што так. Яго жыллё — у двух хвілінах хады ад піўной, у трох хвілінах ад яго сяброўкі і ў гадзіне язды ад універсітэта.

☺

Чым пазней «Хуткая» прыязджае, тым дакладней дыягназ!

☺

Жанчыны прыдумалі каханне, каб не чакаць, калі мужчыны назапасяць на сэкс.

Дарагую сяброўку з г. Слаўгарада **Ніну Паўлаўну ЯНЧАНКУ** сардэчна віншую з юбілеем.

Желаю на все годы безоблачной погоды,

Ни капельки ненастья, любви, здоровья, счастья.

Картузава Тамара,
г. Рагачоў.

Геаграфія дзелавога супрацоўніцтва: Польшча

БУДАЎНІКІ СУСТРАКАЮЦЦА Ў ПОЗНАНІ

«Збалансаванае будаўніцтва: эканомія, экалогія, чалавек» — такі асноўны лозунг 19-й міжнароднай будаўнічай выставы «BUDMA-2010», якая будзе праходзіць у польскім горадзе Познань з 19 па 21 студзеня. Гэты дзелавы форум арыентаваны на прадпрыемствы і кампаніі, якія займаюцца вытворчасцю і гандлем будаўнічымі і апрацоўчымі матэрыяламі, дарожным будаўніцтвам, робяць будаўнічыя паслугі.

Адначасова на пляцоўках Познаньскага выставачнага цэнтра ў гэтыя студзеньскія дні будуць арганізаваныя выстава будаўнічай і дарожнай тэхнікі, транспартных сродкаў і будаўнічага абсталявання «BUMASZ-2010», Цэнтр спартыўнага будаўніцтва, выстава шкляной галіны, а таксама Дзень архітэктара, будаўнічае шоу «Збалансаваны дом» і дэманстрацыйная пляцоўка «Пасіўнае будаўніцтва, або Як дабіцца таго, каб гадавы расход па абагрэве дома склаў менш чым адзін долар за адзін квадратны метр».

У студзені 2009 года ўдзельнікамі аналагічнай выставы (на здымку) сталі больш як 1350 прадпрыемстваў, арганізацый і фірмаў амаль з 30 краін, у тым ліку з Беларусі. Традыцыйныя беларускія ўдзельнікі гэтага дзелавога форуму ў Польшчы — Рэспубліканская канфедэрацыя прадпрымальніцтва і Мінскі сталічны саюз прадпрымальнікаў і працадаўцаў, на выставачным стэндзе якіх у Познані размяшчаюцца дзелавыя прапановы зацікаўленых беларускіх кампаній на польскай, англійскай і рускай мовах. І на гэты раз прадпрымальнікі Беларусі рыхтуюць сваю дэлегацыю для выезду ў Познань, дзе іх чакае насычаная праграма работы ў цэлым шэрагу спецыялізаваных семінараў і форумаў у рамках ужо згаданых выстаў. Больш падрабязную інфармацыю як пра самі выставы ў Познані, так і пра ўдзел у іх можна атрымаць па тэлефонах у Мінску: 298 37 31, 298 24 46.

Барыс ЗАЛЕСКІ.

ORIGINAL COFFEE IQ The intelligent choice — www.iqcoffee.com
iQ Love® — www.iqlove.eu

ФИРМА «IQ DRINK» Sp. z o.o.
(Katy Wroclawskie, Polska/Польша),
Генеральный Импортер марок IQ Coffee и IQ Love в Европе, продаваемых на рынках тринадцати европейских стран,
ИЩЕТ ИМПОРТЕРА И ДИСТРИБЬЮТЕРА НА ТЕРРИТОРИИ БЕЛАРУСИ.
Приглашаем к сотрудничеству фирмы, действующие в сегменте продуктов быстрого приготовления.(FMCG). Заинтересованных в сотрудничестве просим контактировать на польском, французском или английском языках.
E-mail: office@iqdrink.com
Тел. : + 48 71 36 28 500, + 48 71 36 28 501.
NIP: 896-136-62-03.

WIPRES
ЗАВОД ПО ПРОИЗВОДСТВУ ЗАПАСНЫХ ЧАСТЕЙ
Адрес:
05-305 Pustelnik
ul.Warszawska 1.
Polska/Польша.
Тел.: + 48 25 757 56 20.
Тел.моб.: + 48 71 003 290.
E-mail: wipres@wipres.com.pl
ПРОИЗВОДИМ:
❖ оборудование для магазинов в ассортименте
- кассовые мониторы и рекламные стойки:
ИЩЕМ ДИСТРИБЬЮТЕРОВ НА БЕЛОРУССКОМ РЫНКЕ
СПЕЦИАЛИЗИРУЕМСЯ НА ОБРАБОТКЕ МЕТАЛЛА:
богатый парк механизмов: прессы от 25 до 400 тонн, паяльные работы, фрезерование, плазменная резка, порошковые краски в комплекте, сварка.
НИЗКИЕ ЦЕНЫ!!! ПРЕВОСХОДНОЕ КАЧЕСТВО!!!
ВНИМАНИЕ!!! Ищем белорусские фирмы — производителей инструмента (прессового, режущего и т.д.). Пожалуйста, свяжитесь с нами!
NIP: 822-000-07-10.

ЗВЯЗДА
БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА
ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь
РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА.

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ. РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: І. БАРАНОЎСКІ, С. ГРЫБ, У. ЗДАНОВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), Н. КАРПЕНКА, Л. ЛАХМАНЕНКА, С. ПРОТАС (намеснік галоўнага рэдактара), С. РАСОЛЬКА, Л. РЫЖАНКОВА (першы намеснік галоўнага рэдактара), Л. СВІДРЫЦКАЯ, А. СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШЫК, І. ШЧУЧЭНКА.
НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай – 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: пісьмаў — 287 18 64, падпіскі і распаўсюджвання — 287 18 36, 287 18 51, юрыдычнага — 287 19 68, сакратарыята — 292 05 82, адказных за выпуск дадаткаў: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовае самакіраванне» — 292 21 03, уласных карэспандэнтаў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 40 91 92, Баранавічах: 47 71 94, Магілёве: 32 74 31; бухгалтэрыі: 292 22 03.
http://www.zviazda.by;
e-mail: info@zvyazda.minsk.by
ПРЫЁМ РЭКЛАМЫ тэл./факс: 287 17 79, e-mail: reklama@zvyazda.minsk.by

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета аддрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛД № 02330/0494179 ад 03.04.2009. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 250 разоў на год.
Тыраж 32.345. Індэкс 63850. Зак. № 7013. Нумар падпісаны ў 19.30.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12